

Anita Desai

Țipătul păunului

— Colecția Meridiane —

Anita Desai

Țipătul păunului

Traducere și prefață de

ANTOANETA RALIAN

Editura pentru Literatură Universală

București — 1966

Desenul copertei de *Florin Ciubotaru*

Anita Desai
CRY, THE PEACOCK
Peter Owen
London

CUVINT INAINTE

În 1963, cînd o editură londoneză publica prima ediție a romanului indian *Țipătul păunului* etichetîndu-l drept „o carte răscolitoare ce nu poate fi ușor uitată”, Anita Desai, autoarea, împlinea 26 de ani.

O carte de debut a unei scriitoare tinere care aduce în bătrîna și înțeleapta literatură indiană fiorul de neliniști al „noului val”. Un nou val, efervescent, ce-și trage însă apele din adîncurile netulburate ale unei simțiri și gîndiri de tradiție milenară.

Această permanentă confruntare între modern și străvechi, între tumultul și solicitările civilizației postbelice și olimpiana seninătate, nirvanatica detașare de tot ce are contingență cu timpul și spațiul, venind din depărtările imemorale ale începuturilor, imprimă cărții parfumul ei straniu, uneori puțin hibrid, dar oricum tulburător. Straniu și tulburător cu întîlnirile sau mai curînd alăturările, în paginile romanului, dintre melopeea îngînată pe după arborii de papaya de glasurile tărăgănite ale servitorilor hinduși, în ritmul monoton al tamburului, și jazul îndrăcit izbucnit din bateria instrumentistului negru de la bar ; dintre dansurile sălbatice *khatakali*, executate la lumina

torțelor de bărbați goi purtând măști grotești, și numerele de *strip-tease* ori performanțele decoltate ale fetelor de la cabaret; dintre concepția vitalistă a eroinei, Maya, și credința ei oarbă, nimicitoare, în superstiția horoscopului.

Această continuă întrepătrundere de contraste frapează în însăși esența cărții, în tematica, în conflictele și devenirile personajelor. Anita Desai încearcă să împrumute problematica predilectă a romanului occidental modern — ireductibila însingurare a individului într-o lume opacă sau ostilă, neputința de comunicare, de permeabilizare între componentii unei familii sau ai unei societăți, absurdul care guvernează vieți și acțiuni incognoscibile și incompreensibile — o problematică fragilă pe care o transplantează în solul și climatul credințelor și concepțiilor indiene, a universului unei societăți stăpânite de tradiții intransigente. Roadele acestui altoi nu pot fi decât ciudate.

Însăși drama Mayei și complexul conflict în care se consumă viața ei decurg din aceeași confluență a vechiului prestabilit, imuabil, cu noul, cu firescul: conflictul ei este cel dintre acceptare și nonacceptare, dintre concepția străbună, sădită de veacuri, a acceptării pasive și fataliste a unui destin implacabil, și răzvrătirea ardentă a unei femei pasionale, care se împotrivește destinului cu disperarea tinereții și vitalității. Este în același timp conflictul dintre filozofia detașării, a desprinderii de aspectele materiale și imediate ale vieții, a transcendării a tot ce este conjunctural sau perisabil, și exaltata dragoste de viață, setea de tot ce este viu și palpabil și material, ale acestei femei instinctuale, senzuale și sensibile. Și, desigur, în perimetrul strîmt în care se desfășoară viața Mayei, pornind de la premisele și urmărind coordo-

natele evoluției ei, acest conflict nu putea decît să sfîrșească tragic.

Vechiul a lăsat pe existența diafană a Mayei mîna grea a eredității. S-a născut într-o familie de brahmani — castă aristocratică a Indiei, din care se alegeau preoții și gînditorii meniți să păstreze și să dezvolte principiile spirituale supreme — o familie ai cărei membri își trăiseră de generații viețile conform unor norme prescrise și acceptate, își aleseseră tovarășii de viață după horoscoape, se îndreptaseră spre carierele prezise de astrologi și studiaseră stelele copiilor lor încă înainte ca aceștia să poată lega primele cuvinte. Tatăl ei, omul pe care Maya îl idolatrizează, este o întrupare desăvîrșită a ordinii, a disciplinei, a supunerii. Necruțător față de orice element discordant cu armonia artificios impusă a unei vieți de spiritualizată inactivitate și huzur, înlăturînd radical orice factor de dezordine — de la ramura moartă uitată de grădinar în pom și pînă la propriul fiu pe care-l reneagă pentru că participă la acțiuni politice și se răzvrătește împotriva regulilor prestabilite — acest tată își crește fiica într-un univers idilic confecționat din basme și poezii și cărți cu poze. Un univers în care nu-și are loc decît frumosul artei și, mai ales, al naturii, o lume populată de trandafiri de o ireală poezie și boschete de bougainvillea scăldate în culori irizate, de păsări aurii și gîze îmbătate de extazul soarelui de primăvară, de servitori tăcuți, cu bărbi albe în cascadă, servind fructe și băuturi răcoritoare, de domni cu părul nins, care, în înserările albastre, pe terasele îmbălsămate de parfumul rozelor și al ierbii proaspăt cosite, recită cu voci voalate crîmpeie din *Gita*. Din *Bhagavadgita*, acest poem filozofic — chintesență a gîndirii și concepției de viață hinduse, din profunzimile

căruia tatăl Mayei și mai târziu soțul Mayei își vor trage seva, rațiunea de a fi.

„Ceea ce s-a făcut nu se mai poate desfăce și trebuie acceptat așa cum este.” Aceasta este formula magică, hipnotizantă, din care tatăl încearcă să-i făurească un crez Mayei. Orice încercare de răzvrătire este inutilă și absurdă. Credința nesăbuită a omului în puterea sa de a acționa asupra destinului constituie sursa dezintegrării, a dezordinei. Omul trebuie să accepte, spune tatăl. Să accepte, dar să nu se atașeze de cele lumești, va sublinia Gautama, soțul Mayei, exaltînd la rîndul lui învățăturile din Gita. Participarea la viață trebuie să rămîină o funcție exterioară universului uman. Adevărata viață este cea lăuntrică, spirituală, nemuritoare, parcurgînd un ciclu fără de sfîrșit. *„Să exiști ca floarea de lotus pe lac, cu rădăcinile înfipite în apă dar cu petalele uscate, neatînse de val. Ca flacăra lămpii așezată într-un colț ferit de vînt, unde arde fără să pîlpîie. Ca broasca țestoasă cu picioarele strînse sub carapace, retrasă din lumea înconjurătoare...”* În acest fel i se cere Mayei să existe.

Senina ei copilărie este cutremurată de un fapt — minor și banal, în realitate — care va lua însă proporții zdrobitoare în fantezia ei înflăcărată, în sensibilitatea ei de copil crescut în seră, un fapt care-i va marca întreaga evoluție psihică: episodul magicianului șarlatan, al cumplitului albinos din coșmarurile ei, care îi prezice că în cel de-al patrulea an de căsnicie, unul dintre soți va fi răpit de o moarte năprasnică.

Proorocirea, căreia nimeni nu vrea să-i acorde crezare, își sapă drum adînc în subconștientul Mayei, nevrozîndu-i copilăria, aruncînd o umbră grea de neliniști asupra vieții ei de adultă.

Din sera hieratică, parfumată a tatălui, Maya trece în sera uscată, sufocantă a soțului, Gautama, un bărbat mult mai în vîrstă, prieten al tatălui ei. Dar viața conjugală e departe de a-i oferi tandrețea, afecțiunea și deliciile care i-au încîntat copilăria. În ciuda faptului că proclamă filozofia detașării, Gautama, un avocat de valoare, este intens preocupat de activitatea lui profesională, preocupat, împreună cu familia sa, de destinul politic al țării, de viața socială. Dacă toate acestea nu se identifică cu însuși sensul, cu rațiunea vieții lui, constituie, cel puțin, ceea ce numește el „o vocație”. Dar pentru Maya cea crescută sub un clopot de cristal, pentru Maya cea sădită și cultivată în grădina tatălui ei o dată cu trandafirii, cu plantele agățătoare, cu mandarinii, preocupările soțului apar de neînțeles, aride, plicticoase, străine de viață. Pentru Maya, în mintea căreia s-a furișat spectrul sumbru al morții, viața se reduce numai la ceea ce palpită și freamătă sub mîinile și sub ochii ei: floarea, copacul, pămîntul, culoarea, parfumul, într-un cuvînt natura. Natura față de care nutrește o adorație panteistă, căreia i se dăruiește pînă la contopire, pe care o simte și o pătrunde și o trăiește cu toate simțurile, cu toată setea ei de viață.

Și de aci prăpastia ireductibilă dintre cei doi soți. Gautama vede în Maya doar un copil răzgîiat și capricios, mai mult exasperant decît amuzant, rod al unei educații greșite și al unei mentalități proprii lumii de trîndăvie și lux, pe care el, cel provenit dintr-o familie săracă și activă, militantă, o disprețuiește. Nu înțelege nimic din frămîntările, din temerile, din bucuriile Mayei. Iar pentru Maya cea foarte tînără, flămîndă de viață, avidă de dragoste, de tovărășie spirituală, și nevoită să-și inhibe elanurile sentimentale și dorințele trupești, Gautama cel nereceptiv la chemările ei, se află la depărtări nemăsu-

rate : „Gautama era dincolo de un fluviu, dincolo de un munte și așa avea să rămână mereu.” Viețile lor se scurg paralel, fără nici un punct de contact, dialogurile lor sînt de fapt monologuri în care nici unul nu-l ascultă pe celălalt.

Procesul ascendent de însingurare pe care-l trăiește Maya, dublat de totala inactivitate — „cuvinită” unei fiice de brahman — și de inhibările pe care e nevoită să și le impună, o sensibilizează paroxistic, pregătind terenul în care va încolți și va crește rapid, ca o iarbă rea, obsesia. Pentru că *Tipățul păunului* este romanul unei obsesii, al încheștării cumplite dintre rațiune și un subconștient bolnav.

Obsesia își are punctul de pornire în moartea cățelului favorit, descrisă în primele pagini ale cărții. Dincolo de suferința imediată provocată de moartea animalului drag, Maya simte o altă durere : „O durere nedeslușită, de care nu-mi puteam aminti, pe care poate că încă nici n-o trăisem, dar care mă umplea de deznădejde.” Senzația incertă stîrnită din nebuloasa uitării se cristalizează încetul cu încetul sub clarul de lună, în patul singuratic în care Maya tinjește dureros după tovărășia lui Gautama, adîncit în dosarele lui. Vederea leșului alb chemase la granița difuză dintre subconștient și înțelegere lucidă amintirea magicianului albinos și a proorocirii lui de moarte, precum și realizarea subită a faptului că începuse acel fatidic al patrulea an de căsnicie. De aci încolo, povestea Mayei va parcurge dramaticul drum de la neli-niște confuză la teamă crescîndă, spaimă de moarte, obsesie torturantă, care degenerează în deliruri de coșmar și se consumă în demență. Proces exacerbat de paralelismul unui crescendo similar al verii indiene, fierbinți, pîrjolită de arșiță, sufocată într-o acalmie înnebunitoare.

Trăirile Mayei, prinsă sub gheara obsesiei, urmează în tot acest timp o traiectorie sinuoasă, punctată de victorii și înfrîngerii, de fluxuri și refluxuri, traiectorie pe care se desfășoară însuși cursul povestirii. Cuprinsă de spaimă, Maya caută un punct de sprijin, o ancoră. La început se cramponează cu disperare de Gautama, de orice posibilitate cît de vagă de comunicare cu el. Încercările eșuează însă. Încearcă apoi panaceul refugiului în trecut, al evadării în amintirile copilăriei, care o conduc însă spre fatalul albinos. Cumplit de singură, se concentrează din ce în ce mai mult asupra ei însăși. Se urmărește, se studiază cu aceeași pasiune cu care urmărește gîndăcelul „de catifea” din iarbă. Revarsă asupra-și întreaga-i afecțiune inutilă, se bucură de viața din ea, de freamătul vinișoarelor albastre de la mîini, își ascultă bătăile inimii, își cîntă singură cîntece de leagăn; se caută mereu, persistent, în oglindă, cu neîncredere, cu curiozitate, cu teamă. Acest egocentrism nu este o reacție narcisistă, ci o formă de autoapărare. Pe măsura intensificării obsesiei, pe măsură ce-și crede viața amenințată, absorbanta concentrare în sine însăși nu mai are loc în virtutea unei copilăroase autoafecțiuni, ci a instinctului de conservare primordial care începe să acționeze furibund, pînă cînd, împinsă pe culmile nebuniei, sfișiată Maya ajunge să se apere prin crimă.

Dar cea mai continuă și mai consecvent urmărită dintre căile pe care cotește și rătăcește spiritul Mayei, este răzvrătirea. Răzvrătirea crescîndă, clocotitoare, a unei ființe aflată în flagrant divorț cu cei din jur, răzvrătirea împotriva a tot ce fusese învățată că trebuie să accepte, paralelă cu atașarea ferventă de viața de care fusese învățată să se detașeze. Prea impregnată de superstițiile castei ei pentru a pune la îndoială veridicitatea prezicerilor horoscopului, Maya crede orbește în existența unui

destin inevitabil, dar se răzvrătește împotriva lui, îi opune rezistența vitalității și tinereții ei. Și în procesul acestei lupte se petrece fenomenul cel mai revelator din întreaga ei prefacere: răsturnarea valorilor afective și spirituale care-i dirijaseră pînă atunci viața. Maya se leapădă treptat de prietenele ei, pentru că și le amintește, le revede în ipostaze de pasivă și contemplativă acceptare a respectivelor destine; neagă manifest învățăturile din *Bhagavad-gita*, care i-au alimentat întreaga tinerețe și în care nu vede acum decît o „*hrană seacă, inuman de seacă*”; se depărtează treptat, dar ireversibil, de tatăl ei, idolul copilăriei, devenind conștientă de fatalismul neputincios al acestuia, de zădărnicia și indiferența crudă a crezurilor lui, și, în sfîrșit, în privința lui Gautama, trăiește procesul lent de transformare a dragostei în ură. Ură pentru incapacitatea lui de receptivitate, de participare, de dăruire.

Maya, dureros eliberată din carcera mediului spiritual în care s-a format, rămîne singură în zbuciumul și neputința ei, singură cu spaimile, cu îndoielile, cu coșmarurile. Singură, țipînd după viață, după libertate, după dragoste, după înțelegere, țipînd cu țipătul păunului în care vibrează extazul suprem al iubirii și fiorul sinistru al morții, în care se tînguie patima înfrigurată ce se va consuma în anihilare.

Dar Maya refuză să accepte destinul anihilării, încearcă să-l pareze, să-l dezarmeze, să-l devanseze: se transformă deliberat din victima pasivă a destinului în unealta lui activă și încearcă să-l dirijeze cu mîna ei, așa cum îi dictează instinctul de conservare, setea de viață, frica de moarte. Așa cum îi dictează nebunia ei izvorîtă din opresiunea unei credințe care se opune legilor firii, dintr-o viață pustie, golită de înțelegere, de tovarășie, de sens. Crezînd că înfrînge destinul, că-și afirmă libertatea de

alegere, Maya ucide cu mîna ei, înconștientă însă că mîna ei acționează sub imperiul unei alte forțe cu adevărat nocivă și nefastă: forța superstiției care i-a înnegurat mintea.

Întrepătrunderile de contrast nu se limitează în cartea Anitei Desai doar la tematică și conflict, ci sînt spectaculos prezente în însăși arhitectura romanului. O arhitectonică organizată pe alternanța de planuri, dispuse contrapunctic după tehnica romanului psihologic englez — al romanului huxleyan sau al Virginiei Woolf. Confesiunea Mayei se desfășoară într-o continuă lunecare de la prezent la trecut, de la gîndire lucidă la halucinație. Trecerea se face imperceptibil, planurile sînt complimentare, se întregesc și fuzionează reconstituind mozaical singulara figură a Mayei și dramaticul crescendo al istoriei ei. Schimbarea de planuri nu urmează numai alternarea temporală, sau pe cea dintre luciditate și transă, dintre rațional și irațional, ci intervine și în raportul dintre autor și erou, în unghiul de prezentare a faptelor. Romanul are caracterul unei confesiuni „la persoana întâi”, povestitoarea dedublîndu-se permanent, chiar și în clipele de febril delir, în subiect și obiect, actor și spectator. Dar în două capitole simetrice, prologul și epilogul, unghiul de desfășurare a povestirii este cel al autorului, prezentînd faptele „la persoana a treia”.

Subiectivarea povestirii, filtrarea ei prin prisma deformantă a Mayei îi conferă o mare forță emoțională și un colorit fantast. Maya vede faptele și oamenii cu ochii unei sensibilități hipertrofiate, frizînd patologicul, dar și cu acel instinct sigur, propriu ființelor elementare, cu trăiri primare, fuzionate cu procesele naturii. Pentru că în Maya

se împletesc paradoxal un intelect morbid complexat și primitivismul viguros al unui adevărat copil al naturii.

Viziunea Mayei asupra lumii este pur senzorială, pur materială. Speriată pînă în adîncuri de tot ce prezintă o cît de slabă asociere cu sferile incognoscibilului, ale transcendentalului, fuge cu oroare în momentele de luciditate de orice abstractizare și se agață cu deznădejde de tot ce-i palpabil, de tot ce poate fi convertit în dimensiuni și greutate: Cînd Gautama îi propovăduiește refugiul într-o lume lăuntrică, detașată, ea protestează vehement: „Pentru mine lumea asta de aici nu-i plicticoasă. Nu-i niciodată plicticoasă... Am atît de multe de privit, de atins, de simțit — atît de multe care mă pot face fericită. Îmi place să mă plimb, să pun mîna pe lucruri — pe frunze, pe crengi, pe pămînt, pe toate.”

La Maya pînă și sentimentele se materializează și devin perceptibile prin simțuri: iată cum se traduce prietenia, setea de afecțiune: „Mîinile mele sînt sfredelite de dorința de a atinge astfel de prieteni, de a-i palpa — de a simți fibra sufletului lor, de a pipăi netezimea personalității lor”... Sentimentele calde față de membrii familiei lui Gautama, deși se simte o intrusă și nu poate stabili decît o firavă și convențională comunicare cu ei, iau aceeași formă a receptivității senzoriale: „Doream... să-i sărut mamei mîna, să-i sărut fiecare încheietură bătătorită, să țin copilașul în leagănul brațului meu, simțindu-l cu încîntare greutatea, să ascult vocile acelea multe, inflexiunile vesele, tonurile variate, bătaia lor iute pe timpanele mele, toate aceste trepidante sunete omenesti”... Fericirea provocată de o solitară clipă de comuniune psihică cu Gautama ia forme organice, vizibile și palpabile, care-i solicită dureros participarea plenară a fapturii: „Și inima creștea, creștea dureros, chinuitor, se revărsa, se umplea de

Imensitatea unei unice clipe de fericire absolută, iar trupul meu îi urma curba prelungă și dulce, arcuindu-se în tortura aceea ardentă, mistuitoare."

Iar în nopțile de adîncă singurătate și deznădejde, în care simte că spaimele morții îi tulbură limpezimea gândirii, caută reazim în orice element din natură care ar putea fi convertit în concret, în ponderabil: „Am stat acolo multă vreme... căznindu-mă să-mi înfășor grijuliu fișiile minții în jurul cîte unui țaruș de materialitate: singura diră de nor alb care brăzda ca o linie lungă cerul, singura tuberoză albă, aplecată sub greutatea propriului ei parfum nocturn, sufocant, substanțialitatea aerului dilatat, împietrit, neondulat de briză”...

Contactul Mayei cu natura este de o senzualitate frustă, în care par să se fi sublimat toate neîmplinirile ei pe plan erotic. Redarea în carte a priveliștilor naturii nu are un caracter contemplativ, descriptiv, ci unul de trăire activă a frumosului, de contopire, de absorbire, de însușire posesivă a lui de către povestitoare. „M-am aplecat deasupra florilor, trăgînd în piept aburul acela de parfum nostalgic, feciorelnic, pînă cînd m-am simțit una cu florile, suflet în suflet, simțire în simțire, pînă cînd nu a mai rămas nimic decît aburul”...

„Mă întorc cu fața în jos, îmi ridic călcîiele și îmi afund privirea în verdele adînc, netulburat, al ierbii mustoase, atît de mustoase că-mi vine s-o pasc, să mă scald în ea”...

Briza serii îi dă bucuria amețitoare a împlinirilor trupești :

„...o adiere răcoroasă și parfumată îmi mîngîia pielea încinsă. Dar era un parfum intens, pătrunzător, care mă învăluia și mă îmbăia, îmi străbătea carnea, urca prin vinele mele, iar singele, urmîndu-i chemarea, năvălea în creier."

Momentul culminant al fuzionării dintre Maya și natură îl constituie episodul furtunii de praf — care se înscrie printre cele mai izbutite pagini ale cărții. Cuprinsă de apatie, cu mintea de mult aburită de viziuni halucinante și clătinată de groază, Maya revine vremelnic la luciditate, la bucuria sănătoasă de viață, în fața cumplitei furtuni care pune capăt unei lungi și apăsătoare acalmii. Formidabila dezlănțuire de vitalitate a naturii prinse în zbulciturile furtunii de praf îi reactivizează funcțiile senzoriale, îi reînvie senzația de participare directă la viața elementelor. Maya savurează furtuna ca pe un fruct și i se dăruie cu ardore :

„Acum mă aflu în inima furtunii, exult, îmi înalț brațele ca să răspund pasionatei ei îmbrățișări. Dacă ferestrele închise mă apără de biciuirile și înțepăturile-i de scorpion, îmi dau în același timp senzația că sînt îngropată pînă la brîu în jăratric răscolit, că mă înfund cu mîini pofticioase și dinți lacomi în carnea unui pepene uriaș, roșu ca rubinul, mustind de zeamă, cu pîntecele înfierbîntat în patul de nisip arzător.”

Această circumscriere a vieții la cadrul elementelor de faună și floră, al culorilor, mirosurilor și sunetelor, proprie opticii prin care Maya ne înfățișează lumea ei, face ca personajele povestirii să fie caracterizate prin atribute și imagini ținînd de regnul vegetal și animal. Tatăl ei arată ca un stejar argintiu, gîndirea lui e ordonată ca o grădină de căpetenie mogulă în care „nu-i este îngăduit unei buruieni să dea floare, unei flori să se ofilească pe lujer, unui lujer să depășească în înălțime nivelul celorlalte flori din strat.”

Prietena ei Leila îi evocă maci albi, Nila este o lebedă neagră, soția sikhului are o gură ca un rîț de porc spinos, dansatoarele de la bar îi apar ca niște „lupi hulpavi por-

niți la pradă, în haite, prin jungle întunecate”, buzele ne-
poțelului ei sînt „trandafirii și gingașe, fragile și lipsite de
apărare ca niște fructe cojite, mustoase,” propria ei mîină
e ca un porumbel cald, durduliu, în timp ce mîna lui
Gautama e „răcoroasă și uscată ca scoarța de arbore bă-
trîn.” La început, cînd e însetată de prezența fizică a lui
Gautama, silueta gîrbovă a acestuia îi stîrnește dorința,
evocîndu-i similitudini cu elemente din natură: „Privesc
spatele lui curbat, cu coastele proeminente, și i le-aș mîn-
gia cu plăcerea pe care aș încerca-o alintînd blana moale
de pe spinarea arcuită a unei pisici, sau plimbîndu-mi
degetele pe coaja unui pepene galben, îmbietoare prin
asprimea ei zgrunțuroasă”... La sfîrșit, cînd îl urăște pe Gau-
tama care simbolizează pentru ea negarea vieții, aceeași
siluetă încovoiată îi apare ca o insultă adusă perfecțiunii
naturii, o condamnare prin ea însăși: „Fața lui obosită,
trasă, se profila atît de nepotrivit pe cerul luxuriant...
umerii îi cădeau în obișnuita lor linie gîrbovită, iar co-
pacii drepecți, care se avîntau în sus și în afară cu o vita-
litate debordantă, se fereau de el înfiorați...”

De altfel, pe întreg parcursul povestirii, imaginea lui
Gautama, în viziunea Mayei, este însoțită de tot ce poate
sugera simțurilor răceală și uscăciune: perna lui e tare
și nu cedează degetelor Mayei care se înfig în ea, taba-
chera i se închide și se deschide cu un zgomot sec, în
notă cu vocea lui. Tonul lui Gautama e astringent. Vocea
e albă, antiseptică, deshidratată. Cuvintele lui sînt cenușii
ca oțelul, desfrunzite, cad ca frunzele moarte, sau sînt
pietricele cu care zvîrli. În atitudini „e prompt și calm
ca bisturiul unui chirurg”. Are gestul caracteristic de a-și
șterge mereu degetele în batistă — gest menit să suge-
reze o pilatiană detașare de tot ce i-ar solicita parti-
ciparea.

Privind lumea înconjurătoare prin ochii Mayei nu e posibil să nu fii fascinat de cromatica opticii ei. Culoarea înseamnă pentru Maya simbol, determinant, condiție. Viața începe pentru ea în *„lumea înmuiată în culoarea dulce a șerbetului,”* a copilăriei, în beția de culori a primăverilor idilice petrecute în grădina tatălui și sfârșește în vălmășagul de umbre amenințătoare, în acel *„clar-obscur schimbător, de lumină și umbră, de singe și cenușă”* al nebuniei. În tot ce ține de trecut, de amintirile copilăriei idealizate, imagistica ei are coloritul luminos, aerat, vibrant al picturii impresioniste: primăvara de la Luknow, boschetele de bougainvillaea, în care *„lumina se schimbă de la liliachiu la violet și apoi la purpuriu, de la auriul piersicii la portocaliu și apoi la sîngeriu,”* amintirea oleandrilor — *„roz luminos în letargia eterică a amurgului albastru, roz luminos în licărul verzui, argintat de rouă, al zorilor”* — orgia de culori a trandafirilor, a zmeiilor de hîrtie pe care le înălța cu Arjuna etc. Pe măsură însă ce intră sub imperiul singurătății și al obsesiei, imaginile se contorsionează, devin chinuite, monstruoase, hîde, iar cromatica ia stridența picturii expresioniste. Soarele atîrnă în vîrfurile copacilor și se umflă ca un buboi copt, gata să spargă. Lumina care precede furtuna se schimbă de la *„galben crud la galbenul strident al sulfului, de la sulf la ocru amar... de la o ceață verzuie la kakiul huselor de camuflaj, de la kaki la un stacojiu greoi, purulent. Culori arzătoare, ascuțite, ca țipetele nervoase ale vulturilor.”* Iar în coșmarul halucinațiilor, amintirea magicianului albinos din copilăria ei, cu gesturile lui onctuoase, lipicioase, cu mersul tîrît, șerpuitor, cu atingerile libidinoase și filfiirea obscenă a faldurilor halatului între coapse, se caricaturizează ca într-o simfonie fantastică, prefăcîndu-se în cohorte de șopîrle albite de soarele de-

șertului, care-și trăsc pîntecele pe pîntecele ei și lasă bale albe pe carnea ei albă, șfichiindu-i-o cu limbi șerpuitoare.

Eroina principală fiind cea care se povestește pe sine, se creează firește pericolul identificării autoarei cu subiectul povestitor. Într-adevăr, autoarea pare să se confunde cu eroina ei, s-o înțeleagă, s-o justifice. Și totuși, în cursul acestui șuvoi de autoindulgență, pot fi detectate două sau trei momente în care autoarea se distanțează de Maya, o analizează rece, o acuză. Aceste desprinderi nu au loc în cadrul celor două capitole în care autoarea își asumă rolul de povestitor, în locul Mayei, prezentînd obiectivat acțiunea și eroina. Denunțările sînt reproduse tot în confesiunea Mayei și-i aparțin lui Gautama și fratelui ei, Arjuna. Sînt denunțări a influenței nefaste a mediului de trîndăvie și huzur în care s-a dezvoltat, a mentalității retrograde a tatălui ei, acuzații la adresa inactivității în care se complăcea Maya, a vinovatei ignorări a tot ceea ce privește viața și problemele țării și poporului ei. Acuzațiile sînt atît de convingătoare și de logic argumentate încît nu pot fi atribuite decît unui punct de vedere și chiar unei poziții nete a autoarei, care aruncă un blam asupra eroinei. Al autoarei care-și înțelege eroina, dar nu o scuză.

Și chiar în universul unidimensional al Mayei, în orizontul ei obturat de propria-i personalitate, apar mici spărături prin care se întrezărește, la depărtare, ca printr-un binoclu inversat, cîte ceva din India de azi. În această abia întrezărită Indie nouă evoluează mama lui Gautama, cu creșele ei de orfani, și dispensarele pentru șomeri și infirmi; tatăl lui Gautama, care de cînd a ieșit din tem-

nița unde a fost închis ca militant pentru libertatea patriei sale, colindă țara în lung și-n lat, pentru a lua contact cu prefacerile epocii noi ; Arjuna, fratele Mayei, care a fugit din colivia de argint a tatălui lor, ca să lucreze cu brațele într-o fabrică de conserve. Acolo respiră greu lumea de patimi și desfrîu care mișună în barurile cu dansatoare goale ; acolo trăiesc încă oameni care așteaptă, ca o broască țestoasă cu picioarele strînse sub carapace, să li se împlinească destinele scrise în stele și vizibile numai pentru ochi de magicieni șarlatani. Acolo sînt mulți care se zbat pentru o înțelegere și o atitudine nouă față de viață — unii luptînd orbește și neputincios ca Maya, alții lucid, cu armele cunoașterii artistice, ca autoarea ei.

Pentru că, Anita Desai, înfățișînd o victimă a fatalismului, a unui crez de viață care-i neagă omului însuși dreptul de a lupta pentru drepturile lui, înfățișînd zbuциumul în întuneric al unei ființe care orbecăiește după lumină, lansează implicit o chemare la nou, la acțiune, la libertatea pe care ți-o poate da numai cunoașterea și înțelegerea lucidă a necesității.

ANTOANETA RALIAN

PARTEA ÎNTII

Capitolul întâi

Hoitul zăcuse toată ziua în soare ; începuse să se descompună. Nu-l putea adăposti în verandă, — pe arșița asta de aprilie duhoarea de carne intrată în putrefacție devenise tot mai insuportabilă și ar fi pătruns curînd în odăi. Așa încît mută în umbra proaspătă, umedă, a lămîilor, hamacul pe care fusese așezat. Îi zări ochii deschiși, cu privirile înghețate, scoase un strigăt și se repezi la cișmeaua din grădină ca să-și spele din văz arătarea, apoi continuă să plîngă și, zdrobită, alergă spre casă. Grădinarul, melancolic și gînditor ca atunci cînd arunca peste movila de bălegar o ramură moartă de copac pe care fusese nevoit s-o reteze, se apropie și cu degetele lui butucănoase trase în jos pleoapele; dar nu se învoia să-l îngroape, așa cum îi ceruse ea. În repetate rînduri, pe măsură ce ziua înainta, o asigurase cu răbdare :

— O să-l îngroape măturătorul. S-a dus să-și vadă fratele, dar cînd se întoarce, îl îngroapă el.

Era trecut de amiază și măturătorul încă nu se întorsese. Ciorile se strînseseră roată în jurul hoitului, și ciorile mănîncă orice — măruntaiele, ochii, orice. Muștele începuseră să bîzîie printre lămîi alungînd albinele blajine și fluturii impasibili. I se păru că zărește lucirea drăcească a unei muște albastre, și o cuprinse deznădejdea. Grădinarul o trimise pe nevastă-sa să o conducă în casă și s-o țină acolo. Rămase înăuntru, plîngînd cu sughițuri și așteptînd să i se întoarcă bărbatul acasă. Din cînd în cînd ieșea în verandă și privea spre drumul pe care trebuia să vină el, iar șoseaua părea că se chircește, apoi că se lichefiază, apoi din nou că se chircește, ca plumbul topit într-o groapă săpată în pămînt. Și așa cum nu-ți poți stăpîni un tic, nici ea nu-și putea împiedica privirea să lunece către leșul mic și alb care zăcea la capătul pajiștei, acoperit cu un cearșaf, sub lămîi.

Tîrziu, seara, cînd soarele atîrna în vîrfurile copacilor, și se umflase de parc-ar fi fost — își spuse ea — un buboi copt, gata să spargă, veni acasă și soțul ei. Întîrziase mult. Dar îndată ce sosi, făcu tot ce trebuia făcut, prompt și calm, ca bisturiul unui chirurg în plin exercițiu. Telefonă la Departamentul Serviciilor Publice și le ceru să trimită mașina de curățat străzile, ca să ridice mortăciunea. Supraveghe singur operația, urmărind ca leșul să fie ridicat cu grijă.

— Da, da, luați și hamacul, le spuse oamenilor. Vă rog, ardeți și hamacul.

Cînd plecă mașina, veni la ea, ștergîndu-și degetele într-o batistă folosită mult peste zi și înnegrită, totuși încă grijuliu împăturită.

— S-a isprăvit, îi spuse. Haide să-ți bei ceaiul și nu mai plînge. Nu trebuie să plîngi.

Dar ea nu cuteza să-și ridice fața îngropată în pernă, de teamă să nu simtă miasma aceea de descompunere plutind încă în aerul amurgului de culoarea florilor de bougainvillea. Întreaga zi o simțise, adusă de briza ușoară care flutura perdelele, împingîndu-le înăuntru și aspirîndu-le în afară. Întreaga zi, florile purpurii de bougainvillea aruncaseră un reflex roșietic asupra ei, de parcă ar fi scăldat-o într-un flux de sînge cald care nu mai putea fi spălat. Nu cuteza să-și ridice fața în atmosfera aceea macerată dar, cu o voce înăbușită, îl întrebă pe soțul ei ce făcuse.

— L-am trimis la crematoriu. S-a terminat. Haide, n-ai vrea să-mi torni ceaiul ?

— Ceaiul ? strigă ridicîndu-și privirile. Dar...

Își curmă vorba, observînd că, la fel ca în orice altă seară, pe măsuța de alături fusese așezat platoul de ceai, frumos împodobit cu ceainicul bătrînesc de argint, tăvița cu pișcoturi, feliile de lămîie... Perdelele fuseseră date la o parte ; soarele asfințise, lăsînd pe după copaci o dîră de strălucire palid portocalie, și totul era liniștit, totul era la fel, în așteptare... ai-doma ca în orice altă seară.

— Oh ! strigă deznădăjduită, și alergă la ușă să vadă dacă hamacul mai era acolo, sub lămîi,

dar negăsind nimic, rămase locului fără să știe încotro să se îndrepte.

— Maya, i se adresează el cu blîndețe. Așază-te. Arăți înfierbîntată și istovită. O să-ți facă bine o ceașcă de ceai.

— Da, răspunse Maya cu un glas sfîrșit și veni să toarne ceaiul.

Dar apa se vărsă în zaharniță, strecurătoarea se răsturnă într-o ceașcă, feliile de lămîie se împrăstiară pe jos și se iscă o întreagă harababură. În clipa aceea intră servitorul să anunțe o vizită — un avocat venit să-l vadă pe *Sahib*.

Gautama se ridică numaidecît, cerînd ca ceaiul să le fie servit în birou, uitînd de ea, uitînd cu totul de durerea ei.

— Nu ! strigă Maya și alergă în dormitor să se trîntească pe pat și să zacă acolo cu gîndul la trupșorul țeapăn pe care încremenise expresia groazei din clipa morții, la scîncetul dureros, stins în gîtlejul subit contractat. Nu știa că-l ridicaseră gunoierii, dar simțea mizeria cumplită pe care o aduseseră aceștia cu ei și o lăsaseră în urma lor. Și începu din nou să plîngă.

PARTEA A DOUA

Capitolul întâi

Stăruia în atmosferă ceva ce mă stingherea, o inerție care împiedica lacrimile ce-mi împînziseră ochii să curgă în voie. Nu-mi era îngăduită descărcarea liniștitoare a unui hohot de plîns, care m-ar fi lăsat vlăguită, cu mintea încețoșată de somn, dar potolită. Ceva se strecura în viziunea mea aburită de lacrimi, ceva nebulos, silindu-mă să recunosc că nu jeleam astăzi numai moartea animalului meu răsfățat, dar și o altă durere, o durere nedeslușită de care nu-mi puteam aminti, pe care poate că încă nici n-o trăisem, dar care mă umplea de deznădejde. N-o puteam prinde în focarul gîndurilor mele, atît de repede și de neîntrerupt luneca printre ele. Lungită pe pat, cu ochii închiși, încercam să gîndesc — mă gîndeam la cățelul care se trîntea pe spate, cu labele în sus, privindu-mă cu ochi duioși, catifelati, ca două flori — asta să fi fost? Ah, da, acum cînd mă gîndeam, asta era, desigur că asta era, încercam să mă conving, înfigîndu-mi degetele în

pernă. Dar perna, perna lui Gautama, era tare, nu ceda sub degetele mele și mă forța să-mi spun că acea spaimă stranie nu se dezvoltase încă înțelegerii mele, deși era legată, fără îndoială, de stîrv, de cadavrul micuț, moale, de mirosul cărnii lui, odinioară plăcută atingerii mele, odinioară dragă, și apoi, deodată, fetidă, respingătoare. Dar, brusc, lucirile scînteietoare ale caleidoscopului se învălmășiră, imaginea se tulbură, pieri din cîmpul privirii. M-am tras în colțul patului și m-am ghemuit acolo, spunîndu-mi că poate totul era din pricina lui Gautama, care nu înțelegea. „S-a isprăvit”, rostise el la fel de calm precum cărturarul sub cetini. „O să-ți faci bine o ceașcă de ceai”, mai spusese, dovedindu-mi cît de puțin cunoștea frămîntarea mea, cît de puțin se pricepea să mă mîngîie. Dar Gautama nu cunoștea nimic din tot ce era legat de fapta mea. Cînd mi-a pus în deget inelul cu opal, nu și-a oprit ochii și asupra pielei transparente pe care se lăsase greu piatra, asupra vinișoarelor albastre care fremătau dedesubtul și în jurul cercului de aur și care, ori de cîte ori le privesc, îmi dau un impuls de bucurie ce-mi aduce surîsul pe buze. Cînd mă îndemna să mă duc la culcare, în timp ce el era adîncit în hîrtille lui, nu-și lăsa o clipă gîndul să rățăcească spre mine, nici către trupul unduios, plin de dăruire, nici către spiritul singuratic, flămînd, care aștepta alături de patul lui. Și acum, văzîndu-mă atît de lovită, văzînd lacrimi prelingîndu-se pe fața mea, văzînd mort

cățelușul meu răsfățat, mi-a spus : „o să-ți faci bine o ceașcă de ceai”.

„Da, am început să strig, da, e duritatea, duritatea lui — ba nu, nu, nu e duritate, e distanța aceea pe care o pune cu răceală între mine și el. Răceala, răceala lui, și vorbăria lui neîncetată despre ceai și despre filozofie, numai ca să nu mă audă pe mine vorbind, de teamă că, vorbindu-i, o să mă dezvălui. Da, asta e, singurătatea mea în această casă.” Și iarăși mi-am încleștat mâinile, pînă cînd pielea s-a întins și fluxuri roșietice de sînge au început să pulseze. Dar cînd am închis ochii au pierit — a pierit și luciul lichid al oglinzii, și rama neagră a ușii și bluza stacojie azvîrlită pe jos, ca un drapel abandonat. Toate s-au îndepărtat de mine, s-au mistuit. Eram singură. „Da, am scîncit, asta e, sînt singură.” Și apoi m-am lăsat pradă unui acces furibund : m-am pornit să trîntesc perne, să izbesc din picior, să îmbrîncesc, — orice, numai să plîng nu. Știam din copilărie că după o astfel de criză încerci o dulce epuizare. Într-adevăr am simțit epuizarea, dar nu și dulceața ei. Tăcerea care a urmat, nemișcarea au adus mădurelor mele destindere, și fața încinsă mi s-a întors în sfîrșit spre briza de seară care pătrundea pe fereastră ; în același timp mi-am dat seama, cu o acuitate pînă acum necunoscută, că numai cînd pasiunea sălbatică se stinge, cînd talazurile furiei se domolesc, cînd trupul îți zace istovit, aproape în nesimțire, numai atunci devii teribil de conștient de vibrațiile spiritului, de frigul ciudat ce-ți cuprinde

inima, ca un pustiu nesfîrșit de gheață în care sapă brazdă gînduri îndepărtate și obscure, dînd tîrcoale înțelegerii. Îmi ascultam bătaile inimii. Încercam să-mi închipui că e cadența unui val, în voia căruia dacă o să mă las, o să mă poarte în urmă, prin fapte și întîmplări, prin străfulgerări de lumini, chemări zglobii în unghere de grădină, izbucniri de rîs, răbufniri neașteptate de vînt, o să mă poarte în urmă, către izvorul tulburării mele. Și m-a purtat în urmă, da, — pînă la Gautama ștergîndu-și degetele înainte de a bea ceaiul, și de la el și mai în urmă, la odorul meu alb, rostogolindu-se pe spate și oferindu-mi să-i scarpin blana aspră, sîrmoasă de pe burtă — dar nu mai departe. Și aici valul a încremenit, a fost zăgăzuit, iar eu am continuat să repet în gînd, fără noimă, numele de răsfăț pe care le dădeam cățelului meu. Femeile care n-au copii se atașează fanatic de cîte un animal, așa se spune. E o înrudire aproape ca aceea dintre mamă și copil, nu mai puțin vrednică de respect, și care sapă o amintire nu mai puțin dureroasă. „N-am să-l uit niciodată”, făgăduiam cu buzele întredeschise și mîinile încleștate, niciodată, și în aceeași clipă eram conștientă de momentul prezent care se și prefăcea în trecut. Nu există noțiunea de niciodată. Există numai cea de „acum”. Și cea de „ieri”. Și mîine? Dar sînt oare nevoită să mă gîndesc la asta? M-am smuls de la acest mîine, pentru că știam cît de strîns împletită cu timpul este acea inevitabilă, fluidă succesiune: sentimentul, destrămarea lui, apoi potopul.

Cînd, în cele din urmă, intră Gautama, pluteam aproape între somn și trezie. Gîndirea abstractă n-a făcut niciodată parte din meritele mele și curînd mi-am întors cursul amintirilor spre un cîntec de leagăn cu care eram adormită în copilărie, un cîntec duios, trist, pe care am început să mi-l murmur singură. Și astfel am putut să-mi ridic spre Gautama fața fără mînie — mînia mea se topise de mult. Cînd mi-a atins părul, mîngîindu-mi-l ușor, așa cum ar fi făcut doica mea, am simțit că mă inundă un val de duioșie, de recunoștință, și l-am privit ca pe îngerul meu păzitor, protectorul, cel care supraveghease înmormîntarea odorului meu și care venise acum să-mi dea la o parte șuvițele de păr din ochii plîși și să-mi vorbească blînd.

— Stai pe întuneric? îmi spuse și-și plimbă un deget, încet, pe obrazul meu.

Cădere, cădere, cădere prelungă în gol, în abisul cald al începutului, al instinctului primar, al dragostei primordiale.

Tandrețea lui îmi aducea ușurarea de care aveam nevoie, și acum, în sfîrșit, am început să plîng, îngropîndu-mi fața la pieptul lui.

— Ei, haide, haide, îmi spuse și scoase iar batista, acum și mai pătată. Am apucat-o, suspinînd. Haide, scoală-te. Or să vină îndată servitorii să scoată afară paturile pentru noapte, și, te asigur, în grădină e mult mai plăcut decît aici. Șterge-ți fața și hai să ieșim, Maya.

Mi-a întins un braț ferm, ajutîndu-mă să mă dau jos din pat, a așteptat pînă mi-am găsit

papucii și mi-am netezit rochia, apoi m-a condus prin verandă, jos pe scări, în grădină.

Într-adevăr, așa cum spusese el, era mult mai plăcut afară. Întunericul îmbălsămat îmi provocă un șoc ușor, ca un medicament tare și înviorător, picurat pe o rană încă proaspătă. Am sughițat. Gautama rîse. Rîsul lui îmi dădu plăcuta senzație că aș fi iar copil ; nu mă simțeam jignită și l-am luat de braț, deși știam că nu poate suferi lucrul ăsta. Îmi răbdă o clipă brațul, presupun că din considerație pentru durerea care mă încercase, apoi se îndepărtă, sub pretextul unor semne adresate grădinarului care stropea peluzele, pentru ca praful să se așeze înainte de a fi scoase afară paturile. Ritualurile serii, preparativele de noapte, toate erau adînc liniștitoare pentru mine. Scaunele din verandă fuseseră aduse pe peluză, două fotolii de răchită, mari, confortabile, bătrîne și cam deteriorate, și ne așezarăm, așa cum făceam în fiecare seară, la o limonadă rece și la o oră de tăceri și conversații conjugale. În verandă ardeau lămpile dînd coloanelor albe o luminozitate interioară, ca aceea a marmurei răsfîrîgînd irizarea amurgului, deși nu atît de caldă, nu atît de translucidă. Plante agățătoare se încolăceau în jurul coloanelor și se călărau pe pereți, trimiteau cîrcei fragili către acoperiș, înfășurau capetele grotești care ornau burlanele, umplindu-le gurile rînjite cu frunze uscate și încununîndu-le frunțile cu mănunchiuri de floricele stele, roșii și roze în lumina zilei, acum albe și puternic înmiresmate. Atîrnau în mănunchiuri

lungi, ca niște ciorchini albi, unduind în briza capricioasă, cînd în sus, cînd în jos, cu mișcări lente, misterioase, ca niște șerpi ai nopții. Se spune că atrag șerpilor — cu parfumul lor dulceag, greu. Ba nu, mă înșel. Regina nopții atrage șerpilor. Frumusețe și viciu, viciu, frumusețe. Șerpi, vară, parfum, floare, alb, alb, alb... În întuneric, în întunericul uscat, parfumat, de aprilie, cerul era vag luminat de stele. Iarna s-a sfîrșit, vara încă nu a început. Mă las pe spate în scaunul meu și respir adînc, mă las pe spate și aștept — vara ? șerpilor ? luna ? Nu știu.

Ba da, știu. E acel ceva, acea nedeslușită senzație din adîncurile tulburi ale minții mele, grăuntele de nisip care zgîrie, rîcîie, și rămîne lipsit de înțeles. Lipsit de înțeles și totuși o prezență reală, o umbră materială, ca umbrele uriașe aruncate de copaci, umbrele care se tîrăsc spre mine, peste frunze și peste ierburi, cu o repeziciune înspăimîntătoare, se înmulțesc ca firele de iarbă, îmi cuprind degetele picioarelor, îmi încheștează gleznele, mă furnică... Sar de pe scaun cuprinsă de groază, copleșită de senzația că șerpilor își încolăcesc și-si descolăcesc rotunjimi vîscoase în jurul meu, că un duh rău coboară de pe craca de deasupra mea, că o moarte vicleană, neașteptată, vestindu-se prin bubuituri asurzitoare...

— Ce este ? strigă Gautama, sărind și el.

— Ce este ? Ce este ? repetă ca un ecou servitorii, scăpînd din mîini cearșafurile pe care le așterneau pe paturi și venind în fugă.

Viață, oameni, lumină din nou...

— Nimic, nimic, am găfîit cu mîinile apăsate pe urechi, pentru că sîngele îmi bătea în timpane.

Cineva aprinse o lampă de masă și pe dată iarba și frunzele apărură lăcuite de lumină ; și un fluture de noapte, greoi, veni sfîrîind, cu o curiozitate bolnăvicioasă, iar o bufniță se ivi din copac, țipînd de veselie.

— Nimic, repetam într-una, dar nu-mi desprindeam mîinile de pe urechi, pentru că sîngele bubuia încă ; groaza, asemenea unui piston, nu-și încetează pulsația îndată ce-o oprești, ci continuă să vibreze încet, din ce în ce mai pierdut, pînă se stinge totul. Și nu voiam să mai stau locului. Eram gata să fug, eram pe punctul s-o iau la goană și, cu toate că nu mi se arătase nici un dușman, încă eram crispată de spaimă.

— Ce-a fost ? stăruiau cu toții. O broască ? Un șarpe ?

— Nu — nimic, nimic. Dar nu vreau să mai stau aici. Hai să ne plimbăm, Gautama, hai să ne plimbăm puțin.

Așa am și făcut, iar servitorii se întoarseră să stropască peluza, să netezească așternutul, să pregătească cina, și seara reintră în rutina ei familiară.

— Ești încă speriată, spuse Gautama cu glasul lui potolit, lucid, calm. Dar de ce ? Acum a trecut totul, s-a terminat. Și nici n-a suferit mult. Dacă ai nevoie să te agăți de un pai, poftim — spune-ți că n-a suferit mult. S-a sfîrșit chiar îna-

inte de a fi sosit veterinarul. De altfel veterinarul n-ar fi făcut decît să-i prelungească agonia, într-un caz ca ăsta...

— Poate că i-ar fi fost de ajutor, am scîncit eu, deşi ştiam prea bine că nu mai era nici o speranţă.

— Dar nu mai era nici o speranţă.

Vocea lui Gautama, făcîndu-se ecoul certitudinii mele mute, era ca un suport pentru tot ce se clătina şi unduia în mintea mea bătută de vînt, — aşa cum fusese şi în nenumărate alte prilejuri asemănătoare. Ca şi altă dată, încercam senzaţia, o senzaţie îndrăgită şi îndelung răsătată de mine, că-mi croiesc drum pe o noapte de beznă şi umezeală, avînd însă alături pe cineva care-mi poartă o lampă, un toiag şi o pătură. Instinctiv, m-am strîns mai aproape de el.

— Ne-a spus doar că nu mai era nici o speranţă, continuă Gautama rămînînd o clipă locului, ca să-şi aprindă o ţigară. Îmi pare rău numai că ai stat toată ziua singură cu leşul, fără nimeni care să-l fi cărat în altă parte. La ora asta trebuie să-l fi şi incinerat...

M-am îndepărtat de el cu o tresărire.

— Opreşte-te, i-am cerut cu blîndeţe. De ce-mi spui toate astea ?

Păru să mediteze un timp, păşind de-a lungul pajiştii, mărimd şi mai mult distanţa dintre noi.

— Da, rosti el. De ce-ţi spun asta ? De ce-aş gîndi despre tine că faci parte dintre oamenii aceia cărora le place să se înconjoare de taine şi găsesc atîta mîngîiere în acest hocus-pocus.

în ceremoniile fanteziste, în dichisurile copilărești cu care ne îngropăm morții ? Mie, toate astea mi-au apărut mereu ca o ultimă și supremă absurditate, al cărei unic rost e doar să unească o viață lipsită de orice sens cu un sfârșit lipsit de orice sens. Fără îndoială, marea majoritate a celor îngropați sau incinerați cu toate zorzoanele și podoabele pioasei frivolități, anticipau cu încântare acest spectacol încă din timpul vieții. Ai putea s-o numești o înclinație morbidă, dar nu e numai atît. Există o credință în această frivolitate. Neputînd să se bucure de valori majore, oamenii se pasionează pentru cele minore — care, bineînțeles, nici nu sînt măcar valori, pentru că valorile presupun un anumit standard de la care să pornească, un criteriu...

Îl ascultam pe jumătate atentă, pe jumătate cufundată în gînduri, în propriile mele gînduri, ce se abăteau de la cărarea dreaptă și netedă pe care înainta judecata lui și o luau razna pe poteci lăturalnice, pe drumeaguri cotite, alese sau făcute de mine, de unde reveneam din timp în timp să văd dacă Gautama continuă să-și croiască drum cu aceeași rîvnă ca și în clipa cînd îl părăsisem eu ; îi ofeream atunci cîte o mîină de paie culese în cale sau cîte o pietricică de formă ciudată, și uneori era bucuros să accente nimicurile oferite de raționamentele mele, și le integra în argumentația lui care căpăta impuls ; îi aduceam apă la moară.

— De ce lipsite de sens ? l-am întrerupt eu. Totdeauna afirmi astfel de lucruri. De parcă

n-ar avea nici o importanță dacă oamenii trăiesc sau mor.

— Și chiar că nu are nici o importanță, izbucni el. Cel puțin în ce privește liota asta de semiimbecili și cretini, nu are nici o importanță. Țștia nu-s decît o turmă de oi. Importanță are doar în ce-i privește pe cei puțini care mîină oile, cei capabili de gîndire logică și de analiză. Viețile lor au importanță și banalitatea morții acestora este deprimantă, admit. Și totuși am cunoscut astfel de oameni — oameni inteligenți, înzestrați cu rațiune — care discutau, cu aceeași aviditate caracteristică imbecililor, despre frumusețea îngropăciunii în comparație cu frumusețea incinerării, ba aducînd chiar argumente, de parcă ar fi fost vorba de o subtilitate teologică. Ei bine, fenomenul e derutant, pentru că aceștia sînt oameni care se dedică unei gîndiri serioase, faptelor...

— Îngropăciunea și incinerarea sînt fapte, Gautama.

Scutură cu vigoare din cap, într-un gest de dispreț, ca și cum ar fi vrut să mă înlătore din preajma lui.

— Vorbesc de fapte care contează, bineînțeles, îmi răspunse cu glasul foarte iritat.

Acum îl urmăream îndeaproape, însoțindu-l pe pietrele colțuroase de pe drumul cel drept al gîndirii lui.

— Dar cum poți afirma care fapte contează ? am strigat. Vreau să zic, cum poți impune ce contează și ce nu ? O, Gautama, un animal

drăgălaș poate să nu însemne nimic pentru tine și totuși să însemne un univers pentru mine. Simțeam în ochi lacrimi, țîșnind calde, sărate. Primejdie, primejdie ! M-am întors o clipă, suspinînd ușor. Poate că viața nu înseamnă mare lucru pentru unii oameni, și totuși, în clipa morții, chiar și aceștia vor ca totul să se petreacă într-un cadru spectaculos, într-un fel de care să-și amintească toată lumea, secole la rînd.

— Ah ! strigă el întorcîndu-se spre mine, cu fața-i albă încadrată de linia părului și repezită înainte, vizibil, de parcă ar fi vrut să înșface un adevăr pe care-l recunoștea, cu care se declara de acord. Ai pus din nou punctul pe i, Maya. Tu flecărești ca o maimuță și mă iriți întrerupîndu-mi șirul gîndurilor. Dar fiindcă ești toată numai instinct, nimerești uneori — absolut orbește, sînt convins — exact asupra nodului vital al problemei. În cazul de față ai dat chiar peste soluție. Desigur, toți oamenii ăștia doresc ceva care să poată fi ținut minte. E dorința lor de a nu fi dați uitării ! Da, făcu el aprinzîndu-și în grabă altă țigară, pentru a-și spori plăcerea. Dar stai să vedem, ce anume este vrednic de aducere aminte în vechile ritualuri ale incinerării ? Un *zamindar*¹ înstărit își poate permite să-și introducă tot confortul modern în casă, pentru a face impresie, sau să-și ia un automobil de ultimul tip. Dar cînd e vorba de naștere, căsătorie, ori moarte, n-o să se îndepăr-

¹ Arendaș al unor importante iatîfundii aparținînd statului

teze nici cu o iotă de la tradiție. Nu ! Și de ce ? Pentru că știe, și chiar ultimul dintre imbecili o să admită acest adevăr evident prin însăși permanența sa, că unicul lucru care supraviețuiește este tradiția. Și nu orice tradiție, oricât de veche ar fi — și de asta la vechile generații ne izbim mereu de acel obicei antediluvian al bocetelor și jelaniilor zgomotoase și perimate — ci numai acele tradiții care au o parte rațională și care s-au verificat, de-a lungul timpului, a fi durabile. Dat fiind că au persistat, înseamnă că merită să persiste, pretind aceste suflete simple, și iată că au găsit o chestiune căreia îi pot dedica mințile lor firave și prostănace, fără nici o teamă.

— Dar poate că socotesc lucrurile astea într-adevăr *importante*, am stăruit eu, care rezistasem atîta vreme să-l urmăresc atent numai din simpla plăcere pe care mi-o făcuse complimentul lui.

Poate că nu era un compliment în sensul în care ar fi fost luat de orice altă femeie, dar, venind de la el și adresat mie, era un compliment și învățasem să-i prețuiesc valoarea.

— Nu asta-i problema, răspunse clănțănind scurt din dinți. Așa cum am arătat, criteriul lor valoric nu-i un criteriu. De ce ar fi importante? Nu sînt — și nu numai pentru că viețile lor sînt meschine și oricum foarte trecătoare, dar pentru că însăși religia noastră ne învață să nu credem în aceste rituri deșarte. Gita nu propovăduiește cufundarea în tradiție. Propovăduiește — sau mai curînd recomandă — detașarea pe

toate planurile. Dacă cei care o citesc cu atîta evlavie în fața zeilor lor de lut, dimineată de dimineată și seară de seară, ar înțelege acest lucru, atunci s-ar simți în stare să piară de pe fața pămîntului fără să declanșeze toată exhibiția asta de vulgaritate în chiar momentul dispariției lor.

Dispariție ? Nu, nu, asta nu. Era un cuvînt crud și crud rostit ; am simțit o strîngere de inimă ca și cum tot ce e solid, material, în existența reală, și-ar fi dat deodată duhul cu un suspin ușor și s-ar fi prăvălit la picioarele mele, ca un fruct mîncat de viermi. În orice caz, așa ceva sugerau cuvintele lui Gautama. Nu-l puteam crede. M-am gîndit din nou la ciotul de coadă albă al lui Toto, la smocul caraghios cu care se termina. M-am gîndit la lătratul lui furios, vibrînd de emoție, cînd mă vedea întorcîndu-mă după o dimineată petrecută în oraș, la greutatea trupului lui cînd sărea pe mine. Toate acestea nu pier. Nu poate fi vorba de o dispariție lipsită de orice sens. Toate acestea erau cel puțin tot atît de durabile ca și „faptele” pe care Gautama le proslăvea într-una. Nu-i așa ? Pledam pe tăcute, copilărește. Nu-i așa ? Dar nu am întrebat cu glas tare. În fond erau gînduri tainice, și numai faptul de a le fi gîndit era destul. Și trebuia să învăț a fi recunoscătoare pentru însăși prezența lui, fără a mă lăsa tulburată de divagațiile creierului lui care, cînd eram eu de față, se destindea ca un arc de ceasornic scăpat din carcasă. Și astfel, străbăturăm pajiștea de la un cap la altul, vor-

bind la întâmplare, de fapt fără să ne ascultăm unul pe celălalt, concentrați, fiecare, asupra cărărilor noastre, oricum paralele și destul de apropiate pentru ca din cînd în cînd să ne atingem unul de celălalt, reamintindu-ne — sau poate că numai eu amintindu-mi — de liniștea pe care ți-o poate da doar viața în tovărășie, doar semenul tău pămîntean. Afinitate, legătură, comuniune... lăsam aceste senzații calde, tandre, să mă scalde în iradierea lor, să mă mîngîie pînă cînd freamătul răscolit din mine s-a potolit și am putut evada din carcera dureroasă a simțămintelor mele, într-o lume a serii, cu iarba proaspăt cosită și florile proaspăt stropite. Anotimpul florilor se sfîrșise — dispăruse — dar nu, nu cu totul, nu în întregime. Mai erau încă straturi de petunii, petunii molatice, albe și liliachii — flori sentimentale, șovăielnice, așa mi-au părut întotdeauna — și totuși răspîndind în amurg un parfum ce te amețea, un miros răscolitor, și dulce și trist, care se potrivea atît de bine cu starea mea, încît l-am întâmpinat cu efuziunea unei înrudiri. Am sorbit, inspirînd adînc, această aromă plăcută, fannată, atît de încărcată de amintirea nostalgică a iernii, de senzația a tot ce-a fost bun și s-a sfîrșit, lăsîndu-mi în față doar perspectiva solitară a unei veri lungi, chinuitoare... o senzație de duminică seară care precede anosta zi de luni.

Am încercat să-i vorbesc despre asta lui Gautama. A tras aer pe nas, sforăind ușor. Ca un cal, și-a ridicat capul, a împuns văzduhul cu

bărbia și a adulmecat aerul. Nu observase nimic, el niciodată nu observă.

— Da, a spus după ce a adulmecat, da, e și parfumul lămâilor.

— Ba nu, am strigat descurajată, nu e de loc!

Florile de lămâi sînt altfel, cu totul altfel : au o personalitate mult mai puternică, mai distinctă. Par cioplite din scoica tare a lunii, cu un cuțit de fildeș, ce le-a modelat în petale arcuite ca niște vîrfuri de paloș ; și între aceste petale este păzită inima miresmei. Și parfumul lor e mai viu — un miros acru, astringent, înviorător ca acel al coajei de lămîie, ca al frunzei de lămîi strivită între degete. Am încercat să-i explic toate astea lui Gautama, bîlbîindu-mă de teamă, pentru că acum, cînd aveam atîta nevoie de tovărășia lui, tînjeam să-l fac să mă înțeleagă. Dar cum să-l fac să înțeleagă ? Noi nu ne pusesem de acord nici măcar asupra punctelor fundamentale, asupra chestiunilor în care ar fi fost nevoie de o apropiere spirituală.

— Da, da, răspunse el cu gîndul aiurea, anulînd cu o mișcare din umeri cuvintele mele, ca fiind de prisos, lipsite de însemnătate.

Nu exista cale să-l fac să înțeleagă că toate acestea, noaptea încărcată de felurite miresme, esența lor variată și felul în care se amestecau, înrîurirea lor asupra mea, asupra noastră, erau importante, erau însăși inima nopții, a simțămintelor noastre din noaptea asta.

— Oh, Gautama, am oftat resemnată, pentru că trecuseră patru ani de cînd eram căsătorii.

Lumea nu voia să creadă, mi se spunea uneori : „Nu-i posibil, ești prea tânără !” și cînd mă uitam în oglindă îmi dădeam seama că e într-adevăr greu de crezut, și totuși era adevărat, trecuseră patru ani — iar eu nu dobîndisem decît ceva mai multă înclinație pentru filozofie.

— Gautama, tu nu observi nimic, am oftat din nou. La ce te gîndești ? La omul acela care te-a vizitat astă seară ? Te-a ținut în birou mai bine de-o oră, cu siguranță. Ce-a vrut ? O, nu-i nevoie să-mi spui — trebuie să fi fost în legătură cu vreun dosar mucegăit, ceva cu bani, cu proprietăți, sau altceva la fel de plicticos. Nu-i așa ?

— Bani ? Ei bine, așa e, dacă trebuie să fim atît de absoluți.

— Desigur că trebuie să fim. Cu toate că nu știu dacă banii sînt absoluți. Și de ce trebuie să fie întotdeauna banii la mijloc ? Totdeauna bani sau bunuri — niciodată nu dai peste un caz de pasiune și răzbunare, de crimă, lucruri senzaționale de felul ăsta — lucruri absolute. De ce ? Astea nu se întîmplă niciodată ?

— Crime ? Ba da, se întîmplă, într-adevăr se întîmplă.

— Da, dar numai de dragul banilor, sau al bunurilor — sau a altor lucruri concrete, meschine. Nu pentru dragoste, pentru viață, pentru lucruri absolute — așa cum a fost moartea lui Toto. Toto...

M-a întrerupt pe dată, iar glasul lui a tăiat în gîndurile mele asemenea chirurgului care extirpă un furuncul.

— Cu alte cuvinte, începu el repede, tu reproșezi lumii că moare pentru ceea ce numim noi realități, și nu pentru idealuri. Asemenea celor mai mulți dintre tineri, nu poți înțelege că realitatea și idealul sînt unul și același lucru. Viața nu e o chestiune de a alege între realitate și ideal, ci de a le împăca. Dar lucrurile astea le învățăm cu toții prea tîrziu. Într-o bună zi ai să înveți că idealurile se rezolvă uneori în realități pe care le-ai cunoscut toată viața, și pe care poate chiar le-ai disprețuit. Dragostea — acest măreț și minunat ideal al tinereții — se transformă pînă la urmă, așa cum ai să constăți și tu, într-o problemă de note de plată care trebuie achitate — asta pentru bărbat — iar pentru femeie în griji legate de notele de plată. Sau, dacă vrei, se transformă în problema creșterii copiilor și în cheltuielile legate de creșterea lor. Idealul în sine nu se schimbă, ci își dezvăluie doar o altă fațetă. Cît despre moarte — moartea lui Toto, de pildă, va însemna pentru tine întrebarea cum să-ți petreci timpul liber, în lipsa zburdălniciilor în care te lăsai furată împreună cu el și, în cele din urmă, va deveni problema de a-i găsi un înlocuitor. E dureros să reduci idealurile la deșertăciuni lumesti și e la fel de dureros să constăți că aceste deșertăciuni sînt într-adevăr idealurile înseși...

Tot vorbind și vorbind, mă îndepărtase de neliniștile mele, care scoteau din cînd în cînd capul ca niște păsări speriate ce se deșteaptă din vis, își iau zborul din copac cu multă zarvă, filfîie de cîteva ori din aripi și se întorc

apoi să se așeze pe altă ramură. Ne îndreptăram spre o urnă de piatră plină cu petunii albe, așezată în mijlocul peluzei, și aici m-am oprit, pentru că în prezența lor mă simțeam înălțată deasupra durerii, către o lume care nu cunoaște durere. Să mă cufund cît mai adînc în miezul acestei taine ar însemna să mă cufund în chiar minunata ei dezlegare. M-am aplecat deasupra florilor, trăgînd în piept aburul acela de parfum nostalgic, feciorelnic, pînă cînd m-am simțit una cu florile, suflet în suflet, simțire în simțire, pînă cînd nu a mai rămas nimic decît aburul.

S-a oprit și Gautama. Lui, florile nu-i spuneau nimic, dar își lăsă capul pe spate și exclamă :

— Ce noapte senină !

Îndreptîndu-mi trupul, am privit și eu în sus, spre înalturi. Stelele tălăzuiau spre noi, părădînd să-și lase asupra-ne întreaga greutate diamantină. Puzderii de stele țîșneau în cîmpul privirilor noastre, unele noi păreau să izbucnească chiar acum, altele stinse păreau să reînvie. Dar, oricît de multe stele deslușea ochiul uluit, totuși, printre ele, deasupra și în jurul lor, se aflau și petice de întuneric. Acestea dădeau nopții greutatea, și nu miriadele de licăriri. Prin spațiile negre veghează moartea, întunericul vorbește despre depărtare, despre despărțire, despre singurătate — singurătate, atît de multă singurătate încît sparge marginile cuvîntului și ale asociațiilor lui și se revarsă, și se răspîndește de jur împrejur, năpădînd și stelele, stelele izolate

una de cealaltă prin atîta singurătate. Și cu cît le priveam mai mult, cu atît păreau să se înde-părteze, pînă cînd nu a rămas decît întunericul, atîrnînd deasupra capetelor noastre ca un giulgiu pîcios. M-am gîndit la drumul lung pe care îl străbat morții între o viață și alta, la temerara lor pătrundere în tenebrele mute, la di-buirea oarbă în căutarea unui tărîm nou de lu-mină, în negura haosului. Apoi am privit din nou în jos și mi-am plimbat degetele pe o floare cu petale catifelate, pe o floare albă. Micu-țul Toto alb, scheunînd ușor, înspăimîntat, în timp ce lătratul lui se topea pentru totdeauna în tăcere. Micuțul Toto alb, micuțul hoit alb, părăsit sub soarele torid.

— O să-mi lipsească atît de mult — Gau-tama ! am strigat.

Mărturisirea aceasta se smulsese din mine într-un tumult, dar chiar în timp ce-mi ștergeam lacrimile izvorîte spontan, chiar în timp ce în-cepeam să plîng mai tare, îmi strigam mie în-sămi : „La ce bun ? Sînt singură !”

Dar nu eram singură ; Gautama auzise, și nu numai atît, ci chiar își ridicase mîna să-mi șteargă o lacrimă, mîna lui răcoroasă și uscată ca scoarța de arbore bătrîn și umbros. Apoi mi-a citat, cu voce înceată, o poezioară în Urdu :

*Chiar dacă orice stea din cer o inimă de om ar fi,
Eu una singură aş vrea, — care să ştie-a suferi.*

Meteor, incandescență, cometă, uriașă fîșnire de lumină, iluminatie, diamant, briliant, lumină opalescentă ! Întuneric, haos — dispărute ! Iată

de ce m-am rotit pe loc, pentru a-l putea privi în față pe oaspetele a ceea ce o clipă păruse a fi un hău de neagră pustietate, așa cum noaptea se repede după o stea căzătoare, agățându-se de dîra ei luminoasă. Dar mîinile îi erau acum încrucișate la spate, iar el își reluase mersul fără astîmpăr și reflecțiile :

— ...O carte nouă pe care profesorul Rehman mi-a trimis-o azi, una dintre publicațiile lui — o competentă antologie de poezie persană, deși cuprinde, poate, puțin prea mult din operele secolului trecut, și cam prea puțin din creația contemporană.

Nu-i ascultam cuvintele, auzeam numai versurile de mai înainte, poezioara aceea pătrunsă de neobișnuită milă, de duioasă înțelegere, suspendată în noapte ca un picur de ploaie luminiscent ce captează sclipirea stelelor, o captează și-o iradiază cu și mai multă strălucire. Și inima mea creștea, creștea dureros, chinuitor, se revărsa, se umplea de imensitatea unei unice clipe de fericire absolută, iar trupul meu îi urma curba prelungă și dulce, arcuindu-se în tortura aceea ardentă, mistuitoare. Suprem ! Un cuvînt picurat în adîncul tunelului aducerii aminte. A fost rostit și în seara asta. Suprem ! Da, asta era, bucuria supremă, absolută. Aci sălășluia desăvîrșirea, suspendată, plină de tot ce-o poate împlini, deplină. O singură floare de-ar mai înflori în noaptea asta, o pasăre de-ar mai cînta, o stea dacă s-ar scutura și ar porni să cadă — n-aș mai putea să îndur, nu. Sînt plină, plină, pînă la granița disoluției. „Dumnezeule, Dum-

nezeule, am murmurat, ținându-mi suflarea — destul, destul, nu mai mult de atît ! Fă să rămînă așa ! Fă să rămînă...”.

Apoi am respirat, am tras alt aer în piept. Ce agonie !

Am stăruit să se stingă lămpile în sufragerie și să mîncăm la lumina care pătrundea din celălalte odăi, prin ușile deschise, imaginîndu-mi că în această semiobscuritate vom putea vedea stelele.

— Sînt atît de luminoase în noaptea asta, am pledat.

— Bine, să sperăm că sînt îndeajuns de luminoase ca să observ dacă-mi cade o muscă în mîncare, bombăni Gautama, care nu era un romantic. Dună ce le citase, uitase cu totul de conținutul celor două versuri pe care eu le repetam în gînd, cu desfătare, ca un copil care strînge la piept și alintă o jucărie minunată.

Într-un fel, întunericul ne tăiase pofta de mîncare. Gautama, plîngîndu-se că era prea cald ca să poată mîncă, fuma între feluri, iar eu, cu gust de iască în gura uscată de atîta plîns, mă luptam cu o salată de grepfrut și *capsicum*¹, gîndindu-mă cu amărăciune că ori-cînd, altădată, simpla priveriște a fructului auriu presărat cu verdele fraged al păstăilor, mi-ar fi luminat întreaga seară. Prin fereastra larg deschisă, prin care nu pătrundea nici o boare de

¹ Plantă tropicală din care se extrage un soi de piper

vînt, se zăreau doar cîteva stele palide, puține la număr, sclipind deasupra copacilor.

Și, în cele din urmă, cînd un fluture de noapte, stîngaci și agitat, căzu într-adevăr în farfuria cu înghețată a lui Gautama, m-am ridicat și, resemnată, am aprins luminile, rugîndu-l să nu facă atîta scandal. Stelele fuseseră un fiasco.

În noaptea aceea Gautama a lucrat pînă tîrziu. M-am dus la culcare singură, așezîndu-mi paharul cu apă pe măsuta dintre paturile noastre — două dreptunghiuri de alb sclipitor. Pe pajiștea sinilie din spatele casei, un șir de arbori de *papaya*¹, o încîlcitură de cîrcei de viță, fasole și iasomie, amestecate la nimereală, ascundeau de ochii noștri dependențele în care locuiau servitorii. Dar nu puteau opri și zvonul glasurilor lor, nici ecoul tobei mici în care cineva lovea cu palma, și nici cîntecul *Radha-Krishna, Radha-Krishna*, cu melodia lui tărăgănată, adormitoare.

Răcorită și împrăpătată de o baie, în cămașa mea albă de noapte, m-am așezat pe pat, și am început să simt cum mă cuprinde liniștea. Cunoșteam o metodă specială de a intra în pat în nopțile de vară și am aplicat-o: înainte de a mă lăsa pe spate, am tras adînc aer în piept, ca un înotător, pe urmă, foarte încet, am întins un picior, apoi pe celălalt, un braț, apoi pe celălalt, am lăsat, cu un suspin, să-mi scape respirația pe care mi-o reținusem, și într-o în-

¹ Arbore tropical cu fructe comestibile.

cîntătoare dăruire m-am afundat în așternutul răcoros și neted. Încet, încet, mi-am destins degetele de la mîini și de la picioare, ca să cunoască și ele repaosul total. „Ca o pisică” îmi spusese zîmbind Gautama în primele zile ale căsniciei noastre, cînd era capabil încă de asemenea fantezii drăgăstoase, „ca o pisicuță le-neșă...”. Am inhalat lin noaptea, lăsîndu-mă în voia ritmului melopeei care trimitea asupra-mi unde fremătătoare, egale. Noapte, noapte, a-dîncă și neagră noapte. Pentru asta, știam, pentru asta se trăiește : nopțile sînt întotdeauna frumoase — balsamul înviorător al ierburilor tămăduitoare strivite pe tîmpla înfierbîntată, pe rănila lăsate de ziua lungă, plină de dezamăgiri. Noapte și stele, splendoare nou descoperită a stelelor ! Iată-le, friză de diamante, atît de aproape, chiar deasupra mea. Cerul e intens negru, intens mătăsos, astfel încît privirile se cufundă și-l străpung, dar curînd, înspăimîntate, se retrag și se agață de stele — de stelele mari, calme, cu nume pe care nu le cunosc, cu inele luminescente, albicioase, sclipind în jurul lor, de stelele mai mici, fără nume, care se aprind și se sting, se aprind și se sting, atît de repede, încît ochiul amețit nici nu poate surprinde clipa cînd sînt stinse. Calea laptelui curge dinspre nord-est spre sud-vest. *Akash-Ganga*, Gangele cerului. Stau întinsă, gîndindu-mă la stelele țesute în această imensă cingătoare gălbuie care leagă orizont de orizont, la depărtarea nemăsurată dintre pămînt și stele, la milioanele de ani, la aeonii care au trecut pentru ca lumina lor să

străbată marele nimic, pînă la ochii mei în aşteptare. O stea căzătoare brăzdează iute cerul, apoi se sparge în scînteii care se sting pe dată.

M-am răsucit în aşternut, fără să-mi aflu locul. Liniştea, pentru care mă pregătisem printr-un întreg ritual, nu pogorîse pînă la urmă asupra mea, iar calea pe care o apucaseră gîndurile mele era menită să mă tulbure, nu să mă potolească. Îmi repetam, ca o vrajă, versurile lui Gautama, cuvintele acelea minunate, străduindu-mă să mă gîndesc doar la bogăţia şi la duiosia lor. Dar în zadar. Mi-am schimbat poziţia şi m-am uitat în spate, la frunzele mari de papaya profilate ca nişte umbre chinezeşti pe cerul luxuriant al nopţii. Am încercat să-mi concentrez atenţia la vocile care intonau tărăgănat *Radha-Krishna, Radha-Krishna*, într-o monotonie care nu făcea decît să mă poarte înapoi către impresia aceea de pustietate a timpului, către nemărginirea de neînţeles a spaţiului. Unde să fi fost oare locul meu în spaţiu? Oare printre aceste decade trasate în hieroglife de foc deasupra capului meu?

Căci niciodată nu am pus la îndoială adevărul — acum cînd stau să mă gîndesc — că aş fi avut un loc al meu pe cer. Nu numai eu, dar şi căţelul meu, a cărui tristă călătorie o urmăream în gînd, chiar în timp ce ochiul cerceta contur după contur, printre impresionantele constelaţii.

Gautama — mi-ar fi plăcut să-l strig! M-am întors către lumina din biroul lui — o pată de strălucire dreptunghiulară în casa tăcută. Va

mai trece mult, desigur, pînă cînd o să-și închidă dosarele și o să vină la mine. Să îndrăznesc oare să mă duc la el? Să-i cerșesc mîngîierea? Să-i destăinuiesc singurătatea mea, și spaima mea de singurătate? Nu ar avea nici un rost și nu mai era nici o speranță. M-am destins din nou din poziția mea răsucită, am închis ochii, dar i-am deschis imediat — ace și înțepături de lumină mi-i țineau deschiși. Și nu erau numai stelele, ci acea stranie tulburare care mă chinuise întreaga zi. Senzația stăruitoare a unei nenorociri pe care am știut-o și am uitat-o, sau poate că n-am știut-o niciodată, dar de care mi-a fost numai cîndva teamă, și pe care acum o regăseam. Dar ce să fi fost? Un grăunte de nisip care rodea, rodea pielița gingașă a noii mele dureri. Dar nu era numai un grăunte. Ceva mult mai important. Nu era doar o presimțire, ci teama confuză de o anumită prezență. Ca un curent subteran strecurat pe sub bățile tobei, ca o mireasmă străină prin parfumul florilor de lămîi, ca o luptă disperată care se prelungea dincolo de somnul morții. Scrutam stelele cu disperare, cu teamă chiar. Nu-mi puteam desprinde ochii de la ele — în noaptea asta aveau asupra-mi o vrajă care trecea de granițele unei simple încîntări. Încercam senzația că trebuie să descifrez un mesaj important, scris într-un grai pe care nu-l puteam înțelege. Gîndindu-mă cînd la Toto, cînd la dorința din ce în ce mai vie de a-l striga pe Gautama, apoi la tot ce știam despre constelații, cercetam în amănunțime hieroglifile. Era

un grai pe care-l cunoscusem cîndva, trebuia numai să-mi aduc aminte. Dar trebuia să-mi aduc repede aminte. Cum ? Pentru ce ? Și după aceea — ce va fi ?

În cele din urmă, nu stelele mi-au spus-o, ci luna. Luna, care a răsărit din vîltoarea coșmarului meu, imensă și palidă ca o fantomă, pătată de semne cenușii, difuze, șerpuite, și aruncînd o fișie de lumină glacială, de un alb crud, asupra trupului meu cuprins de tremur. Pentru că de după acoperișul casei noastre se înălța vertiginos nu luna blîndă a baladelor de dragoste și a feeriilor, ci o arătare demoniacă, dănuitorul fioros care încercase întreaga zi să sară pragul minții și casei mele, însoțit de bătaia surdă și înnebunitoare a tobelor. Era demonul nebun din dansurile Kathakali, mascat, fluturîndu-și vălurile grele, lovind din picioare, scoțînd flăcări pe ochi. Era o fantomă zbatîndu-se în furii, o fantomă care se întrupa dintr-un alb desăvîrșit și prindea culori de coșmar, se desprindea din adîncuri de tăcere și venea în buibuit de tunet.

— Dumnezeule ! Dumnezeule ! am strigat și am sărit în sus, cuprinsă de groază.

N-a urmat nici o prăbușire, nici un strigăt. Eram conștientă de tăcerea profundă, împietrită, în care ochii mei se deschideau către o vedenie ce se contura prin negura anilor ; anii se îndepărtau, unul cîte unul, pînă cînd iarăși n-am mai văzut decît umbra aceea. O umbră neagră și rea. Numele ei nu era nici cel al unui demon dintr-o dramă Kathakali dansată, nici vre-

una din denumirile limpezi ale lunii. Numele era — acum îmi aminteam — Destinul.

...Era înalt sau scund? Nu-mi puteam aminti. Dar de ochii lui îmi aminteam: gălbui, opaci, dîndu-i un aer bolnăvicios, de parcă ar fi trăit — ca un vierme alb și trîndav — numai îndărătul zidurilor, în cămăruța lui întunecoasă din preajma templului. În cămăruța în mijlocul căreia se înălța un *lingam*¹ vopsit într-un roșu aprins, crud, tăvălit parcă în sîngele jertfelor, și unde nu ardea decît o singură lampă din care se scurgea uleiul, adunîndu-se într-o băltoacă mare, ce se întindea mereu. Și la fel se întindea și umbra lui, o pată neagră furișîndu-se către mine; iar eu, paralizată de groază și de o vrajă sălbatică, o strîngeam de mîna pe *ayah*² și-mi închirceam degetele de la picioare, ca să mă feresc de umbra lui.

— Scrie nu numai aici, dar și în horoscopul dumitale, spusese el ciocnînd cu degetul în pomelnicul de date pe care *ayah* îl întocmise pentru mine, și stă scris nu numai acolo, ci și pe fruntea dumitale, spusese zîbind și lăsînd jos hîrtia.

Își ridicase mîna — o mîna puhavă, mînjită de ulei, cu unghiile vopsite — și o apropiase de fața mea. Am avut senzația că în încăperea a intrat un liliac, și fără să vreau m-am tras înapoi. Dar el și-a coborît mîna fără să mă atingă, s-a întors și a început să-și plimbe degetul pes-

¹ Simbolul falic la hinduși.

² Dădacă.

te horoscop, peste cifrele și hieroglifele lui mărunte.

— Văd și aici cele ce-am proorocit, spusese apoi, zîmbînd. Fără greș.

Ne-a oferit limonadă mie și ceai pentru *ayah*. Am refuzat amîndouă. Eu înghețasem, iar *ayah* a început să se vaiete, dintr-o dată, de parcă o apucase brusc o usturime. El ne zîmbea mereu. S-a apropiat din nou de mine, umbra lui m-a învăluit, într-un fel parcă jucăuș, parcă erotic.

— Acolo, între ochi — distanța exactă... Extraordinar — cine ar fi crezut...? murmurase el și ochii lui înnebunitori, lăptoși, lipsiți de culoare, au sticlit.

M-a rugat să mă așez, să am puțină răbdare. Și-a tras faldurile halatului soios între coapsele care i se întrezăreau obscen, ici-colo, prin găuri și rupturi.

— Nu încape nici o îndoială asupra acestui lucru, așa că e de datoria mea să te previn. Zîmbetul lui se prelingea peste fața mea, unsuros ca uleiul. Copila mea, nu ți-aș fi spus dacă îți stătea scris numai pe față. Dar uite, privește la horoscop. Stelele nu mint. Așa că cel mai bine e să te previn, să te pregătesc.

Își continuase jocul în felul acesta, părădind chiar bucuros cînd *ayah*, nerăbdătoare și pusă pe plîns, l-a întrerupt cu văicărelile și protestele ei, dîndu-i astfel prilejul să-și expună, modest, argumentele și să prelungească intensitatea momentului dramatic. În tot acest timp zîmbea, iar ochii lui erau cînd fără culoare, cînd scîn-

teietori. Uneori devenea emfatic, își încrunta fruntea, ridica brațele, înălța vocea.

— Moartea, rostise în cele din urmă, într-un asemenea moment. Moartea unuia dintre voi doi. După ce te măriți — și ai să te măriți foarte tînără.

Lumina scăzuse parcă dintr-o dată, și fața lui fără ochi mi-a apărut ca o mască, deasupra capului meu.

— Moartea — o moarte timpurie — și nu o moarte naturală, continuase șoptit, șuierător, coborîndu-și încet brațele, pînă i-au căzut în lături.

Apoi a început din nou să se agite furios, aruncîndu-și poalele halatului cînd într-o parte, cînd într-alta. Curmase scurt jelania înspăimîntată în care se dezlănțuise *ayah* :

— Liniștește-te, femeie ! Cine-ți vorbește ție, proastă bătrînă ? Tu mă crezi oricum, fie că mint, fie că rostesc adevărul. Dar copila — copila trebuie convinsă, trebuie să asculte de avertismentul meu. E de datoria mea s-o pregătesc, e de datoria mea.

Se apropiase din nou de mine, cu pași unduitori, dar în aceeași clipă flacăra anemică a lămpii a pîlpîit și s-a stins. Am sărit cu toții în picioare și întunericul s-a umplut de trupuri care se ciocneau, se îmbrînceau, se apucau, trupuri jilave de sudoare, exalînd spiritul răului, emanația blestemului, groaza.

— Ulei, a strigat el, adu niște ulei !

Și *ayah* răcnea :

— Nu, nebunule, e destul ulei, e prea mult, a înecat fitilul.

În momentul acela am descoperit ușa și am deschis-o larg, gîndind că o să mă izbească o năvală de lumină și de gînduri sănătoase. Dar ușa dădea într-o curte interioară umbrită de un copac uriaș și învăluită într-un amurg difuz, cenușiu. Totuși, era puțină lumină, așa că femeia a putut să aprindă din nou lampa, după ce storsese fitilul între degete. Am văzut po-deaua mișunînd de furnici vii și îmbîcsită de trupurile furnicilor care veniseră să bea uleiul dulceag și se înecaseră. Doar atît am avut timp să observ, atît și nimic mai mult, pentru că, viclean, a și închis ușa în spatele meu, cu acea frică de lumină caracteristică unui albinos. A chicotit diabolic :

— Ei, acum ne putem întoarce la discuția noastră atît de importantă. Desigur ești foarte tînără, atît de tînără — și iar și-a înfășurat halatul plesnindu-se peste șale — mai ai destul timp. Ori s-au și făcut ceva aranjamente de căsătorie ?

— Nu ! am țipat. N-am să mă mărit nici-odată !

În același timp strigase și *ayah* :

— Dă-mi horoscopul pe care l-ai făcut. Minciuni, nu-s decît minciuni ! Dă-mi-l și hai să plecăm !

El își ridicase brațele și își rotise ochii, strigînd la rîndul lui :

— Liniștiți-vă ! Liniștiți-vă !

Dar intrasem în panică — m-am repezit la ușă, *ayah* a apucat sulul de hîrtie. Vocea lui izbucnise deodată pe un ton enervat, poruncitor.

— Așezați-vă, ne-a spus grav, cu un glas ca de oțel. Ascultați-mă, femei, continuase șfichiuitor. Nu există decît o slabă șansă, o vagă posibilitate ca viața fetei să urmeze acest drum. Semnul îl poartă într-adevăr. Stelele o proorocesc. Dar noi cu toții sîntem în mîna Domnului. Aci vocea lui scăzuse, se îndulcise, vibrînd de emoție. Doar nu degeaba trăia în preajma templului, unde mereu auzea dangătul clopotelor și vedea credincioșii rugîndu-se ! Dumnezeu ne călăuzește pe toți. El te-ar putea călăuzi pe o altă cale dacă te-ai ruga s-o facă, dacă i-ai aduce jertfe în acest scop. Avea un șirag de mătănii. Dumnezeu să te călăuzească, copila mea, mi-a murmurat în ureche, deschizînd larg ochii și rotindu-și pupilele pînă cînd irisul apăruse ca un cerc alb strălucitor ce se învîrtea la marginea pleoapelor albicioase. Se va înîmpla la patru ani după căsătoria ta, așa proorocesc stelele, iar distanța dintre ochii tăi și semnul de acolo întăresc această proorocie. Te-am avertizat, nu mi-am făcut decît datoria. Dar ia seama, copila mea, ia seama și teme-te de Dumnezeu ! Venerează-l, adu-i jertfe. Roagă-te. Oare nu cunoaștem cu toții povestea lui Prah-lad ? Cum Krishna l-a mîntuit mereu, de nenumărate ori, pentru iubirea și recunoștința lui ? Nu știm noi cu toții cum a fost zvîrlit Prah-lad

din vârful muntelui, iar Krishna l-a prins în brațele sale ? Cum a fost aruncat în flăcări...

Întîlnirea se sfîrșise cu povești din mitologie, cu niște considerații filozofice foarte încîlcite, chiar pentru urechile mele de copil, cu rugăciuni și cîntece, cîntece religioase, pînă cînd năvodul sufocant pe care umbra lui îl aruncase asupra-mi a început în cele din urmă să lunece, eliberîndu-mă. M-am simțit în stare să deschid ușa, să o conving pe bătrîna mea *ayah* să mă ducă acasă, departe de acest vrăjitor cumplit — căci așa îl numeam eu, vrăjitor. Ne-a condus la ușă, vînturîndu-și veșmîntul care-i luneca pe șolduri, filfîindu-l asemenea unui șarpe care-și ondulează sfichiul limbii către victima împietrită de groază, apoi s-a retras brusc în umbră, mai înainte ca vreo rază răzleață de lumină să-l fi putut atinge cu strălucirea ei albă, purificatoare.

Luna se dăruia din plin. Strălucea cu o palidă și blîndă liniște, prefăcînd în alb sau negru tot ce fusese cenușiu, așa încît semiobscuritățile tainice și umbrele răscolitoare se mistuiseră, întunericul se destrămase. Dispăruse arșița cumplită a zilei, doar o adiere răcoroasă și parfumată îmi mîngîia pielea încinsă. Dar era un parfum intens, pătrunzător, care mă învăluia și mă îmbăta, îmi străbătea prin carne, urca prin vinele mele, iar sîngele, urmîndu-i chemarea, năvălea în creier. Mă zbăteam în friguri. Totul era acum atît de limpede, de o limpezime magică... viziunea care îmi bîntuise me-

moră, viziunea pe jumătate înecată în ceață, se întrupase acum într-o imagine cu ochi lăptoși și degete cu unghii vopsite, arătînd spre fruntea mea, arătînd spre stele, o imagine de neîndoielnică realitate, ca aceea a lunii argintii.

Și patru ani se împliniseră acum, eram căsătorită de patru ani. Părea că strălucirea lunară alungase și umbrele din creierul meu, prefăcînd totul în alb ca moartea și negru ca moartea. Cînd tobele amuțiră și luna începu să coboare spre vîrfurile copacilor, am știut că sunase ceasul. Avea să fie sau Gautama, sau eu.

Cînd, în cele din urmă, Gautama veni să se culce, nu i-am putut vorbi. Am stat nemișcată, prefăcîndu-mă că dorm.

Capitolul doi

Gautama mi-a dăruit o pisică. E albă și are o blană parcă țesută din franjuri de mătase. Ochii mari, migdalați, sînt două topaze cu o tentă cenușie dedesubt, stropită cu verde la suprafață. Gautama spune că, fără îndoială, într-o existență anterioară pisica asta a fost un mandarin chinez. Are un simț al valorii și al frumosului de o incredibilă calitate. Vine după mine în grădină, călcînd prețios pe pernțele labelor, și miroase delicat florile. Cînd aplec spre ea un mac parfumat sau un oleandru, își înalță botișorul către floare. E în stare să stea ore întregi pe treptele verandei și să privească la lună. Cum

amîndouă sîntem supuse acestei fascinante atracții, am crezut că o să putem stabili o prietenie, dar la încercarea mea de a-i tulbura visările intime, a părut iritată. S-a arătat de o mîndrie superbă și a tratat cu dispreț agitația mea bruscă, vorbăria mea stridentă. Ne-am învîrtit una în jurul celeilalte, în vîrfurile picioarelor, cu mare prudență și, uneori — pentru o clipă scurtă, fugară — ne-am apropiat îndeajuns ca să ne atingem.

Se desprimăvăraseră. Ca întotdeauna, primăvara venise o dată cu pasărea febrei a cărei chemare prelungă, insinuantă, răsună din vîrfuri de copac întreaga dimineață și apoi iarăși în amurg, ca o implorare. Mă deșteptam în fiecare dimineață la chemarea ei — întîiul sunet prin care se vesteșc zorile. Părea că întrebarea : „Cine ești ? Cine ești ?” stăruia prin aerul de culoarea piersicii care avea să se aprindă ca bronzul topit, curînd, pînă să luăm noi gustarea de dimineață, alcătuită din ceai și fructe de papaya stropite cu lămîie și zahăr. E un anotimp haotic, pentru că primăvara se îmbină cu vestigiile toamnei și în timp ce copacii își mai leapădă frunzișul uscat, frunzulițele fragede ies din mugurii ce plesnesc. Aceasta, deoarece nu există o iarnă care să înghețe crenguțele dezgolate și să astîmpere într-o sterilă hibernare vitalitatea sevei — ci numai căldura care împinge, dă impuls, ațîță germenii de viață nouă. Despuiat de verdeață, conturul delicat al golașilor

arbori neem¹ scoate la iveală nebănuite și, pînă acum, atent camuflate cuiburi, părăsite de păsările care pe neașteptate se trezesc expuse privirilor băieților de pe stradă, înarmați cu pietre și alte proiectile strînse în pumnii înfierbîntați. Cuiburile sînt atît de singuraticе, încît par mai mari decît în realitate, și arată amărîte, pleșuve — niște coșulețe împletite din frunzele și boabele unui anotimp mai îmbelșugat, ascunzînd în golul lor petale ofilite și plictisitul căscat reținut al unei ierni blînde, domoale. Cîte un uliu răzleț planează în țăriile cerului care, de la albastrul intens, de cobalt, al anotimpului rece, pălește pînă la un azuriu spălăcit, lipsit de vlagă. Tipătul uliului, strident, sfredelitor, se lasă în jos, prins în spirale de aer care învolburază pulberea fină, făinoasă, prefăcînd-o în fantomatice vârtejuri ce mătură drumurile. Arborii de mătase² din josul străzii înfloresc cei dintîi: florile lor uriașe, purpurii, cu petale cărnoase și păstăi groase ca niște cheaguri de sînge pe albastrul văzduhului, picînd apoi pe asfalt și transformîndu-se într-o materie vîscoasă, gălbuie și rău mirositoare, par mai curînd a fi de origine animală decît vegetală, atît sînt de mari, de pline, de lipicioase și vii la pipăit. Păstăile sînt încărcate cu o vată mătăsoasă și cînd plesnesc, învoalte pufulețe albe cu sclipiri argintii își iau zborul și plutesc prin

¹ Arbore tropical din care se extrage un ulei cu proprietăți medicinale.

² Arbore tropical care conține o fibră mătăsoasă (*Ceiba pentandra*).

aer asemenea unor păsări angelice cu pene de mătase, sau se rostogolesc pe străzi ca o spumă scînteietoare, pînă ce praful le pîngărește. Copiii le culeg și le suflă în văzduh, iar femeile bătrîne le adună în saci pentru a le vinde atelierelor care confecționează perne și plăpumișoare pentru sugaci.

Cuiburile de porumbei de pe veranda noastră se umplură curînd de puișori care ciripeau și gîngureau și susurau și piuiau toată ziua. Pretutindeni, pe jos, erau numai crenguțe picate din ciocurile lor. Altădată, primăvara, îmi fixam o scară și mă cățaram să mă uit la puii gingași, care mă priveau cu ochii lor curioși. Anul acesta însă vederea lor mă irita. Porumbițele, în dorul împerecherii, uguiau de-mi luau mințile. Le țineam drept prevestitoare de rău, de despărțire, pentru că uguitul lor era o monotonă repetare a cuvîntului fatal : „Du-u-te, du-te !” Toată ziua își repetau avertismentul, iar eu aș fi vrut nebuște să le alung și totuși nu îndrăzneam să le tulbur clipele de iubire. Atmosfera era încărcată de neliniște, așa cum părul meu, devenit dintr-o dată mai uscat și mai subțire în fir, era încărcat de electricitate și sfîrșia cînd îl periam. Pale de vînt mișcau ramurile agățătoare de bougainvillaea, ghimpoase și cu flori ca de hîrtie, frecîndu-le de zid cu un zgomot sec și hîrșit care mă enerva. Țipătul păsărilor zbătîndu-se în fiorul rutului îmi răsuna în urechi ca o frenetică amenințare. Mingile de vată rostogolindu-se, frunzele moarte plutind în vînt, norii de praf involburîndu-se, toate păreau că vor

să fugă, să fugă, să fugă, și totuși nu puteau, erau încătușate de anotimp și veneau îndărăt, continuînd să se zbuciume în nădejdea unei evadări. Ceva asemănător se petrecea și în mine — un dor, o teamă, o căutare, o deznădejde. Creierul îmi zvîcnea, se despica, în timp ce stăteam lungită pe spate, în după amiezele lungi, sub ventilatorul care se învîrtea, se învîrtea într-una, trimițînd o adiere ușoară, tremurătoare, peste trupul meu, lipindu-mi părul de obrajii umezi, apoi răvășindu-mi-l iarăși. Cînd Gautama se întorcea acasă, mă scotea la aer, îmi vorbea, îmi aducea o oarecare liniște, dar atunci pasărea febrei își trimitea din nou chemarea lugubră, și mă tulbura atît de adînc, încît nu mai puteam închide ochii toată noaptea.

Gautama spunea :

— E efectul primăverii.

Și iată o altă primăvară — o primăvară mult mai idilică, pentru că mă aflu acasă, la Lucknow. Am hoinărit cu tata printre straturile de legume — el se interesează de o varietate străină de pătlăgele, iar eu ronțai o ridiche și pe urmă sug un fir de mărar. Tata e chemat înăuntru de cineva care a venit să-l vadă, și eu îl aștept în umbra boschetului de bougainvillaea, unde lumina se schimbă într-una de la liliachiu la violet și apoi la purpuriu, de la auriul piersicii la portocaliu și apoi la sîngeriu, după cum unduiesc și se leagănă în briza ușoară ciorchinii încărcăți de flori. Zăresc printre flori cerul și pajiștea spațioasă care se întinde spre vila în-

fășurată în plante agățătoare, și întreaga lume e înmuiată în culoarea dulce a șerbetului. Îmi întind picioarele goale și strivesc sub talpă fire de iarbă care se ridică apoi din nou, răspîndind o aromă pătrunzătoare de lapte, de vaci și de miere. Pîndesc un fluture mic — licăr printre flori ; pe aripile albe are cîte un strop portocaliu. Luminos și fremătător, pare, ca și florile, decupat din hîrtie colorată. Întreaga lume e ca o jucărie construită anume pentru mine, vopșită în culorile mele preferate, pusă în mișcare de cîntecele mele îndrăgite. Dar ochii îmi oboresc de atîta soare și lumină. Mă întorc cu fața în jos, îmi ridic călcîiele și îmi afund privirea în verdele adînc, netulburat, al ierbii mustoase, atît de mustoasă că-mi vine s-o pasc, să mă scald în ea. Închid ochii și ascult zumzetul gîzelor bete de extaz, pentru că e anotimpul soarelui fierbinte, pîlpîitor, în care ele huzuresc. Văzduhul tremurător, colorat în nuanțe florale, vibrează ca o coardă de vioară atinsă de piciorul fragil al unei libelule sclipitoare. Sunete înalte, neîntrerupte, se ivesc parcă din chiar soarele și aerul dimineții, precum cristalele din sirop. Desfătarea mă ametește. Cînd deschid ochii, văd una dintre gizele acelea mici, rotunde, roșii, botezate de mine „gîndaci de catifea” pentru că au structura și culoarea catifelei în care-i îmbrăcată canapeaua noastră din salon. E cocoțată în vîrfurile unui fir de iarbă ce se îndoaie sub mica ei greutate. Cred că-i este la fel de comod cum mi-ar fi mie dacă aș fi așezată pe un vîrf de sabie, așa că o iau pe

degetul mic și o țin acolo, mîngîind-o ușor de tot cu alt deget. Îi murmur un cîntec, ca să-i fac plăcere. O pun apoi la loc în iarbă, s-o văd cum scînteiază ca o fărîmă de jărat, ca o boabă de rubin, pe pajiște. Tata îmi arătase un rubin asemănător, chiar cu o seară înainte ; l-a scos din safe, pe un culcuș alb, vătuit, și mi-a spus că o să mi-l dea mie cînd o să mă duc la prima mea serată, numai dacă termin cu plînsul... Cînd a fost asta ? Ce mă făcuse să plîng ? Nu-mi aduc aminte și bîjbîii repede după rubinul viu din iarbă, îi fac leagăn din palmele mele. E atît de minunat, îmi absoarbe pînă într-atît atenția, încît întreaga dimineată pălește în umbra boschetului, și chiar glasurile ce răzbesc dinspre porțic sînt prinse inconștient de urechea mea, fără să le deslușesc înțelesul. Și totuși sînt îndeajuns de clare. Și surprinzătoare. Pentru că tata spune pe un ton aspru, care nu admite contrazicere :

— Nu vreau să te mai văd pe-aici, prin oraș. Am cerut să fii alungat și prietenii mei de la poliție vor veghea să se aducă la îndeplinire această cerere. Dacă încerci să te întorci, te bag la închisoare. Șarlatanule ! Șarlatanule !

Cuvintele tatei sună ca loviturile ciocului de pupăză în scoarța uscată a unui stejar mort, lovituri urmărind să alunge către cealaltă parte a trunchiului insectele înnebunite de groază, pentru ca apoi, într-o fulgerare de negru și roșu și aur, pasărea să se repeadă asupra lor și să le înfulece dintr-o suflare.

— Șarlatanule ! Te bag la închisoare pe viață, pe tine și pe femeia aia nebună, auzi ?

Un alt glas răspunde pe un ton ridicat, plîngînd, stăruind, ca pasărea febrei, și o clipă mă trezesc înfiorată, pentru că glasul a lovit în mine o coardă care a mai fost lovită, și e încă sensibilă de pe urma durerii. Ce mă făcuse să plîng? Cînd? Cine fusese? Stau și mă întreb. Gîndăcelul se răstoarnă pe spate și mă aplec repede să-l culeg, uitînd de orice altceva, deși ciocanul continuă să lovească dur:

— Șarlatanule! Nu ți-e de-ajuns? N-ai auzit ce-am spus?

Continuă să ciocănească, dar zumzetul albinelor și freacăta aripilor de libelulă îl înăbușă și-l topesc în vibrația dimineții care se tolănește lasciv la soare.

Aud pași ce se pierd pe pietrișul aleii, însă nu pot vedea nimic, pentru că stejarii argintii străjuiesc compact drumul; frunzele lor cenușii se lasă întoarse de briză, dezvăluind intime dedesubturi argintate. Stejarii sînt în floare și florile lor par așchii de aur. Aur și argint. Stoluri de grauri le ciugulesc — stoluri roz stropite cu negru.

— Maya! mă cheamă tatăl meu și vocea lui e brusc atît de deosebită de cea care strigase „șarlatanule!” încît poate că nici nu a fost vocea lui aceea pe care am auzit-o. Maya!

Îi răspund, ca să mă poată găsi. Vreau să-i arăt gîndăcelul meu de catifea, dar l-am rătăcit, a dispărut. Oricum, pierderea e compensată de o sumedenie de alte bucurii; îi arăt grauriile. Tata observă o ramură uscată pe unul dintre stejarii argintii și, cu o crispă în colțul gurii,

pentru că ține foarte mult la aspectul grădinii, se plînge de neglijența grădinarului. Pornim împreună să-l căutăm printre răsadurile de legume. Îmi strecor brațul sub brațul lui. Mi-l mîngîie ușor, distrat.

— Cine a fost ? Îl întreb. Cu cine ai vorbit adineauri ?

Tresare, apoi mă privește fix. De ieri, de cînd ayah ne-a părăsit atît de brusc, fără să-și ia măcar rămas bun de la mine, tata îmi poartă singur de grijă și mă privește cu foarte multă duioșie, mă înconjoară de o atenție deosebit de drăgăstoasă. Mă gîndesc că tata arată și el ca un stejar argintiu, cu părul lui frumos, sclipind ca argintul, periat lins deasupra frunții bronzate. E îmbrăcat în alb. În lumina soarelui ține ochii pe jumătate închiși și din colțurile pleoapelor pornesc mici mănunchiuri de raze. Îi strîng tare brațul, pentru că am iubit dintotdeauna, din instinct, oamenii care încrețesc colțurile ochilor cînd rîd. Pentru mine e un semn de căldură sufletească, de tandrețe, ce-mi amintește de dragostea senină a tatălui meu.

— De ce mă întrebi ? îmi răspunde pe un ton degajat. Ce importanță poate avea pentru tine dacă-ți spun că a fost un funcționar impertinent sau un client mincinos ?

— L-aș... l-aș... lovi cu racheta de tenis !

Rîde zgomotos, pentru că o remarcă de acest fel, venind de la mine, îl amuză extraordinar. Lumea spune că mă răsfăț. Asta înseamnă că mă mîngîie pe obraz, îmi ia mîna într-a lui, îmi spune :

— Vin căldurile, ar fi timpul să plecăm undeva la munte, nu? Unde mergem anul ăsta, Mava? Alege!

Lumea spune că mă răsfată. Se mai spune că pot obține de la el tot ce vreau.

— La Darjeeling, strig încântată. Desigur că acolo, și încep să ȝopăi în jurul lui.

— De-am pleca undeva pe timpul verii, oftez letargic, călcîndu-mi legămîntul de a nu-i pomeni niciodată despre asta lui Gautama, care pînă s-a căsătorit cu mine nu a avut posibilitatea „să plece undeva pe timpul verii”, iar după aceea a refuzat s-o facă. E deprimant să te gîndești cît de mult se bazează căsătoria noastră pe o demnitate aparentă, impusă de circumstanțe, și, din această pricină, falsă și lipsită de soliditate. O demnitate friabilă, care mereu se sparge, iar cioburile sînt mereu adunate și reconstituite, de parc-ar fi vorba de un sacru chip cioplit de care ne leagă cea mai primitivă superstiție.

Reacția lui Gautama este exact aceea pe care aș fi putut-o prevedea dacă m-aș fi gîndit înainte de a vorbi. Ia o atitudine rigidă, se întoarce cu spatele și întinde mîna după ziare.

— De ce nu pleci tu? spune pe un ton rece, acru. Tatăl tău te-ar duce oriunde ȝi-ar plăcea. El poate.

E tonul pe care-l folosește în mod obișnuit ori de cîte ori vorbește despre tata, un ton lipsit de orice concesie sau indulgență. Și totuși fuseseră prieteni — Gautama a fost un fel de pro-

tejat al tatei, care l-a admirat mult și, cred, îl admiră încă. Serile, cînd sosea la noi pe bicicletă, Gautama dorea de fapt să-l vadă pe tata, și dacă n-ar fi fost pasiunea mea fulgerătoare care s-a întîlnit la jumătatea drumului cu propunerea tatei de a mă căsători cu acest prieten al lui, înalt, adus de spate și atît de instruit, s-ar fi putut spune că mariajul nostru se baza pe prietenia dintre doi bărbați și pe respectul ce și-l purtau reciproc, mai curînd decît pe orice alt simțămînt.

Să urmăresc felul în care acest respect se năruia, se destrăma, sau, în orice caz, era ascuns de Gautama cu o insistență mereu crescîndă, a însemnat chinul cel mai usturător din primul an al căsniciei noastre, fiind conștientă mai ales că, într-un fel, eu eram vinovată, de acest fapt.

Dar acum mă doare capul, mă doare atît de cumplit, încît realmente nu mai pot îndura să mă frămînt dintr-un motiv atît de vechi.

— Ah, Gautama ! strig cu lacrimi în glas și mă ridic dintre perne dorind să-l atrag, să-l cuprind în orbita gîndurilor și a sentimentelor mele, fără însă a cuteza să schițez și gestul cuprinderii fizice. Cum îți închipui că aș pleca fără tine ? Cum să te las singur pe canicula asta ?

— De ce nu ? spune deschizîndu-și tabachera cu un pocnet metalic, în notă cu vocea lui. Îndrăznesc să cred că aș scoate-o la capăt, ținînd seama că m-am descurcat atîția ani înainte de a mă fi căsătorit cu tine.

— Nu, strig crispîndu-mă, te rog nu-mi vorbi în felul ăsta.

— Să nu vorbesc în care fel, pentru numele lui Dumnezeu ?

Glasul lui căpătase un ton exasperat. Pri-mejdie !

Mă las iar pe pat.

— Știi prea bine că n-aș putea s-o fac, îi răspund.

Privesc spatele lui curbat, cu coastele proemi-nente, și i le-aș mîngîia cu plăcerea pe care aș încerca-o alintînd blana moale de pe spinarea arcuită a unei pisici, sau plimbîndu-mi degetele pe coaja unui pepene galben, îmbietoare prin asprimea ei zgrunțuroasă, striată verzui. Mi-ar plăcea să întind mîna și s-o plimb pe curba unei coaste. Dar nimic nu l-ar putea dezgusta mai mult în clipa asta, la starea lui de nervi ; conștientă de acest lucru, renunț și încep, distrată, să-mi trec degetele prin păr.

— Ai așa mult de lucru în vara asta ? N-ai putea să iei măcar o scurtă vacanță ?

Țigara îl calmase. Trimitea spirale de fum albăstrui în semiobscuritatea camerei cu obloa-nele trase.

— N-aș crede. E foarte mult lucru.

Întoarce capul ca să se uite la mine. Mă ră-sucesc apropiindu-mă de el, conștientă de curba armonioasă a șoldului meu cambrat sub cu-vertura albă ce-mi încadrează în falduri sculp-turale rotunjimile trupului. Privirea lui rămîne goală de orice apreciere, de orice răspuns. Ca atunci cînd vezi ceea ce te aștepți să vezi, ni-

mic mai mult, nimic mai puțin. Și în cazul ăsta ce te-ar putea ațița ?

— Unde ai vrea să pleci ? La Darjeeling ? mă întreabă.

— Tata pleacă acolo, îi mărturisesc, simțind cum țîșnește din amărăciunea mea o rază, ca iarba proaspătă după ploaie.

— Nu m-am îndoit, îmi răspunde cu zîmbetul acela care nu conține altceva decît un strop de cinism, sau care poate că e prea indiferent ca să însemne măcar atît. M-a durut mai mult decît o expresie de mizantropie fățișă.

— Ba nu ! strig ridicîndu-mă în pat și împingînd pernele într-o parte. Nu ! Știi ce mi-ar plăcea într-adevăr să fac, Gautama ? Aș vrea să plec în sud — la Travancore, la Cochin, Mysore, Malabar, prin locurile astea.

— Acum vara ? Pe căldură ? De ce ? întreabă surprins.

— Vreau... vreau, mă bîlbîi, să văd dansurile Kathakali. Am auzit despre baletele din satele lor. Se spune că țin zile în șir. Și dansatorii sînt numai bărbați, și toți poartă măști fantastice. Și tobele...

— Ei, ei... Gautama pare amuzat. Credeam că niciodată n-aș putea subestima setea ta de ciudățenii. Dar m-am înșelat — am subestimat-o totuși.

— Dar, Gautama, m-am gîndit că și pe tine te-ar interesa — mai mult decît la munte, cu drumul călare pe poney și mai știu eu ce. Trebuie să fie... o priveliște atît de minunată... atît de... violentă și... bizară. Mă zbuciumam să-mi

găsesc cuvintele. Pentru mine aceste imagini sînt chinuitor de vii și iată cineva care nu izbutea nici măcar să le întrezărească, orice i-aș fi spus. Măștile pe care le poartă — trebuie să le fi văzut, nu? Și costumele lor. Și muzica aceea caracteristică. Și totul în aer liber, noaptea, la lumina stelelor — poate că au și torțe. Da, cred că dansează la lumina torțelor...

Cum țigara i se terminase, Gautama se ridică brusc și-și întinde brațele.

— Dacă e singura rațiune pentru care vrei să bați tot drumul ăsta pînă în sud, te sfătuiesc să aștepți pînă cînd vine o trupă Kathakali în tur-neu la Delhi, așa cum de bună seamă se va întîmpla odată și odată — poate la iarnă. Va fi mai puțin costisitor.

Cînd sînt cu tata, pînă și gustarea de dimineață luată în grădină — pentru că în diminețile senine de iarnă ceream servitorilor să pună masa afară, printre straturile de flori — pare o sindrofie, un banchet al zînelor și spiridușilor care s-ar ospăta cu pepeni și sirop, sub clar de lună. (În copilărie mă desfătam, ca o prințesă, cu o vastă arie de fantezii din *O mie și una de nopți*, cu isprăvi vitejești și fapte eroice din mitologia indiană, cu lungi și uluitoare povești despre prinți și regine, șacali și tigri și — fiind fiica tatălui meu — cu minunate basme englezești și irlandeze, pe care mi le citea el, acest convins îndrăgostit al lecturilor cu glas tare. Așa încît, păpușii cu rochiță trandafirie îi spuneam mai degrabă Rose decît Gulab, iar ostașii

din garda de la Buckingham Palace erau pentru mine aproape la fel de reali ca și ofițerii în uniformă de cavalerie care făceau exerciții stîrbind un vîrtej de praf galben pe maidanul cantonamentului militar, unde eram uneori scoasă la plimbare, seara.) Tata îmi cojește un *loquat*¹, și acordă acestei îndeletniciri o grijă care face plăcere ochiului.

— Îți vine a crede că sînt unii oameni care la ora asta din zi se delectează cu pește afumat, cu ficat sau cu rinichi ? mă întrebă el

Mîinile frumos îngrijite care-mi așază pe farfurie feliile subțiri de fructe par tăiate în alabastru și ivoriu, modelate de acei fermecați sculptori în fildeș de pe lîngă Taj Mahal, care cioplesc, una după alta, modeste copii după mausoleul Inamoratei.

— Ah, răspund eu strîmbîndu-mă la cuvintele lui și făcîndu-l să zîmbească.

— Da, continuă tata, ani la rînd, la ora șapte dimineața, mi s-a oferit fiertură de ovăz cu coțolăși și carne arsă, și, pentru că eram flămînd ca un lup, n-aveam încotro și le înfulecam. Dar pe vremea aceea am făcut un legămînt ca, de îndată ce-mi voi putea îngădui, să-mi alcătuiesc micul dejun numai din fructe. Am ținut acest legămînt și nădăjduiesc că și tu ai să-l respecți în continuare, pentru mine.

Masa noastră este așternută lîngă un mandarin — avem cîte un mandarin în fiecare colț al grădinii — un pom ca dintr-un decor de feerie,

¹ Fructul unui pom asiatic (*Eriobotrya*).

cu frunzele lucioase, și globurile mici, luminoase, ale fructelor ca niște lampioane miniaturale într-o noapte de carnaval. Servitorul de lângă noi, care ne-a slujit în toți anii de-a lungul cărora barba lui s-a prefăcut dintr-o umbră brumată în cascada albă care-l împodobește acum, ne spune :

— Bucătarul face azi marmeladă de mandarine ; și începe să culeagă fructele într-un vas.

— Marmeladă ! strigă tata, ridicându-și șervetul la gură. Ce idee îngrozitoare, cînd o asociezi cu pomul ăsta minunat !

Dar cînd încep să joc *battledore-and-shuttlecock*¹, folosind drept mingi mandarinele mici și viu colorate, care zboară prin văzduh asemeni păsărilor și apoi se sparg în iarbă, ca niște ouă, tata rîde privindu-mă cum sar și alerg fără astîmpăr.

Dar asemenea lucruri, numai mie mi le poate tolera. Cînd femeia aceea, cu părul neîngrijit atîrnînd în lațe neglijente, s-a prăbușit pe unul dintre scaunele de răchită, suspinînd : „Trebuie să-l părăsesc, *Rai-sahib*, nu mai pot îndura... trebuie să-l părăsesc îndată, numai să-mi pot procura un bilet de tren...”, fața tatei a devenit dură iar profilul părea să i se fi lungit de dezgust. Și-a unit vîrfurile degetelor, a scos un „hmmm”, privind peste creștetul femeii, spre mine, care țopăiam cu racheta într-o mîină și trei mandarine în cealaltă. Cînd a expediat-o,

¹ Joc asemănător cu badmintonul. Se joacă în mod obișnuit cu mingi penate și rachete de carton.

în sfârșit, pe femeia smiorcăită în automobilul nostru mare, cenușiu, după ce i-a acordat tot ajutorul pe care socotise prudent să-l ofere soției unui prieten, a rostit, privind în continuare spre mine :

— E interesant cum firea omenească poate atrage ca un magnet dezordinea și prăbușirea. Dezordinea. E ceva ce nu pot tolera. Cum e posibil ca un om civilizat și instruit ca Sapru să îngăduie o situație care duce la dezagregarea ordinii și calmului în căminul său. E curată iresponsabilitate.

Scutură din cap și-și împăturește meticulos șervetul. Așa cum fiecare pătrat alb, împăturit egal și cu grijă, se suprapune peste celălalt, așa cum fiecare muche a șervetului se aplică punct cu punct, peste cea de dedesubt, tot astfel și gândurile tatălui meu, viața lui, atitudinile, învățătura și cariera lui sînt modelate geometric — ordonate ca o grădină de moghul¹, elegantă și perfectă, în care creșterea și cultivarea plantelor, odihna și confortul fuseseră ridicate la o adevărată artă, o grădină în care nu-i era îngăduit unei buruieni să dea floare, unei flori să se ofilească pe lujer, unui lujer să depășească în înălțime nivelul celorlalte flori din strat. Așa cum pîrîiașele dintr-o grădină de moghul curgeau șopotind melodios prin canale cioplite în marmură și gresie, tot astfel și gândurile, și viața tatălui meu curg, în tipare grațios și minuțios

¹ Moghuli — căpetenii mongole care au domnit în India, între secolele XVI—XVIII.

tăiate, uneori învăluite în umbră, alteori dezvăluite de lumină, dar niciodată depășind marginile, niciodată rupîndu-și zăgazurile, ci înaintînd mereu în aceeași cadență domoală.

— De ce purta un *sari* murdar ? îl întreb pe tata, continuînd să stau acolo, cu jucăriile în mînă. Nici nu s-a pieptănat măcar, adaug cu un dezgust egal cu al lui, pentru că veșmintele acelea mototolite, părul răvășit, lacrimile fierbinți înfățișaseră un tablou izbitor, neplăcut contrastant, în peisajul grădinii înflorite, cu cei patru mandarini, cîte unul în fiecare colț, cu șervetul alb, geometric împăturit pe fața de masă albă, scrobită. A stricat totul !

Deodată, tatăl meu rîde. Nu este rîsul silit al omului vîrstnic, aflat față-n față cu un copil, ci un rîs ce izbucnește firesc, dintr-o viață în care se găsește tot atîta loc pentru dragoste și bucurie, cît și pentru ordine și disciplină. E încîntat că-i împărtășesc gusturile pretențioase, e amuzat de remarcile mele. Mă iartă pentru fructele strivite pe pajiște.

— Haide, să te văd cum joci, îmi spune, dînd la o parte ziarul care tocmai îi sosise. Ia să vedem, cît de departe poți arunca mandarina aceea.

„Nimeni, nimeni nu mă iubește ca tata“, suspin cu capul îngropat în pernă, în timp ce Gautama intră în camera de baie. În urma lui, perdeaua cade în falduri tragice. Nu m-a auzit — dăduse drumul la robinet. Faptul că am vorbit în gol mă irită și mai tare, cu toate că nu

avusesem de gînd să-l fac să mă audă. Printre cei din familia lui Gautama nu se vorbește despre dragoste, și cu atît mai puțin despre afecțiune. Se vorbește — cu toții vorbesc — despre interpelările din parlament, despre cazuri de mituire și corupere descoperite în sînul guvernului, despre directori de ziar acuzați de calomnie și despre procesele intentate în consecință, despre acorduri comerciale încheiate cu țările de peste mări, despre tratate politice încheiate cu cele de peste munți, despre revoluții îndepărtate, despre lipsa de orez sau despre recoltele de cereale... Toți ai lui găsesc nenumărate subiecte de discuție și discută într-una. Uneori, pentru destindere, se așază la jocul de cărți, și joacă atît de iute, atît de nervos, de concentrat, încît pînă la urmă descoperă că trebuie să-și relaxeze încordarea, desigur, tot pe calea discuției, și încep din nou să dezbată intrigi politice și controverse culturale.

Mama lui Gautama, căreia mereu îi curg ace negre din păr, împrăștiindu-se cu aceeași risipă ca cerneala neagră dintr-un ziar proaspăt tipărit, mama lui, cu pete de transpirație la subțiori, de mult cît se agită și de cît muncește, spune, zîmbind, ori de cîte ori trece pe lîngă mine : „Bine a făcut Gautama că s-a însurat cu tine, Maya”. Rostește aceste cuvinte cu o voce binevoitoare dar în același timp aspră, așa încît nu pot ști dacă mi-o spune din afecțiune sau din vreun alt motiv, străin de orice simțămînt personal. Îmi aruncă o privire absentă, dar îmi zîmbește cald, înainte de a se repezi în goană

— ca un rinocer ce se năpustește în pădure — la dispensar, sau la creșă, sau la atelierul pentru orbi, sau pentru infirmi, sau pentru șomeri... Cunoaște atîția oameni, adunați din medii și situații sociale atît de diverse, încît mă întreb ce altceva pot eu însemna pentru dînsa decît o făptură omenească în plus, care trebuie ajutată să se adapteze într-o lume ostilă. Și totuși se oprește și se întrebă :

— Să te iau cu mine la dispensar ? Apoi scutură din cap și-și răspunde singură : Nu, te-ar obosi prea mult.

După care se repede pe scări, prin gangul întunecos, grăbind spre stația de tramvai. Sau seara, cînd se întoarce acasă, își scoate agitată registrele de socoteli, le desfășoară în poală și începe să calculeze cu iuțeală ; apoi ridică ochii și mi se adresează :

— Maya, cînd are de gînd tatăl tău să-mi mai trimită un cec ? Spune-i că am urgentă nevoie — îngrijitorile de la creșă n-au fost plătite luna asta.

Și după aceea se retrage din nou îndărătul registrelor, iar eu înțeleg că nu sînt pentru dînsa nici măcar una dintre făpturile acelea omenești de a căror sănătate și bunăstare se simte răspunzătoare, ci fac mai curînd parte dintre cei dinafară, care pot fi întrebuințați în folosul celorlalți și sînt deci necesari, dar pe care nu e necesar să-i și iubești. Pînă și cățeii vagabonzi pe care-i adună din stradă se lipesc la picioarele ei, ca și cum acolo se simt cel mai bine și mai în siguranță, se gudură și, fericiți, îi ling

papucii scîlciți, în timp ce ea face socoteli mișcîndu-și muște buzele, își scoate ace din păr, se scarpină cu ele în cap și le aruncă apoi, distrată, pe jos. În lumina becului electric, fără abajur, atîrnat deasupra capului ei, mama lui Gautama — care, pe cît e de scundă, pe atît e de energică — pare sleită, cu fața brăzdată de îngrijorare. Din timp în timp își ridică ochii și ne spune :

— N-ați terminat încă ? Mîncăți totul, copii. Nu lăsați nimic în farfurie.

Rareori am văzut-o și pe ea mîncînd, deși obișnuiește să bea zilnic cîteva pahare cu ceai.

Copiii ei nu-i acordă prea multă atenție. Are mulți — doi sînt încă studenți, ceilalți ziaști, profesori, oameni de știință. Gautama, cel mai mare dintre toți, stă la masă împreună cu ceilalți scrijelind lemnul cu o furculiță de tinichea, în timp ce le vorbește. Izbucnesc hohote de rîs. El vorbește înainte. Ceilalți ripostează. Or fi discutînd din nou politică ? Îmi puneam această întrebare și simțeam că mă dor brațele în care-l țineam de prea multă vreme pe copilașul cunatei mele. Nu, de astă dată nu discută politică. Gautama le argumentează un caz juridic. Simțeam, vag, că de fapt ar fi trebuit să-l fac să discute cu mine, nu cu ei. Dar întotdeauna mă lasă în afara discuțiilor lor, cu o naturalețe pe care trebuie s-o accept, pentru că știu cu toții că n-aș fi în stare să înțeleg chestiuni atît de complicate, lucru pe care de altfel îl știu și eu. Mie, intrusei, mi se adresează numai cînd e vorba despre copii, despre mîncare, cumpără-

turi, nunți, pentru că eu sînt jucăria lor, iață de care se poartă cu bunăvoință, dar, desigur, fără să mă ia în serios, iar lumea din care veneam eu înseamnă chiar mai puțin decît atît — e lumea risipei și a luxului, o lume a cărei simplă existență e considerată de ei drept o crimă, și pe care o resping, condamnînd-o. Frămîntîndu-mă sub aparenta liniște în care m-am învăluit, dau la o parte păturica violetă, uzată, din jurul bărbiei grăsuțe a copilului, și-i șterg un firicel de salivă care i se prelinge din gură. Buzele lui sînt trandafirii și gingașe, fragile și lipsite de apărare, ca niște fructe cojite, mustoase.

— Cînd o să-i iasă dinții? întreb în șoaptă.

Nimeni nu dă atenție vorbelor mele. Cîinii de pe podea mîrîie, încăierîndu-se peste papuci, iar afară, în stradă, cineva aleargă strigînd. În încăperea asta aridă, sînt singura care port un sari viu colorat. Toți ceilalți sînt îmbrăcați în culori care n-ar atrage atenția nimănui. Dar becul electric strălucește crud. Uneori, mama își înalță capul încruntîndu-se, fruntea i se zbîrcește și buzele i se mișcă în neștire, ca în somn. Are mîini aspre și crăpate, cu încheieturi mari și noduroase.

Tatăl lor cutreieră țara în lung și-n lat, cu o viteză mult prea mare pentru ca ei să-i poată urmări drumul. Pe undeva, trenul lui gonește nebun în noapte — în noaptea care e aceeași acolo ca și aici — suierînd strident în timp ce se apropie de semaforul verde al unei răscruci de cale ferată. Gonește înainte, fără să înceti-

nească, lăsîndu-l în urmă pe acarul mărunț ce-și flutură fanionul fără rost, singuratic și trist, în ușa cabinei văruite din mijlocul deșertului unde nopțile sînt atît de reci. Trenul i-a deșteptat din somn cîinele, și noaptea e sfîșiată în două de urletul lui prelung, în care se tînguie jalea pentru o lume fără milă, amară, unde omul nu află siguranță, nici odihnă. Mărunțul acar nu suferă să audă urletul și strigă la cîine. Dar trenul a trecut, e departe, dincolo de dunele de nisip și gonește într-una, purtîndu-l pe tatăl care și-a rezemat fruntea de geam; oasele craniului îi vibrează, zornăind. E ostenit și doarme, și numai trupul lui amortit e conștient de roțile care se învîrtesc dedesubt, torcînd spațiul cu o viteză amețitoare, gonind pe șinele lungi cu sclipiri plumburii în lumina stelelor. Dar spiritul lui e netulburat de această mișcare, spiritul lui a aflat în sfîrșit somnul, o liniște durabilă, așa cum trupul lui a cunoscut numai în anii lungi de temniță, cît a zăcut ca prizonier politic, în timp ce independența Indiei se zbătea nesigură, bătută de vînturi, ca un drapel oprit la jumătatea cartargului. Din clipa în care a fost eliberat, și-a reluat activitatea și de îndată ce a pășit pragul celei, a pornit să străbată în viteză prin nopțile și zilele a ceea ce era pentru el o epocă nouă. E mic de statură și firav, cu un trup aproape prea plăpînd ca să suporte greutatea capului său mare. Numai după ce izbutește să se cațare într-un tren și să-și găsească un loc într-un compartiment de clasa a treia, numai atunci, lăsîndu-se pradă oboselii, încetează să

se gîndească la epoca nouă — la tulburările și înfrîngerile ei, la birocratismul și corupția ei, la firavele și anemicele ei perspective, la nedreptăți și, mai presus de toate, la gloria ei, la prefacerile realizate în viața nenumăratelor sate și orase pe care le vizitează. Și cînd următoarea oprire îi hurducă trupul ostenit, gîndurile i se întorc spre liniștea retrasă din celula temnitei, de parcă în mucenicie și-ar găsi adevăratul făgaș. Într-o zi va scrie o carte — cînd va avea timp. Adesea visează la această carte.

Un cîine se pornește să latre isteric în stradă și mama tresare de parcă și ea, dintr-o dată, ar auzi trenul care goneste dezlăntuit prin desert, și ar vedea acarul trist, lîngă lumina lui verde, lîngă cîinele lipsit de mîngîiere. O străbate un fior, de parcă ar simți și răceala nontii. Dar văzîndu-mă cum îndepărtez năturica de pe fața copilașului, spune : „E cald”, ca și cum ar vrea să se convingă singură de un fapt a cărui realitate a fost, o clipă, umbrită de dorința ei aprigă, intensă, de a se afla alături de omul acela, în călătoria lui prin spațiul nemărginit, prin noantea nemărginită. Se întoarce în grabă la socotelile ei. Mă îndrept spre fereastră și-l ascult pe Gautama rostind : „În mod cert, nu !” apoi : „E mai bine să se dea totul pe față”, și pe unul dintre frați replicînd : „Dar încrederea în guvern”, și pe un altul : „Opoziția e ridicolă”, și simt în ceafă dogoarea becului electric, fără abajur. Afară, în stradă, lumina felinarelor a pălit, aproape înghițită de noapte. Vînzătorii de

pan¹ cu sifon, care în timpul zilei se înșiră cu mărfurile lor de-a lungul străzii, se înfășuraseră acum în cearșafuri albe și zăceau, întinși ca niște cadavre, în cărucioarele lor, sau pe pragurile dintre două burlane care încetaseră să mai picure. E foarte târziu. Ferestrele casei de peste drum se cască negre, asemeni golurilor murdare dintre gingiile unui bătrîn. Dar se ivește luna, o lună mare, fierbinte, de aramă ciocănită, de bronz topit, lividă și zvîcnind ca un organ omenesc însîngerat, o femeie robustă, cu pieptul mare, care urcă pe ceruri în vîltoarea pasiunii, zvîrle în lături stelele sfioase și palpită și freamătă, palpită și strălucește pe cerul care-și pierde răsuflarea. Mă învîrtesc de jur împrejur, strîngînd copilul la piept, și privesc la rudele mele, ale căror nume le cunosc, ale căror stări sufletești le bănuiesc, ale căror mîini le ating, și știu că nu se găsește nici unul printre ei căruia să-i pot striga : Privește, privește — a răsarit luna pe cer !

„Niciodată nu mă mai duc la ei“, îmi juram, roșind din nou la aducerea aminte. „Niciodată nu mă mai duc la ei.“ Ascultam apa curgînd din robinetul deschis, pe Gautama făcînd gargară, și, deodată, am simțit palmele umezindu-mi-se la gîndul că s-ar putea să nu mai ajung să mă duc la ei, chiar dacă aș dori, și acum doream cu disperare. Doream să urc în goană scările acelea murdare, să intru în apartamentul mizer, să îmbrac becul golaș într-un abajur de Kashmir

¹ Frunze de betel, care se mestecă.

pictat cu iriși și pescăruși, să-i sărut mamei mîna, să-i sărut fiecare încheietură bătătorită, să țin copilașul în leagănul brațului meu, simțindu-i cu încîntare greutatea, să ascult vocile acelea multe, inflexiunile vesele, tonurile variate, bătaia lor iute pe timpanele mele, toate aceste trepidante sunete omenеști... Acum, cînd mă avîntam spre ele cu brațele deschise, toate păreau să se retragă într-un fundal îndepărtat, toate alcătuiau o părticică din acea multitudine după care tînjeam cu ardoare dar zadarnic, toate de la care eram gata să-mi iau rămas bun, pentru că s-ar putea să nu le mai văd niciodată. Printre umbrele care se încrucișau pe tavanul de deasupra patului meu, am văzut cum prinde viață umbra dansatorului și am știut că nu mai aveam timp, nu mai aveam timp de loc.

Așa cum mi se întîmplă întotdeauna, realitatea se dezvăluie minții mele stoarse de vlagă numai după clipele de intensă snaimă. Și numai o părticică din realitate. Adevărul era că tînieam cu violentă nu după ei, nici măcar după Gautama, ci după blîndețea tatălui meu, care mi-ar fi spus cu siguranța lui liniștită și linistitoare : „Toate vor sfîrși cu bine. Mava, curînd toate vor sfîrși cu bine”. De multe ori, în copilărie, trebuise să mă ia în brațe, sau să-mi șteargă lacrimile de pe obraz și să-mi renete cu vocea lui adîncă formula aceasta hipnotizatoare. Cînd m-am făcut mai mare, magia s-a extins cuprinzînd formule noi, menite să-mi dea prilej de meditare : „E mai bine să accepți, Maya.

Ce rost are să plîngi ?” „De ce să te lași tulburată ? Desigur că totul se va rezolva cum e mai bine.” „Ceea ce s-a făcut nu se mai poate desface, și trebuie acceptat așa cum este — vei descoperi că asta e cea mai înțeleaptă cale.”

Cum eram un copil capricios, hipersensibil, mi-era dat să aud adeseori aceste formule și de fiecare dată simțeam cum mă linișteau, ca pîriul răcoros care se prăvălește printre tufele de ferigă la Darjeeling, ca vîlul de ceață rece, perlată, care plutește pe coamele dealurilor vinete, lăsîndu-se încet în vale.

Îmi ridic brațele deasupra capului și aștept ca ecoul acestor cuvinte, al glasului aceluia, să-mi aducă alinarea dorită. Dar nu vine nimic, și tip :

— As vrea atît de mult să-l văd ! Aș vrea să-l mai văd pe tata. E atîta vreme de cînd...

Gautama iese din baie, ștergîndu-și mîinile cu un prosop.

— Ce-ai spus ? întrebă aruncîndu-și prosopul pe cap și pornind să-și frictioneze cu furie părul : nici urechile nu-i scapă de nedeapsă.

Mă înfior în fața acestei violențe, și în ochii amintirii sclipește o clipă părul tatălui meu, moale și alb ca aripa unei păsări învăluită în ceață și umbră. Repet cu voce ascuțită :

— Snuneam că aș vrea să-l mai văd pe tata. Asta face întotdeauna bine.

— Ce face bine ? Cui face bine ? întrebă mirat, zvîrlind prosopul care cade pe podea, cu un lipăit moale, umed, ca o pasăre moartă, flască, aruncată pe jos.

— Face bine... repet, apoi las și gândul să se prăbușească pe podea, odată cu prosopul. — Ce face bine ? Cui ? Și cum ? Cum să-i explic ? Să-l fac să înțeleagă oare ? Un stol de întrebări se înalță, păsări negre filfîind din niște arbori ai întunericului. Fără să-și dea seama, Gautama pusese degetul — și-l forțase și pe al meu — pe rana fatală, pe partea vulnerabilă a singurului lucru în care crezusem ca o îndrăgostită maniacă. În clipa asta, nici chiar tatăl meu, cu calmul vorbelor lui, n-ar fi putut face nimic ca să-mi risipească temerile sau să-mi spulbere convingerile. Dimpotrivă, ar fi întărit puterea lor asupra-mi, cerîndu-mi, cu amărăciune, să le accept, „pentru că așa trebuie să se întîmple”. Da, chiar așa sunau cuvintele lui : „Așa trebuie să se întîmple”. Cînd se afla în fața unei primejdii, o considera inevitabilă, cînd se afla în fața răzvrătirii, o socotea lipsită de orice sens. Așa se explica duioșia din glasul lui cînd îmi spunea : „Fii cuminte, nu are rost să ne frămîntăm. Dacă așa trebuie să se întîmple, trebuie să învățăm să și acceptăm.” Cuvintele lui erau bune să-mi potolească frica de întuneric, de căpcăuni, de profesori nesuferiți ; dar pus față-n față cu această nouă și mare primejdie, tatăl meu n-ar fi găsit nici o cale de a o domoli, de a o înlătura. Ba chiar, trebuie să recunosc, nici n-ar fi dorit s-o facă, pentru că tata era un fatalist, un fatalist înnăscut, și din acest fatalism se născuse resemnarea suspinelor lui și dulceața vocii lui. Muindu-și degetele lungi într-un bol de argint, scuturînd apoi picăturile

din vârful unghiilor ca pe niște boabe mari de lacrimi și ștergîndu-se într-un șervet curat, ar fi clătinat cu amărăciune din cap, zîmbind deznădăduitei sale fiice, și i-ar fi spus :

„Maya, într-o bună zi ai să afli că trebuie să te împaci cu astfel de lucruri. Dacă nu poți face nimic împotriva lor, atunci de ce să nu le accepți ?”

Dar cum să accepți, cînd e vorba de moarte ? Cum, tată ? Dar tata nu mă auzea, pentru că lua un *pan* de pe o tăviță, îndepărta cu dibăcie acul lung care ținea frunza strins înfășurată în formă conică, și și-l introducea cu atîta delicatețe în gură, încît foița de poleială nici nu-i atingeau buzele. Apoi, închizînd ochii pe jumătate, vorbea ca prin vis :

„Sursa dezintegrării o constituie încrederea deșartă a făpturii omenești în posibilitatea de a acționa. Din pricină că nu-și dă seama de zădărnicia răzvrătirii sale, omul cîrmește din ce în ce mai departe de orbita în cadrul căreia i-a fost dat să acționeze, și astfel se îndreaptă singur spre distrugere. Lumea este plină de această distrugere generată de concepția de viață a occidentului, și nu de cea asiatică. Noi am fost învățați, generație după generație, că meritul de a-ți accepta limitele și de a acționa în sfera lor este mai mare decît acela de a le sfărîma și a încerca să acționezi în afara lor. Trebuie — și aci vocea i se stîngea — să acceptăm.”

În fața ochilor lui apărea imaginea vieții pe care el o acceptase chiar din clipa în care o moștenise, cu bucuriile și răspunderile ei, cu

obligațiile și restricțiile ei. În felul lui de a accepta nu era decît mîndrie, o mîndrie îngăduitoare, cultivată. Dar cînd se întorcea spre mine să-mi surîdă, pe buzele lui tremura întreaga-i durere de părinte, durerea care-l încătușa și-l subjugă.

„E atît de greu să vezi lucrurile în felul acesta, Maya ?”

Am sărit din pat atît de repede, încît, de surpriză, Gautama a ridicat o sprinceană ; am strigat : „Nu, n-ar ajuta la nimic !” M-am repezit să prind pisicuța care intrase pe fereastră, aducînd în pupilele ei lichide umbra umedă a boschetelor prin care rătăcise toată noaptea, și am strîns-o cu putere în brațe, știind bine că nu-i place. Încercă blînd să se elibereze, dar n-aveam de gînd să-i dau drumul. În picioarele goale pe dalele goale, lipind de carnea mea întierbîntată de pat blana scaldată în răcoarea nopții — eram conștientă de tot, de toate cîte le-ar fi respins tatăl meu, cu un zîmbet vag, melancolic, scuturîndu-se de ele ca de un strop de apă prelins în vîrfurile degetului, înainte de a se întoarce la cărțile lui, la ziarele lui.

„Lasă, ar fi spus văzînd pisica zbătîndu-se, sau iarna apropiindu-se de sfîrșit. Lasă, așa trebuie să se întîmple.”

Gautama a renunțat să-mi mai dea atenție, să-și exprime surprinderea. Își sfîrșise toaleta, cu o exasperare mută, conștient că abia aștept să-mi pună o întrebare ca să-mi pot da frîu liber, conștient că mă reține o teamă instinctivă.

Strîng cu putere pisica, dar reușește să se elibereze cu un mieunat indignat și cade pe jos. Se scutură puțin, n-o ia însă la goană ca o pisicuță furioasă, ci rămîne pe loc, demnă, și începe să-și lingă blana zbîrlită, de parcă i-aș fi mînjit-o cu mîinile mele fierbinți, lacome. Toate astea mă jignesc și mai mult.

— În cele din urmă am hotărît să nu mă duc, rostesc cu o voce înecată de plîns ; lumina vie care pătrunde pe ferestrele cu obloanele ridicate îmi ustură ochii.

— Unde ?

Întrebarea vine încet, după o lungă și deliberată pauză.

— La Darjeeling, cu tata.

— A, asta e. De unde puteam ști la ce te referi ? Aș fi putut tot atît de bine să cred că e vorba despre dineul de săptămîna viitoare, la familia Lal.

Îmi amintesc brusc și de asta.

— Dineu ? În oraș ? Săptămîna viitoare ? strig. Oh, am uitat !

Incurcată, mă așez din nou în pat. Cuprinzîndu-mi un picior cu mîna, mă simt mai liniștită și mai conștientă de existența unei lumi care se întinde în afara universului închis, populat de Gautama, de mine, și, în ultimul timp, de umbra întunecată a cloroticului albinos. O lume dinafară, care devenea tot mai ireală, mai de neînțeles, pe măsură ce, în lumea dinăuntru, dansul umbrei devenea tot mai imperativ, mai semnificativ.

A fost odată o lume în care trăiau prieteni tot atît de materiali pe cît de materiale sînt pentru mine acum umbrele. Mîinile mele sînt sfredelite de dorința de a atinge astfel de prieteni, de a-i palpa — de a simți fibra sufletului lor, de a pipăi netezimea personalității lor — o dorință puternică, de parcă ar fi fost alcătuiți din petale de mac sau din tapiserii de mătase și nu din piele care se usucă și se scorojește, din păr care-i aspru și zbîrlit — elemente mult mai puțin plăcute simțurilor decît celelalte, mai rafinate, produse de artă și de natură.

Petale de mac. Leila avea ceva care-mi amintea de maci.

— Maci albi, i-am explicat, deși n-am văzut niciodată vreunul. Poate că-mi evoci opiumul, Leila.

I-am atins încheietura mîinii albe, străbătută de vinișoare albastre, care se iveau la suprafață, apoi dispăreau sub pernțe de grăsime. Mîinile ei erau întotdeauna neîmpodobite — nu purta bijuterii. A rîs :

— Îmi place comparația, ținînd seama, mai ales, că zilele mele sînt de două ori mai lungi decît ale tale și că m-ai surprins tocmai în toiul treburilor mele casnice.

Da, dar mișcările ei păreau desprinse de trup, după cum vorbele și glasul ei aspru, strident, păreau desprinse de suflet. Singura dintre activități în armonie cu personalitatea Leilei era îngrijirea dată soțului ei care zăcea, stingîndu-se de tuberculoză, în patul mut din colțul singurei lor camere. Fusesse măcinat de tuberculoză și

atunci cînd s-a îndrăgostit de el, cînd s-a însoțit cu fatalitatea bolii lui, o dată cu farmecul copilăresc al personalității lui, cu grația șuvițelor negre ce-i cădeau peste fruntea albă.

Cînd o priveam cum îi dădea un pahar cu doctorie, sau îl aranja într-o poziție mai confortabilă, deslușeam în mișcările ei o tandrețe îndurerată, pe care suferința o sublimase într-o înaltă frumusețe și o mare amărăciune.

Astăzi mi-era dor s-o văd. M-am pregătit chiar să ies și să mă duc la ea. Dar mi-am amintit că n-aș fi găsit-o acasă. Era la liceul unde predă literatura persană unui grup de fete care, așteptînd cu pioșenie să li se aranjeze măritişuri bune, scormoneau după aluziile sexuale camuflate și abil furișate în toate peltelele romantice, și în schimb căscau de plictiseală cum dădeau de o problemă mai complexă. Aceste fete erau și ele vinovate, în parte, de rictusul amar care crispa gura Leilei, de șanțurile aspre care-i brăzdau obrazii ca două linii întunecate, pornind din colțurile nărilor fremătînde și oprindu-se în colțurile buzelor. Soțul ei se distra cînd o auzea vorbind despre eleve, și ea îi povestea deseori, dezvăluindu-i toate cîte le aflate despre micimea spiritului omenesc, despre duritatea, rezistența grosolană, obscenă, a acestui spirit față de tot ce înseamnă bunătate, față de înțelepciunea care se degajă din blîndețe. Mă durea să o aud vorbind așa despre oameni cu care era nevoită să petreacă zilnic ceasuri întregi, și totuși trebuia să recunosc ascuțimea și justetea observațiilor ei, și rîdeam și eu cînd ne citea

pasaje din compozițiile fetelor, înainte de a le da soțului ei să le corecteze. Am aflat, mai târziu, că Leila revedea corecturile și schimba notele puse de el, dar nu cred că orgoliul lui i-a îngăduit vreodată să bănuiască acest lucru. Uneori mă gîndeam la el ca la un animal, o fiară sălbatică și crudă, care din rațiuni personale se lăsase transformat într-un puișor răsfățat, acceptase ca pe ceva cuvenit hrana și băutura pe care ea le cîștiga, ba chiar o mai și necăjea în legătură cu părinții ei, care refuzaseră să o mai vadă, să-i scrie sau să comunice în vreun fel din ziua în care fugise de acasă. Dar cînd o vedeam îngrijindu-l, cînd vedeam duioșia care-i transfigura chipul întunecat, nu puteam să încerc resentimente față de cel care devenise rațiunea ei de a fi. Leila era dintre oamenii aceia care simt nevoia să poarte o cruce, care nu pot circula fără o cruce în spinare.

— Leila, îi spuneam uneori furioasă, de ce nu-ți îngădui nici o distracție? Vino la mine să iei ceaiul și apoi Gautama ne-ar putea scoate...

— Sînt în toiul examenelor, dragă, îmi răspundea. Și, în afară de asta, n-ai idee ce distracție îmi oferă ignoranța drăguțelor mele gîsculițe. Chiar cînd o văd expusă și disecată în fața lor, biete de ele nu-și pot recunoaște propria ignoranță.

Și din nou zîmbetul crispat, chinuit, care-i contorsiona fața. Dar după aceea devenea iarăși atît de deschisă și de prietenoasă cu mine, rugîndu-mă să-i vorbesc despre familia și prietenii

mei, rîzînd cu pofta pe care n-o cunosc decît oamenii care rîd foarte rar.

Am simțit brusc nevoia să-mi reconfirm prietenia ei, afecțiunea ei : m-am dat jos din pat în picioarele goale, gata să mă reped să-i scriu un bilețel, să-i telefonez, să mă armonizez și eu într-un fel cu lungimea de undă a înțelepciunii și calmului ei.

Dar n-am făcut nimic, și ce m-a oprit n-a fost imaginea Leilei cea amară, ci a Leilei cea resemnată. Dacă aș fi știut-o furioasă, revoltată, aș fi alergat la ea în aceeași clipă. Dar și ea încetase, cîndva, să mai protesteze. Mă dusem să o văd într-o zi cînd am aflat de un nou acces al soțului ei. Îi găsisem acasă, el zăcînd moleșit de febră, iar ea, la piciorul patului, corectînd teze. Ne-a preparat un ceai și i-am urmărit degetele nervoase, zvîcnind și crispîndu-se pe cești, pe rochie, pe creioane, ca niște gînganii care se cățarau. Deodată se dezlănțui într-un asemenea torent de cuvinte grele și de blesteme, încît am rămas uluită și mută, aproape înțepenită, văzînd zbuciumul ei. Dar prezența mea a calmat-o și după un timp mîinile i s-au destins, ca și trupul, prea ostenit pentru a mai suporta mișcarea. S-a prăbușit pe divan și mi-a zîmbit din adîncuri de febră, de boală, de sfîrșeală.

— Astăzi nu trebuie să te sinchisești de mine, mi-a spus, îndulcindu-și voit vocea aspră. Nici eu nu știu de ce vorbesc în zadar. Și-a ridicat o mîină spre față și, cu patru degete, și-a atins

centrul frunții. Așa a fost scris să fie, ăsta e destinul meu !

M-am lăsat pe spate în pat, prinzîndu-mi din nou piciorul între mîini. Știam că n-aș mai suporta s-o văd pe Leila și să-mi amintesc de gestul acela, de cuvintele acelea, pentru că acum aveam și eu partea mea din neagra ei viziune.

Era firesc, după ce m-am gîndit la Leila, să-mi trec în revistă șirul prietenelor, și, rememorîndu-mi-le, să ajung la Pom, roșcovana, dolofana, frumușica Pom, care nu vorbea despre destin, nu fusese niciodată bolnavă sau extenuată, sau amărită. Am zîmbit cînd mi-am amintit-o pe Pom sclifosindu-se în fața oglinzii, împletindu-și părul în codițe legate cu funde enorme, sau prinzîndu-și flori într-un coc de o foarte complicată construcție, vopsindu-și buzele, conturul ochilor negri, unghiile de la mîini și de la picioare. Niciodată nu era total satisfăcută de înfățișarea ei, dar nu-i lipsea prea mult ca să fie.

— Crezi că asta îmi vine bine ? mă întreba lipindu-și de obraz o mătase nouă, de un verde-papagal.

Și nu abucai s-o asiguri că este exact culoarea ei, cînd te pomeneai că zvîrle mătasea la o parte, strigînd capricioasă :

— M-am săturat de verde. Ori de cîte ori Kailash îmi cumpără un *sari* nou, tot verde mi-l ia. Aș vrea să încerc ceva *nou*.

Mă implora să merg cu ea după cumpărături, apoi scormonea prin bazare, ca un ienuraș lacom, lăsînd în urmă-i un haos de mătăsuri și pînzeturi desfășurate, precum și lingușirile și

înjurăturile a o duzină de negustori cu speranțele spulberate.

Gîndul la setea ei de noutate, de strălucire, de culoare, de veselie, mă făcea acum să zîmbesc cu plăcere. „Prostuța, grăsulia de Pom“, mă gîndeam în timp ce scotoceam în grabă prin dulap, căutînd ceva vesel și viu colorat, ca să îmbrac pentru a mă întîlni cu ea. Aproape că m-a pufnit rîsul cînd mi-am amintit-o pe Pom vorbind răutăcios despre socrii ei, cu care lăcuia împreună, și plîngîndu-se de această situație :

— Am de gînd să-l conving pe Kailash să ne mutăm. Am găsit un apartament — ți-am spus? — într-un cartier nou. Totul elegant, calitatea-nîi, un apartament nou-nouț, bineînțeles. Dar crezi că mă ascultă ? „Da' ce-i rău dacă locuim aici ? E-așa ieftin. Mai bine să facem economii“, îl maimuțarea pe soțul ei. Auzi ! Să facem economii ! Pentru ce ? Să trăim aici ca doi șoareci într-o vizuină, neîndrăznind să scoatem botul de teamă că *dumnealor* ne înhață, și încep să ne ia la întrebări unde mergem, și cînd ne întoarcem și de ce nu port bijuteriile pe care mi le-au dat ei... Of !

Comparația propriei ei persoane cu un șoricel sfios, pitit într-o gaură, era atît de comică, încît nu m-am putut opri să nu izbucnesc în rîs tachinînd-o că, oricum, era un șoarece bine hrănit și curat, cu o vizuină luxoasă care să-l ascundă de motan, un șoricel înfășurat în cuverturi roz pal, cu teancuri de reviste satinat la modă, și cu toate acele colecții de păsări și

fructe din faianță colorată, pe care le îndrăgea atîta. Nu se supăra că o necăjeam, era o fire prea veselă. Logică, tact, diplomatie — nimic nu avea vreo însemnătate pentru femeia asta, care trăncănea vesel și neîntrerupt cît e ziua de lungă, sărind din cînd în cînd de pe scaun ca să-mi arate o pereche de pantofi noi sau o garnitură nouă de inele, și turuind într-una, cu vioiciune și însuflețire, despre tot ce era nou și strălucitor, fără să se sinchisească vreodată de familie, tradiție, obiceiuri, superstiții, de toate cîte mie acum îmi inspirau atîta teamă. Aveam convingerea că detesta aceste subiecte de conversație la fel de mult ca și mine, chiar dacă pentru ea nu exista motiv să se teamă de ele. Asemenea lucruri, pur și simplu, nu intrau în orizontul lăcuit al lumii ei colorate, pentru că asemenea lucruri atrag după ele umbre, și umbrele îi erau străine, așa cum odinioară, într-o lume asemănătoare, deși mai bogată și mai rafinată, îmi fuseseră străine și mie. Mie, care acum priveam într-una în snate, să văd dacă o fantomă sîngerie de albinos nu mă urmărește cu pași vătuiți, uleioși.

Am început din nou să scotocesc febril prin dulap, și *sari*-urile care atîrnau acolo șerpuiră ca rîul, mîngîindu-mi obrazii ; culori de curcubeu se învălmășeau și se topeau una în alta, și printre mîinile mele lunecau în cascadă șifoane și mătăsuri noi. Murmuram : „Verde lavandă ? Li-liachiu ? Vinețiu ?” ca o invocare către zeul luminilor, care poate alunga orice întristare. Și, curînd, am început să zîmbesc din nou, cu gîn-

dul la mesele îmbelșugate pe care era în stare Pom să le consume, și pe care soacră-sa — născută într-o bucătărie și măritată la ușa ei — ni le prepara ori de câte ori veneam în vizită. Cum se mai desfăta această familie de oameni bine dispuși și cărnosi, în bogățiile bucătăriei Punjabi! Soțul lui Pom obișnuia să bea *lassi*¹ dintr-o cupă de argint, care-i lăsa o mustață de spumă albă deasupra buzei de sus, și apoi suspina „Aah, ce răcoritor e!” După aceea măică-sa ne aducea pîine proaspătă împănată cu semințe de rodii, iar Pom scormonea prin borcanele cu murături — de tamarind, *chilli*², citrice — sau cu carne de vînat marinată, în căutarea unui anumit soi de care avea poftă în ziua aceea, și în tot acest timp cupele erau mereu umplute și reumplute cu *tamil*³ fierbinte și cu semințe de legume plutind într-un sos înroșit cu mirodenii.

Cu ce grabă mînceau, cu ce lăcomie inspirau fiecare aromă nouă și savurau abundența! După masă, Pom se prăbușea gemînd într-una din cuverturile ei roz. Și cînd adormea, oare ce visa? Delicatesele care vor fi servite la ceai, dulciurile care-i plăceau atît de mult, sau filmul pe care-l va vedea după aceea, plimbarea cu automobilul nou...

¹ Băutură răcoritoare preparată din sucul unui fruct tropical.

² Plantă tropicală cu păstăi, din care se extrage o mirodenie.

³ Sos aromat, condimentat.

Fără să vreau, mi-am amintit de un drum cu mașina în care mă luase și pe mine, și m-am oprit deodată, ținând într-o mână un veșmînt de albastru păunului, iar în cealaltă unul de verdele mării. Cînd se urcase în mașină, arătîndu-și cu ifose tocurile pantofilor ei noi, roșii, am observat că într-o mână avea o pungă cu zaharicale, iar în cealaltă strîngea un buchet de flori — gălbinele și petale de *hibiscus*¹.

— La Birla Mandir ! a poruncit imperios șoferului și s-a lăsat pe canapeaua mașinii, aranjîndu-și cu grijă, pe piept, *dupatta*².

— Unde ? am întrebat, nevenindu-mi să-mi cred urechilor.

Nu mi-o puteam imagina pe Pom la templu, într-o postură de închinăciune și prosternare în fața zeului Vishnu, și credeam că făcuse o glumă.

— Da, da, Birla Mandir, repetase scurt, și ochii ei negri scînteiaseră spre mine, cu maliție. Nu ghicești ? a rîs apoi, mîngîindu-și pîntecele micuț, tare. O să am un copil — în noiembrie. În fiecare joi depun flori la templu... Vreau să fie băiat.

— Dar... Pom... am exclamat, iar acum, cînd îmi aminteam, simțeam cum ceva din mine, ceva ce fusese cîndva dîrz, se muia dintr-o dată și începea să se înfioare.

Pom m-a bătut pe genunchi și mi-a adresat surîsul acela matern, plin de o distantă condes-

¹ Plantă tropicală cu o bogată eflorescență.

² Vestă, pieptar (hind.).

cendență pe care femeile însărcinate îl arbo-rează față de cele care nu se află în aceeași si-tuație.

— Credeam că ai ghicit, a continuat Pom, sau că ea ți-o fi spus.

— Nu, nu. Și Birla Mandir — niciodată n-aș fi crezut că mergi acolo să te închini. Ea ți-a cerut ?

— Da. Mi-a spus că așa trebuie, dacă vreau să fie băiat. Bănuiesc că se pricepe, a murmu-rat Pom, strivind petalele între degete. Doar are patru feciori. Apoi a zîmbit. De ce ? Ți se pare caraghios că ascult de soacră-mea ?

— Da, i-am răspuns, e caraghios, și am pri-vit pe fereastră, la praful galben răscolit de mașină.

Acum priveam în adîncimile unui ocean scâl-dat în culori molcome. Am încetat să mai caut, am încetat să mai fac planuri și mi-am îngropat fața în mătăsurile acelea răcoroase, înmiresmate cu camfor și lavandă, care-mi aduceau aminte de ape de munte, de ferigi, de nopți cu cer bă-tut în stele. Pînă la urmă rămăsesem singură cu ele. Nici una dintre prietenele mele nu-mi mai putea sluji drept ancoră, toți cei spre care în-cercasem să mă îndrept în căutarea unui spri-jin mă trădaseră. M-am smuls de lîngă dulap, de lîngă mătăsurile lucioase și foșnitoare, și am izbit ușa, șovăind dacă să mă întind din nou în pat sau să mă trîntesc pe jos. Dar era totuna. Oriunde m-aș fi așezat, gîndurile mele se întor-ceau tot către albinos, către vrăjitor, către ochii aceia lipsiți de expresie, opaci, către mîna care

răsucea faldurile halatului între coapsele desfăcute. Totul părea atît de real, revedeam fiecare amănunt, și totuși — Dumnezeule, Gautama, tată, totul nu poate fi decît o halucinație ! Desigur că așa e, suspinam. Și îndată ce această noapte de obsesii onirice se va sfîrși, mintea mea va fi din nou teafără, iar la lumina zilei îmi voi da seama că totul n-a fost decît un coșmar trecător ca fulgerul. Sau nu va fi așa oare ?

Capitolul trei

— A fost îngrozitor ! am scrîșnit cu furie. A fost atît de îngrozitor !

Gautama, care se dezbrăcase și căsca așteptînd să sting luminile, rosti în cele din urmă cu un glas sec, calculat, trădînd o nerăbdare frînată doar de oboseală :

— Ce-a mai fost îngrozitor, de astă dată ?

— Întreaga seară, totul ! am strigat rotindu-mi brațul, astfel încît rubinul din inelul pe care mi-l dăruise tata spintecă aerul ca un stron de sînge al căpcăunului din poveste. Și tu ai simțit la fel, Gautama, am văzut că erai dărîmat, știi bine că așa e.

— Pentru ce Dumnezeu aș fi dărîmat dacă o petrecere, ori gazda, ori musafirii nu se integrează concepției mele asupra a ceea ce înseamnă spirit sau farmec ? Se poate să fi fost plictisit, asta da, dar „dărîmat” e o expresie prea tare pentru mediocritatea cotidiană căreia un om trebuie să-i facă față toată viața.

Nu unul, ci o mie de stropi de sînge, o mie de ciocane roșii ca rubinul țîșniră în fața ochilor mei, orbindu-mă cu o furie care pînă atunci clocotise în mintea mea, pentru ca deodată să-mi facă explozie în ochi.

— Erai plictisit? *Plictisit!* N-ai simțit nimic altceva? Nu poți simți nimic în afară de plictiseală? Nu te-ai sufocat în casa aceea? Nu ți-a venit să plîngi cînd ai văzut-o pe femeia aceea însărcinată? Ai fost doar — plictisit?

După ce i-am aruncat toate acestea, vulcanul roșu s-a stins, dar mi-am dat seama că Gautama era șocat de izbucnirea mea la care nu se așteptase. Mi-a vorbit pe tonul acela rece, hemostatic, pe care-l folosea ori de cîte ori voia să combată prin simțul său practic indisciplina mea.

— Sincer vorbind, Maya, dacă un om ar reacționa cu un hohot de plîns la vederea unei femei însărcinate, nu cred că s-ar găsi vreo curte cu juri care să-l considere teafăr la cap sau treaz la minte.

— Dar, Gautama, am stăruit, aplecîndu-mă peste pat, astfel încît *sari*-ul meu albastru ca păunul și bătut în stele rubinii mi-a lunecat de pe umăr pe perna albă. Înghițind în sec și îneșcîndu-mă, încercam să-mi controlez vocea care, lăuntric, țipa. N-ai simțit nimic mai mult?

— Mai mult decît ce?

— Mai mult decît plictiseală? Mai mult decît — simpla acceptare a unui fapt?

— Faptele sînt făcute ca să fie acceptate — să fie cercetate. Și nu ca să verși lacrimi asupra lor. Te schimbi?

— De ce m-aş schimba ? N-am chef să dorm, am ripostat şi am început să-mi muşc buza.

— Bine, atunci ți s-a desfăcut sari-ul.

L-am smuls de pe trupul meu şi l-am lăsat să cadă într-un vârtej de culori scînteietoare, asemenea unui dansator flămboiant care se prăbuşeşte doborît de oboseală. Mi-am întors capul vrînd să strig la Gautama. Dar era tulburat de intensitatea stării mele, şi mi-a spus repede :

— Maya, aşază-te. Nu sta așa, de te-ai vedea cum arăți !

— Cum arăt ?

Mi-a răsunat în urechi o voce pițigăiată, subțire, ca țipătul uliului cînd se luptă în văzduh, şi nu reuşeam să mi-o recunosc drept vocea mea.

— Ca un om gata să se arunce de pe o stîncă. Nici măcar nu-ți dai seama cum te montezi singură. Te-ai simțit chiar atît de îngrozitor ?

Vocea îi era scăzută, sarcasmul din ea se estompase, îi luase locul îngrijorarea. Cuvintele lui erau ca mîngîierea tandră a unor lăbuțe de pisică pe spatele meu încordat. M-am destins. M-am lăsat pe o pernă, ca un copil prostuț, şi am privit la fetița cu fața rotundă, într-o cămăsuță albă, care se uita la mine cu ochi lipsiți de expresie, din oglinda argintie. Avea buze foarte roșii, care se țuguiau într-un botișor caraghios. Un buchetel strîmb de flori, o lacrimă care se prelingea completau această înfățișare care m-a făcut să-mi dau seama, cu un șoc, că nimeni nu i-ar putea imputa unui bărbat ca Gautama că

reacționa față de această nutrișoară ca față de un copil capricios, obositor și nimic mai mult.

Mi-am aplecat capul cu amărăciune, încercînd să-mi stăpînesc plînsul. Dar vocea lui continua mîngîietor :

— Ești o femeie în toată firea, Maya ; nu mai ești un copil cu capu-n nori. Nu trebuie să te lași copleșită de astfel de lucruri. Și ce-i dacă trăiesc într-o casă îmbîcsită ? Și ce-i dacă ea e din nou însărcinată ? Și ce-i dacă-s atît de deprimanți ? De ce să te lași impresionată în halul ăsta ? În fond, compasiunea ta nu are nimic constructiv. Viața ta e viața ta, cu totul diferită de a lor — lumea ta e complet alta. Spune-mi, există vreo singură pîrticică din viața ta care să fie atît de întunecată sau atît de deprimantă ca viața lor ? N-ar trebui să-ți îngădui să te lași atît de dureros antrenată...

Antrenată. Întotdeauna, din vorbele plate, cumpănite, desfrunzite și cenușii ca oțelul, pe care le rostea el, se alegea una care pica greu în urechea mea, ca un bolovan mare, rotund, într-un lac mic, liniștit — un lac prea puțin adînc, astfel încît bolovanul atinge repede fundul, vălurind apa și stîrnind bășicuțe de aer. Deci, aici e tot miezul chestiunii — al acestei seri dezastruoase care făcuse din mine un copil plîngăreț, bozumflat, chircit pe o pernă, căzîndu-se să nu dea frîu liber lacrimilor sărate. Totul pornea de la faptul că mă lăsasem prea antrenată. Avea perfectă dreptate. Asta provocase efervescența neliniștilor mele. Mă lăsasem prea antrenată.

Gratiile lungi și negre de la ferestre ne zăbreleau înăuntru, iar pereții subțiri ai odăiței ne întemnițau pe toți laolaltă. Gesturile noastre aveau ceva furișat, iar în vocile noastre vibra o tensiune ascunsă, de parcă interpretam o scenă dintr-o piesă, închiși într-o cușcă, spre desfătarea unui public invizibil, a cărui respirație grea ne atingea însă. E ciudat să te gîndești cît de imposibilă e relaxarea la o reuniune, deși cea mai mare parte din musafiri se întîlnesc pentru prima dată, astfel încît nu au nimic unul împotriva celuilalt și nu folosesc arme, nici agresive nici defensive. Și totuși armele fuseseră prezente — deși nu le numeam așa și nu le luam drept arme.

S-ar fi spus că țelul petrecerii din seara asta nu era de fel plăcerea, ci informarea reciprocă ; și pentru a o dobîndi, fiecare dintre noi sondam stîngaci, cu furci tocite, adîncurile noroioase din mintea vecinului, străduindu-ne să ne desfășurăm în același timp și farmecele sociale. Poate că, în cele din urmă, informarea va duce la bunăvoință, la degajare... deși nu credeam cu putință așa ceva, privind, nefericită, la cele două doamne așezate pe sofa lîngă mine.

Doamna Lal, care avea un ulcior la ochi, încerca să șteargă pe furiș oranjada vărsată pe masă. La un moment dat, mi-a întîlnit privirea :

— A trebuit să ne punem gratii la ferestre, împotriva hoților. Au loc atîtea spargerii !

— Adevărat ? făcu o doamnă afectată, care purta un *sari* cu buline portocalii și avea o gură ca un rît de porc spinos. Pe aici, prin apropiere?

întrebă în continuare și-și strânse picioarele de parcă ar fi vrut să se ferească de valul crescînd al crimelor.

— O, da, răspunse doamna Lal. În fiecare noapte se întîmplă cîte o spargere într-un loc sau altul.

— Oh, exclamă doamna afectată trecîndu-și peste uluitorul rît o batistuță tivită cu dantelă. Cred că noaptea sînteți foarte înfricoșați.

— O, da, spuse doamna Lal, dînd din cap cu disperare și, în zelul ei de a curăți masa, răsturnă un alt pahar pe jumătate plin cu oranjadă.

Își azvîrli capul pe spate și aruncă o privire nervoasă spre soțul ei.

— Noaptea mi-e frică și nu pot să dorm, mărturisi ea.

Doamna afectată se întoarse apoi spre mine. Avea ochii perfect rotunzi ca două cercuri și marginile pleoapelor înnegrite cu *kohl* strălucitor.

— Și pe la dumneavoastră, prin cartierul funcționarilor publici, au loc spargerii? se interesă doamna.

Eram, fiecare dintre noi, informată asupra adreselor celorlalte și asupra altor diverse date oficiale.

— Nu, am răspuns, nu cred să fi auzit de vreuna.

Urmă o pauză apăsătoare. În ochii gazdei lucea disperarea. Înghițind în sec, se întoarse spre doamna afectată și întrebă:

— Dar prin cartierul dumneavoastră, au loc multe spargerii?

Dinspre partea unde se aflau domnii izbucniră hohote de râs. „Ho-ho-ho-ho“, răgeau la unison — Gautama puțin cam fals — iar rotofeiul domn Lal își ștergea lacrimile înainte de a se grăbi să umple din nou paharele, dintr-o sticlă de whisky pe jumătate plină. Soțul doamnei afectate, un *sikh*¹ voinic, cu un costum strîmt și un turban roz și puțin cam strîmb, privi peste umăr să vadă dacă nu cumva auzise vreuna dintre doamne, apoi se întoarse să-și continue anecdota.

O tăcere de mormînt se lăsase peste noi. Am pus mîna pe pahare, toate în aceeași clipă, și am sorbit băutura, toate deodată. Dacă am avut vreodată capacitatea de a conviețui în tăcere, aceasta ne părăsise acum și cu toatele respiram anevoie. Un tic nervos pusese stăpînire pe colțul gurii doamnei Lal. Am început în grabă să confecționez o poveste sîngeroasă cu spargerii și asasinate, plasată în cartierul nostru liniștit, străjuit de copaci umbroși, cu vilele lui de o demnă — deși decăzută — respectabilitate. Un râs de ușurare o scutură pe doamna Lal, scoțîndu-i exclamații pline de recunoștință, astfel că pînă și bărbații priviră înspre noi. Triumfătoare, am încercat să prind privirea lui Gautama, dar stătea cu ochii ațintiți în pahar, taciturn și încordat. Ca o urmare a acestei veselii neobișnuite, ușa din fundul încăperii se deschise, și băiețașul cel mic al familiei Lal intră tîrșindu-și picioarele, cu fața năclăită de sudoarea somnu-

¹ Membru al unei secte hinduse monoteiste.

lui și cu ochii aprinși. Scînci încet și se tîrî, gînditor, ca un crab, pînă la maică-sa. Doamna Lal, parcă fără să-și dea seama că băiețașul se dăduse jos din pat ca să vină la ea, îi spuse absentă :

— Du-te și te joacă.

Era trecut de ora zece. Copilul se agăță de marginea sari-ului maică-si, sugîndu-l pînă cînd o pată umedă începu să se întindă într-un colț. Ne urmărea cu o privire uluită, care se plimba de la una la alta, de parcă eram făpturi ieșite din visurile lui — din visurile lui sufocante, cenușii, cu ființe fără grai, încremenite în groaza realizării finale, incapabile de mișcare, de relaxare. O dată cu copilul părea să fi pătruns în încăpere un suflu de zădărnicie. Mă încerca senzația că rămăsesem singure, numai noi pe o insulă, într-un oraș pustiit de moarte, dar că și noi căzusem pradă unei molimi necruțătoare și, curînd, aveam să ne stingem, încet, pentru veșnicie, ținînd seama că și generația tînă, proaspătă, era roasă de aceeași boală, fără speranța supraviețuirii. Am întins mîna și am încercat să ating obrazul acela palid. Copilul s-a tras înapoi, speriat. M-am străduit să-i zîmbesc, să-i vorbesc — despre ce ? Despre animalele de porțelan din vitrina de sticlă în care se îngrămădeau toate ornamentele din odaie : pămă-tufuri de stuf vopsite așezate în borcane de sticlă, jucării din sticlă, de dimensiuni minuscule, păpuși cu gâteli prăfuite, fanate, ba chiar și un ou de Paști mumificat. Copilul privea ba

la acestea, ba la mine, cu ochi sticloși, lipsiți de vedere.

— Se vede că l-am trezit din somn, am spus lăsându-l în pace în cele din urmă.

— Nu aveți o *ayah* ? întrebă doamna cu bu-line portocalii, sorbind oranjadă.

Un val de roșeață inundă obrazul și gâtul doamnei Lal. Îngăimă ceva, aruncînd o privire spre soțul ei.

— Da... dar nu rămîne și peste noapte.

Simțeam dorința s-o plesnesc, să scutur toată slăbiciunea și ipocrizia cuibărite în fața aceea pe care nu și-o putea controla, și s-o fac să admită cu inima ușoară adevărul, chiar dacă simțul umorului făcea parte din sfere inaccesibile ei.

— Îl îngrijesc copiii mai mari, adăugă ea, simțindu-mi privirea aspră.

— Aveți și alți copii ? Băieți ?

— Nu. Patru fete.

Nu era un lucru de natură să mă întristeze. Ar fi trebuit să mă bucur, așa cum tatăl meu se bucurase de mine, afirmînd că o fiică e o comoară la casa omului. Și totuși, afirmația mi-a evocat imagini de zestre, de datorii, de umilințe ce trebuie îndurate, de poveri atît de copleșitoare, atît de dureroase, încît aduc numai suferință întregii familii. De ce ? Eram furioasă pe mine, totuși nu se putea ocoli acest adevăr, și cînd doamna afectată emise un „tț-tț” compătimitor, m-am abținut să rostesc vreun cuvînt.

Băiatul se tîrî după noi în sufragerie, cînd masa fu anunțată de către un puști zdrențăros, într-o pijama vărgată, mînjită cu praf de căr-

bune, arătînd de parcă și el tocmai se deșteptase dintr-un somn greu ce-l ținutise într-o ladă cu cărbuni. Era evident că el așternuse masa, o dovedeau murdăria și amprente de pe farfurii.

Legumele erau decolorate și năclăite, orezul rece și cu cocoloși. Doamna Lal abia dacă îndrăznea să ne servească. Prin ușa deschisă a dormitorului se vedeau fișii de plase împotriva țințarilor, vechi și cîrpite. Cele patru fete adormite, zăcînd sub plase, se răsuceau și suspinau și gemeau în somn. Ventilatorul se învîrtea zgomotos deasupra capetelor lor, o mașinărie grotescă, ca un liliac, un duh rău și amenințător.

— Nu aveți instalație de aer condiționat? întrebă doamna afectată, pe un ton rece, distant și plin de răutate.

Întrebarea o aduse pe doamna Lal la capătul răbdării. Cu o mișcare nervoasă, se proiectă în pîntecosul ei soț, răsturnîndu-i farfuria îndesată vîrf cu orez și murături, și se izbi cu fruntea de bărbia lui proeminentă. Fu ajutată să-și revină la poziția normală, în mijlocul rîsetelor bărbaților și a chicotelilor femeilor, și rămase pe loc, ștergînd stîngaci două pete mari de sos galben apărute pe *sari*, drept în față.

— Și ce *sari* drăguț! se văită doamna cu bu-line portocalii, vădînd prin observația ei o certă lipsă de gust.

Soțul se folosi de incident ca să-și umple farfuria și mai mult. Doamna Lal nu îndrăznea să-l privească. Era limpede că se lovise la cap, sau poate că la un ochi, pentru că și-l freca de zor, pînă deveni roșu și înecat în lacrimi.

— O-ho-ho! Accident! Accident! tună *sikh*-ul, dezvelindu-și într-un rîs generos dinții egali, strălucitori.

— Te-ai lovit ? am întrebat-o în cele din urmă, văzînd-o incapabilă să-și redobîndească și bruma de stăpînire de sine pe care o avusese înainte.

— Nu, îmi răspunse cu o surprinzătoare hotărîre în glas și linia buzelor i se lăsă în jos, într-o grimasă ciudată, dură, de o indescrîtibilă amărăciune. Accidentul serii, spuse în continuare.

După conturul bombat al veșmintelor pătate, șleampete, mi-am dat seama că e însărcinată.

Mîna îmi zăcea moale, plinuță și catifelată, pe luciul mătăsii albastre ca păunul. Un deget era puțin umflat și roz, pentru că inelul cu rubin mă strîngea. Mîna părea un porumbel cald, durduliu, doborît de un glonț pe pămînt — sau pe mare — cu micuța lui rană deschisă, sîngerîndă. Am întors-o și am privit palma care se înroșise de cît fusese strivită de geamăna ei, așa încît liniile arătau estompate, indistincte.

— Ce tiran e ! am suspinat.

— Cine — Lal ? Totuși, mai curînd pare un om de afaceri abil și bun de gură, replică Gautama, pregătindu-se cu răbdare pentru o jumătate de oră de bîrfă, pînă cînd aveam să-mi regăsesc liniștea și să pot adormi.

Dar în mine clocoteau încă neliniști. Am încercat să citesc în liniile palmei mele, m-am jucat cu rubinul, am căscat.

— Aveau niște orhidee pe verandă, într-un coș. Le-ai văzut, Gautama? Mă întreb de la cine le-or fi primit. Erau din acelea care cresc în arbuști, la Darjeeling.

— Ei bine, cel puțin a fost o mică rază de lumină în seara asta tenebroasă, spuse cu un zîmbet vag, ușor indulgent.

— Dar doamna Lal spunea că nu țin nici-odată. Sînt orhidee de munte, știi. În curînd or să se ofilească.

Începu să rîdă :

— Deci totul n-a fost decît un șir neîntre-rupț de dureri inconsolabile ! Sărmană, sărmană Maya ! Și eu care credeam că-ți fac o plăcere scoțîndu-te o seară din casă. O fac atît de rar în ultimul timp.

M-am apropiat de el ca să-i strîng mîna și să-l asigur de recunoștința mea pentru încercarea lui binevoitoare. Dar în clipa asta compătimirea și indulgența lui nu mi-au stîrnit obișnuitul val de bucurie și tulburare. Întîmplările și atmosfera acestei seri mă copleșeau și mă făceau să mă simt secătuită. Îmi bîntuiau ca un coșmar starea de trezie și îmi împiedicau somnul. O nouă amintire pluti spre mine și îmi smulse un suspin.

— Și cabaretul acela — vai, Gautama, cabaretul acela înfiorător, înfiorător ! Aș fi preferat să nu ne fi lăsat tîrîți în oraș, după cină, de familia Singh.

Cu turbanul lui roz și strîmb, *sikh*-ul cel masiv se înclinase tot, într-o postură absurdă, pentru a cuprinde cu brațul umerii lui Gautama. Tabloul era cu atît mai ridicol, cu cît sublinia

contrastul dintre intelectualul obosit, sarcastic, taciturn, și imbecilul prosper și zgomotos. Se întorsese către mine, care mă chircisem toată în fața acestei priveliști, gîndindu-mă cît de rău trebuie să se fi simțit Gautama, și mi se adresease radios :

— V-a povestit vreodată că pe vremea studenției eram vecini de cameră la cămin ? Și că eu obișnuiam să cînt atît de tare că venea pînă la ușă și striga la mine — sau îmi trimitea un bilet ?

— Nu, i-am răspuns și mi-am întors privirea de la Gautama, a cărui față era schimonosită de un zîmbet chinuit, plin de milă.

— Nu ? zbierase *sikh*-ul bătîndu-l prietenește pe Gautama pe spate. O-ho ! Ce ne mai distrăm, eu și prietenii mei ! Trăgeam întotdeauna de el să vină cu noi la cafenea, să ne uităm la domnișoarele de la colegiul de fete — o-ho-ho ! Sau să vină cu noi să luăm o masă ca lumea — ni se acrise de mîncarea de la cămin.

— Și venea ? I-am întrebat, neputînd să-mi rețin un zîmbet imaginîndu-mi-l pe Gautama student.

Gautama, gînditor, își umplea paharul cu gheață ; obrazul îi era încordat de efortul de a suporta pe *sikh*-ul dezlănțuit, care continua încîntat.

— Niciodată. Totdeauna a fost căpos. Studia într-una și ieșea mereu primul la examene. Nu ca mine — care eram coada clasei. O-ho-ho-ho, bubuise din nou și-i făcuse cu ochiul neveste-si, care, la această revelație, și-a încrețit

rîtul pînă a ajuns un buburuț mic, roșu, de dezaprobare.

— Și pe urmă am auzit că a ajuns un avocat strălucit și-mi spuneam că trebuie să caut să-l mai văd. Dar n-a fost scris în soarta noastră să ne mai întîlnim pînă-n seara asta.

Cubul de gheață care se scufundase pînă la jumătate în lichidul chihlimburiu, întunecat, din paharul lui Gautama, săltase din nou la suprafață cu un fîsîit ușor, ca un vulcan în miniatură, care după ce amorsea într-o îndoielnică tăcere erupe și spumegă din nou. Soarta. De atîta vreme cuvîntul ăsta nu mai pătrunsese pe calea graiului în urechea mea. Fusesse izgonit din casa noastră, tatăl meu îl izgonise. Născut dintr-o familie de brahmani care de generații își trăiseră viețile — adică mîncatul, studiul, călătoriile și căsătoriile care alcătuiesc structura vieților lor mai mult sau mai puțin trîndave — conform normelor prescrise, își aleseseră tovarășii de viață luîndu-se după horoscoapele pe care le consultau se îndreptaseră spre carierele pe care *pundit*¹-ii le aflaseră pentru ei în constelații, studiaseră și speculaseră stelele copiilor lor chiar înainte ca aceștia să poată lega primele cuvinte — acest părinte al meu zvîrlise pe foc toate dogmele o dată cu o soioasă foaie de hîrtie smulsă din mîna bătrînei *ayah*. Din aceea zi, cuvîntul „soartă” nu mai fusese rostit în fața mea și nici „astrologie”, nici „chiromancie”.

¹ Înțelept hindus versat în limba sanscrită și în filozofia, legile și religia Indiei.

„Ssst !” făcea tata ori de cîte ori venea vorba despre așa ceva, dar porunca lui era rostită cu teamă, după cum tot cu teamă privise fișile subțiri de hîrtie, acoperite cu fina caligrafie sanscrită și cu hieroglife ciudate, cum ardeau răsucindu-se la capete, prefăcîndu-se în cenușă neagră. Acesta a fost sfîrșitul unui episod pe care, după aceea, îl uitasem, continuînd să mă joc fericită și privind stelele ca pe tot atîția licurici. Nici după măritiş cuvîntul nu se întorsese în orbita existenței mele, pentru că lui Gautama, care nu era nici brahman și nici tradiționalist, îi era cu totul străin. La masa lor neacoperită, sub becul electric neumbrit de abajur, ce exclamații de ironie ar fi scos el cu frații și surorile lui, cînd li s-ar fi pomenit despre superstiții ! Ce exclamații de milă și minie ar fi avut la adresa celor ce-și lasă viețile stăpînite de superstiție și distruse de ea ! Pînă și mama lui și-ar fi ridicat ochii din hîrtii, s-ar fi alăturat rîsului general și, cu o strîmbătură, ar fi comentat :

— Ce idioțenie !

Iar blîndul, atît de tăcutul lui tată ar fi putut, cel mult, să spună zîmbind :

— Soarta ? Ce-i asta ? Nu știu de ea — eu știu numai de muncă.

Recent încercasem, cu șovăială și teamă, să ating acest subiect în discuțiile mele cu Gautama, dar el respinsese cu dispreț o temă atît de puerilă. O înlăturase spunînd :

— Chiromancie ? Astrologie ? Ce toană mai e și interesul pentru astfel de lucruri ? E nece-

sar să fim atît de naivi ? În fond, amîndoi am primit o educație serioasă, completă, chiar dacă metodele au fost total diferite.

Și după aceea o ținuse într-una cu educația, subiect considerat permis, întrucît era „civilizat”.

Dar acum cuvîntul „Soarta” picase în mijlocul nostru, arzînd de aduceri aminte, dizolvîndu-se ca un cub tăcut de gheață, și întinzîndu-se ca lava de vulcan. Nevoia aceea sălbatică, nebu-nească, de a cunoaște, de a investiga, de a determina, țîșnise în mine și fluxul ei mă luase pe sus. M-am aplecat înainte, strivindu-mi vîrfurile degetelor pe cristalul care acoperea masa și mînjindu-i luciul cu amprente ovale, umede. Dar Gautama mi-a luat-o înainte, izbucnind în rîs.

— Da, acum îmi amintesc. Tu erai chiroman-tul. Stăteai la cafenea, la o masă, și ghiceai în palmă.

— Așa-i ! așa-i ! tunase din nou *sikh*-ul, tră-gîndu-i în spate cîțiva ghionți entuziaști.

Palmele mi se umeziseră. În taină. Pentru că le ascundeam în poală, crispîndu-mi degetele, ca nimeni să nu vadă, nimeni să nu știe. Încet, încet, murmuram : „Primejdie !” Și sîngele îmi fierbea în scoica urechii, îmi ciocănea în tim-pane. Simțeam că dacă nu spun imediat ceva care să-mi potolească tensiunea, o să erună ca printr-un zăgaz ce n-a mai putut s-o stăvilească. M-am întors către doamna afectată.

— Și dumneavoastră credeți în chiromancie ? am întrebat-o și cuvintele mele sunau sparte

În cioburi și așchii de sunet, care scrișneau și zgâriau în larma localului de noapte.

— Nu știu nimic despre chiromancie — și nici soțul meu nu are habar, se preface numai, mi-a întors-o ea, arătînd că ignoră pălăvrăgeala lipsită de ținută a soțului. Dar stelele — în stele cred. Mi-a fost scris — așa mi-a spus un astrolog — să mă mărit cu un bărbat din apus, din Jhelum, și într-adevăr așa a fost, și să am doi fii, și așa s-a întîmplat. Vîrfurile ascuțite și roz ale limbii ei zvîcni afară ca să lingă un strop de cafea de pe buza scurtă. Apoi se retrase.

Tulburată, m-am întors spre soțul care protesta de zor împotriva acuzației că nu crede nici el.

— Dar dumneavoastră? am întrebat. Dumneavoastră credeți în chiromancie? Ați descoperit că liniile din palma dumneavoastră vă dictează viața? Sînteți convinși?

Era important să știu, ba chiar urgent. Era ca și cum ar fi trebuit să prind puteri înainte de a mă avînta pe cîmpul de luptă. Privind în sus, și clipind orbită de luminile chihlimbarii, de plastroanele albe de la mesele din jur, de scînteierile bijuteriilor și de petele de fard, aveam impresia că dintre oamenii aceștia urma să-mi aleg aliații, și printre aceștia pîndeau cei mulți care-mi erau dușmani. Îi iscodeam, avidă. Am iscodit fața *sikh*-ului, m-am străduit să aflu adevărul chiar și în lustrul ei sclipitor de bunăstare, în izbucnirea pură, elementară, de naivitate infantilă care, la matahala asta de om, se

prefăcea în ignoranță. Simțeam însă că cei ignoranți știu, adeseori, din instinct.

Rîdea jovial. Atît de jovial, încît orice asociere cu albinosul de la poarta neagră și unsuroasă a templului se spulbera pe loc.

— Ca să vedeți cît de interesate sînt întotdeauna femeile de treburile astea. Cum le spun că sînt chiromant — deși adaug că nu sînt decît amator — roiesc toate în jurul meu ca albinele. Doriți să vă citesc în palmă și să vă ghicesc viitorul ?

Și-a întins mîna pătrată, păroasă, vorace, ca să apuce în ea mîna și viitorul meu.

— Nu, am strigat, ferindu-mă. O, nu, vă rog, nu doresc de loc acest lucru.

— Se teme că ai putea să-i proorocești nenorociri, a rostit Gautama și a încercat să-mi insufle curaj, în vizibila mea teamă, cu unul din zîmbetele lui atît de rare.

Dar pînă la mine, zîmbetul său avu de străbătut un spațiu atît de vast, trebuind să se cațare peste atîtea piedici și să ocolească atîtea capcane, încît cînd mă ajunse era palid și rece. Tot ce clocotise aprig în mine se răcise acum.

— Rîde de dumneavoastră, îmi spuse *sikh*-ul. Totdeauna a fost neîncrezător. I-am dovedit de atîtea ori că profețiile mele s-au adeverit — dar niciodată nu voia să mă asculte. Știți că i-am prezis că va ieși primul la examenul de diplomă ?

— Și așa a fost, am murmurat hipnotizată.

— Și profesorii mi-au prezis același lucru. Harbans, dacă-ți mai amintești, a replicat Gau-

tama sec, cu obiectivismul acela rece care îngheață mîndria unei astfel de afirmații. De fapt, ei au fost cei care ți-au spus cu anticipație și tu mi-ai reprodus prezicerea lor. Adevărat ?

— Vezi ? strigă domnul Singh. Tot eretic ai rămas. Și nu ți-am spus că într-o zi ai să ajungi un mare avocat ?

— Cît timp îi trebuie unei profeții de-ale tale pînă să se adeverească ? I-a întrebat Gautama, care dădea semne de enervare.

— S-o întrebăm pe soția ta. După cîte văd, dînsa crede în mine.

— Nu, am strigat, cerîndu-i din priviri ajutor lui Gautama.

În tot acest furnicar de fapte omenești, nu izbutisem să găsesc una care să-mi sară în ajutor. El singur era stîncă mea — calmă, imobilă — în marea dezlănțuită. Dar în clipa aceea și el se întorsese spre mine cu o expresie care îi trăda surpriza în fața vehemenței mele, a încordării nebune zugrăvite pe chipul meu.

— Nu cred, am stăruit, bîlbîindu-mă. Adică... nu știu. Realmente nu știu... trebuie să... descopăr.

— Poftim ! a strigat *sikh*-ul. E gata să-mi dea ascultare. Am s-o conving în cinci minute. Urmărește-ne numai !

— Nu, am repetat mai stăruitor, mai tare, pentru că acum simțeam primejdia aproape, foarte aproape, iar *sikh*-ul nu era aliat cu mine, ci cu magicianul acela din străfunduri, cu albinosul, cu umbra lui. Trebuie... trebuie să descopăr !

— Ce-ai putea să descoperi ? întrebă Gautama, distrugînd cu dispreţ o ţigară în apa dintr-o cupă aburită. Nu te poţi aştepta din partea nici unui adult cultivat să creadă că formele şi mişcările corpurilor astrale — care la toată urma sînt nişte corpuri solide, alcătuite din pămînt, gheaţă şi piatră — sau că liniile din palma omului — ca şi cele din palmele maimuţelor şi gorilelor — ar putea avea cea mai vagă influenţă asupra faptelor şi acţiunilor noastre din viaţa de toate zilele — sau asupra celor ale maimuţelor. Ai putea crede... într-adevăr ?

— Maimuţe ! a strigat Singh în culmea amuzamentului. Maimuţe şi maimuţoi ! Ah, omul ăsta e comic, cu adevărat comic, nu-i aşa, Manju ? Dar cine vorbeşte de maimuţe ? Maimuţele nu ştiu altceva decît să mănînce şi să se împeceze. Pentru asta nu-i nevoie de nici un horoscop. Dar vieţile noastre sînt mult mai complicate...

— Crezi, Harbans ? a murmurat Gautama caustic, cu un ton care pe mine m-ar fi distrus.

Dar omul continuase netulburat.

— Uneori nu strică să te laşi ghidat de ceva. În special femeile — ele au mai puţin spirit de aventură decît noi şi le place să ştie dinainte, să fie pregătite. E adevărat sau nu ?

S-a întors din nou spre mine şi de astă dată am desluşit în privirea lui ceva din lascivitatea putredă a zîmbetului şi gesturilor astrologului albinos. Am transpirat de groază.

— Nu ştiu ! am strigat tare, apărîndu-mă. Cum aş putea spune ?

— Dar în soartă credeți, nu-i așa ? Credeți ?

Glasul lui era răsfrint de ecourile din tunelul amintirilor, și acel anumit cuvînt declanșă din nou misteriosul leit-motiv care în primăvara acestui an prinsese viață în mine atît de răscolitor. Am deschis gura să țip, să opresc acea forță abil pusă în mișcare pentru a mă împinge spre tărîmul spaimelor bolnave. Dar chiar în clipa aceea orchestra izbucni într-o melodie iute, săltăreață ; fața domnului Singh se aprinse ; a început să bată din palme și să strige fericit :

— Programul de cabaret ! Programul de cabaret !

După această larmă, s-a lăsat o tăcere bruscă peste toți cei care mîncau, beau sau dansau, deveniți acum cu toții un public atent, în timp ce un curcubeu de lumini, ca un nimb în jurul estradei de orchestră, își schimba nuanțele catifelate, de la chihlimburi și violet la trandafiriu și verdele de acadea, trimițînd săgeți de lumină sclipitoare ce se înfigeau în ringul de dans acoperit cu cristal. Muzicantul de la baterie — un goan¹ în smoking — bătea pe tobele lui un tam-tam prevestitor, iar dinții îi fulgerau albi pe fața neagră, antropoidală. Unul sau doi dintre privitorii mai ațîțați au început să bată din palme, ca niște copii iresponsabili, iar doamna cea afectată m-a înghiontit pe neașteptate în coaste, cu un cot zdravăn, și mi-a

¹ Locuitor din Goa, colonie portugheză de pe teritoriul Indiei.

șoptit „Privește, privește !” plină de o ardoare de care n-aș fi crezut-o capabilă.

Apoi a început programul, cu un șir de fete, toate de aceeași înălțime, care-au intrat cabrîndu-se și bătînd un tam-tam al lor, sălbatic, cu tocurile roșii, țăcănitore.

— Ha, ha ! a strigat *sikh*-ul ridicîndu-se în picioare și așezîndu-și turbanul într-un fel hazliu.

Cu zîmbete strălucitor zugrăvite pe fețele livide, purtînd culorile multor rase — indiene, chineze, saxone, nordice, polineziene, învălmășindu-se laolaltă pînă deveneau toate aidoma, și la fel de țipătoare — cu gurile lor mari, încordate, țepene sub stratul de fard, dansatoarele își executau mecanic numărul și atît de rigid, încît împrumutau parcă și muzicii o cadență de marș în pas de gîscă, cu rezonanța asfaltului dintr-o curte de închisoare și a bocănitului cizmelor unui gardian. S-ar fi spus că executau în silă exerciții fizice obligatorii, impuse de necesitatea de a-și îmbunătăți și înfrumuseța marfa — trupurile lor — marfă pe care o păstrau în cămăruțe igrasioase și strîmte, mirosind a latrină și a gîfîit animalic, pitite prin străduțe neluminate, de unde porneau, noapte de noapte, să îmbrace podoabele sclipitoare ale istovitoareii lor meserii. Singura mișcare spontană, necalculată, din dansul lor, era saltul în sus și-n jos al părului despletit — galben, portocaliu, roșu și kaki — nuanțe care — dacă nu proveneau de la strămoșii lor, călători pe meleaguri îndepărtate — fuseseră turnate din sti-

cluțe cu etichetă, în ligheanul de spălat pe cap, îmbâcsit de grăsime.

Își azvîrleau cu vigoare în aer picioarele lungi, musculoase, și curînd începură să gîfîie din pricina efortului. Brațele și le țineau în poziții sever indicate de către profesori lipsiți de imaginație, și totuși molatec, de parcă n-ar fi fost conștiente că au brațe. Singura porțiune anatomică de care, cel puțin două-trei dintre ele, păreau conștiente, erau fesele proeminente, pe care le speculau în fel și chip, smulgînd exclamații de desfătare de la prietenii noștri, ațîțați pînă și de reflexele metalice ale paietelor care le împungeau obrazii și plastroanele cămășilor.

— Admirabil ! striga *sikh*-ul, urmărind cu ochi scăpărători o femeie înaltă și cu forme pline, de o genealogie îndoielnică — părul ei moale, blond, vorbea oare despre fiordurile Mării Nordului, ori cumva ascuțimea nasului amintea de o rasă semită dintr-un oraș plin de gîlcevi din orientul mijlociu ?

Femeia zîmbise cînd își dăduse seama de ochii lui ațintiți asupra-i și, din cînd în cînd, se cabra într-un fel special, care-i făcea pieptul să pară mai voluminos, ca un privilegiu pentru *sikh* și pentru cei ale căror pupile albăstrii scînteiau în semiobscuritatea norului de fum dinafara ringului, de unde furișau ocheade pline de prețuire. Avea un zîmbet nefiresc — colțurile buzelor o porneau în jos și nu în sus — și mereu își azvîrlea capul pe spate și-și trăgea brațele îndărăt, pentru ca o cantitate cît mai

mare din carnea aceea albă, ca osînza, să iasă afară din bluză. Muzica a imprimat un ritm mai săltăreț și ea a început să se învîrtească sălbatic în mijlocul unui cerc format din celelalte fete. Mișcările ei sugerau un fel de dăruire macabră, nefirească, de parcă ar fi strigat, sau ar fi dorit să strige : „Vedeți ce am ? Vă place ? Serviți-vă, domnilor, serviți-vă, e al vostru !”

Celelalte dansatoare tropăiau în jurul ei, tot mai țepene și mai greoaie pe măsură ce ea părea tot mai degajată și mai flamboiantă. Fără îndoială, era cea mai talentată dintre toate. Numărul se sfîrșise fără să fi atins vreun vizibil moment culminant, și bătăile tobei se stinseră în tăcere. Izbucniră aplauze tumultuoase și anacronicele candelabre de deasupra capetelor noastre tremurară trist, în timp ce dansatoarele ieșeau din scenă unduindu-se. Femeia cea înaltă avu grijă să lase să-i scape o paietă, pe care trebui apoi să o ridice, cu o ușoară și provocătoare legănare a crupei, și în felul acesta ieși ultima, culegînd cea mai mare parte a aplauzelor.

S-au întors încă o dată și încă o dată, pentru un al doilea și un al treilea număr, și fiecare dans semăna întocmai cu celălalt, numai costumele erau din ce în ce mai decoltate. La un moment dat apărură purtînd pe cap caschete de marinar confecționate din hîrtie, și le aruncară în sală cu niște mieunături sălbaticе care îți furnicau șira spinării, de parcă ar fi fost urlete de lupi hulpavi, porniți la pradă în haite, prin jungle întunecate. Un bărbat gras, de la o

masă vecină, a reușit să prindă o caschetă. A strîns-o la piept și a vărsat lacrimi de bucurie. Administratorul localului și-a croit loc spre el.

Dansatoarea cea plină de succes, blonda, a interpretat un solo, avînd drept ajutor doar o fată cu păr roșu și înfățișare tuberculoasă. S-a dovedit că blonda era o contorsionistă și a efectuat o performanță pe cît de revoltătoare, pe atît de reușită. Acest trup al ei, care, cîndva, zăcuse întins pe iarbă, sau așezat pe băncile din parc, sau legănat într-un scrînciob de sfoară, sau scăldat de soare și ploi de vară, acest trup, care acum era profesiunea ei, marfa ei principală pe o piață de necruțătoare concurență, fusese transformat în ceva inuman — o masă de carne moale, gelatinoasă, care putea deveni cînd încordată, cînd arcuită, cînd angulară, țîșnind în sus într-un anumit moment și loc, aplatizîndu-se în altul, îndoindu-se în poziții de un nefiresc strigător, smucindu-se și răsucindu-se, zvîrlindu-se acum într-un fel, acum în altul, totul pentru o sută de ochi bulbucăți ca de pește, care se scurgeau pe el, îl pipăiau cu antene tremurătoare, tîrîndu-se încet, ca niște șerpi care-și lasă balele albe pe-o carne albă. În timp ce fața încordată, cu ochii încruntați și nările vibrante, trăda cît de concentrată e la fiecare amănunt al contorsiunii în neîndurătoare necesitate de a evita o greșeală sau o cădere, celelalte părți ale bustului ei păreau să aibă o viață a lor proprie, mobilă. Cînd se îndoia încet, cu încordare, pe spate, pînă cînd palmele îi atingeau podeaua, și apoi făcea un salt de-an-

daratele, pieptul i se umfla și se desfășura privirilor. „Aceștia sînt sînii mei”, părea să stea scris pe o etichetă. „Și acestea sînt picioarele mele”, proclama o a doua, în timp ce stătea în mîini, cu capul în jos, aprinzîndu-și o țigară cu piciorul, iar gamba i se crispau și tremurau și se legănau provocător. Între figuri, schița pași de dans, transpirînd și gîfîind, ca să-și recapete suflul, iar fundul ei cu rotunjimi simetrice, pneumatice, oferea la rîndu-i invitația : „Acesta e fundul meu — ciupiți-l”. La sfîrșitul numărului, însoțită de muzică și aplauze, executase o tumbă și făcuse vizibil cu ochiul. „V-a plăcut?” părea să întrebe semnul făcut cu ochiul. „Serviți-vă !” răspundea zîmbetul. Rînjind cu ușurarea acrobatului care a terminat cu bine o performanță, trecuse vîrtej pe lîngă masa noastră ; i-am văzut broboanele de transpirație șiroindu-i pe față. Partenerul nostru, care nu remarcă astfel de amănunte, încercase zadarnic să apuce șoldurile bogate, legănate, și emisese un „O-ho-ho !” Soția lui zîmbise acru către dansatoare.

Cum Gautama se dovedise pînă la urmă cel mai aproape de a-mi fi aliat, s-a întors spre mine cu o înțelegere plină de îngrijorare. „Maya”, l-am auzit spunîndu-mi, dar chiar în clipa aceea întreg corpul de balet a năvălit din nou într-o revărsare de lumini purpurii și sunete de alămuri, pentru a executa finalul. Fetele țineau în mînă bastonașe cu vîrf de argint, pe care le agitau în aer, împungînd spre bărbați și scoțînd ușoare țipete animalice, pline de che-

mări voluptuoase, ca pisicile la vremea împerecherii. Pe costumele lor din rețea neagră erau prinse paiete strălucitoare, și fiecare dintre paiete părea o etichetă indicînd prețul, și fiecare etichetă indica prețul sînilor, al crupelor, al pulpelor. Paielele erau sclipitoare, prețurile erau ieftine.

După final, barul s-a golit brusc. Era ceva morhorît și de rău augur în valul de lumină galbenă, normală, venit să înlocuiască petele de culoare, subtile, calde, sugestive, care ne învăluiseră în timpul reprezentației. În zarva generală a celor care plecau, l-am auzit pe bărbatul gras de la masa vecină sughițînd :

— Frumoasă ! F-frumoasă muiere ! În timp ce strîngea la piept o caschetă marinărească din carton, foarte mototolită.

— A, trebuia să vă fi adus aici săptămîna trecută, a izbucnit partenerul nostru de masă, făcînd semn chelnerului să-i umple paharul, pentru că nu se săturase încă. Săptămîna trecută a fost un număr de *strip-tease* !

— Ce ? Ce ? a strigat soția, pe care o părăsise toată afectarea.

Pînă și gura ca un rîu i se lărgise și se fleșcăise. M-a înghiontit din nou, brusc și crud, și în rîsul ei se strecurase o vulgaritate care te făcea, s-o treci cu vederea pe cea a fetelor de cabaret.

Înainte ca luminile să scadă, drept semnal de închidere, cineva a aprins reflectorul de deasupra parchetului de dans și l-a plimbat peste public, ca un rînjit ironic, insuportabil

prelunġit. Prindea în focarul de lumină ochi încercănați, inele care făceau să se reverse și mai mult carnea unor degete puhave, dinți care scăpărau animalic, zvîcniri și gesturi care trădau tainice tulburări plăcute ; cercul acela de lumină banală dezvăluia o asemenea cloacă mișunînd de codoși și desfrînați, de pești și prostituate, costumați în veșmintele celor ce-și închipuie că au dreptul să arboreze o atitudine de superioritate față de săraci și de animale, încît aveam senzația că sînt prinsă în vârtejul unui carnaval de coșmar, unde măștile negre pe care le crezusem de hîrtie erau din carne vie, iar carnea vie era doar o mască, o grămadă de hîrtie foșnitoare. Era ceva pervers, anormal, și totuși un fapt concret, un fapt care fusese luat drept adevăr. În penumbra aceea sinistră, cu petele de lumină înșelătoare, valorile fuseseră răsturnate, chiar în momentul cînd aceste valori ar fi avut atîta însemnătate. Ce era adevărat ? Ce era durabil ? În ce să crezi ? Ce să respingi ? Primejdie, primejdie... avertismentul venea către mine șoptind, din adînci depărtări, luptîndu-se cu mulțimea de adevăruri și de minciuni costumate în deghizări de coșmar. .

— Trebuie să plec, am țipat, sărind în picioare ; apoi, mai imperios : Gautama, trebuie să plec !

Ursul se leagănă pe picioarele obosite, cu botul în aer, de parcă s-ar închina, și labelle de sus, neașteptat de mici și plătînde, se strîng — ca mînuțele unui copil adormit — peste pieptul

odinioară voinic, purtînd semnul unei potcoave albe în blana brună cu reflexe roșcate. Lătos, greoi, bătrîn și ostenit, stă acolo, așteptînd, în timp ce eu și cei cinci copii ai grădinarului sărim prin iarbă, de colo-colo, plini de încîntare, adunînd pumni întregi de iarbă grasă și împrăștiind-o în văzduhul luminiscent, sidefiu, al dimineții de iarnă, în încercarea stîngace de a imita ursul. Ursarul, ținînd o funie legată de un inel de metal care străbate nasul ursului, se plimbă de jur împrejur cu turbanul soios răsturnat în palmă, cerșind printr-un cîntec milă și bacșiș. Și în tot acest timp, ursul stă acolo, înălțîndu-și botul fremătător și umezit de rouă în văzduhul parfumat de garoafe și portocale — desfătîndu-se cu un cîrmei de amintire furisată prin agonia zgomotoaselor drumuri asfaltate, a tarabelor ticsite și a fumului de ulei gros din bazine. Închide ochii pentru că nu suferă să vadă pajiștea întinsă, întinsă, casa albă, albă, oamenii mulți, mulți, cînd în inima lui clo-cotește dorul pățimaș, proaspăt, după sălbăticia brazilor înmiresmați de ploaie, după vegetația încîlcită a munților himalaiezi care se conturează, spre nord, ca o linie dințată, sinilie, printre ghirlandele de ceață argintie și primii fulgi ai unei ierni lungi, liniștite.

Privesc la această fiară minunată, la blana groasă cu luciul înecat de praf, la ochii întunecați din care s-a șters orice mîndrie și vlagă, lăsînd loc doar unei încordate hotărîri de a nu da drumul lacrimilor. Îmi astup gura cu palmele, apoi mă întorc și fug în casă, unde știu

că mă așteaptă, pe polița lăcuită a bufetului, o vază cu fructe pîrguite, strălucitoare. Iau cîte două banane în fiecare mînă — nu pot să duc mai mult — dau din nou fuga afară, alerg la urs și apoi mă opresc brusc, pentru că e atît de impunător, atît de întunecat, așa cum stă pe picioarele dinapoi, într-o atitudine tristă. Îi întind cu teamă darul meu. Ursul se lasă ușurel în patru labe și se apropie iute să-mi ia fructele din palmă. Bucuria belșugului l-a transformat într-o jucărie gigantă ; începe să cojească bananele, curat și îndemînatic, apoi le înghite repede, repede. Copiii grădinarului, care au la dispoziție, după pofta inimii, imense cantități de fructe de guava, portocale, banane și mango, încep să bată din palme de bucurie și să facă tumbe de fericire. Dar fața ursarului se încruntă. Privindu-l, văd că e furios, ceea ce îmi întunecă mîndria de a fi provocat încîntarea animalului himalaiez. Totuși, cînd vorbește, nu trădează nimic din mînia care a făcut să-i pălească linia încordată a fălcilor mușchiuloase. Își moaie vocea de stentor, pînă ajunge o văicăreală scîncită, și se tînguie :

— Ați dat de mîncare unui animal, *missahib*¹, și nu unei ființe omenești ? Păi dacă lui îi e foame, eu sînt lihnit. Cînd joacă el, asud eu. Ah, cît de mare e nerecunoștința binecuvîntaților bogați ! Cei bogați nici nu mai țin seama de foamea omului. Eh...

¹ Domnișoară (hind.).

Și, ridicîndu-și cămașa, începe să-și frece pîntecele și să geamă.

Copiii grădinarului țipă la el cu vocile lor ascuțite, amintindu-i că și-a primit plata, ba încă o plată generoasă. Ursarul se întoarce furios spre ei, răspunzînd violent la cuvintele lor urîte. Cel mai mic dintre copii începe să urle. Cît se găsesc cu toții prinși în cearta asta neașteptată și aprigă, eu dau din nou fuga în casă, îmi încarc brațele cu banane, mă întorc transpirată, și i le înmînez, cu fața înfierbîntată și împurpurată de rușine.

— Sînt sigură, îi explicam tatălui meu în noaptea aceea, nesimțindu-mă în stare să dorm, sînt sigură că ursul nu se alege cu mare lucru din cîștigul lui. Sînt sigură că-i așa.

— Fără îndoială. Probabil că a simțit gustul fructelor pentru prima dată de cînd a fost prins în munții lui, mă consolează tata. Cum și-o mai fi frecînd burtica și ce și-o mai fi lingînd botul cînd se gîndește la merele, perele și zmeura pe care le culegea în junglă, cînd era și el tînăr și liber. Și poate că-și mai amintește de fagurele de miere pe care l-a găsit o dată în scorbura unui copac uscat și cum s-au mai desfătat el cu frații și surorile lui. Știi că urșilor le place mierea? Trebuie să-ți spun o poveste despre un anumit ursuleț...

Cu povestea asta frumoasă, născocită pe loc pentru mine, speră să-mi facă vad unor visuri plăcute pentru noapte, deoarece doctorul a atras atenția că trebuie să fiu ferită de orice te-

meri, de orice îngrijorare. Și totuși, îndată ce mă fură somnul, visul se învâlmășește într-un coșmar în care un șir întreg de urși catifelati, lînoși, cu picioare firave, se tîrăsc într-un dans, în răpăitul sec al tamburinei ursarului. Apoi deodată, în spatele urșilor se ridică un șir întreg de ursari, care se pornesc și ei să ȝopăie cu mai multă vigoare. Își aruncă picioarele, arătîndu-și tălpile crăpate, rînjesc cu gura pînă la urechi, își ridică pulpanele cămășilor și-și freacă pîntecele, și latră la lună. Printr-o grotescă prefacere, urșii devin dintr-o dată o turmă de oameni blînzi, veniți dintr-o țară uitată în creierul munților, oameni îngîndurați, singuri și hăituiți, iar făpturile omenești zgomotoase și scălimbăiate se prefac în monștri dintr-o eră preistorică, scoțînd ȝipete nearticulate și gesticulînd, arătîndu-și organele genitale, întorcînd spatele și ridicîndu-și coada, cu nebunia întipărită rigid pe fețe...

În cele din urmă a trebuit chemat doctorul, să-mi administreze puțină morfină ca să pot adormi liniștită și, din porunca tatălui meu, nici un fel de spectacol cu animale nu a mai fost îngăduit la poarta noastră.

(Da, acum cînd re trăiesc totul în amintire, îmi dau seama cît de multe mi-au fost interzise în copilărie, restricȝiile devenind din ce în ce mai mari, mai nefirești chiar. O copilărie în care am trăit ca o prinȝesă de jucărie într-o lume de jucărie. Și, totuși, o copilărie frumoasă).

— Exhibiționism, declară Gautama. Nimic altceva decît o înclinație spre exhibiționism. O boală la fel de banală ca și egoismul sau megalomania, și care nu poate fi stîrpită.

— Crezi ? Nu știu, am scîncit în pernă, sucindu-mi și răsucindu-mi inelul de pe deget și floarea din păr. Fiecare dintre ele părea că-i nevoită să facă altceva decît i-ar fi plăcut în realitate. Îmi păreau atît de triste — îngrozitor de triste.

— Nu tocmai triste. Mai curînd plictisite.

— Pentru că sînt atît de nefericite, am stăruit.

— Una nu presupune numaidecît pe cealaltă — cel puțin nu în cazul unei persoane înzestrată cu judecată și discreție.

— Crezi că lipsa de judecată e la mijloc, Gautama ? Mi-e teamă că au fost aruncate în ghearele răului de către niște unchi ticăloși sau de mame vitrege — ca fetițele din Japonia, pe care le prostituează însăși familia, ca să-și cîștige existența de pe urma lor.

— Ei, haide, haide, mergi prea departe. Nu sînt decît niște femei rătăcite, cu ambiții mărunte, care consideră drept un compliment cînd bărbații se zgîiesc la pulpele lor. Asta-ți dovedește nivelul lor de inteligență. Numai lașitatea le împinge pe drumul ăsta comun al semi-prostituției — o tantică varietate a prostituției, așa ai putea-o considera — și sînt fericite în măsura în care sînt capabile de fericire. De acord că nici una dintre ele nu pare mulțumită. Dar exhibiționiștii nu pot fi mulțumiți, niciodată nu

le ajunge ceea ce au de exhibat și pentru depravați niciodată nu există destulă plăcere. Te culci ?

— Da, am oftat. Așa cred — și am început să-mi împăturesc *sari*-ul, cută cu cută. Dar pe mine mă întristează, am stăruit.

— Biată Maya, căscă Gautama pe jumătate adormit. A fost o seară deprimantă pentru tine, nu-i așa ?

— Vezi, am spus lăsînd *sari*-ul să cadă pe jos și bătînd din palme în nevoia mea de comunicare cu el, în nevoia de a dezvălui tot ce gîndeam, în cele din urmă, lui Gautama care, somnoros cum era, ar fi putut scăpa tocmai esențialul. Vezi, totul provine din faptul că fiind atît de prinse în... în lucruri triviale și zadarnice, nu-și dau seama de ceea ce contează cu adevărat. Tot ce-i adevăr în viață trece pe lîngă ele, și mie mi-e atît de milă de oricine — (da, chiar și de tine, soțul meu care nu bănuiești nimic) — de oricine căruia îi scapă adevărul. E ca și cum ți-ai petrece șaptezeci de ani din viață într-un cimitir — un cimitir în care te-ai născut și în care mori. E o irosire — o irosire. Și viața e atît de scurtă, se sfîrșește înainte de-a apuca s-o cunoști.

Vocea mea atinsese o octavă periculoasă.

— Și ce le-ai recomanda tu lor drept adevărul vieții ? mă întrebă zîbind, tot fără să bănuiască nimic.

Zîmbetul lui era îngăduitor, deși chinuit de oboseală, dar pentru mine, care nu zîmbeam, era bariera, închisoarea care ne despărțise me-

reu. Privind fața lui îngustă, cenușie, profilată pe perna albă, am avut senzația că mă cățaram pe un munte din creștetul căruia se putea vedea întregul glob, desfășurat ca o hartă, cu copaci poleiți de soare și râuri spumoase ca laptele, cu giuvaeruri de orașe printre lanuri de grâu, cu văi și câmpii încărcate de roade și de flori, în timp ce el, pentru că nu se sinchisea de plimbări și de priveliști, pentru că era ostent de prea mult citit și de toate problemele pe care le frământa în carcera minții lui, rămânea în urmă, în scobitura închistată, prăfoasă, a câmpului de dedesubt. Dacă l-aș obliga să mă urmeze, ar face-o fără să vadă nimic. O, nefericiții căroră le scapă arcuirea unei aripi de pasăre ce străpunge densitatea văzduhului în zborul către țăriile albastre, unde va pluti, în vraja cântecului, peste vânturi ; aburul ce se înalță dintr-o ceașcă de ceai parfumat cu portocală ; taina care se dezvăluie în mângâierea tandră, intimă, a unei mîini cunoscute și acea tăcere a întregii fapturi care-i urmează ; aroma pătrunzătoare, dulce, a ananasului mustos, proaspăt despicat în felii, a sucului gălbui și a cărnii fibroase, aromă acidulată și proaspătă, inhalată cu o plăcere care crește pînă e gata să facă explozie sau să se volatilizeze în ceruri ; filele unei cărți minunate, cu legătură lucrată de mînă, mirosind a hîrtie de orez și a vremuri apuse, încrustată cu slovele fine ale versurilor înscrise între coperti ; frînturile de muzică și de poezie îngemănate în vocea unui bariton amețit de vin ; și glasul brut, plin și de neuitat,

al cărui cînt răsună în noapte, la drumul mare, răscolindu-i pe cei fără de somn, care-l ascultă în clarul de lună ce năvăleşte prin fereastra deschisă ; clarul de lună, gingăşia şi răcoarea lui pianotînd pe frunzele de papaya, lucirea-i argintie proiectînd siluete negre, net conturate, din umbrele frunzelor dantelate ; şi arborele de papaya în sine... Mi-am imaginat acest tablou, zîmbind de plăcere la gîndul ghirlandelor lungi de flori nupţiale care se lasă din inima arborelui papaya-femelă, răsucindu-se în jurul tulpinei zvelte, şi la eflorescenţa cu petale cerate, care îşi şineşte direct din trunchiul masculului...

— Nu poţi să-mi spui ? mă întrerupse Gautama. Bine, hai s-o lăsăm baltă, mai ales că-i tîrziu, iar tu arătai încîntată numai gîndindu-te la un răspuns. Haide, Maya, sînt pe jumătate adormit.

M-am uitat în jos, la el, şi nu m-am supărat de întrerupere, nici de căscăturile lui, pentru că şi acestea făceau parte din acea vitalitate frenetică, explozivă, în continuă mişcare, de care mă bucuram cu toată făptura mea — lumea sunetelor, a simţurilor, a mişcării, a mirosurilor, culorilor, melodiilor. Şi apoi, dacă mă puteam bucura contemplînd arborele-mascul papaya, cît de multă bucurie puteam extrage din contemplarea masculului de lîngă mine. Şi mă topeam de tandreţe, braţele mi se încolăceau instinctiv, gata să legene, într-o îmbrăţişare posesivă. Îl vedeam în gînd dezbrăcîndu-se şi lăsîndu-şi hainele pe podea, pentru că niciodată nu-i sta

mintea sau n-avea timp pentru astfel de nimicuri, îl vedeam arzînd de dorința unei cești de ceai, dar rămînînd neajutorat, pentru că nu era în stare să-și prepare singur și nici nu găsise pe cineva care să-i fiarbă un ceai. Dacă mamelor le place să privească felul cum salivează pruncii în timp ce mănîncă, sau să urmărească încercările lor șovăielnice de a face primii pași, tot astfel mă încîntă și pe mine neajutorarea lui în chestiunile practice, vulnerabilitatea lui în materie de inițiative, nevoia lui mută de mine. Toate acestea pornite însă dintr-o detașare, dintr-o vastă și temeinică învățătură acumulată în ani de sacrificiu de sine, de studiu și muncă grea, de respingere a oricărei concesi și a oricărui compromis ; pentru asta îl admiram, poate că-l și invidiam.

În dorința subită, impulsivă, de a fi cu el, de a fi lîngă el, am sărit, hotărîtă să mă dezbrac repede, să-mi fac iute toaleta și să mă alătur lui ; să ieșim împreună afară, în grădină, unde erau pregătite paturile, răcorite sub clarul de lună. Dar cînd m-am apropiat ca să-l ridic cu o atingere, i-am văzut ochii închiși, nu de oboseală, ci de un somn adînc, invulnerabil, care-l îndepărta de orice lume a mea, oricît ar fi fost ea de atrăgătoare. Am șovăit, vrînd să-l readuc la mine, conștientă însă că niciodată nu vom fi alături. Era zadarnic. În cele din urmă am oftat — și iarăși totul a fost trist.

Așadar, m-am dus în tăcere să mă schimb. Pe masa mea de toaletă am găsit buchețelul cu care mă împodobisem în seara aceea. O garoa-

fă roz, legată laolaltă cu un trandafir roșu — ambele ofilite acum — îngropate o dată cu întimplările și pulberea serii, aparținând zilei de ieri, cadavrele cu care întâmpinam ziua de azi... ca și toate celelalte bucurii de care voisem să-i vorbesc lui Gautama, încercînd să-l conving de perfecțiunea lumii mele, de fericirile pe care acum le vedeam distruse de fatalitate. Fatalitate — soartă. Soartă — fatalitate. Mi-am plimbat cu tristețe degetele pe flori și m-am simțit ca și ele — strivită și obosită, neaparținînd cu totul vieții, neaparținînd cu totul zilei de azi. Le-am zvîrlit pe jos ; au căzut moi și fleșcăite. Mi-am amintit cum, trecînd cu mașina, la întoarcere, printr-o stradă întunecată, am zărit o tînră femeie brună, într-un *sari* roșu, purtînd de lesă un cîine alb, urmată de un tînr brun, îmbrăcat în alb, și îndreptîndu-se spre o casă cu obloanele lăsate. În poartă femeia s-a oprit, s-a întors spre bărbat și i-a zîmbit. Tînrul i-a zîmbit și el și a urcat scările după ea. Cîinele alb i-a urmat fără să zîmbească nimănui, iar noi am trecut în goană pe lîngă ei, chiar înainte ca ușa să se fi închis în urma lor.

Cînd, în cele din urmă, m-am întins în pat, continuam să mă gîndesc la ei cu neliniște, cu tulburare, asociindu-i unui vis pe care l-am avut cîndva, în copilărie, unei povești confuze cu un rubin roșu ca sîngele, vieții efemere a unui fluture multicolor. Fluture, lună — luna răsărind, luna pierind, ba stingîndu-se, ba aprinzîndu-se. Fluxul etern, eterna mistuire a unei lumi de ru-

bine și de fluturi. Neputința mea de a o capta, de a o prinde și a o fixa ca pe o insectă în chihlimbar, mă obseda, ca și imaginea femeii brune cu cîinele alb, din strada întunecată, ca și luna călătoare, ivindu-se mereu din alt unghi, deasupra mea. M-am sucit și m-am răsucit în pat, pînă cînd cămașa mea albă și proaspătă s-a muțiat de nădușeală, pînă cînd așternutul s-a mōtotolit și a devenit incomod. Pe patul acesta de nisip fierbinte și usturător am evocat din nou viziunea tenebrosului albinos care și-a aruncat umbra asupra-mi asemenea unui năvod, în tot timpul cît am străbătut drumul anilor, desprinzîndu-mă din îmbrățișarea ocrotitoare a ta-tei și pornind către îmbrățișarea dragostei. Un năvod în care mă prinsese cu siguranța pescarului uriaș ce-și croiește drum prin apele joase ale mării argintate de lună, zvîrle cu o mișcare iute, dibace, plasa fină, și știe, simțind-o cum se lasă cu un clipocit în unda lină, că prada a picat. Nu-i scăpasem. Anii mă ajunseseră din urmă și acum, anul final, anul hotărîtor mă prinsese în încleștarea-i nădușită, fără nici o putință de scăpare. Și, iată, mi se ivește din nou în fața ochilor figura aceea onctuoasă, lunecoasă, cu limba șuierătoare, de șarpe, șoptindu-mi versuri în bezna sfîșiată de liliaci. „N-auzi, în singurătăți, păunii țipînd? Și țipătul lor de durere, nu te-ngheață?” „*Piau, piau!*” — țipătul de păun! „Iubitule, iubitule!” „*Mio, mio, — mor, mor!*”

Du-te în junglă înainte de-a veni musonul — la vremea cînd primii nori se strîng pe orizont, negri precum *kohl*-ul cu care-ți întuneci

ochii. Cît de mult le place păunilor ploaia ! Își desfășoară-n evantai măiestrele cozi și încep să danseze, dar dansul lor de bucurie, ca și al lui Shiva, e dansul morții. Și dansează știind bine că și ei și perechile lor sînt sortiți să moară, să moară poate chiar înainte de-a trece musonul. E o agonie ? Cum bat din picioare și-și izbesc ciocurile de stînci ! Înșfacă șopîrlele ce se tîrăsc prin nisipuri, și le strivesc de stînci, ca să-și mai potolească durerea. Ai văzut vreodată păunii iubindu-se, copilă ? Înainte de-a se împerechea, luptă. Își sfîșie unul altuia pieptul și cad, sîngerînd, cu ciocurile întredeschise, gîfîind. După ce se vlăguiesc în luptă, se împreunează. Păunii sînt înțelepți. Cei o sută de ochi de pe cozile lor au văzut adevărul, adevărul și al vieții și al morții, și știu că este unul și același. Trăind, simt suflarea morții. Murind, se îndrăgostesc de viață. „Iubitule, iubitule“, îi auzi țipînd în codri, cînd se strîng norii de ploaie, „iubitule, mor !“...

Și iată că din nou se adună norii pe orizontul greu de făgăduinți la unul dintre capete, dar înfometat și deschis ca o groapă de mormînt la celălalt. Printre umbre deslușesc păunii dansînd, cu miile lor de ochi încrustați în penele strălucitoare, privind neclintit, fără să clipească, adevărul ultim — Moartea. Aud țipătul păunilor și-l răsfrîng în mine. Mă arde setea lor cînd se ivesc norii de ploaie, mă arde patima cu care-și caută perechea. Tremur alături de ei, și gîfii și mă cațăr pe stîncile fierbinți. Agonie, agonie, ago-

nia supremă din țipătul lor de iubire și de moarte.

Cînd eram copil, mă plimbam pe cîmpuri sălbatice — care acum s-ar putea să fie cultivate, domesticite, împărțite în vile calme cu grădini îngrijite — dar care pentru mine rămîn tot izbucniri de stîncă și sălbăticie. Erau presărate cu bolovani uriași brăzdați de crăpături adînci în care șerpi și șopîrle își trăiau viețile la fel de scurte și de repezi ca și bătaile inimii lor. Erau tufe încîlcite de măcăcini, care în unele anotimpuri purtau flori mici, țepoase, iar în altele boabe uscate, cu miez pietros. Cutreieram stîncile în căutarea lor, sau în căutarea iepurilor cafenii ori a ghimpilor de porc spinos și, adeseori, întîlneam cîte un maiestuos păun singuratic, tîrîndu-și peste un bolovan șlefuit coada lungă, grea ca o povară, sclipind și licărind într-o mie de nuanțe de albastru ca oțelul, de verde și negru de funingine. Uneori vedeam și un sobor de păunițe, mici, chinuite, monotone, incolore, cu toate că în pieptul lor cafeniu bătea cîte o inimă mare și bogată în care pulsa sîngele roșu. Trăiau vieți atît de răscolite, atît de robite unor patimi despre care nu știam nimic, încît mă mulțumeam să mă minunez de culorile lor stranii, de penele lor cu o mie de ochi, și-mi astupam urechile cînd țipau. Dar mai tîrziu, cînd astrologul și-a făcut drum, cu pașii lui vătuiți, în viața mea, zăceam în pat, în casa cufundată în somn, și ascultam chemările acelea venite de pe stînci și din inima junglei, le ascultam chiar după ce uitam de ce le ascult. Cînd în tăcerea

noptii auzeam țipătul, simțeam cum glasul acela aspru, sfîșietor, pătrunde în carnea mea albă și-și împlîntă cuțitul, pînă-n plăsele, în inima mea palpitîndă. „Iubitule, mor!” Acum, cînd le înțelegeam chemarea, plîngeam pentru ei și plîngeam pentru mine, pentru că știam că durerea lor era a mea.

Nu numai durerea lor, dar și soarta lor. Și acum, din nou, mă căzneau să le aud țipătul venind de pe Creastă, deșertul acela de piatră — romantică văgăună a furtunilor, a amurgurilor, a sălbăticiiei — care străbate Vechiul Delhi, și unde mișună iepurii și porcii spinoși, și șerpii și păunii copilăriei mele, precum și veșnica Flacăra a Pădurii; Creasta, cu tainice peșteri de bandiți și cu ruine prăbușite, de pe vremea moghulilor.

Dacă într-adevăr aș fi auzit vreun țipăt de păun, cred că mi-aș fi dat duhul, pentru că inima mi-era atît de încordată de spaimă, încît orice frîntură de sunet ar fi făcut-o să plesnească. Îi ascultam bătăile puternice și mă chirceam în pat, și țipam în mine cu țipătul păunului. Și știam că de acum înainte somnul meu nu va mai cunoaște pacea. Căci, Dumnezeu, fusem prinsă în năvodul inevitabilului — și unde puteam afla milă, unde descătușare? Acest năvod nu era o nălucire, nu. Ziua, cînd mă găseam printre oameni, mă străduiam încă să mă conving că nu e decît un coșmar, nimic altceva. Dar noaptea, sub privirea neclintită a lunii, în tăcerea grea de așteptări, amintirile prindeau viață și erau atît de vii, atît de clare, încît știam

că sînt adevărate, prea adevărate. Sau e nebulie? Sînt oare pe cale să înnebunesc? Tată! Frate! Soțule! Cine e mîntuitorul meu? Trebuie să fiu mîntuită! Mor și sînt îndrăgostită de viață. Sînt îndrăgostită, și mor! Dumnezeuule, fă-mă să dorm, să uit, să cunosc odihna. Dar nu, niciodată n-am să mai dorm. Mie nu-mi mai este dată odihna — numai moartea și așteptarea.

Capitolul patru

În amurgul mătăsos, siniliu, care învăluisese grădina, vibrau cuvinte bogate ca *zolph* și *meh-tab*, cuvinte în care tremura suspinul scurt și adînc din *Weltschmerz*¹, cizelate însă de pasiunea pentru armonie, pentru finalitate, pentru precizie. Păreau a fi rostite de gurile florilor mari, albe, care începuseră să respire în boarea înserării, din culcușurile lor de pămînt proaspăt deștelenit, îmbibat de aromă reavănă. Prima stea clipi plătînd la viață și, pe undeva, o făgăduință de lună se amestecă în văzduhul verde, tulburîndu-l. S-ar fi putut ca în cochilia adăpostită de frunziș a grădinii să nu se afle nimeni în seara aceasta tăcută, înrourată, spintecată de lamele aripilor de lilieci. Nimeni decît cei ce făceau parte din însăși seara, din frunze și din pămînt — viermii și greierii și păsărelele ațipite. Și totuși eram prea conștientă de fapăturile care se odihneau așezate confortabil, înveșmîntate

¹ Melancolie, pesimism, durere. (germ.).

în muselină albă și instalate în vechile fotolii de răchită.

În oglinda de deasupra căminului din salon deslușeam, în pata estompată de penumbra crepusculului, fluturări de elegante manșete albe, degete indolente strângându-se pe ochelari ce licăreau ca niște semnale luminoase pe măsuțele de alături, capete lipsite de expresie și de relief, ca fața de bufniță în timpul zilei. Auzeam rîsetele puternice care distonau cu acea liniștită grădină din Vechiul Delhi și apoi șiragurile de cuvinte curgătoare, picurînd unul după altul, ca nestematele, sau fluide ca undele de flaut, împletindu-se în țesătura nopții de vară.

Împinsă de neliniște, am început să străbat în lung și-n lat odaia fierbinte, închisă, în care doar o singură lumină electrică aprinsă ar fi făcut să ia foc lemnăria uscată ca iasca și încinsă, și pînzăria asfixiantă. Nu voiam să-i văd pe oamenii aceia care nu se sinchisiseră să mă cheme printre ei — însă tînjeam să ies la aer ; rîsetele lor străine mă iritau, dar tragediile și pasiunile vitale despre care pomeneau, în citate din poeme, mă chemau cu putere. Eram încarcerată în odaia asta pe care o uram — sobră, lipsită pînă și de grația simetriei. Străbăteam încăperea în lung și-n lat, plimbîndu-mi degetele peste puținele obiecte frumoase și de valoare care o împodobeau — toate dăruite de tata și alese de străbunicii lui. „Zorzoanele tale” le numea uneori, necăjindu-mă cu cruzime, Gautama, care nu recunoștea alte valori decît ideile și teoriile născute din creierul omenesc, și, de

preferință, din cel bărbătesc. „N-au altă menire decît să adune praf și să sfideze pămătuful tău de pene”, adăuga el, suflînd praful din cotul crăpat al unui Shiva mic de bronz, sau : „La ce poate servi asta ?” stăruia deschizînd o cutiuță de email în care nu se găsea decît un ac curbat. Iar eu, amintindu-mi-le în plina lor glorie, păstrînd lumina razelor de soare răsfrîntă de lucioasele rafturi de cărți făcute din lemn de teka, sau stropite de petele de umbră aruncate de vasele cu tuberoze, le plîngeam acum de milă în decăderea lor, și făceam tot ce-mi sta în putință să le lustruiesc și să le redau demnitatea cuvenită. Dar gloria lor apusese în urma unui astfel de tratament și acum lemnul părea degetelor mele lemn, iar emailul, email. Și totuși, poate că Shiva cel care dansa, zîmbea încă și-acum, în amurg, vag și impenetrabil, ascultînd cuvintele familiare din familiarul zbor al fan-teziei persane. Familiare, pentru că fuseseră de atîtea ori rostite acasă la noi, pe pajiști și în saloanele ce le răsfrîngeau ecoul.

— Nici o limbă nu e mai evocatoare, spunea tatăl meu întorcînd filele frumos ilustrate ale unei cărți cu *ghazele*¹, din care-mi citea. Nici o limbă nu e mai aristocratică.

Pe urmele acestei reflecții se lăsau, ca o rouă picurată de un flaut, versurile despre care vorbise, inundînd întunericul cu lucirile lor negre.

¹ Tip special de poezie, răspîndit în literaturile orientale. Cîntă de obicei dragostea și vinul.

Nu mi-aş mai putea aminti cu certitudine cuvintele poemului care a stîrnit ropotul de aplauze al prietenilor soţului meu, aflaţi în grădină, dar ştiu că aveau o rezonanţă familiară urechilor mele şi că le asociam cu tata, cu o noapte ameţitoare de vară, cu o reuniune de prieteni de-ai lui pe terasă, cu o plăcută durere în coatele pe care mi le proptisem pe pervazul ferestrei năpădite de şiruri dese de trandafiri agăţători. Mă căzneau să ascult, să fur ceva din comoara care-i vrăjea pe acei domni bătrîni, învăţaţi, cultivaţi, care au planat asupra copilăriei mele ca nişte zei ocrotitori. Atrasă de amintirea acelei nopţi fermecate, cu ecouri răsunătoare săpate de dragostea profundă, plină de adoraţie pe care o purtam celui ce recita frumosul poem — tatăl meu — m-am îndreptat spre uşă, să privesc crepusculul purpuriu, pe care se profilau spirale de fum alb de ţigară şerpuind în jurul unor veşminte albe imaculate şi al splendorii albe a pomilor înfloriţi. Găutama rîdea. El, pe care niciodată nimic nu-l afecta şi nu-l înduioşa, se amuza privindu-şi amicii mai sentimentali clătinînd din cap şi scoţînd exclamaţii de plăcere la auzul unui vers considerat de el drept absurd de primitiv, naiv şi lipsit de noimă, cu toate că admira împreună cu ei simetria formei concentrate şi splendida suită a minunatelor cuvinte. L-am auzit mustărîndu-l pentru amuzamentul lui supărător şi l-am auzit răspunzînd cu un uşor sarcasm. Ceilalţi îl acuzau de ipocrizie, încercau să-l convingă de strălucirea versului pur, citîndu-i fiecare ceea ce

găsea că e mai izbutit și mai scăpărător din poezia în limba Urdu. El rîdea.

— Reziduuri stătute ale unui sentimentalism bun doar pentru demodați.

Dintr-o lovitură dărimase totul și m-am cutremurat pînă și eu.

— *Paimana*, îngîină o voce extatică, plutind pe undele legănătoare ale unui cuvînt repetat extatic. *Tamanna*.

— Ipocriții ăștia sînt o pacoste, mîrîi un altul, amar, iar Gautama rîse și se ridică să umple din nou paharele.

Avîntîndu-mi brațele înainte, am simțit o dorință răscolitoare să alerg și să mă alătur lor, să mă trîntesc în iarba perlată de rouă și să-i rog să continue, să reverse asupra-mi, val după val, tot acest ocean de vin roșu, generos și dens. Poate pentru că, mai mult decît orice, simțeam printre ei prezența tatii, cu mîna grațios sprijinită de brațul fotoliului, cu vocea lui, cea mai blîndă și cea mai adîncă dintre toate. Dar în același timp știam că nimic nu l-ar fi supărat mai mult pe Gautama ; or, dacă Gautama, care se afla într-o dispoziție caustică, ironică, s-ar fi supărat, ar fi însemnat o catastrofă pentru mine. Mă temeam de înstrăinarea pe care ar fi adus-o o ceartă, acum, cînd era nevoie să fim strîns uniți, să înfruntăm norul amenințător care plutea asupra unității noastre. M-am smuls cu greu din ușa și m-am repezit spre polița căminului, agățîndu-mă de ea cu mîinile și privindu-mă în oglindă. Eram conștientă că dorința mea de a asculta poemul acela îndrăgit, recitat

de glasuri bărbătești voalate de fumul țigărilor, era contopită cu instinctul mai profund, mai puternic, care mă mîna să-mi petrec fiecare clipă alături de Gautama, să mă îmbin cu el înainte ca o forță violentă să ne fi dezbinat. În reflexele lichide ale oglinzii, încercam zadarnic să disting care dintre umbrele acelea aburite era el, care braț era al lui, care era gestul lui dur, tăios. Așa cum stăteam acolo, vocea lui ajungea pînă la mine parcă desprinsă de trup, ca de pe alt tărîm, și spaima care mă împungea din ce în ce mai des și mai deznădăjduit, m-a copleșit năvalnic. Încă de pe acum aparțineam unor lumi diferite, iar lumea lui părea să fie cea a acestui pămînt pe care-l iubeam cu atîta ardoare, pămîntul parfumat de iasomie, colorat de seve, răsunînd de poezie, încălzit de bunăvoință. Pe cînd lumea mea era infernul. Tortură, vinovăție, spaimă, întemnițare — acestea erau cele patru ziduri ale infernului meu personal, un infern în care nimeni n-ar fi putut supraviețui multă vreme. Moartea mă aștepta.

Și deci — din taina atît de subtil dezvăluită mie de suflul întunecat al înserării — trebuia să înțeleg că acestea erau destinele alese pentru noi? Că Gautama era cel sortit să trăiască în această lume care pe zi ce trece devenea tot mai ispititoare, iar eu eram cea sortită să mă zvîrcolesc și să pier în cel mai crud dintre infernuri? Sub năvala acestei cumplite revelații, se stîrni fluxul subteran al unui alt gînd sfredelitor — și anume că nu tînjeam atît după prezența lui Gautama, după dragostea lui, cît, mai

ales, după viața care-mi îngăduia să-l ating, să-i simt carnea și părul, să-l cuprind în brațe și să-l strâng puternic. Și nu numai pe Gautama, ci întreaga lume care pulsa în jurul lui, de la erupția de stele din cerul de vară, pînă la bufințele fremătătoare care se iubeau în taină, pe furiș, în ramurile bifurcate ale smochinului — tot ce evoca viața și lumea atît de fascinantă pentru mine, cea care eram condamnată să nu trăiesc.

Era pentru prima dată cînd îmi dădeam seama de limitele dragostei mele, și, realizînd acest lucru, am roșit, dar mă afluam într-o stare de spirit prea agitată ca să pot reflecta îndelung asupra rușinii acestei false iubiri pe care o proclamam. Prin vinele mele năvălea o dorință beată să alerg la soțul meu, să-mi simt tălpile zgîriate și gîdilate de firele vii de iarbă, să-mi umplu nările de mirosul pămîntului umed și de cel al tutunului, să ascult cuvintele celor care, la rîndul lor, erau îmbătați de viață ca de vin. Dacă aceasta de acum era cumva ultima noapte în care mă puteam înfrupta din fericirea de a trăi? Dacă mîine nu voi mai fi decît o piatră, mută, încremenită, stinsă? Pentru că îmi cunoșteam destinul. Anihilarea. Anihilarea, repetam, tremurînd.

Vibrînd de înțelegere, o voce duioasă pluti pînă la mine, ca un tovarăș dintr-un azil al coșmarurilor, venit să mă aline.

Doamne, de-a fost să-mi hărăzești atîta suferință grea, De ce nu-mi dai și-o inimă, spre a putea-o îndura?

Era semnalul unui bun-venit, al unei chemări, al unor uși care se deschideau să mă primească — fără echivoc, fără putință de greș. Convinsă de această chemare, nebunește convinsă, m-am trezit alergînd afară și năpustindu-mă, cu respirația tăiată, în mijlocul lor, în mijlocul acelui cerc magic de domni indolenți, plini de comoda și ferma lor masculinitate, care rîdeau, discutau, beau, trecînd, pe calea băuturii, de la veselie la desfătare.

Și, în consecință, am fost recuzată, refuzată, respinsă. S-au ridicat, politicoși, în picioare, m-au salutat cu bună cuviință, m-au întrebat de sănătate, au eliberat un scaun pe care mi l-au oferit, au încercat, penibil, să depene mai departe firul fericirii, acolo unde, evident, nu avea ce căuta o femeie isterică. Și totuși, nu ei au fost cei care m-au alungat. A fost Gautama. Cu paharul în mînă, întorcîndu-mi spatele, s-a adresat unui prieten și a ridicat vocea, ca să-l pot auzi rostind :

— Fericit, da, pentru că e detașat de realitatea zilelor noastre, neumbrit de vulgaritatea oamenilor prost crescuți sau a femeilor inoportune...

Meritam aceste cuvinte ? Le meritam oare ?

Gem lipindu-mi fruntea înfierbîntată de oglinda rece — oglinda, mereu oglinda — din dormitorul meu, și simt că mi-e rău, de parcă cineva m-ar fi lovit, m-ar fi amețit în lovituri. Să fie oare de neiertat dorința de-a avea parte și tu de prietenia oamenilor ? De tovărășia lor ? Gautama o considera de neiertat — pentru o femeie,

o femeie prostuță, copilăroasă, ca mine. Pe lumea asta existau sfere vaste în care nu mi-ar fi îngăduit niciodată să pătrund, și nu putea concepe cum de doream măcar să mă apropiu de ele, cînd îmi erau atît de străine. Putința de înțelegere a lui Gautama era sărăcită, dragostea lui anemiată. Să nu poți fi iubit așa cum iubești...

În bezna pleoapelor închise apăsate de degete umede, în bezna fulgerată de țîsniri multicolore, am rețrăit oroarea acelor cumplite revelații care urmau uneori momentelor de contact trupesc, și care mă învățaseră cît de zădărnice, de neputincioasă e legătura sexuală — atunci cînd simți nevoia nu de uniune, ci de comuniune.

„Gautama”, murmuram atunci, sfișiată de întunericul hulpav ca un balaur, și trupul meu vlăguit încerca o mișcare de apropiere.

„Da?” îmi răspundea cu o voce atît de albă, de tăioasă, de uscată, încît parcă nicicînd mîinile noastre nu se atinseseră, iar firele noastre de păr nu se împletiseră nici în cea mai tainică dintre nopți. Sau îmi spunea: „Ce mai e?” Nu, nu înduram să mă gîndesc la asta. Sau la clipele în care tînjeam după o contopire mai adîncă decît cea a cîrnii — contopirea gîndurilor — clipele în care ardeam să-i comunic rîsul ce-mi gîlgîia în gîtlej cînd vedeam la bazar cîte o capră vîrîndu-și pe furiș botul într-un coș cu pepeni tăiați felii, în spatele vînzătorului, sau fiorul care-mi aprindea o vîlvătaie în piept, cînd vedeam soarele exfoliindu-se ca un trandafir, la apus, și mai la apus, mereu mai spre apus...

Dar acestea fuseseră timpuri cînd acceptasem singurătatea sufletului omenesc și o trecusem sub tăcere. Lucrurile pe care nu le spunem ar umple tomuri întregi ; cele pe care le spunem, doar primele pagini de introducere. Și acum se lăsase din nou asupra-mi tăcerea, și în timp ce îmi țineam sufletul încă aprins, în ambele mîini, mi-am văzut trupul desprinzîndu-se și plutind, oprindu-se pe luciul încețoșat al oglinzii, unde îl puteam privi de la o distanță rece. Îl cercetam, absorbită : fața rotundă, copilărească, drăgălașă, durdulie și alintată, tenul neted, mătăsos, cu o aluniță mică și catifelată ; urechile mici, ca niște scoici rotunjite, cuprinzînd neștiința în golul lor ; buzele moi, cărnoase, arcuite cu o dulceață lascivă ; genele lungi, întoarse, și sprîncenele dese, foarte negre ; bogăția naivă de bucle, cu o floare prinsă-n ele — o floare roză, după gustul copiilor. O puteai socoti o față frumușică. Dar nu era fața pe care s-o iubească un om ca Gautama. Putea să-i placă o clipă, să-l amuze un timp, dar ca să-l captiveze total, dacă vreun element fizic l-ar fi putut vreodată captiva, ar fi trebuit să fie o altfel de față, mai fină, alungită, spiritualizată, o față de intelectual, rafinată de gîndire și meditație, golită de slăbiciunea impulsurilor, desprinsă de vulgaritate și de spontaneitate.

Îmi spuneam aceasta în cuvinte calme, mute, și cercetam îndelung fiecare trăsătură a imaginii dinaintea mea, atît de asemănătoare cu portretele de pe cutiile cu bomboane încît o uram aprig. Ura era o trăire nouă pentru mine și, căl-

cînd clandestin pe tărimurile ei, mi se înfățișa o nouă panoramă de cunoașteri. Mă străduiam să cred că acum eram în stare să văd ce mă făcea pe mine să urăsc atît imaginea aceea, ce-l făcea pe Gautama s-o disprețuiască atît — și anume rațiuni vizibile doar pentru subconștientul nostru. Trebuie să existe un semn pe fruntea mea, ușor sesizabil pentru ochii opaci ai albinosului care l-a descoperit, un semn asupra căruia stelele își revărsau acum răzbumarea, și care prevestea o întrecere fatală și fără de oprire între mine și Gautama. Încercam să definesc acest semn, să-i dau un nume, să-l localizez. Era oare o săgeată ? un coșciug ? o cruce ? o stea ? Și ce i-o fi făcut pe zei să întindă mîna și să-l atingă cu degetele lor reci, considerîndu-l prevestitor de crimă ?

Crimă.

Zguduită de parcă într-adevăr găsisem un stigmat pe pielea imaculată, m-am îndepărtat de la oglindă, străbătută de un fior. Nu mai suportam să mă uit la fața aceea deschisă, neștiutoare și nebună, și mi-am întors privirile, coborîndu-le spre șirurile de sticlute strălucitoare, cu par-fum și attar¹, *sindoor*² și *kum-kum*³. Într-o batistută albă, umedă, adunată în formă de cuib, zăcea un mic mănunchi de boboci de iasomie pe care grădinarul îi culesese dimineța de pe gardurile vii, înprospătate de rouă, ca să-mi împletesc coronițe și brățări, dar de care, nu știu

¹ Esență extrasă din diverse flori amestecate.

^{2—3} Preparate cosmetice puternic parfumate.

de ce, uitasem. Zăceau acolo, aproape pulsînd și respirînd, vii, desfăcuți, albi, virginali. Mi-am îngropat fața în ei și i-am sărutat cu dorința sălbatică de a străpunge castitatea aceea de un alb imaculat și neștirbit, și de a pătrunde pînă în însăși inima miresmei înnebunitoare. Ce visuri evocau în vîrtejuri de parfum, ce pasiuni, ce scene de dragoste și de despărțire...

M-am smuls de lîngă flori, după ce le strivisem sub sărutările mele și, tremurînd toată, le-am zvîrlit în oglindă, în imaginea aceea căreia îi aparțineau. Am ieșit din încăperea terorizată acum de umbrele uriașe, purpurii, ale nopții îngrozitoare.

Afară, pe verandă, aerul serii, deși fierbinte și apăsător, era curat. M-am așezat pe scările care duceau jos, spre netulburata grădină din spatele casei. Am stat acolo multă vreme, căuțînd să-mi alung gîndurile de la pivotul groazei mele, căznindu-mă să le concentrez, să-mi înfășor grijuliu fișiile minții în jurul cîte unui țărîș de materialitate : singura dîră de nor alb care brăzda ca o linie lungă cerul, singura tuberoză albă, aplecată sub greutatea propriului ei parfum nocturn, sufocant, substanțialitatea aerului dilatat, împietrit, neondulat de briză, vagile deosebiri dintre siluetele negre ale olandrilor și masele negre de cer și de umbră. Un greier țîrî strident chiar lîngă mine, dar numai cînd tăcu am privit în jos și l-am văzut alături de piciorul meu gol. Noaptea amorți în tăcere, greierașul de lîngă mine amorți în tăcere, inima din mine amorți în tăcere.

În sfîrșit, amorțise în tăcere. În tot timpul acceselor mele de răzvrătire și de spaimă așteptam să urmeze aceste răgazuri, aceste intervale de calm. Era ca și cum fluxul de sînge roșu care-mi năvălea atît de violent în cap s-ar fi retras, scurgîndu-se încet, încet, din fiecare circumvoluțiune a creierului meu înfierbîntat, lășîndu-l, în cele din urmă, spălat, îmbăiat, curățat și liniștit. Asta-i ceea ce trebuie să simtă un *sunnyasi*¹, îmi spuneam, asta-i ceea ce un *yogi*² se determină singur să simtă. Fericiții, înțelepții, care știau cu cît mai sigură, cu cît mai odihnitoare este această stare față de tumultul de viață pe care-l trăiam eu, atît de nebunește. Nebunește. Mi-am îngropat capul în mîini. Da, îmi pierd mințile. Mă înstrăinez din ce în ce de tot ce înseamnă chibzuință și calm, și curînd am să înnebunesc, dacă n-am și înnebunit. Oare amintirea acelui horoscop, întîlnirea cu albinosul, prezicerile lui, soarta mea sînt poate numai creații ale nebuniei mele? Poate că totul nu-i decît un simptom de nebunie? Și nebunia poate fi vindecată...

Dar în același timp trebuia să recunosc, plictisitor, că în acea clipă eram totuși, și știam că sînt, foarte, foarte lucidă, în deplinătatea facultăților mele mintale și capabilă să evoc, cu perfectă claritate, toate amănuntele vechii întreve-

¹ Preot brahman, despre care se crede că ar fi în al patrulea stadiu de existență.

² Practician al sistemului filozofic yoga, care susține că printr-o anumită disciplină și concentrare mintală se ajunge la contopirea cu spiritul universal.

deri, teama și furia tatălui meu, totul. Nu era un delir. Mentea mea brusc deșteptată confirma certitudinea acelui fapt, după cum telescopul confirmă certitudinea materialității acelor misterioase pete de lumină din cerul nopții — planetele. Toate acestea nu sînt închipuiri de basm, ci fapte dovedite.

Și stăruiam astfel să mă încredințez, fără a îndrăzni să ridic ochii către o stea ca să-i cer mîngiere — nici o stea nu-mi mai putea da alinare, mă trădase toată această vagă, eterică aură a nopții. Și în tot acest timp mă gîndeam și la Gautama, la discuția care se desfășura înainte pe pajiștea din fața casei. Dacă ar fi existat vreo legătură între noi doi, ar fi simțit că ceva îl atrage, acum, cînd mă gîndeam la el cu atîta intensitate. Dar, desigur, nu ne lega nimic. Seara de azi îmi oferise dovada. Nu exista între noi nici legătură, nici dragoste — nici un pic de dragoste. Și nu înduram gîndul ăsta. Îmi veneau în minte crîmpeie din *Gita*, de mult citite, care mă linișteau cu înțelepciunea lor rece, fermă.

„Și va atinge nemurirea cel ce rămîne senin și netulburat de simțiri, cel ce primește la fel bucuria și durerea...”

„Acel al cărui spirit nu se frămîntă în nenorocire, care nu caută plăcerea și s-a descătușat de iubire, teamă și mînie, acela într-adevăr se bucură de înțelepciunea cea puternică...”

„Acel ce s-a descătușat de orice legătură și nu se bucură la bine, nici nu se supără la rău, acela a dobîndit adevărata înțelepciune...”

„Cînd își retrage simțurile de la tot ce se simte prin simțuri, așa cum broasca țestoasă își strînge picioarele în carapace, atunci înțelepciunea lui devine cea adevărată...”

Și printre aceste cuvinte ferme, clare, puternice, liniștitoare, care, în chip surprinzător, rămăseseră proaspete și cristaline în mintea mea răvășită, răzbeau acordurile la fel de blînde, la fel de străvechi ale unei raga¹ cîntată la o țiteră, acorduri venind dinspre casa vecină, unde locuia o familie de bengali cumsecade, ale căror fiice luau, seara, lecții de muzică. Una dintre ele studia la țiteră, și-și unduia degetele în sus și-n jos pe coardele line, delicate, ca sclipirile peștișorilor de argint printre valuri, în timp ce trilurile de pasăre ale surorii ei străbăteau octavele, din nou și din nou. „Sa, re, ga, ma, pa, da, ni, sa...” se avînta vocea, curgător, apoi rămînea suspendată pe ultima notă, tremurătoare, ca o nestemată aruncată în sus, în văzduh, unde se rostogolea timp de o scurtă și șovăitoare clipă, înainte de a cădea, vertical, în palma întinsă. Sa, răsuna din nou, vibrînd sus, pe culmea înfricoșătoare, și apoi, după firava victorie, venea coborîșul în cascadă Sa, ni, da, pa, ma, ga, re, sa — prăbușindu-se în înseși străfundurile nopții. Apoi urma o pauză în care pînă și greierii își țineau răsufierea, dar platanii foșneau, oftînd, de parcă lecția de muzică nu le dădea pace să doarmă și, în ton cu freamătul lor, totul începea din nou.

¹ Cîntec vechi indian.

Era chinuitor, prea strident ca să poți să nu auzi, așa încît eram forțată să ascult, să mă înalț și să cadă o dată cu salturile încăpățîinate ale muzicii, sus în văzduh, jos pe pămînt, sus în văzduh, și iarăși jos. În sus și-n jos goneau și degetele pe țiteră, iar vocea le urma vesel și nepăsător. Îmi simțeam inima sărind în gîtlej și apoi prăbușindu-se în golul stomacului, pînă-mi venea rău, ori de cîte ori vocea limpede cobora, și mă întrebam cît voi putea îndura această muzică epuizantă, care pentru mine nu era muzică, ci leit-motivul al însăși vieții mele, al destinului meu, vîjiindu-mi în urechi și gonind în sîngele meu.

Dar muzicienele erau neobosite, iar eu mă lăsam purtată în sus și-n jos de impulsurile muzicii și de vîltoarea evocărilor prinse în aceeași hipnotizantă mișcare. Pasul lui Gautama, pătrunzînd sunetele, nu le întrerupse traiectoria, ci păru să facă parte din ea, integrîndu-i-se în chip firesc. O dată cu el se răspîndi un miros copleșitor de țigări de foi fumate, de whisky, de masculinitate — miros nespus de atrăgător pentru mine, încît aproape am plîns de slăbiciune cînd m-a mîngîiat pe cap, spunîndu-mi :

— Aici ești, și singură-singurică. De ce-ai fugit de la noi, fetiță proastă ?

Se așeză pe trepte lîngă mine — ceea ce constituia o concesie fără precedent. M-am îndepărtat de el, aproape cu teamă, și și-a retras cu blîndețe mîna de pe fața mea. Simțeam ca și cum ar fi pus mîna pe însăși inima mea, pe organul crud, viu, pompat cu sînge, iar eu, înde-

părtîndu-mă, aş fi luat cu mine numai pieliţa inimii, ţesutul care o învelea, lăsînd carnea în mîna lui, astfel că-i simţeam încă strînsoarea degetelor.

— Voi nu m-aţi vrut, am şoptit înecîndu-mă, şi mi-am încheştat degetele pentru că simţeam încă atingerea aceea pe carnea mea străbătută de durere.

— Nu te-am vrut ? Am spus eu aşa ceva ? A spus cineva una ca asta ? De ce atîta melodramă ? M-am mirat numai ce puteai tu dori de la o adunătură de bărbaţi în vîrstă, puţin ameţiţi şi vorbind Urdu. Şi, în afară de asta, s-au simţit cam stînjiţi.

— Nici că-mi pasă ! Şi-apoi momîilor ăloră le prinde bine să se simtă puţin stînjiţi, să mai fie puţin scuturaţi. Tot ce voiam era să fiu afară, cu tine. M-am întors să-l privesc. Lîngă tine, am adăugat şi am întins mîna ca să-i simt manşeta albă, răcoroasă. Dar m-ai făcut să plec.

Am respirat adînc şi mi-am retras mîna fără să-l ating.

A oftat, s-a scotocit, şi-a aprins o ţigară, de parcă nici nu m-ar fi auzit, de parcă n-ar mai fi fost conştient de prezenţa mea. Flacăra mică a chibritului îi luminează căuşul palmei prefăcîndu-i-l într-o grotă de rubin. Chibritul dispăru aruncat în întuneric şi o broască indignată orăcăi la el, apoi băţul se stinse, broasca tăcu şi nu rămase decît licărirea slabă a ţigării. Gautama îşi schimbă poziţia.

— Acel ce s-a descătuşat de orice legătură şi nu se bucură la bine, nici nu se supără la rău,

acela a dobândit adevărata înțelepciune, spuse cu blîndețe.

— Dar asta-i din *Gita*, am strigat.

— Desigur, îmi răspunse întorcîndu-se spre mine și zîbind. Și pari surprinsă. Totuși, a fost un timp cînd ți-era carte de căpătîi și o studiai cu ardoare, în fiecare noapte.

— *Gita*, am repetat bîlbîindu-mă.

Începuse oare să-mi ghicească gîndurile? Oare cît de mult știa din cele neștiute de mine?

— Ai și uitat de nopțile acelea. Și în seara asta eu voiam să-ți fiu prieten, filozof și călăuză, voiam să-ți cer să-ți amintești ce se spune în *Gita* despre atașamente, despre păcatele izvorîte din ele, despre felul în care se plătesc aceste păcate. Ascultă: „Gîndindu-se la cele ce se adresează simțurilor, omul se atașează de ele. Din atașament se naște dorința și din dorință furia. Din furie se naște amăgirea, iar amăgirea duce la rătăcirea memoriei. Prin rătăcirea memoriei se nimicește puțința de alegere, iar nemaiputînd să aleagă, omul pierе”.

Ascultam sfîrșitul citatului, îl răbdasem în întregime, pînă la ultimul cuvînt. Și acest ultim cuvînt a stîrnit ecou. „Piere”. Piere. Am simțit inima golindu-mi-se.

— Da, am spus, și vocea mea mi-a părut stranie, ascuțită și încărcată de amărăciune. Cît de bine se potrivește cu tine frîntura asta dintr-o hrană seacă — o hrană inuman de seacă. Ah, tu nu știi nimic, nu înțelegi nimic. Mi-am ridicat vocea. Nici n-ai să înțelegi vreodată. Nu cunoști nimic despre mine — și despre felul cum

pot iubi. Cum vreau să iubesc. Cît de important este lucrul ăsta pentru mine. Dar tu, și l-am privit drept în ochi cu ură, tu n-ai iubit niciodată. Și nici pe mine nu mă iubești...

— Ei haide...

— Oh, dacă mă iubești, chiar dacă ai spune că mă iubești, n-ar avea nici o însemnătate. Iubirea nu înseamnă nimic pentru tine. Este un fel de... atașament.

Am scuipat cuvîntul acesta fals, trădător, urîndu-l.

— Iubire, spuse Gautama surprins, neplăcut surprins, ceea ce-l făcu să-și arunce țigara în boschetele de regina nopții și să-și deschidă cu un pocnet tabachera, de parcă ar fi descoperit un aspect nou într-un caz pînă atunci limpede, un aspect neașteptat și nedorit. Dar cine a vorbit de iubire? adăugă încruntîndu-și sprîncenele subțiri, pînă cînd toată fața i se prefăcu într-o rețea de linii încîlcite.

Semăna cu gînditorul de sub arborele bo¹, așezat pe o blană moale de tigru, simțindu-se prea prețios ca să atingă pămîntul cu mîinile lui lungi, fin modelate, prea prețios ca să admită existența unor realități ca iubirea, cu ororile pe care le presupune ea: actul împreunării, dorințele fizice și chiar dominantele dorințe spirituale de posesiune, drepturile dobîndite și stabilite...

Dar nu, în noaptea asta n-am să-l admir pentru sferele lui elevate în care se înalță ori de cîte

¹ Una dintre ipostazele sub care este înfățișat Buda.

ori încerc să-l atrag în problemele mele, în dorințele și preocupările mele, care lui i se par copilărești, sîcîitoare și chiar vrednice de dispreț. În noaptea asta am să-l țin jos, lîngă mine.

— Eu vorbesc de iubire, am rostit cu glas tare și stelele albe din boschetele de regina nopții răspîndiră o boare de parfum atît de pătrunzător, atît de paradisiac și nepămîntesc, încît m-am simțit puțin amețită, chiar febrilă. Și pentru asta ai să mă socotești un copil sîcîitor, care-și dezvăluie ceea ce ai numit tu o dată „spiritul meu de poetă de mîna a treia...”

— Niciodată n-am...

— Ba da, și așa gîndești și acum. Pentru că te iubesc. Pentru că atunci cînd ești departe de mine, te doresc. Pentru că vreau să fiu alături de tine, să te pot atinge, să te pot cunoaște. Nu suporti asta, nu-i așa? Ți-e teamă. Ai putea... să pieri.

Am rîs amar, amar.

— Ascultă-mă, spuse el la auzul acestui rîs, ridicîndu-se brusc în picioare, astfel încît stătu înalt și înclinat deasupra-mi, cu capul atingînd stelele, în timp ce eu priveam în jos la picioarele lui.

— Ba nu, am răspuns sălbatic. În noaptea asta, tu mă ascuți pe mine. Niciodată nu m-ai lăsat să-ți spun toate astea. De ce? Te înspăimîntă? Pentru că nu poți fi receptiv? Te simți dezrădăcinat din elementul tău? Nu poți îndura să... nu fii singur? Am vorbit într-una pînă am obosit și vocea mi-a scăpătat. I-am atins vîrfurile piciorului. Nu există nimic, am șoptit, nu există

nimic în tine care să se simtă cîtuși de puțin mișcat, cînd îți spun că eu trăiesc numai pentru tine ?

În momentul acela s-a aplecat, mi-a îndepărtat mîna, m-a ridicat și m-a făcut să stau acolo, în picioare, pe scări, cu două trepte mai sus decît treapta pe care se afla el, pentru ca fețele noastre să fie la același nivel. Ne uitam unul la celălalt, eu îi priveam fața cu nările dilatate de mînie, cu buzele strînse de iritare. Clarul de lună dramatiza totul, dezvăluind linii și umbre, îngroșîndu-le. Nimic nu rămînea ascuns. Totul fusese dezvăluit, dar nu asta dorisem. Gautama nu era de partea mea, se găsea dincolo de un fluviu, dincolo de un munte, și așa avea să rămîna mereu.

— Nu există nimic, am șoptit, în chip de întrebare și de constatare. Ești de nemișcat. Cum aș putea atunci să te fac să înțelegi ? N-am să mai fiu niciodată în stare să-ți explic. N-ai să mă ajuți niciodată. Totul e perfect adevărat. Unul dintre noi va cîștiga, celălalt va trebui să piardă.

— Ascultă-mă, stăruie el, pentru că vorbele mele îi păreau fără noimă, nu avea nici un pic de intuiție și nu mă cunoștea absolut de loc. Ascultă. Nu-i nevoie să-mi explici. Înțeleg. Înțeleg. Și dacă par... de nemișcat, e din pricină că sînt prea tulburat ca să fiu mișcat. Asta-i nebunie, Maya, o nebunie pe care n-o doream...

— Atunci sînt nebună ? Mă crezi nebună ? am țipat, încleștîndu-mi pumnii ca să-l îndepărtiez de mine, smulgîndu-mă de lîngă el și fugind jos pe scări, în întuneric, în întuneric.

Am început să plîng. N-avea importanță. Eram prea rănită. „Trădătorule!” aş fi vrut să strig. „Trădătorule, tu ești cel care o să mă trădeze!”

A venit după mine, m-a prins și m-a scuturat puternic.

— Nevropată, mi-a spus, asta ești, o nevropată. Un copil răzgîiat, atît de răzgîiat încît nu poți suporta un cuvînt potrivit. Toată lumea trebuie să aducă un dar pentru micuța Maya — așa a învățat-o tăticul ei.

Acum el vorbea amar.

— Să nu-l pomenști pe tatăl meu...

— Ba fii sigură că am să-l pomenesc. El poartă toată răspunderea pentru asta — pentru că te-a făcut să crezi că cel mai important lucru în viață este să posezi, să posezi — bogăție, confort, flori, păpuși, servitori credincioși — toate belșugurile din basmele în care ai fost crescută. Viața, pentru tine e încă și acum un basm. Ce-ai învățat din realitate? Ce știi despre realitățile existenței omenești obișnuite, ale unei existențe care se desfășoară nu în iubire și romanță, ci trăind și murind și muncind? Iată ce constituie viața unui om obișnuit. Asta nu se găsește în cărțile tale cu poze. Și asta-i tot ce ți s-a arătat în viața ta — cărți cu poze. Ce crimă să crești un copil în felul ăsta!

— Am avut cea mai fericită dintre copilării! A fost cea mai fericită perioadă din viața mea.

— Da, și n-ai cunoscut altceva decît fericire. Ce crimă! Crimă pentru că a fost o amăgire. Și iată-te acum, incapabilă să vezi altceva decît

amăgiri pe care le iei drept realități. Ce suav plutești prin grădina ta, visînd la spiriduși adormiți în boboci...

— Ce vrei să...

— Iar pe mine mă consideri căpcăunul cel rău, care nu vrea să se joace cu tine, care-ți sfîrtecă drăgălașele buchețele de flori cu șfichiul biciului. Nu plînge. Te rog, nu începe să plîngi, Maya. Ascultă măcar o dată serios, pentru că îți vorbesc serios. Trebuie să alegi, trebuie să vezi singură, să-ți dai seama care sînt lucrurile importante în viață, care sînt adevăratele valori. De asta ți-am citat cu atîta dărnicie din *Gita* în noaptea asta. Știu că o cunoști și aș fi vrut să-ți reamintești acele rînduri, să le pătrunzi măcar acum tîlcul. Altfel viața va rămîne pentru tine un gol și ai să continui să întinzi mîna gata să apuci orice — orice lucru atrăgător care o să-ți iasă în cale, imaginîndu-ți că în felul ăsta îți umpli existența, că îi dai un sens.

Mă luă de braț, mă împinse puțin și după scurt timp ne plimbam pe pajiște, alene, de parcă am fi discutat despre legume și despre vreme. Glasul lui scanda cuvintele, ca niște frunze reci căzînd peste făptura mea în flăcări, îngropîndu-mă sub maturitatea lor tomnatică, sub experiența și sobrietatea lor.

— Totdeauna am simțit, spunea, necesitatea fiecărei ființe omenești de a-și afla o vocație. O numesc vocație, pentru că-mi lipsește alt cuvînt mai cuprinzător. Ciudat, murmură aprinzîndu-și o nouă țigară, cum seara asta a început cu poezie Urdu și sfîrșește cu filozofie hindusă.

Da, cert, e o noapte de *Gita*. Și iată că mi-a sugerat un alt citat pentru tine: „Cel care, stăpînindu-și simțurile și spiritul, participă la acțiune doar cu organele destinate acțiunii, și fără să se atașeze, acela este vrednic de respect”. Și mereu ni se arată cît de riscant e să rîvnim la roadele acțiunilor noastre și cît de meritoriu e să făptuim acțiunile fără să avem în vedere izbînzile sau înfrîngerile. Acțiunea — sau munca, sau viața, mă rog, ce dorești — aceasta este ceea ce înțeleg eu prin cuvîntul „vocație”. Sînt sigur, experiența mă face să fiu sigur că numai cei capabili de un asemenea mod de a trăi și de a munci, sînt și capabili să cunoască pacea, sau seninătatea — cuvinte mai expresive, fiecare dintre ele, decît fericirea.

— Adică cei de felul tău, am spus, în timp ce ultimul tăciune de supărare licărea în mintea mea din ce în ce mai stins, sub spuza oboselii. Cei de felul tău și al minunatei tale familii, care muncește din greu, așa cred.

Preferă să treacă peste supărarea mea — dacă măcar o observase.

— Nu, Maya, nu cei de felul familiei mele sau al meu. Noi sîntem niște egoiști, fiecare dintre noi. Noi muncim ca să obținem faimă, un nume, bani, sau alte lucruri rele, luate laolaltă. Și totuși noi avem munca noastră — vocația noastră — fiecare dintre noi, și, pînă în prezent, lucrul acesta pare-se că ne-a adus o oarecare seninătate. Nu ideala pace absolută despre care vorbește *Gita*, nu, asta în nici un caz, dar poate

că am ajuns să cunoaștem din ea mai mult decît cunosc alți oameni.

— Dar eu nu sînt ca voi. Eu sînt altfel decît voi toți.

— Asta-i adevărat, mă aprobă fără să se uite la mine, scrutînd în schimb umbrele. Dacă nu posezi un temperament detașat, e foarte greu să trăiești în mod detașat. Da, aici sînt de acord cu tine. Totuși, dacă ai nevoie de o lume reală, solidă, personală, de ce să nu-ți creezi o lume lăuntrică în care să te poți detașa atunci cînd lumea exterioară devine prea plicticoasă, sau prea pătimașă ?

— Dar eu nu sînt așa, am stăruit cu un scîncet, conștientă că simțul meu înăscut de supunere urca în mine ca o apă umflată, înecînd, încetul cu încetul, protestele și zbaterile mele. Era nespus de obositor, dar în același timp plăcut adormitor. Eu nu țin să mă detașez într-o altă lume. Pentru mine lumea asta de aici nu-i plicticoasă. Nu-i niciodată plicticoasă. Cred că eu știu s-o gust mult mai mult decît tine. Tu ai putea vreodată să șezi aici, pe treptele astea, fără o carte, fără un ziar măcar, doar uitîndu-te la copaci și gîndindu-te la ei ?

— Dumnezeule, nu ! răspunse îngrozit.

— Ei vezi, eu pot. Am atît de multe de privit, de atins, de simțit — atît de multe care mă pot face fericită. Îmi place să mă plimb și să pun mîna pe lucruri — pe frunze, pe crengi, pe pămînt, pe toate. Mă joc cu pisica mea. Și cînd mă simt singură, mă duc la prietenele mele. Lumea e plină — e *plină*, Gautama. Și știi ce-n-

seamnă asta? Că pe mine nu mă plictisește și că nu am nevoie să caut o altă lume.

Îmi aruncă o privire piezișă. Interesul lui era stîrnit — cînd ceva putea să i-l stîrnească — nu de păreri exprimate sau de teorii expuse de o anumită persoană, ci de însăși persoana respectivă. Era un interes analitic, rece, iscoditor, totuși o manifestare de interes și, poate din pricină că, în fond, relațiile noastre se bazau pe mai multă intimitate decît oricare dintre celelalte relații ale sale, interesul lui avea de astă dată o notă de sollicitudine. Și lucrul acesta era tandru, era un elogiu, era nou.

— Ai dreptate, spuse strivind țigara sub talpă, astfel încît rămaserăm într-un întuneric deplin, dar conștienți de luna care se ridicase peste acoperiș, ca o navă scundă, ca o corabie de aur pe cerul smălțuit scînteietor și pulsînd de viață. Ai dreptate. Într-un fel, tu ești mai puțin egoistă decît mine. În timp ce eu trebuie să am întotdeauna un ziar sau o carte în mînă, sau oameni în jurul meu, astfel încît să pot scrie despre mine, să mă caut în ei pe mine, sau să le vorbesc despre mine, tu suporti să fii absolut singură, și uiți de tine în grădina ta, în comorile tale. Ciudat, murmură întorcîndu-și fața de la mine și aprinzîndu-și prima dintr-un șir nervos de țigări fumate pe sfert sau pe jumătate, care păreau să fie combustibil pentru creierul lui ordonat. E ciudat, pentru că în cazul ăsta tu ești mai capabilă decît mine să te detașezi și deci poți cunoaște o mai mare liniște spirituală și mai multă stabilitate. Acesta este țelul final al

aspirațiilor noastre filozofice — să exiști ca floarea de lotus pe lac, cu rădăcinile înfipite în apă dar cu petalele uscate, neatinse de val. Flacăra lămpii așezată într-un colț ferit de vînt, unde arde fără să pîlpîie. Broasca țestoasă cu picioarele strînse sub carapace, retrasă din lumea înconjurătoare — o, întregul cult al simbolurilor acelei existențe ideale ! Dar cine este mai în măsură să ducă o astfel de existență ? Eu, cu cărțile mele, cu munca mea, sau tu, cu bucuria ta senzuală de viață ? Crist, care a pogorît pe pămînt ca să se amestece cu oamenii, să împărtășească durerea lor și care a înfăptuit o serie de miracole pentru a aduce omenirii bunăstare fizică și mîntuire sufletească, sau Buda, care medita sub arborele *bo*, cu ochii închiși la moarte, la suferință, la bucurie, la ispita de a ajuta, la ispita de a mîntui, la ispita de a dobîndi victoria ? O întrebare care frămîntă de sute de ani mințile gînditorilor. Răspunsul se află desigur aici — în *Gita* — și din nou în *Gita* : „Acel a cărui bucurie este lăuntrică și a cărui lumină este lăuntrică, acel *yogi*, bine înrădăcinat în credința brahmană, cunoaște libertatea absolută”. Libertatea florii de lotus față de apă, a flăcării față de vînt, a broaștei țestoase față de orice contact. Detașarea — într-un cuvînt — detașarea.

— Și dragostea ? am izbucnit eu. Și dragostea ?

— Dragostea ? Dragostea golită de orice ambiție, de orice dorință, de orice viață în afară de cea care o menține vie, arzîndă, da, dragos-

tea aceea este bună. Dar nu cumva tu, Maya — și îmi atinse umărul cu tandrețe — nu cumva tu confunzi dragostea cu atașarea? Tocmai în asta stă egoismul tău. Să meditezi asupra grădinii, într-o seară frumoasă, da, asta e într-adevăr frumos. Dar să te lași răscolită de simțăminte pentru o floare care se va ofili peste noapte, asta e o nebunie. De la pasiunea curiozității și neastîmpărului, te vei lăsa purtată, cu siguranță, spre pasiunea nefericirii, cu zădărnicia, prăbușirile și amăgirile ei. Așadar, ar trebui să înveți să rămii detașată — de nemișcat, cum spui tu. Nu crezi că ar merita să încerci? Să te înveți, da, să te disciplinezi singură. Așa fac *yogi*-i noștri, așa fac *sunnyasis*-ii cei adevărați. Și în felul acesta sînt scutiți de deziluzii, și o dată eliberați de acestea, sînt liberi și față de orice primejdie a dispariției. Aceasta este, cred, eternitatea spre care tinde orice religie, și care poate fi întrezărită sub diferite grade de pătrundere a adevărului...

Rătăceam, uneori întîlnindu-ne, apoi retrăgîndu-ne și, pentru prima oară, îl ascultam, îl ascultam deplin și atent. Uscăciunea, monotonia vocii lui, a teoriilor lui, nu mă mai plictiseau, nu mă mai îndepărtau. Le vedeam acum ca pe un masiv de stîncă, o stîncă mare și de neclintit, înaltă și uscată, în mijlocul unei mări spumegînde. A te putea agăța de ea, însemna siguranța. A fi smuls de lîngă ea, de către frămîntările mele bolnăvicioase, de slăbiciunile mele, de lipsa mea de stăpînire — însemna pieirea.

— Și totuși, am murmurat trist, a le fi putut cunoaște, a fi putut cunoaște seara asta frumoasă, floarea asta — înseamnă totuși ceva. Nu-i așa, Gautama ?

— Iată, spuse el oprindu-se brusc. Iată ceva pentru tine. Rupse o floare dintr-un boschet, undeva, la întâmplare, și mi-o oferă. Cine i-ar putea nega existența ? continuă zîbindu-mi ca unui copil drăgălaș.

Am adăpostit-o în căușul palmei cu atîta grijă încît degetele aproape că mi-au trosnit de încordare.

— Știi, am spus, nu mi-ar părea rău dacă aș muri acum. Chiar în clipa asta. Atunci toate ar rămîne pentru mine întocmai ca în acest moment. N-am face nici un pas mai departe, n-am rosti nici o vorbă în plus. Totul s-ar opri aici, toate ar cunoaște odihna. Gautama, n-ai dori ?

Mi-a atins brațul, îndemnîndu-mă să continui plimbarea noastră, cu pași egali.

— Da, răspunse el, cu un ton din nou distant și tăios. Tragedia iubirii nu este ceea ce își închipuie mulți că ar fi — adică imposibilitatea de a o menține mereu la nivelul primei exaltări. Este, așa cum tocmai ai arătat tu, imposibilitatea de a o curma brusc — atît de brusc încît moartea să extirpe dintr-o singură lovitură scurtă această iubire damnată, înainte de a se fi putut întinde cancerul în ea. Dar atunci, am fi oare destul de tari pentru a suporta o viață în care mereu cîte o nouă splendidă planetă ar urma alteia, izbucnind într-o necurmată măreție și strălucire ? Nu cred. Sîntem prea slabi. Ne sim-

țim obosiți, ne simțim nepotriviți cu divinitatea, și atunci preferăm, mai curînd, să ne lăsăm tîrîți de curent, în jos. E mai puțin istovitor decît să lupți cu marea, o mare furioasă. Nu sîntem făcuți ca să ne împotrivim fluxului, curentului, nu putem rămîne mereu pe creasta valului, pe muchea cascadei. Avem nevoie să respirăm.

— Bine, am spus curbindu-mi degetele peste petalele reci ale florii din mîna mea, cu grijă ca să n-o strivesc, dar cum am putea îndura o eternă schimbare? Cum am putea îndura să gîndim că totul se schimbă și moare, și că nu mai e niciodată cum a fost. Asta presupune o continuă pierdere.

— Cît de occidentală ești, îmi spuse rîzînd. Cu concepția ta asupra vieții privită ca un scurt episod în care trebuie înghesuite toate experiențele, toate izbînzile, toate virtuțile, pentru că, vai, viața e atît de scurtă! strigă el, afectînd un ton tînguitor, plin de milă de sine însuși, pentru a mă face să rîd. De pe unde ai cules-o? Desigur că în familia de brahmani cu frica lui Dumnezeu, în care ai fost crescută, ai cunoscut o altă concepție, care nu considera viața drept o scînteie aprinsă o singură dată și apoi stinsă în scrumul purgatorului, sau, pentru cei virtuoși care s-au purtat cum se cuvine, o prelungire a scînteii într-o aureolă de alte mici scînteii, aflate într-un paradis care, la ora actuală, trebuie să fie atît de cumplit iluminat, încît nu-l poți privi decît prin ochelari negri. Tu ai fost crescută într-o concepție care privea viața ca pe o strălucire constantă, o aură care trece prin-

tr-un ciclu continuu, de la zi la noapte, de la manifest la nemanifest și de la nemanifest din nou la manifest. Viața despre care vorbești tu, acel scurt episod, furtuna într-un pahar cu apă, pare atît de insignifiantă și de meschină în comparație cu acest ciclu veșnic de care e legată întreaga omenire, prin viață sau prin moarte, și care se rotește, se rotește, fără contenire, fără punct final, ai putea spune...

— Da, da, am murmurat, mîngîind floarea, simțind gîdiliciul firelor de iarbă, lăsîndu-mă în voia senzației de securitate care mă năpădea, în voia senzației de ocrotire, de pace.

Îmi contura o viziune frumoasă ; am închis ochii pe jumătate și am visat. Glasul lui mă pătrundea.

— Ai să spui : cum, va să zică sîntem încătușați de acest ciclu, îngrădiți de el ? Asta înseamnă fatalism...

Atenția mea se deșteptă dintr-o dată, pîndînd ca o cobra care-și întinde gîtul la cel mai mic semn de primejdie apropiată.

— Da, dar trebuie să-ți dai seama de logica acestui ciclu, de perfecta lui logică : fiecare încarnare influențează asupra celeilalte, acțiunile săvîrșite într-o existență dau roade în următoarea, tot atît de precis cum toamna urmează verii, tot atît de precis cum fluxului îi urmează refluxul. Cunoscînd acest lucru, știind că faptele noastre au însemnătate, au semnificație, viețile noastre capătă un elan fără de care existența n-ar fi decît o beznă amorfă...

— Nu ! am strigat întinzînd mîna ca să mă agăţ de stîncă şi descoperind că dispăruse, se evaporase sub o avalanşă de valuri clocotitoare care se rostogoleau acum, cu bubuit de tobe, deasupra capului meu.

„Nu !” Unde erau ocrotirea, siguranţa ? Pacea ? Gautama ? Mă trăda : mă îmbiase spre o apă liniştită şi acum mă lăsa să mă scufund într-o mare înşelătoare. Bezna, bubuitul tobelor — toate mă împresurau, mă sufocau. Am început să transpir. „Nu !”

— De ce ? mi-a replicat el, mai curînd iritat de întrerupere decît bănuitor. De ce, unde vezi o fisură ? Care altă religie te înarmează cu logică ? Nu credinţă, ci logică. Arată-mi, dacă poţi...

— Nu credinţă, ci logică, am repetat, bîlbîindu-mă. Dar, Gautama, e teribil — nu credinţă, ci logică.

— Dumnezeuule mare ! strigă, zvîrlindu-şi braţele în sus. Doar nu eşti una dintre femeiuştile acelea care zilnic îşi îmbăiază şi-şi gătesc zeii şi zeiţele de lut, şi-i hrănesc cu acadetele, băgîndu-şi în cap că ar fi fiinţe vii, cînd logica îţi spune că sînt plămădiţi din clisă şi că vii sînt în schimb copiii flămînzi. Sfinte Dumnezeuule, Maya, să descoperi aşa ceva într-o fiinţă cu care ai convieţuit patru ani...

— Dar, Gautama, am strigat, ce-ai spus ? M-am întors să-l privesc, să-i văd faţa în albul clarului de lună ; ne aflam însă în umbra lămîilor. Lămîii lui Toto cel mort. Să te gîndeşti... să te gîndeşti că avem de plătit, în viaţa asta, pen-

tru cele ce-am putut făptui într-o viață anterioară, să te gîndești că trebuie, poate, să plătim oribil, oribil, pentru ceva teribil, ceva teribil, ce-am *fi* putut săvîrși... e teribil !

— Încetează odată cu teribil, teribil și oribil, oribil ! strigă exasperat. Eu îți ofer o explicație acceptabilă a suferinței, a ceea ce numim, uneori, „nedreptate”, subînțelegînd prin asta sărăcia, durerea, privațiunile, și tu...

— Toate sînt pedepse.

— Ce viziune occidentală asupra teoriei reîncarnării ! Oricum, poate că „pedeapsă” nu-i un cuvînt cu totul incorect, din moment ce asta-i forma pe care o ia adeseori Karma¹ în ochii noștri. Dar viziunea noastră este disperat de limitată. Dacă am putea-o lărgi cu o logică mai pătrunzătoare, cu o mai mare încredere în logică, cu aduceri aminte mai precise — memoria, iată ideea principală a logicii ! Cît de multe ar soluționa o adevărată memorie excelentă, cum ne-ar urmări dintr-o existență în alta ! Am impresia nu numai că ar face Karma mai explicită pentru noi, dar că de asemenea...

— Gautama, am șoptit strîngîndu-i brațul, strîngîndu-i-l tare și descoperindu-l din carne și oase, din pulbere și țărînă, și nu din stîncă, nu din stîncă eternă. Dar, Gautama, te rog...

¹ Credința budistă potrivit căreia toate faptele din viața actuală sînt consecințe ale unor acțiuni din vieți anterioare, sau cauze ale unor întîmplări ce se vor petrece în vieți viitoare.

— Ce mai e ? oftă cu un dezgust total. Într-adevăr, e imposibil să stai de vorbă cu o femeie.

— Eu intru în casă, am spus cu un fir de voce, pentru că în urechile mele tuna o alta mai puternică, vocea tobelor care bubuiau.

— Intră numaidecît, mă îndemnă scuturîndu-se de strînsoarea mîinii mele. Deodată îmi prinse încheietura. De ce ți-e mîna atît de fierbinte ? întrebă bănuitor. Fierbinte și umedă. Ai febră ?

— Nu, am răspuns. Nu, Gautama, n-am febră. M-am îndepărtat de el, îndreptîndu-mă spre casă.

— Ești sigură ? a strigat după mine.

— Sigură, am șoptit, sigură.

Capitolul cinci

„Dar cine va trebui să moară ? Cine ? Spune-mi, cine ?”

Gautama se trezi.

— Ce este ? mă întrebă, luîndu-mă în brațe. Ce s-a întîmplat, Maya ? Ce vis ai avut ?

După ce m-am lăsat calmată de prezența lui fizică, m-am întors cu spatele spre el. Era fierbinte, insuportabil de fierbinte. La fel era și patul. Pămîntul udat se zvîntase chiar și sub clarul de lună. Limba mi-era uscată de sete. Mi se părea că, de fapt, moartea era foarte reală, foarte probabilă.

— Groaznic, am suspinat, dîndu-mi într-o parte, iar și iar, șuvițele de păr care-mi cădeau pe față. E groaznic să nu poți ști, Gautama.

— Pielea ta frige — ustură de fierbințeală. Ai o noapte rea, biată fetiță ! Vrei să mergem înăuntru, să încercăm să dormim sub ventilator ?

— Nu, am țipat. Nu înăuntru ! Ventilatorul acela — teribil !

— Ești încă sub puterea visului. Culcă-te și am să-ți aduc un pahar cu apă.

— O să fie caldă.

— Ba nu, apă rece.

Se duse spre ulciorul de pămînt așezat pe verandă, în bătaia brizei care-l răcorea, și-l înclină. Am auzit apa gîlgîind, proaspăt și îmbietor, într-o cană. Mirosea a pămînt ud și era răcoroasă ca mușchiul. După ce-am băut, Gautama și-a muiat batista în restul de apă rămas pe fundul cîinii și mi-a tamponat fața. Umezeala mi-a urzicat pielea, prefăcîndu-se în tot atîtea bășicuțe ce păreau să fi țîșnit prin pori, plesnind la suprafață. O viață parazită, ce se țîra pe mine. Mi-am frecat cu furie obrazul de pernă, pînă s-a uscat.

— Oprește-te, iar ai să te înfierbîinți, îmi spuse Gautama. Încearcă să dormi. Ești obosită, e limpede.

— Ba nu, am răspuns. Dacă dorm, o să mă surprindă pe neașteptate. Gautama, veghează asupra mea, l-am implorat, apucîndu-i mîna. Ajută-mă să rămîn trează.

— Da, da, Maya.

— E primejdios să dorm, am spus, crampo-nîndu-mă de mîna lui și adormind pe loc, de parc-aș fi fost narcotizată.

Șoricioaicele își alăptează tandru puii. Știam lucrul acesta și acum mă aflu în vecinătatea unei șoricioaice cu șapte pui care i se cuibăreau între picioare. Poate să pară ciudat, de necrezut, dar nu mai ciudat decît zeul care dansează în vîrtej pe scena luminată de făclii, apoi se lasă jos, își smulge masca verde ca otrava și albă ca moartea, o aruncă dizgrațios și dezvăluie privirilor o înfățișare de maimuță bătrînă, fleșcăită, asudată, răspîndind un miros urît. Și zeul care se avîntă și plutește în vîrtej la lumina făcliilor, stăpînind cu flăcările-i de aramă pîlpîitoare peste *diva*¹ cel cu patru colțuri, este totuna cu maimuța bătrînă, cu urechi păroase. Ba chiar își limpezește gîtlejul și scuiță. Dar odinioară știam despre șerpi care se încolăcesc în jurul trunchiurilor parfumate de santal, în pădure. Și regina nopții atrage șerpilor, și tuberozele. Toate florile albe, florile albe și caste și dulci îmbie șerpilor către inima miresmelor lor. Și vin șerpilor, vin tîrîndu-se către aceste virgine ale nopții, vin cu ochii lor mici și reci sclipînd în întuneric, și se încolăcesc pe lujerul îndoit și cu limbi despicate șfichiuite și șfichiuite inima inocenței. Fără să știi, te poți apleca să privești polenul gălbui de pe o stamină fragilă și să te trezești mușcat între ochi, adînc și fatal,

¹ Spiritul răului în mitologia persană.

de un colț de viperă. Fără să știi, poți aplauda un dansator, și apoi să descoperi că nu-i decît un maimuțoi nădușit, astmatic, cu obrajii fleșcăiți. Și șoarecii cu puii lor care sug, și apoi își vîntură cozile, răspîndind molime. Trebuie să fii atent, niciodată nu poți ști. Atent, o atenție îndoită, întreită.

La fel și cu deșertul. Nimic decît nisip, așa ți se spune, nisip arid, așternut galben, milă după milă. Pustietate, liniște, cer fără pată de nor, pur și limpede. Așa ți se spune. Dar primejdiile? Despre ele nu ți se vorbește. Despre șopîrle, șopîrlele care dau peste tine, împresurîndu-te pe ascuns, tîrîndu-se pe labele lor terminate cu gheare, filfîindu-și limbile asemenea unor măciuci, ba afară, ba înăuntru, ba afară, ba înăuntru, cu un șuier și un horcăit de moarte. Înaintează încet, apropiindu-se de tine tacticos, știind că te țin sub hipnoza ochilor circulari, cu pupile negre scînteind în centrul unor cercuri albe, știind că te-au prefăcut în stană de piatră și că, o dată încremenit, se vor cățăra pe tine și te vor șfichiui cu limbile lor vîscoase, te vor șfichiui și iarăși te vor șfichiui, și te vor înșfăca în ghearele corioate, frecîndu-și pîntecele rece de pîntecele tău, frecîndu-se și strivîndu-se, frecîndu-se și strivîndu-se...

Albinoși. Albite de soarele deșertului pînă ajung niște albinoși, șopîrlele astea. Dar șoarecele, și el e un albinos, de mult ce-a trăit în întuneric, fără să fi văzut vreodată fața soarelui.

Și clarul de lună?

Ah, primejdie, dacă nu știi ! Fii atent, mai bine fii atent ! Cine știe care dintre noi e sortit să piară ? Dar de pierit trebuie să piară. Deșertul așteaptă, șoarecii și șopîrlele așteaptă. Își vor împărți carnea, iar vîntul va împrăstia oasele. Păzește-te de vînt. Închide ferestrele. Ascunde-te, ascunde-te. Ah, uite că vine șopîrla ! Vine să se cațare pe tine, lăsînd din gură dîre albe de salivă, tîrîndu-și burta pe pămînt, apoi tîrîndu-și-o pe tine.

Uite-o.

— Cum se cheamă șopîrlele acelea, Gautama, acelea mari, care pășesc în vîrfurile labelor ? Ca aligatorii !

— Iguana ?

— Iguana.

Am simțit sîngele înghețîndu-mi în vine și am auzit chiar și acum, în plină zi, hîrșîitul cozii care se tîra.

— Jos — dă-te jos îți spun ! Pleacă !

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Gautama lăsînd ceașca de ceai din mînă. Credeam că ții la ea, adăugă privind spre pisicuța care se retrăgea într-un colț, ofensată, cu ochii ei verzi-chihlimbarii pe jumătate închiși, gata să-și lingă labele și să-și spele urechile.

— O, țin la ea, am strigat cuprinsă de remușcări, alergînd spre pisică. Drăguța mea, țin la tine, am repetat, frecîndu-mi obrazul de creștetul capului ei și lipindu-mi gîtul de trupul ei catifelat, mlădios. Dar e atît de fierbinte, m-am văitat. Pleacă ! și am împins-o din nou.

— Tu ești înfierbîntată. De ce nu iei un suc de lămîie în loc de ceai ?

— Nu, nu, nu ! Unde e poștașul ? De ce nu vine ? Doar știe că-l aștept.

M-am dus la fereastră și am ridicat jaluzeaua de bambus. Lumina dimineții m-a izbit ca un bloc de metal greu, incandescent.

— Frige, de pe acum frige, am strigat, lăsînd jaluzeaua să cadă.

O pereche de vrăbii își luă zborul cu un fîl-fîit agitat de aripi, ridicînd un nor de praf galben și granulos.

— De ce nu poate omul ăsta să măture ca lumea ? am spus exasperată.

— Mătură tu într-o zi, să-i arăți cum să facă, răspunse Gautama sec.

— Eu ? m-am întors ca să-i arunc o privire plină de dușmănie. Pe arșița asta ? Vrei să fac eu treaba servitorilor pe arșița asta ?

— Dacă nu te gîndești la nimic altceva decît la arșiță, o să fie cu atît mai rău pentru tine.

— Oh, e luna cea mai insuportabilă. Dacă măcar s-ar stîrni o furtună ! S-ar răcori, cel puțin pentru o noapte. Dacă măcar ar veni poștașul !

— De ce ? Cine trebuie să-ți scrie ?

— Nimeni ! am strigat, aruncîndu-mă pe un scaun, sub ventilatorul inutil. Nimeni nu-mi scrie. Nici măcar tata — și doar aștept să aflu planurile lui pentru vară. Și știe că aștept.

Servitorul mai aduse ceai și discuția încetă. Nu se auzea decît zgomotul ventilatorului vechi, care gîfîia, învîrtindu-se obositor, și zgo-

motul lui Gautama, care mîncea — Gautama tăind felii un fruct de papaya, cu un cuțit lung, Gautama despicînd o lămîie în două jumătăți pe care le stoarce, Gautama presărînd zahăr și împrăștiind puțin pe masă, înfigînd lingurița în carnea moale, lividă, a fructului pîrguit, scormonind, scobind-o, Gautama mîncînd, mîncînd.

— Cum poți mîncea pe căldura asta ? Faci un zgomot de parcă s-ar fi adunat un milion de omizi la hrană.

— Mă las păgubaș ! mormăi și plecă la birou.

Servitorul intră din nou să strîngă masa, să închidă toate ferestrele, să tragă toate perdelele. Casa era tăcută, întunecată. Mă simțeam ca într-un mormînt.

Mă simțeam ca într-un mormînt, așezată pe scăunelul meu de bambus, cu obrazul rezemat în palmă, așteptînd. Nu aveam nimic la ce să mă uit. Razele subțiratic de lumină care se filtrau prin jaluzelele de bambus rămîneau fixe, neclintite. Curentul cald al ventilatorului ridica marginea unui ziar împăturit, apoi o lipea la loc. Nu aveam nimic de făcut. Căldura creștea și se umfla în camera asta închisă, ca o tumoare dureroasă într-un pîntec, ca un fetus imobil, cu respirația tăiată de așteptarea și oroarea a tot ce urma să se întîmple. Da, asta era tot ce se putea contempla : oroarea a ceea ce urma să se întîmple. Nu, nu, n-am să mă gîndesc la asta. M-am smuls deliberat de la acest gînd, și am început să-mi amintesc cum, în casa tatălui meu, se găsea un răcitor mare, așezat sub

scara vopsită în alb, și cum la orice oră din zi puteai să-ți iei băuturi reci de lămâie sau mango, tamarind sau fructul pe care-l doreai. Fructele erau așezate pe blocuri de gheață și se per-lau cu stropi de brumă, răcorindu-și obrazii copti, aprinși, pînă deveneau bune de mîncat. Piersici aduse din regiunile de deal, în coșulețe de pai, și caise. Fructe de mango cu duzinile, și lichee cu ciorchini de un roșu strident, cu frunzele lor țepene și cenușii prinse pe codițe lungi. Loquate culese din grădinile în care luceau aurii pe frunzele cerate, seara, cînd se lăsa răcoarea și soarele asfințea, și puteai ieși înfășurată în pînzeturi proaspete, cu flori împletite în păr — iasomie, *chameli*, *champa*, *bela*, toate albe și înmiresmate, culese în zori, boboci, pe o tavă mare de alamă, și păstrate fragede toată ziua, într-o fișie de muselină umedă, pînă cînd, așezată în verandă, cu acul și ața în mînă, pe fotoliul meu cu basculă, le împleteam în ghirlande lungi. Și apoi îmi prindeam ghirlandele în păr, pentru seară. Și toate sunetele — stropitul pajiștilor, cișmelele din care curgea generos șuvoiul de apă, greierii care se deșteptau, și băuturile, șerbeturile, fructele din pomi, fructele de pe gheață ! Stelele, în nopțile cînd paturile erau scoase afară, pe terasa de sus cu parapetul împrejmuît de plante agățătoare roze, în timp ce de jos, de pe pajiște urcau glasurile purtate de vînt ale tatălui meu și ale prietenilor lui, recitîndu-și unul altuia poeme persane, sau în timp ce unul dintre ei își cînta aleanul, cu o voce răgușită de pasiune și al-

cool, pînă cînd noaptea se îngemăna cu freamătul zorilor. Stelele în zori. Vara acasă.

La ora unsprezece, cu punctualitate, servitorul îmi aduse un pahar de smîntînă aromată cu cardamom¹ așa cum îmi plăcea mie, și o scrisoare pe tavă. Dar nu de la tata. O scrisoare străină, pe o hîrtie groasă, lunguiață, și cu un timbru din străinătate. Am cercetat-o îndelung pînă mi-am dat seama că era un timbru din America, și mi-am mijit ochii pînă am putut descifra, în plăcuta semiobscuritate, ștampila poștei. New York. New York ?

Oh, să-mi fi scris Arjuna, după atîta vreme ?

— Arjuna ! strigasem. Arjuna ! și mă aplecasem repede spre geamul mașinii străduindu-mă să văd încotro o ia.

Dar se făcuse nevăzut, pe rabla lui de bicicletă, în josul unei alei întunecoase, iar mașina mă purtase mai departe. Veneam acasă, de la un ceai. Nu i-am spus tatii că l-am zărit în bazar. Niciodată nu puteai ști exact unde se duce Arjuna. Pleca și sosea pe neașteptate, tăcut, misterios. „Am fost la plimbare”, spunea zîmbind, sau „Am fost cu bicicleta”, replica reze-mîndu-și bicicleta de peretele bucătăriei. „Am făcut doar un tur pe bicicletă”, obișnuia să spună, zîmbind domol.

— De ce ți-ai luat bicicleta ? l-a întrebat tata, calm, ridicîndu-și ochii deasupra volumelor lu-

¹ Semințele plantei aromatice *Elettaria cardamomum*, întrebuințate drept condiment.

xos legate și a teancurilor de hîrtie fină, de pe biroul lui masiv, impecabil lustruit. Cred că ți-am dat destul ca să-ți cumperi mașina aceea pe care urma să ți-o vîndă Sapru.

— Da, venise răspunsul degajat al lui Arjuna. Dar prefer bicicleta. A costat mult mai puțin, fiind de ocazie. Tata își țuguiase buzele, vizibil abținîndu-se să-l întrebe ce făcuse cu restul banilor. E atît de ușoară și n-ai bătaie de cap cu ea. Apoi, adresîndu-mi-se : În afară de asta, cu bicicleta poți merge în locuri unde n-ai putea cu o mașină mare. Mașina lui Sapru ! repetase rîzînd. E aproape tot atît de mare ca a tatii.

O scînteiere fugară mi-a luminat ochii.

— Dar nu-ți vine greu ? Pe căldură ? Pe toate străzile astea murdare ?

Lui Arjuna nu-i era nimic greu, niciodată.

— Nu, nu mi-e greu, mi-a răspuns ridicînd din umeri și zîmbind cu o umbră de cinism.

Apoi s-a făcut nevăzut.

Niciodată nu pleca — dispărea. Poate de asta l-am uitat cu toții atît de ușor. Cînd a plecat — cînd a plecat pentru ultima oară, definitiv — n-a lăsat nici un gol ; era doar absent, și o absență n-o resimți niciodată prea mult, cel puțin nu absența lui Arjuna, a cărui prezență era în sine lipsită de convingere și abia simțită. Și apoi, dispăruse de atîtea ori pînă atunci, iar întoarcerile lui se produsese atît de liniștit și lipsit de ostentație, încît și ultima oară totul s-a petrecut cu o tristă naturalețe și parcă te jenai să pui întrebări.

— A plecat, spusese tata, ținînd în mînă scrisoarea ca pe o colivie goală din care o pasăre își luase zborul — o pasăre odată îndrăgită, dar cu care te-ai obișnuit prea mult ca s-o mai poți privi sentimental. Ți-era doar milă de suferințele ei.

— Plecat, am repetat cu o amărăciune de moment.

Și nimeni nu a încercat să-l readucă. Lumea lui nu fusese niciodată și a noastră, îl privisem mai curînd ca pe un vizitator, care plecase. Nu se simțise niciodată la largul lui printre noi. Multă vreme a îndurat totul în tăcere, ca o pasăre resemnată, o pasăre care privește însă patetic printre gratiile care o închid.

După ce se sucea și se răsucea pe scaunul de pe terasă, unde ne luam ceaiul cînd mă întorceam eu de la școală și el de la universitate, se ridica în cele din urmă și sărea peste straturile de flori, direct pe alee.

— Mă duc să fac un tur, îmi striga cînd era singur cu mine, dar cînd era și tata de față, nu spunea nici măcar atît.

Nu spunea nimic. Pentru că tata îl pisa cu întrebările :

— Dar unde te duci ? Cînd te întorci ? Nu vii cu noi la club ? Vii acasă la cină ?

Și dacă Arjuna catadicsea măcar să răspundă, răspunsul era un scurt :

— Mă întorc îndată.

Dar de obicei nu se întorcea. Pe vremea cînd era elev i se întîmplase de multe ori să lipsească toată noaptea de acasă, ca o pisică ce-și dez-

lănțuie dorul de libertate îndată ce se lasă seara, fără ca nimic s-o poată ține în frâu. Mai târziu, lipsea din ce în ce mai mult — uneori zile întregi. Încercările de a-i da de urmă se dovediseră zadarnice. Tata era din ce în ce mai tăcut — pe atunci credeam că din pricina îngrijorării, dar acum știu că de furie. Poate că afla-se el ceva — nu știu, nu-mi plăcea să-l sîcîi cu întrebări cînd îl vedeam ducîndu-și palmele la tîmple și încruntîndu-se.

— Unde ai fost? întreba încet, cu răceală, cînd Arjuna se strecura pe ușa din spate, cam murdar, de parcă n-a avut unde să se spele ca lumea, dar scăldat într-o boare răcoroasă, ca și cum ar fi mers prin ploaie și rouă. Unde ai fost? Aș dori să mă încunoștințezi cu exactitate.

La început mi se părea că e perfect îndreptățit să întrebe. Mai târziu, însă, văzînd cum se topea dulceața din zîmbetul lui Arjuna, văzîndu-l cum se rezema de zid și-și înălța bărbia într-o atitudine refractară, în timp ce buzele îi păleau ușor, mă întrebam dacă n-ar fi fost mai chibzuit din partea tatii să nu se fi arătat atît de rece, de necruțător, de sever. Față de mine nu era niciodată așa, indiferent ce-aș fi făcut — pînă și eu remarcasem deosebirea și mă simțeam prost. Dar Arjuna nu se lăsa încolțit și nu putea fi determinat să-l „încunoștințeze cu exactitate“.

— Am fost cu un prieten.

— Cine mai e și prietenul ăsta?

— Cineva... de la universitate, replica agi-tîndu-și mîinile lungi cu degete brune.

— Cum îl cheamă ?

Un gest de dispreț din partea lui Arjuna.

— Farid Mohammed.

O pauză apăsătoare, feroce. Mohammezii — noi nu aveam de-a face cu Mohammezii, dar se știa că locuiau într-un cartier rău famat, înțesat de croitorii și măcelării, și unde oamenii dormeau noaptea în stradă, în paturi de sfoară. Musulmani nevolnici, de îndoielnică reputație, care nu pregetau să scuipe zeama de pan pe pereți și care-și lăsau fetele să colinde singure pe străzi și prin prăvălii.

Linia buzelor tatii devenea mai îngustă, mai rigidă, degetele lui fine împătureau ziarul și-l împingeau la o parte, în timp ce se pregătea pentru o discuție mai lungă. Dar Arjuna nu voia să discute, și pe măsură ce se maturiza vorbea tot mai puțin. Se întorcea grăbit și urca în goană scările către odaia lui — odaia aceea încuiată, din fundul casei, în care nu intra niciodată nimeni, decît prietenii lui, servitorii. Tata încerca să-l oprească.

— Nu ! îi striga cu un glas menit să-l ajungă pe scări. Arjuna !

Și Arjuna se apleca peste balustradă și privea în jos, ridicînd dintr-o sprînceană, cu o expresie atît de distantă față de noi cei de dedesubt, atît de străină de preocupările noastre, de valorile noastre, încît te-ai fi putut adresa cu același succes unei stele de mare, în locul lui. Așa încît nu aveai altceva de făcut decît să-l lași în voia lui. În voia lui ? Dacă eu eram o potîrni-

che durdulie și mulțumită, Arjuna era o pasăre sălbatică, un șoim tânăr ce nu putea fi îmblânzit și care lupta aprig pentru libertate.

— Gautama, ce înseamnă când îi visezi pe cei morți? Am visat-o azi după masă pe mama — adică fotografia ei pe care o ține tata pe birou. Era cenușie toată. E o fotografie atât de clară, dar în visul meu toate erau cenușii. Ce poate să însemne?

— Nimic. Visurile nu înseamnă nimic.

De ce singurele mele amintiri despre Arjuna sînt cele legate de distanța care a existat între noi? Fusesse un frate bun, mă iubise și îl iubisem. Mă las pe spate, închid ochii și, cu efort, evoc imaginea norilor uriași, lăptoși, care preced musonul, îi văd tălăzuind pe nemărginirea cerului, văd zmeiele fragile de hîrtie înălțate de noi, plutind în briza puternică, fluturînd în lumina soarelui — unele stacojii și vărgate, altele verzi ca smaragdul, purpurii ori negre, galbene ca penele canarului ori trandafirii, săltînd, înclinîndu-se într-o reverență, dînd să coboare, apoi ridicîndu-se din nou, ridicîndu-se pe firul mereu mai lung, fin și rezistent, pe care-l desfășuram de pe bobinele de bambus din mîna noastră. Zmeiele mele erau șovăielnice și nu-și părăseau niciodată înclinația spre pămînt. Ale lui Arjuna erau păsări — șoimi, vulturi, rîndunele — purtate de vînt.

— Fleațo! îmi spunea rîzînd de mine. Cheamă-l pe Harí să te ajute. Harí, înalță-i zmeul!

În timp ce băiatul spălătorului mă ajuta, orientînd zmeul și conducîndu-l cu degetele lui îndemînatice, Arjuna își manevra cu degajare zmeul lui care zbura sus, sus, în înălțimi, laolaltă cu ulii și vulturii planînd pe aripile lor nemîșcate, în voia curenților de coastă.

Soarele asfințea, norii erau iluminați de focurile de artificii portocalii și roze izbucnite înlăuntrul lor, iar copacii se prefăceau în siluete negre, fremătînd de șoaptele păsărilor de noapte.

— Tu nu cobori niciodată zmeul tău ? îl întrebam, legănîndu-mi peste parapet picioarele goale, mușcate de țînțari ; brațele îmi erau oboșite și mă durea ceafa.

— Îndată, îmi răspundea, luptîndu-se cu zmeiele înălțate de pe alte acoperișuri, pe care le doboră, unul după altul, retezîndu-le firele cu firul lui, făcîndu-le să se zbată în aer ca niște păsări rănite și apoi să se lase legănat la pămînt, răsturnîndu-se încet, în timp ce copiii care le așteptau în grădinile și străzile de jos, se repezeau nebunește spre locurile unde socoteau că vor pica. Dar lui Arjuna niciodată nu-i era de ajuns, iar seara se iveau bătrîna mea *ayah*, urcînd cu chiu, cu vai scările, văitîndu-se de reumatismul ei, și mă chema să-mi fac baie.

— Ce idee, să aibă cineva o *ayah* la vîrsta ta, mi-o trîntea Arjuna disprețuitor. Îți face și baie ? (Mai tîrziu, la scurt timp după aceasta, *ayah* ne-a părăsit).

Și Arjuna rămânea pe acoperiș să fumeze o țigară împreună cu Harí și să discute despre meciurile de fotbal la care mergeau împreună.

„Dragă Maya” — pentru prima dată în viața lui îmi scria sau mi se adresa cu aceste cuvinte.

„Dragă Maya, dragă soră, dragă surioară mică și prostuță și dulce”, spunea mai departe.

...„Am auzit că te-ai măritat. E cu neputință de crezut și totuși, desigur, era un lucru inevitabil pentru tine. Nu mă îndoiesc că ești foarte...”

Ciudatul Arjuna, ciudatul meu frate! Nota astringentă care făcea tăioasă vocea lui gravă părea să impregneze și cuvintele scrise. Cît de caustice, cît de distante erau! Îi auzeam din nou vocea: joasă, repezită, insistentă cînd era serios, și domoală pînă la nepăsare cînd nu era, de parcă nu-l interesa dacă-l auzeai sau nu. Cuvintele lui aveau forța unui șuvoi de apă pe care nici un dig nu l-ar fi putut stăvili — și-ar fi săltat peste orice piedică valurile înalte, scînteietoare. Literele săltau, asemenea zmeielor pe care le înălțase odinioară, apoi se îndreptau și curgeau, diluîndu-se în ceva aproape indescifrabil. Cît de deosebit de scrisul tatii! Dar el fusese deosebit în toate privințele!

„...Nevoia sentimental-burgheză de a mă așterne pe scris și de a-ți adresa ție prima mea scrisoare trimisă acasă”...

Cuvinte ciudate, care păreau desprinse din limbajul cinic al lui Gautama, și nu al fiului tatălui meu. Și ce nevoie îl determinase să scrie? Nu sentimentul, desigur că nu.

„Mă întristează cînd mă gîndesc că duci aceeași viață ca atunci cînd aveai zece ani, în lumea tatii, cu băuturi la club, reuniuni pe pajiștile din grădină, jocul badminton, flori și poezie”.

Nu mai pricepeam nimic !

„Eu, aici, muncesc cu brațele într-o fabrică de conserve. Salariul e deocamdată neîndestulător, și e o problemă să unesc cele două capete, dar lucrul acesta mă amuză și, mai ales, mi se pare mai limpede ca oricînd că viața — oricît de elegant trăită — e lipsită de sens cînd nu are alt scop decît propria plăcere...”

De ce-mi scria oare mie toate acestea ? După toți acești ani ? În această primă scrisoare trimisă acasă nu era altceva decît denunțare... denunțare a vieții plăcute, prospere, vesele, pentru care fusese născut și căreia îi întorsese spatele, ca să intre într-o fabrică de conserve.

— Ce se întîmplă, Arjuna ? Toate astea nu sînt destul de bune pentru tine ? îl întrebasese o dată tata, aflat mai aproape ca oricînd de limita unei izbucniri de minie. O minie înghețată, ca mușcătura gerului. Ce cauți prin mahalale ? De ce te însoțești cu fii de măcelari ? Te-am trimis în cea mai selectă dintre universități, ca să te împrietenești cu oameni de valoare, și tu îți alegi prietenii printre haimanalele din oraș. Nu ți-am găsit prieteni destul de potriviți ?

— Mohammed este prietenul meu, — și Harí.

— Harí ? Harí ? Cine-i ăsta ? — o întrebare bănuitoare însoțită de foșnetul ziarului.

Ochii mi s-au deschis largi, în timp ce m-am ascuns după un vas cu *poinsettia*¹ ca să ascult, cuprinsă de spaimă.

— Locuiește aici, pe proprietatea dumitale, și nici nu-l cunoști !

Da, cu prilejul acela vocile s-au ridicat, și amărăciunea a țîșnit din punga cu otravă.

— E fiu de *dhobi*².

— Nu ai voie să te întovărășești cu slugile sau cu copiii lor. Știi foarte bine. Ți-am explicat că e necinstit față de ei.

— Nu înțeleg de ce.

— Dacă ai fi un *gentleman*, ai înțelege fără să ți se mai spună !

— Un *gentleman* ! Dracu să-i ia pe toți *gentlemenii* mincinoși, ipocriți, falși ; dracu să-i ia pe toți !...

Acesta a fost primul act de violență din casa noastră. Primul act de violență, în care Arjuna și-a zvîrlit brațele în lături strigînd cu buzele tremurînd de furie : „Dracu să-i ia pe toți !”, iar tata s-a ridicat în picioare și l-a apucat de braț. Apoi Arjuna a fugit. A fugit.

„Cît am încercat, cînd eram copii, să te conving să fugim ! Dar nici priveliștea coșulețului cu provizii de chibrituri și pîine pentru drum nu te convingea. Pentru mine însă totul era sufocant, fals... Acum nu trăiesc în confort, nu duc o viață prosperă, dar muncesc din greu, și știu că munca are un sens...”

¹ Plantă mexicană, cu frunze mari roșii,

² Spălător (hind.).

Muncitul din greu ? Sens ? Dar, Arjuna, cum rămîne cu căminul nostru ? Cu tata ? În fond, pe ce şi-a cheltuit tata banii dacă nu pe hrana şi pe întreţinerea numeroşilor servitori şi a familiilor lor imposibile care locuiau pe terenurile din spatele livezilor ? Şi pe hrănirea urşilor flămânzi şi a ursarilor care-şi ridicau cămaşa şi-şi frecau pîntecul gol ? Ce altceva se putea face ? Doar existau guvernul, şi tot felul de legi, de ajutoare. Dar tata n-a făcut niciodată rău, Arjuna, tot ce făcea era să dea din cînd în cînd cîte o petrecere la care veneau oameni bine îmbrăcaţi şi extrem de bine dispuşi, care se delectau cu parfumul trandafirilor, în timp ce-şi sorbeau băuturile, şi care erau spirituali, şi curtenitori şi amuzanţi, pînă cînd sosea artista invitată de tata, o mare cîntăreaţă. „Dragostea de artă este o graţie în sine”, spunea tata în Urdu, şi aceste cuvinte, rostite cu tonurile lui bogate, cultivate, păreau să concentreze în jurul lor un parfum greu de sensuri. Sens... Arjuna era în căutare de sensuri. Dar eu găsisem de mult un sens, încă din copilărie, în vocea cîntăreţei care se avînta, uşor, spre culmile şi spre adîncurile tonalităţilor, o voce care era mai curînd blîndă decît dulce, mai curînd răsunătoare decît pătrunzătoare, răspîndindu-se dinspre boschetul de la capătul terasei unde, peste zi, veneau porumbeii la hrană. Cînta dragostea neîmpărtăşită, pasiunea care se ofileşte, vinul, amantii, trandafirii.

Ce păcat vedea Arjuna în boschetele de trandafiri care, în fiecare iarnă, umpleau grădina de

lumină ? Și încă o dată mă trezeam rătăcind printre ei, pe aleile cu iarba îngrijit tunșă, alături de tatăl meu, admirînd cu glas tare : — trandafiri roz, mari, plini de făgăduința zorilor și lipsiți de nuanțele nostalgice ale amurgului ; cei mici, galben pal, dulci și răcoroși ca înghețata care ni se prepara în serile de vară într-un ciubăr de lemn plin cu bucăți de gheață fărîmată ; cei albi, boboci încă încheștați, cu petale care se desfăceau încet, învăluite în verdele crud al înmuguririi ; și cei mai frumoși dintre toți, cei roșii, de un roșu atît de intens, încît miezul lor părea negru, de un negru perfid, încîntător. Și foarfecii de argint ai tatii retezînd florile moarte, sau arătîndu-mi un boboc de culoarea magnifică a piersicii, sau un fluturaș în zbor peste straturi. De bună seamă, nici un vierme nu le rodea rădăcina, nici un cancer nu le sugea inima. Unde era păcatul ? Unde le-ai fi găsit tu păcatul, Arjuna ? „Reziduurile stătute ale unui sentimentalism bun doar pentru demodați”. Cine a spus asta ? Arjuna ? Gautama ? Ar fi putut s-o spună oricare dintre ei. Nu, trebuie să fi fost Gautama, care folosea cuvintele ca pe niște pietricele cu care puteai azvîrli, și nu Arjuna, care le folosea ca pe niște surcele uscate, bune de aprins focul. „Incapabilă să vezi altceva decît năluciri, pe care le iei drept realități... Spiriduși în bobocii de trandafir !... Șfichiuirea biciului meu.” Nici unul dintre ei, în plimbările sale, nu vedea bobocii de trandafir. Dar, de fapt, ei nici nu se plimbau — ei întotdeauna mergeau cu un scop.

— Unde te duci, Arjuna ?

— Doar să fac un tur.

Dar nu era adevărat, pentru că o pornea grăbit în josul străzilor ca să-și viziteze prietenii, sau se ducea la bibliotecă. Mai târziu mergea în procesiuni, purtînd drapele pe care erau pictate în litere roșii lozinci, și striga cu buzele albe, răzbind cu greu prin praf, nădușind. „Părăsiți India !” scria pe drapele, iar ei manifestau în jurul Palatului Guvernamental, în fața curții. Numele lui a fost publicat în ziare, iar tata a citit. Și buzele tatii au devenit de asemenea albe cînd s-a ridicat de la masă, unde eram așezați toți trei, conștienți doar de plasturele lipit pe fruntea lui Arjuna și nu de ceștile cu ceai. Tata a părăsit încăperea fără să rostească o vorbă. Atunci a plecat Arjuna. Și nu l-am mai revăzut niciodată, și niciodată n-am mai vorbit despre el și aproape că l-am uitat.

„...să te întorci într-o zi. Cînd nu ai rădăcini, nu te poți înălța... asta le spun prietenilor mei negri încercînd să-i conving să se întoarcă în Africa... Sînt mai de folos acolo... Planurile mele...”

Planurile lui. Biroul lui încărcat de hîrtii, rafturile lui cu cărți. Cărți ieftine, cu coperte de hîrtie, nu ca ale tatii, legate în piele și gravate, sau ca ale mele, colorate și vesele. Cărțile lui erau atît de des împrumutate, încît arătau jalnic : mînjite, ferfenițite, mîzgălite cu note și cu sublinieri puternice.

— Nu știi să umbli cu cărțile ! îi spuneam cu dispreț, cunoscînd de la tata că ăsta-i un păcat

fundamental, și fiind eu însămi posesoarea unor semne de carte din fildes, a unor rafturi de cărți din lemn de santal, a unor volume din Tagore, Keats, Shelley, *Little Women*, *Pancha-tantra* și *O mie și una de nopți*, toate bogat ilustrate.

— Eu nu mă mulțumesc să mă uit la ele, eu le citesc, îmi răspundea înțepat.

Și așa și făcea, pînă noaptea tîrziu, încuiat în camera lui, departe de noi.

Și acum, degetele lui brune făceau conserve din carne de vită și de porc și din varză. Buzele lui albe, degetele lui brune. Departe de noi.

Și încerca să ni se adreseze, în cele din urmă, alegîndu-mă pe mine din lumea pe jumătate uitată a trecutului lui, lumea afurisită a florilor și garden-party-urilor.

„Dracu să-i ia ! Dracu să-i ia pe toți !” strigase, și acum îmi scria cinic :

„Te-ai schimbat ? Trebuie să evadăm, trebuie să ieșim din leagăn și din scutece. Din țarcul căminului părintesc... Desigur, evadarea asta nu-i lipsită de pericole. În fond, dacă tata n-ar fi făcut parte din turma asta de brahmani superstițioși și cu ochii legați, nu s-ar fi stîrnit atîta zarvă în legătură cu un horoscop, dacă-mi aduc bine aminte, care ți s-a făcut ție... accesele lui de furie, mai ții minte ?”

Mai ții minte ?

„Te văd ca și cum nu te-ai clintit de pe scaunul acela pe care te-am lăsat în dimineata cînd am plecat. De ce n-ai deschis încă ferestrele ? E tîrziu.”

Cu o rafală de răpăituri și trosnături seci, jaluzelele de bambus fură ridicate. Răbufnirea bruscă de aer și praf mă făcu să-mi dau seama, cu o tresărire, că fereastra fusese deschisă. Ciorile se ciorovăiau în grădină, lumina avea culoarea nuanțată a pielitei de piersică pîrguită, de parcă soarele după-amiezii își făcuse cuib în inima unui fruct uriaș, fierbinte, palpitînd.

— Ei, văd că în cele din urmă ai primit o scrisoare. Tata-i bine? Haide să luăm ceaiul.

— Nu-i de la tata.

O, nu! Tata era prea ocupat să cojească o lichee înghețată, în înserarea albastră a terasei îmbălsămate de parfumul trandafirilor; era prea ocupat să comande băuturi pentru prietenii care veniseră să-l viziteze — avocați, poeți, profesori și filozofi, veniți să soarbă licori, să-și lase capetele pe spate și să discute, într-un limbaj amabil și cultivat, despre cărți, grădini, artă, artă... Fiica lui? A, da, s-a măritat și a plecat. Fiul lui? A, da, și el a plecat. Dacă se vor întoarce? Își înălța mîinile frumoase, îngrijite, ridica din umeri, zîmbea. Cine știe?! Lumina se filtra printre rămurelele de rochița-rîndunicii și se lăsa pe părul lui ca zăpada, moale, un păr parcă din şuvițe de argint, lucind în amurg.

— Nu? Gautama era surprins. Se înclină deasupra platoului de ceai, frecîndu-și mîinile. Pari dezamăgită.

Îmi aruncă o privire, așteptînd. Nu m-am mișcat. A înălțat din umeri și și-a turnat ceaiul. Da, era mai bine pentru el să învețe să se servească singur. Unul dintre noi doi va rămîne să-și toarne

singur ceaiul, pentru totdeauna, în văduvie ; am simțit giulgiul morții adumbrindu-mi privirea, și prin giulgiu l-am deslușit pe Gautama, la o oarecare distanță de mine, șezînd la masă și storcînd o lămîie care umplea aerul îmbîcsit cu o aromă pătrunzătoare, înțepătoare, de prospețime crudă. Lămîii, care adăpostiseră în umbra lor hoitul unui cîine, răspîndiseră și ei o astfel de mireasmă, într-o frumoasă seară de primăvară, cu multă vreme în urmă. Moarte și tinerețe, încremenire și simțire.

— Atunci de la cine-i scrisoarea ? m-a întrebat așezîndu-se comod, cu o ceașcă de ceai în față.

Avusese o zi bună la tribunal, așa că era într-o dispoziție excelentă. Asta îmi sporea amărăciunea.

— Poftim ! i-am spus și i-am aruncat scrisoarea pe masă.

Am văzut plicul lung, alb, lansîndu-se dinspre ungherul meu întunecat către clopotul de lumină, și oprindu-se acolo, strălucitor, pe fața de masă. Horoscopul, scris pe un pergament galben, strălucise la fel, în lumină, pe biroul tatălui meu, într-o cu totul altă încăpere. Era impregnat de atingerea putredă a albinosului, de mirosul lui.

Fusese rupt în bucăți.

— Cine ? întrebă Gautama mirat, întorcînd plicul. Arjuna ? făcu încruntat. Dar cine-i ăsta ? Linii adînci i se săpară de la un capăt la celălalt al frunții lui înalte, pe care nu se ivea niciodată o boabă de transpirație. Cine e Arjuna ?

Am zîmbit.

— Fratele meu. Fratele meu de mult dispărut, care a fugit de acasă la vârsta de douăzeci și doi de ani și despre care n-am mai auzit niciodată de atunci. Mi-a scris acum, ca să mă anunțe că lucrează într-o fabrică de conserve din New York și militează pentru cauza negrilor. Fratele meu a fost întotdeauna un rebel — spre deosebire de mine.

Fața prelungă a lui Gautama, făcută din *papier-mâché*¹, se lărgi de parcă ar fi fost totuși din humă.

— Ei bine, exclamă. Ei bine, dar e extraordinar ! Și n-ai auzit nimic despre el în toți anii ăștia ? N-ai vorbit nimănui despre el ? De ce nu mi-ai spus măcar mie ?

— Tata l-a renegat.

După ce citi scrisoarea, Gautama începu să zîmbească. Zîmbetul lui zeflemitor, amuzat, rece, pe care-l detestam.

— Ei bine, spuse, trebuie să mărturisesc că lucrul e foarte amuzant. Incredibil de amuzant. Ca într-un roman. Iată-o aici pe comoara tatii, răsfățată și răzgîiată, și iată-l — el era răsfățatul mamei tale ? Da ? Știam eu — fratele tău, izgonit din sânul brahmanilor, un exilat, un păcătos... Citea cu glas tare frînturi din scrisoare, chicotind. De necrezut ! exclama. Ei, nu zău, prea seamănă cu un fragment de roman foileton dintr-un magazin pentru cucoane. Nu că tipul ar fi lipsit de stil — vreau să spun stil literar. Sau

¹ Hîrtie groasă, preparată cu un amestec de rășină sau de clei.

de convingere. Găsești, cert, convingere în scrisoare. Dar ceea ce mă amuză este faptul cum acest tânăr, doar cu puțin mai vîrstnic decît tine, s-a răzvrătit atît de violent împotriva unei stări de lucruri pe care tu o strîngi la piept ca fiind singurul mod de viață posibil pentru fiica brahmană a unui brahman...

— Ce tot spui ? am strigat cu o furie pătimășă. Lumina care intra pe fereastra deschisă era prea puternică : îmi rănea ochii ca un uriaș și roșu deget mare apăsător pe pleoapele mele, și-i aprindea lui Gautama fața în luciri livide. Ce tot spui acolo ?

— Cum, vorbesc despre această neprețuită scrisoare a fiului nonconformist care și-a șocat familia prin ideile sale nonbrahmanice, ba chiar antibrahmanice. Mi se pare un subiect de conversație cît se poate de amuzant. După cîte îmi dau seama, tu, cu interesul tău profund față de făpturile omenești și de naturile lor felurite, ar trebui să te amuzi la rîndul tău.

— Să mă amuz ? De făpturi omenești ? Ce tot vorbești ? E vorba de fratele și de tatăl meu ! am strigat năpustindu-mă la fereastră ca să las jos jaluzelele de bambus.

Din nou se degajă un nor de praf sulfuros, care mă înecă. Ar fi putut tot așa de bine să fi fost dimineța. Gautama să nu fi plecat, scrisoarea să nu fi sosit... Dar nu, lumina serii era portocalie, roșiatică, scrisoarea era desfăcută. O citisem, găsisem în ea lucrurile de a căror realitate încercasem, pînă acum, cu oarecare speranță, să mă îndoiesc : astrologul, horoscopul,

accesele de furie nu erau deci năluciri dintr-un coșmar bolnăvicios, nu erau o ciudată halucinație, ci fapte confirmate, fapte concrete, amintite, știute. Da, lumina serii era portocalie, roșiatică.

— Dar și ei sînt făpturi omenești, continuă vocea lui Gautama. De bună seamă, însă, ție îți este imposibil să-i vezi într-o lumină obiectivă, detașată.

— Imposibil, da ! am strigat. Imposibil ! Asemenea lucruri sînt imposibile.

Am alergat în dormitor, trîntind ușa atît de tare încît sîngele îmi tresăltă și apoi îmi îngheță în vine la auzul ecoului bufniturii, răspîndit în casa aceea mormîntală. Cînd m-am aruncat pe scaunul din fața mesei de toaletă, zdrobind între degete sticlute de parfum și buchețele de flori, ecoul a căpătat ritmul bățăilor de tobă, un ritm care creștea în intensitate și volum, creștea mereu în loc să se piardă. „Asta nu-i firesc, mi-am spus, nu poate să fie firesc. Cu mine se petrece ceva straniu, oriunde merg, orice văd, orice aud, are această notă de nefiresc. Asta e nebunie. Dar cine, ce ține de nebunie ? Eu însămi ? Sau lumea din jur ?” Și vibrațiile tobelor tremurau pe luciul oglinzii ca undele unei ape înspumate, deformîndu-mi obrazii rotunzi, durdulii, într-o față ascuțită, alungită, cu ochi fantomatici și o gură mare, schimonosită. O priveam.

Intră și Gautama, după ce, fără îndoială, își isprăvise întîi ceaiul. Cu o mîină îmi ridică fața de pe măsuța de toaletă.

— Ei, ce s-a întâmplat? mă întrebă nu lipsit de bunătate. Ce fierbinte ești! Cred că nu te-ai spălat toată ziua pe față.

Mi-am frecat încet fruntea, în sus și în jos, de palma mîinii lui, dorind cu ardoare să sorb în mine răceala aceea, netezimea aceea uscată. Dar mîna lui, în realitate nu mă atîngea pe mine, ci imaginea din oglindă a unui copil supărat.

— Tu nu înțelegi, am rostit în cele din urmă cuvintele care, în zilele acelea, încheiau orice conversație încercam să port cu el. Tu nu înțelegi.

— Poate că ești nedreaptă cu mine, răspunse liniștit.

Am privit în oglinda tulbure și l-am văzut îndepărtîndu-se, aprinzîndu-și o țigară, suflînd un vâlătuc de fum în întunecimea camerei.

— E, desigur, o stare de lucruri nefirească. „Nefirească”, da, întrebuițase acest cuvînt ce rămăsese suspendat în atmosferă. Și pufăia, pufăia grav, cu aerul lui pontifical. Într-adevăr, ar fi trebuit să fie judecător, am zîmbit cu amărăciune.

— Dar nu e o situație extraordinară, sau complexă, continuă Gautama. Dacă l-ai cunoaște pe Freud, totul ți s-ar părea limpede și inevitabil, ținînd seama de copilăria și de educația ta. Tu ai un evident complex oedipian, ești obsedată de tatăl tău — și aceasta este rațiunea pentru care te-ai măritat cu mine, un om mult mai în vîrstă decît tine. E un complex pe care, dacă nu te maturizezi repede, nu-l poți înfrunta, nu-l poți distruge. Dar, desigur, pînă la urmă dispare

de la sine, pentru că pasiunile de acest gen aproape întotdeauna se consumă singure, neavînd la îndemînă obiectul pe care l-ar putea consuma în siguranță. Orice mic eșec le distruge, le împinge mai aproape de punctul final. Întîrzierea unei scrisori, o despărțire mai lungă, realizarea că o a treia persoană — o a treia persoană strîns legată atît de tine cît și de tatăl tău, orice ai gîndi — nu acordă aceeași încredere ca și tine ființei adorate, toate acestea îți zdruncină credința, îți dovedesc că a fost...

În momentul acesta, pentru că nu a picat nici un trăsnet din ceruri și nici o rupere de nori nu s-a prăvălit peste ființa asta lividă și zbuciumată, am dezlănțuit eu însămi o furtună, lovind în imaginea lui absurd reflectată în oglindă, cu atîta forță, cu o forță atît de necumpănită, încît dreptunghiul lung al coliviei de mercur s-a clătinat în față și în spate, atrăgînd după el o grămadă de sticlute pe jumătate pline cu parfum, și lumea s-a întors dintr-o dată cu susul în jos, nebunește, nefiresc, astfel încît fețele noastre apărură lățite de parcă ar fi fost fețe de cadavre plutind într-o mare cenușie, iar mîinile și picioarele se îndepărtară la mare distanță, alungite în prelungi și ondulate alge acvatice. Era atît de grotesc, încît mi-am apropiat fața de oglindă, lipind-o de imaginea aceea bizară, și am rînjit în dinții ei, apoi am izbucnit în rîs. Odaia se umpluse de parfumuri îmbătătoare, grele — de roze, de crini, de iasomie — și din toate sticlutele acelea se revărsau cantități de esență atît de ametoitoare, încît pînă și mobilele se clătinau.

Și Gautama, chiar și Gautama al meu cel chibzuit și ferm, căzu cu fața-n jos, alături de mine, mă apucă de umeri și spuse ceea ce numai el s-ar fi putut gândi să spună :

— Ai febră, Maya — sînt sigur că ai temperatură.

Așadar am febră, și deci nu-i un șoarece creatura aceea mirositoare care se zbenguie cu puile ce chițcăie și țiuie, adunîndu-și-i mai aproape, cu coadă lungă, încîrligată — nu, e numai febra. Și tatăl meu, care stă într-un colț lîngă oglindă, astfel încît îl văd dublu și e de două ori impresionant, de două ori ireal, nici el nu e creatura care se zbenguie. Și nu e coada lui aceea care biciuiește. Nu poate fi, pentru că el își netezește într-una părul de argint cu degetele lui albe, sau își împreunează vîrfurile degetelor, formînd o micuță cușcă îmbietoare, deasupra căreia îmi zîmbește dulce, spunîndu-mi „la o lichee ! la o lichee !” Nu, nu. Croncănitul ăsta nu e vocea lui. Trebuie să fie un păun afară, în junglă, țipînd de bucurie nebună și de spaimă la ivirea unui nor de ploaie la orizont. „În Italia, în Italia”, spune, zîmbind, lovindu-și vîrfuri roze de degete de vîrfuri roze de degete. „În Italia” — „Avem lichee ?” țipă iar păunul, Țopăind în vîrfurile picioarelor gata de dans, descumpănit de greutatea cozii desfășurate, cu toată mulțimea ei de ochi. „Nu, nu, Maya, acolo nu sînt lichee, copilule. Smochine, smochine albastre...” „Parfumate ?” „Parfumate ? Ce parfum ? Dumnezeu, ce miasmă ! Se vede că vîntul suflă azi

dinspre crematoriu." „Întoarce-l, întoarce-l!" chițcăie puii de șoarece și se reped nebunește la ușă, cu trupurile lor împlănite, cărnose, tîrîndu-se peste trupul meu de parcă eu n-aș zăcea acolo, în drumul lor, dar eu sînt imaterială, un suflet fără trup plutind într-un nimb, uneori pe podea, pe sub pat, alteori pe tavan, de unde privesc în jos și zîmbesc văzînd mobila din unghiuri atît de curioase. „Arăți caraghios, tată, arăți caraghios, privit de aici!" „Ce? Ce?" și sare în sus, sare în sus și-n jos, în timp ce eu plutesc tot mai înalt, și mai înalt, mai departe și mai departe, strigînd: „Mai sus, Arjuna, mai sus! Oh, privește-l plutind, privește-mă plutind!" Iar el apare din ce în ce mai mic, bietul tata, pînă cînd se pierde în labirintul oglinzii.

„Arjuna! strig apoi, ridicîndu-mă cuprinsă de panică. Trebuie să-l găsim!" „Am să trimit o expediție în junglele din Africa", promite Arjuna și aud tobele Kathakali, care încep să bată, tobele Kathakali încep să bată.

Febra a descrescut, așa cum descrește ziua, cum descrește noaptea și marea, în tăcere, și m-a lăsat șezînd, țeapănă și uscată, pe nisipul argintat al unei seri fierbinți, apăsătoare, și mîncînd pepene verde. Mușcam forme de semilună din carnea tare, cristalină, roșie, și scuiam sîmburii plăți, negri ca abanosul. Și stelele erau ca niște sîmburi, nu mai mari, și decolorate, înecate de un vâl de praf. Nici un pic de briză nu agita aerul, deși eram așezați pe acoperișul plat al casei noastre, unde nici un copac n-ar fi stă-

vilit briza. Totuși, era încă foarte cald. Grădina apărea depărtată, jos, ca o altă lume, iar noi atîrnăm pe un nor de praf, ca niște îngerii oboșiți și jerpeliți, privind în jos, la vîrfurile copacilor. Se trecuseră toate florile, în afară de cele ale cîtorva oleandri, mari și palide, asemeni unor stele istovite, căzute peste arbuști ca să moară. Parapetul pe care ne sprijineam picioarele era fierbinte, copt. Tălpile picioarelor mele erau umflate de căldură. Un greier țîrîia lîngă mine. Am aruncat cu un sîmbure în el spunînd :

— Dacă i-am strînge, sînt sigură că am putea face ceva cu ei.

Mi-am terminat felia de pepene și am pus jos coaja pe care mai rămăseseră vreo doi centimetri de carne palid verzuie, rece ca gheața, stropită cu un roz delicat, sus, pe unde se vedeau urmele dinților. Mi-am plimbat degetele peste ea, savurînd-o încă în gînd.

— Te gîndești la sîmburii de pepene? Întrebă Gautama, luînd o a treia felie. A fost o idee bună să aducem pepenele ăsta aici pe acoperiș. E totuși mai răcoare. Îmi aruncă o privire. Arăți din nou complet normală, îmi spuse, apoi se opri brusc, dezorientat, și adăugă repede, prea repede pentru un om care vorbea întotdeauna pe tonul calm al logicianului, al filozofului : Temperatura ți-a scăzut la normal, nu-i așa ?

— Da, am răspuns sec, și am început să captez dintr-un deget sîmburii lunecoși, unul cîte unul. E perfect normală, mulțumesc.

— Bine. Am observat că azi dimineață ai dreticat prin casă, nu-i așa ?

— Ai observat ?

— Da — cărți puse la loc, flori ici și colo, știi.

— De neînchipuit că ai observat. Da, m-am învîrtit prin casă toată dimineața. Am gătit puțin, am scris cîteva scrisori.

— Da ?

Își mîncă pepenele, foarte concentrat, dar desigur că nu pepenele îi concentra gîndurile.

Bufnițele șopteau domol într-un pom, sub noi. Cerul se arăta departe, dar încărcătura lui de praf era joasă și apropiată, ca o mantie purpurie, veche și zdrențăroasă, care zăcuse prea mult printre ouă de molii și mucegai, și acum ne sufoca. Era partea cea mai grea din vară.

Așteptam. Știam că Gautama nu poate păstra nimic secret, bucurîndu-se de candoarea celor care nu pot avea o viziune subiectivă, o viziune pasională asupra lucrurilor. În cele din urmă întrebă :

— Ai răspuns la scrisoarea lui Arjuna ?

— De ce eziți să mă întrebi ? am zîmbit, întinzîndu-mi brațele în sus și îndărăt, și apoi lăsîndu-le să cadă ostenite pe brațele fotoliului care mă încercuia. Răchita era cleioasă din pricina umezelii și pielea mi se lipea. Am bătut ușor darabana cu degetele pe împletitură și am murmurat : Nu, n-am răspuns. E o scrisoare greu de conceput. Ce să-i spun ?

— Da, da, înțeleg, răspunse cu un glas ciudat și foarte încurcat.

Dar de îndată ce termină cu fructul acela zemos și proaspăt, ridicol de nelalocul lui între

degetele palide, pătate cu nicotină, care-l ținuseră sub o bărbie solemnă, și de îndată ce se lansă în lanțul salvator al țigărilor, se relaxă din nou, redeveni el însuși, uitînd de febra mea, dar, după cum aveam să descopăr, nu și de frațele meu.

— În fond, e un caz straniu, spuse, și cînd m-am smucit, dînd să mă ridic din scaun, a întins mîna adăugînd : Nu, nu, n-am intenția să reiau chestiunea asta, nici nu mă gîndesc. Dar mă tulbură un singur lucru. Nu mi l-ai povestit niciodată. Ce-a fost cu horoscopul acela de care scrie ? În legătură cu care s-a stîrnit atîta gălăgie în casa voastră. De ce ?

Și încet, încet, tobele se tîrîră prin deșert, răzbiră prin praf. Încet, încet, începură să bată. Le auzeam ropotul, din ce în ce mai aproape, din ce în ce mai tare. „Ah !” am strigat, privind în sus să văd dacă pot descoperi ceva. Dar nimic, nimic decît sunetul, sunetul de neîmpiedicat, sunetul implacabil al tobelor, al tobelor bătînd.

Și Gautama, care pufăia cu eleganță rotocoale de fum alb în căldura violacee, nu auzea nimic, nu vedea nimic. Era orb, orb, nu putea și nu se sinchisea să vadă, să audă. Dar, de fapt, era mai bine așa. El nu trebuia să știe, nici măcar să ghi-cească. Niciodată, niciodată, niciodată ! Dacă ar fi ghicit, s-ar fi iscat noi primejdii, ca focurile ce izbucnesc brusc din pămîntul crăpat, și atunci nimeni, nici măcar tatăl meu nu m-ar fi putut salva. Ah, dacă Gautama ar fi descoperit, oare n-ar fi fost în stare, n-ar fi putut să-mi pună

viața în primejdie? Oare nu iubea și el viața, problemele ei, soluțiile problemelor, metodele de soluționare? Taină, taină! Încet, încet, fii cu băgare de seamă, Maya, cu băgare de seamă.

— Gautama, am bâlbâit, întinzându-mi mâinile spre el, fără a mă aștepta să mi le atingă însă, fără să doresc măcar această atingere. Crede-mă, Gautama, nu... nu-mi mai amintesc.

Apoi au început durerile de cap cumplite, de o înspăimântătoare intensitate, care-mi încheștau toată fruntea într-o gheară de oțel, apoi lăsau să cadă în jos o greutate într-un punct dintre ochii mei — chiar în punctul unde mă atinsese astrologul albinos, nu? — după care îmi cuprindeau o jumătate de cap, pînă cînd doar partea aceea părea să mai existe, iar eu deveneam o sperietoare cu țeasta despăcată în două, și pe urmă lunecau de-a lungul craniului, în jos, spre ceafă, răpăind ca o tobă. Tobele nu încetau nici o clipă.

„Oprește-le, spune-le, spune-le să se oprească!” imploram cînd mă aflam în starea asta. Și după aceea, în liniștea convalescenței care urma, mă întrebam dacă tobele existau aievea. În viața mea rațională — căci acum, în mod cert, existau perioade cînd nu mai eram întreagă la minte — niciodată nu auzisem un astfel de ritm — cu totul inegal, așa încît nu putea fi acompaniamentul unui dansator, sau în orice caz nu al unui dansator obișnuit. Un ritm încet dar stăruitor, mai curînd funebru decît festiv sau prevestitor. De parc-ar fi vrut să vestească nu

începutul tragediei, ci sfîrșitul ei. Și atunci mă străduiam să deslușesc dansatorul, vigurosul dansator cuprins de spasmul turbării, dar nu aflam decît umbre, pentru că el își dansase dansul și plecase să-l danseze pe alte tărîmuri, lăsînd în urmă-i doar ritmul care-mi ropotea în urechi.

— Ce să se oprească? întreba Gautama, ridicîndu-și ochii de pe carte, cu fața detașată ca o mască.

— Tobe! am scîncit slab într-un rînd, și apoi, îngrozită, am tăcut, pentru că Gautama nu trebuia să știe.

Dacă ar afla, s-ar ivi noi primejdii, primejdii mari. Taină, taină, trebuie să fie doar taina mea.

— De ce nu pleci undeva? m-a întrebat în noaptea aceea.

— Unde? am strigat.

Doar totul nu era decît un pustiu imens, fără nici o oază, și ostenisem să alerg după un miraj.

— Cu tatăl tău — unde se duce el, continuă Gautama, pe aceeași voce detașată și indiferentă, dîndărătul unei cărți.

Sau poate că așa îmi suna mie, pentru că eu eram situată acum pe un alt nivel, pe nivelul tensiunilor și al zbuciumului neconținut, și nu mai izbuteam să respir în lumea plată și așezată care era a lui.

— Tata, am rostit, ca și cum degustam un cuvînt străin.

Dar am zîmbit dureros, pentru că avea un gust amar. Și dintr-o dată, mistuită de dor, m-am întors, am fugit, i-am strigat lui Arjuna să-l găsească, să mi-l aducă, dar Arjuna mi-a trimis un

mesaj comunicîndu-mi că încă îl căuta și tata era de negăsit. Și apoi se ivi astrologul, incolor, opac, filfiindu-și veșmîntul între coapse, filfiind, filfiind, și mă întrebă dacă-mi poate fi de folos, și flacăra lămpii începu să moară, să pîlpîie și să pălească iar în beznă umbra lui se încolăci pe trupul meu, strîns, tot mai strîns. M-am întors cu deznădejde, să găsesc pe cineva să mă ajute, dar nimeni nu veni să smulgă umbra aceea de pe mine. Pentru prima dată în viață eram lipsită de apărare și cu totul singură. Um-bre și tobe, tobe și umbre.

În cele din urmă, scrisoarea sosi. „Anul acesta căldura e insuportabilă”, spunea, cu litere mici, de un verde pal, scrise, știam, cu un stilou de argint care niciodată nu lăsa vreo pată urîță pe hîrtia groasă. „E necesar să-mi iau o vacanță lungă, de odihnă completă... Mă imbarc pentru Europa în ziua de 21 mai. Cred că Austria îmi va putea oferi cea mai categorică schimbare de mediu față de circumstanțele mele actuale... poate că și Alpii Italiei, iar în toamnă poate că Spania... Mă reîntorc în iarnă, cînd vă aștept pe tine și pe Gautama să mă vizitați, ca să putem petrece o lungă...”

— Gautama, am rostit, apăsîndu-mi mîinile pe urechi. Arjuna ! Cred că sînt bolnavă. S-a întîmplat ceva rău cu mine.

Dar astea toate le-am spus doar mut — nu mai îndrăzneam să vorbesc cu glas tare. Trebuia păstrată taina. Dacă nu — primejdia, teribila primejdie !

Ne învîrteam de colo-colo pe peronul care clocotea de forfotă și neliniște, în mijlocul unei mulțimi așteptînd sosirea unui tren, în timp ce pe alte peroane, alte mulțimi așteptau plecarea altor trenuri. Se auzeau fluiere șuierînd, se simțea un freamăt de îngrijorare, un flux de emoție — de bun găsit sau de bun rămas ? Apa clocotea, aburii țîșneau, lăsînd spume pe șinele care sfîrîiau. În susul și-n josul scării mari, în fața barelor de fier, se învălmășeau cîrduri întregi, iar *culi-i* cu picioare strîmbe păreau niște furnici încărcate cu poveri grele — care însă, în nici un caz, nu le aparțineau.

„Ceai, ceai fierbinte !” se tînguiau într-una vînzătorii, iar unul scutura un teanc de reviste mondene sub braț, murmurînd îmbietor, șuierător, titlurile lor străine. „Pepeni, pepeni !” striga o babă, alungînd cu mîna muștele de pe feliile tăiate din fructul sîngerînd. Muște albastre zburau bîzîind de-a lungul cuștilor cu maimuțe, de la cușcă la cușcă. M-am îndreptat și eu spre maimuțe și am privit cu ochii înecați în lacrimi cum se zbăteau febril, disperat, în cuștile prea mici pentru ca să se poată ține în picioare. Unele se încheștaseră cu mîinile de bare, privind cu ochi în care sticlea tragedia, la spectacolul îngrozitor al infernului închis și fierbinte și sufocant din fața lor. Altele scînceau, mamele se aplecau deasupra puilor legănîndu-i tandru. Cîteva țipau, de parcă ar fi simțit de pe acum ace lungi care le sfredeleau carnea, și se

răzvrăteau, iar altele își dezgoleau dinții în mîrîituri de ură, mai adînci și mai aprige decît cele pe care le cunoaște omul. Cuști peste cuști. Trupuri lungi, îmblănite, îmbulzindu-se unele peste altele, pînă cînd membrele și cozile se împleteau și se răsuceau între ele, iar liniile elegante ale mușchilor se contorsionau ca într-un coșmar — creația unui maniac diabolic. Una la care mă uitam stătea perfect liniștită și tăcută, înghesuită într-un colț de zbuciumul frenetic al partenerelor ei, și privea afară cu ochi care se topiseră în două picături lichide, gata să se prelingă de-a lungul obrazilor ascuțiți, supti. Fruntea îi era brăzdată de presimțirea și durerea unei tragice calamități, iar mîinile, încrucișate peste pîntec, așteptau parcă s-o accepte. Deodată zări ceva pe platforma de lîngă ea, și cu iuțeala foamei repezi un braț și apucă obiectul, îl aduse în fața ochilor pentru a-l cerceta și sforăi disprețuitor. Era doar o coajă de arahidă, goală. Un scîncet slab îi scăpă cînd zvîrli coaja jos, apoi rămase din nou tăcută, în așteptare.

— Așteaptă trenul de Bombay, spuse Gautama, care stătea lîngă mine fumînd. Or să fie încărcate claie peste grămadă și apoi expediate cu vaporul în Statele Unite. Sînt maimuțe de laborator.

— Privește, i-am strigat, pentru că el, într-adevăr, nu văzuse nimic. Sînt flămînde, însetate. Nu li s-a dat nici măcar un vas cu apă. Și cuștile astea !

— Da, au fost discuții aprinse în Parlament în legătură cu cuștile, spuse fumînd în conti-

nuare. După cum era de așteptat, femeile membre în Parlament au preluat cauza...

— Dar uită-te, l-am implorat, și el se uită la mine.

— Plîngi, exclamă oarecum surprins, în ciuda obositoarei frecvențe cu care se repeta la mine acest fapt. Te-a impresionat ! Biată Maya ! Haide, ia batista mea, se uită oamenii. Șterge-ți ochii și vino, hai să ne uităm la un stand de cărți. Ba nu, uite că sosește trenul.

Intr-adevăr, sosea. Roțile mari măcinau. Fumul se desfășura, lung. Din compartiment năvăli mama lui, atît de corpolentă acum, încît își trăgea cu greu răsufarea, agitîndu-și brațele active pentru a face loc fiicei ei și bagajelor care le însoțeau. Ne îmbrățișă în grabă, strigînd ceva cu vocea aceea de neuitat, care era în același timp blîndă și aspră și spartă. Îmi zări lacrimile. Mă chestionă, apoi se repezi să inspecteze maimuțele. Strigă :

— Trebuie imediat să se facă ceva ! și porni în grabă să comande să li se aducă apă.

Gautama mi se adresă scurt :

— Gata, Maya, o să li se dea apă. Incetează cu plînsul ăsta — se uită oamenii.

Am fugit de lîngă el, pe peron, de-a lungul trenului. Pe uși erau lipite petice de hîrtie scrise, care atîrnau pe jumătate rupte. Le-am cercetat unul cîte unul : purtau numele pasagerilor.

— Poate că a venit tata, am strigat. Caută-l ! Ajută-mă să-l caut, Gautama. El o să deschidă cuștile și o să le dea drumul. Grăbește-te !

Și Gautama a venit, m-a luat de braț, m-a condus într-o cușcă și a încuiat ușa cu lacătul,

În urma mea. Și iată-mă aici, printre ele, și nu sînt una dintre cele care stau liniștit cufundate într-un infinit de tristețe și resemnare, ci una dintre acelea care se agață, mă agăț de bare pînă îmi intră în carne, și le zgudui, le scutur, strigînd într-una :

— Dă-mi drumul ! Vreau să trăiesc, Gautama, vreau să trăiesc !

Apoi Gautama a venit și m-a scos afară, și am privit din nou la maimuțe. Ah, blîndele mele prietene, cu inima mare și trupul pitic, trimiteți-mi o solie care să mă liniștească ! O solie din pădure, răcorită de rouă și împrăștiată de apa izvorului. Înmînați-mi o solie, un fruct. De ce nu rămîneți ? Opriti-vă, așteptați-mă și pe mine. Dar voi mă părăsiți, în coloane de un cenușiu cald ca al fluturilor de noapte și în coloane roșcate, cu ochi scînteietori, vă topiți ca ceața pe cărările junglei, ca să fiți încărcate în vagoanele uruitoare ale marfarului de Bombay. Nu știți unde o să vă ducă ? Nu vă e teamă ? Mie mi-ar fi, îmi și este, în timp ce vă urmăresc cu gîndul de-a lungul șinelor de fier, prin deșert, prin păduri, către destinul nostru, și aud trenul țipînd în gol ca un păun ! Dar vă îndepărtați atît de repede, și mă lăsați în urmă. M-ați părăsit, m-ați lăsat singură. Și totuși trebuie să vă urmez, să vă urmez pînă la capăt. Arătați-mi drumul, și voi veni.

— „Lăsați-o liniștită ! Lăsați-o în pace ! Țineți-o în casă !” Ce prostii vorbești uneori, Gautama, strigă maică-sa deschizînd larg ferestrele,

astfel încît soarele dimineții și o ramură arămie de bugainvillaea bufniră cu un trosnet înăuntru.

M-am ferit ghemuindu-mă în colțul patului, iritată de năvala ei în camera noastră dezordonată, mai înainte chiar ca eu însămi să fi cutezat să mă deștept pe deplin.

— Cea mai sigură cale de a te îmbolnăvi este să zaci în pat, declară ea și mă sili să beau o ceașcă de lapte prea fierbinte.

— Ia auzi-o, spuse fiica ei, Nila cea cu degete lungi și gît subțire, ajutîndu-mă să îndepărtez caimacul de pe lapte. Asta din pricină că ea nu se culcă niciodată mai devreme de douăsprezece noaptea și nu se trezește mai tîrziu de cinci. Cum reușește? Nu știu.

Maică-sa îi zîmbi — un zîmbet ca vocea ei — îndepărtat și distrat, dar în același timp tandru și învăluitoare. În ce măsură o interesa Nila ca fiică și în ce măsură o interesa ca o femeie nefericită în căsnicie, care avea nevoie de ajutorul ei? Greu de spus. Dar răspunse cu duioșie :

— Nila mea are orarul artiștilor : doarme toată ziua, iar noaptea, cînd noi dormim în paturile noastre și n-o mai deranjăm, lucrează.

Nila îmi făcu semn cu ochiul, își lăsă pe spate capul maiestuos și rîse. Dar maică-sa continuă :

— Cînd ai să ajungi la vîrsta mea, Maya, și ai să cunoști toate răspunderile pe care le are un om bătrîn, ai să-ți dai seama că cinci ore înseamnă maximum ce poți acorda somnului.

Și pentru un moment păru să se retragă în lumea ei de necazuri și suferințe, de foame, șomaj, boală și neputință. Umbra acestei lumi îi năpădi fața, i-o încreți ca o cicatrice. În această clipă scurtă păru să aibă de două ori vârsta ei, păru să nu aibă vîrstă. Și totuși răzbi afară din această lume, într-o alta de dragoste și de agitație, de pasiune și căldură, lumea populată de familia ei, pe care o căuta, ca s-o ocrotească. Își întoarse spre mine fața răbdătoare și trupul ei scund și lat, plin de vigoarea și sănătatea singelui care pulsa în ea cu atîta abundență. Dacă era o imagine a bătrîneții, era, în aceeași măsură, o imagine a pasiunii și energiei. S-ar putea ca zeii să-i înalțe într-o zi un monument, deși oamenii n-ar face-o. Mă înspăimînta și mă atrăgea în același timp. Dacă și-ar fi înălțat mîinile spre ceruri, din degetele ei noduroase sîngele i s-ar fi scurs în valuri generoase către toți acei care ar fi avut nevoie de el. Mă întrebam dacă eu făceam parte din aceștia.

— Haide, strigă cu vocea ei aspră care îți irita și în același timp îți impresiona însăși inima nervilor. Vino cu noi la cumpărături. Nu ne putem întîlni cu avocatul Nilei înainte de ora șase, așa că o să ne petrecem dimineața cumpărînd cadouri pentru copii. N-ai mai ieșit din casă de cînd ai venit să ne întîmpini la gară.

— Oh, nu l am strigat, căutînd să scap : căci dacă ea reprezenta viața, reprezenta în același timp și lumea. Nu pot. E prea cald. Mă simt foarte bine aici, într-adevăr...

— Cum te poți simți bine când zaci în pat, încuiată în casă, singură cuc ?

— Am pisica, m-am bîlbîit.

— De tovărășie umană ai tu nevoie. De oameni tineri, veseli, plini de idei, de ambiții, de preocupări. Trebuie să te luăm cu noi la Calcutta. I-ar face bine, nu-i așa, Nila ?

— Dar vara...

— Când ai treabă, nici nu simți vara.

Oare strecurase o undă de dispreț ? Pentru trîndăvia mea ? Lipsa mea de rost ? Dar m-a luat de mîină, și mîna ei era caldă.

— Hai, vino, îmi spuse. Scoală-te și vino, Maya.

Și m-au luat cu ele și am văzut din nou străzile pestrițe de biciclete și pietoni, bazarele zgomotoase, zidurile cărămizii ale Red Fort-ului, înecate în praful gălbui și apăsător, minaretele de la Jama Masjid înălțîndu-se, ca o chemare la rugăciune a muezinului, către un cer încărcat, de culoarea perlei, tivit cu cenușiu, am văzut oameni adormiți la umbra pomilor pe maidanul bîntuit de fantome. Am colindat, toate trei, din prăvălie în prăvălie, cumpărînd, la cererea Nilei, cele mai absurde daruri pentru copiii ei și verii lor din Calcutta. Pînă și somnorosul vînzător de baloane a fost deșteptat și i s-a cumpărat marfa.

— Baloane ? Or să se dezumfle pînă ajungeți acasă, am protestat, dar mama lui Gautama a rîs spunîndu-mi :

— Atunci umple-ți odăile tale cu ele și o să vedem cît or să țină.

Și ne-am făcut restul cumpărăturilor cu un nor de baloane roșii și albastre și galbene săl-tînd glorios în urma noastră.

— Dar ăștia... papucii ăștia nu-s drăguți ? întreba Nila.

Iar maică-sa striga :

— Cumpără-i — cumpără și sari-ul ăsta, se asortează.

M-a cuprins și pe mine frenezia cumpărăturilor, am cheltuit toți banii pe care-i aveam la mine, și am acceptat rîzînd cadourile lor.

Poate că doar o dată pe an li se întîmplă să cheltuiască banii în felul ăsta, pe distracții și pe nimicuri, și asta constituia pentru ele o ocazie festivă, duminica oamenilor care muncesc din greu. Brațele ne erau pline, eram încărcate, dar în același timp eram prea ațîțate ca să ne putem opri. Și cînd am ajuns în piața circulară Con-naught Circus, arborii de *gol-mohur* mai pur-tau, cuibărite printre ramuri, cîteva ghirlande de flori stacojii atît de strălucitoare, încît mi-au smuls o exclamație și cele două femei mi-au spus :

— Îți place culoarea roșie ? Da ? Atunci haide să-ți cumpărăm brățările astea de sticlă, acelea roșii — sînt din Jaipur, nu-i așa ?

Au cheltuit pînă nu le-a mai rămas nici un ban, și la sfîrșit au rîs rușinate.

Cînd mi-am pus brățările pe mîină, au căzut în jos, trase de propria lor greutate, și atunci m-am rezemat de un stîlp de arcadă, vîi-tîndu-mă :

— Sînt obosită, sînt atît de obosită !

Dar mai aveau de cumpărat daruri pentru Anna, și pentru Tuk-Tuk și pentru Kum-Kum, iar eu mă țîram după ele șchiopătînd și căscînd, pînă cînd urechile mi s-au umplut de căscături și le simțeam prefăcute parcă în scoici care adăposteau vuietul mării. Nu mai eram învățată cu activitatea — spiritul meu activ își epuizase de mult toate rezervele. Scoici marine, marea — da, era ca și cum mă scăldasem prea multă vreme în valurile înalte ale unui ocean agitat. Dar în cele din urmă spuseră :

— E atît de ostenită, că o să cadă jos. Trebuie să mergem acasă.

Și atunci am început să ne certăm pentru că eu voiam să luăm un taxi, Nila dorea să prînzim într-un restaurant și maică-sa insista să ne urcăm în autobuz, fiindcă era cel mai ieftin și începuse s-o mustre conștiința de felul în care risipise banii, deși nu cheltuisese măcar un bănuț pentru ea. Ne-a condus spre o coadă, care nu era o coadă ci un grup de oameni răzleți, toropiți de așteptare în căldura caniculară, împotriva căreia nu izbuteau să se apere nici cu *sola topees*¹, nici cu batiste ude, nici cu ziare, și care manifestau diverse grade de nerăbdare, enervare și resemnare. Am stat acolo, așteptînd autobuzul mare, galben, hodorogit, care urma să ne ducă acasă în miros de benzină și în hurelul motorului Diesel. Dar autobuzele care soseau erau sau prea încărcate, sau mer-

¹ Pălării de soare confecționate din măduva arbustului indian *Aeschy-nomene aspera*.

geau în alte direcții. Pînă și Nila a ostenit — ca o lebădă neagră care-și înclină gîtul grațios peste un eleșteu secăt — iar maică-sa, vrînd să ne învioreze, l-a deșteptat pe vînzătorul de castraveți care ațipise, și ne-a cumpărat felii lungi de castravete cojit, stropite cu sare și zeamă de lămîie și scoase dintre blocurile de gheață pe jumătate lichefiate. Adăpostindu-mă în umbra simbolică a arborelui *neem*, ferindu-mi ochii de strălucirea galbenă a amiezei care se întindea dincolo de cercul umbros, mușcam din castravete, îl ronțăiam, îl simțeam răcoritor, înviorător, și dintr-o dată m-am deșteptat.

— Numai dumneata poți avea o asemenea idee, i-am spus bătrînei, și am simțit deodată nevoia să arunc jos pachetele și s-o strîng în brațe.

Era un stîlp de viață, era vie, era o ancoră, în mult mai mare măsură decît fiul ei, și singura pe care o aveam. O, să trăiești în lumea ei, să fii la fel cu ea ! Cîtă siguranță, cîtă pace !

Îmi mai dădu un castravete, ronțai și ea unul, cu poftă. Oamenii ne priveau ; unii zîmbeau. Ce-ar fi făcut tata — ar fi privit, ar fi zîmbit ? Ah, dă-l uitării !

„Oamenii se uită la noi !” Se uită și dansatorul și, din depărtare, un albinos nebun. Umbra lui mă înfășoară.

Am trecut din umbră în balta de lumină, mai aproape de cele două femei care ne însuflețiseră pe mine și casa mea, care ne dăduseră

rostul activității și al ideilor lor. Ele n-aveau timp să gîndească, să-și făurească închipuiri, decît prea puțin. Nila se așeza pe jos, sub ventilator, și cu mare iuțeală cosea tot ce aveam eu de cusut, înjurînd cînd avea de cîrpit ceva pentru Gautama. Printre rufe albe, scrobite, apărea întunecată, întunecată ca o lebădă neagră, și la fel de maiestuoasă. Nu și la fel de tăcută, nu, pentru că ținea prea mult să i se acorde atenție ca să nu și-o atragă și singură; și, totuși, o lebădă, una neagră cu plisc roșu.

— Nila, îi spuneam și îi strîngeam mîna.

Surîdea și își dădea la o parte părul negru, care-i cădea peste ochii prelungi. Venise să-l consulte pe Gautama în legătură cu divorțul ei. Dar Gautama, în cadrul unei gălăgioase reuniuni de familie, refuzase să aibă cel mai mic amestec în această chestiune.

— De ce, Gautama? l-am întrebat șocată.

— Drept cine mă ia... drept un avocat! din aceia de două rupii care stă pe afară, ghemuit sub arborele *banyan*, așteptînd să-i pice niște clienți îndeajuns de prăpădiți ca să-l ia în considerație — prostituate sau excroci mărunți. Eu n-am timp de pierdut cu un caz ca al ei — cu toată încurcătura în care s-a băgat singură pentru că e prea dictatorială, prea voluntară și sfidătoare.

Profund indignată, Nila și-a găsit, pe cheltuală ei, un alt avocat.

— Ai fost *singură* la el să discuți?

— Și de ce nu ? Nila se strîmba de rîs. După zece ani de măritiș cu șobolanul ăla, am învățat să mă descurc singură în toate.

— În toate, în afară de o viață chibzuită, spuse maică-sa caustic, chiar foarte caustic pentru ea.

Detesta ideea unui divorț în familie și a copiilor care rămîneau să crească fără tată. Dar eu o admiram, și îi șopteam „Nila“, și îi strîngeam mîna, minunîndu-mă.

— Priviți-o, îi strălucesc din nou ochii, spuse Gautama, care venise să stea puțin cu noi în această seară din ajunul plecării. Zîmbea, ceea ce i se întîmpla atît de rar încît nu-mi venea a crede că era un zîmbet. I-ați făcut bine, ar trebui să mai rămîneți.

— Am mai fi rămas, dacă ai fi fost mai săritor, i-o trînti Nila, cu o strîmbătură a gurii ei de un roșu închis.

Felul în care se certau în familia asta mă înspăimînta uneori.

— De fapt, ce rost ar avea să mai rămînem ? Trebuie să mă întorc, copiii intră săptămîna viitoare în examene, și eu trebuie să-mi caut o slujbă.

— Iar eu trebuie să mă întorc la creșa mea, spuse mama privindu-mă pe deasupra unei scrisori.

— Nu ! am strigat doborîtă.

Cum, din nou casa goală și eu singură cu spaimele și coșmarurile mele ? Nu ! Dacă ele ar mai fi rămas, ar fi putut să mă ajute, așa cum nici tatăl meu n-ar fi izbutit, inoculîndu-mi pu-

țin din acea minunată indiferență față de tot ce nu are o importanță vitală, imediată, actuală. Nu știu cum dobîndeau ele acest lucru, dar era ceva ce trebuia dobîndit. Erau femei sănătoase, sănătoase, sănătoase, și chiar cu mult mai umane decît soțul meu. Dumnezeule, să mă aflu din nou singură cu el, cu acest adversar al meu, tare ca fierul, dar care nu știa nimic, nu bănuia, adversarul meu în bătălia onirică de întreaga noapte, de întreaga zi, și oare de cîte nopți încă, oare de cîte zile? Dumnezeule, să trebuiască să încep din nou a le număra, în nesfîrșita mea singurătate!

— Nu! am implorat și m-am aruncat la picioarele mamei, simțind căldura ei radiind înspre mine. Mai stați, mai stați încă o săptămînă. O să vină o furtună, o să se mai răcorească...

— Dar nu căldura ne alungă, exclamă mama atîngîndu-mi fața cu vîrfurile degetelor ei aspre, care mîngîiau catifelat. Aș fi bucuroasă dacă aș mai putea rămîne cu tine, dar...

— Dar, trebuie, trebuie! am strigat atît de tare, încît a rămas ușor mirată și și-a retras mîna.

Copiii ei o tachinau, se sfătuiau cu ea, locuiau împreună cu ea, o înțelegeau, dar n-o mîngîiau. Ea nu avea timp de răsfaț, și nici dînșii. Și totuși tînjeam să mă cuibăresc la pieptul ei. Pe mama mea nu mi-o aminteam de loc. O teribilă milă de mine însămi îmi pusese un nod în gîtlej. Peste cîteva clipe aveam să plîng, știam, și

mi-era groază să plîng în prezența lor atît de sănătoasă.

— Vă rog, am murmurat.

— Cum aș putea, copilule ? a spus zîmbind și apoi încruntîndu-se. E imposibil. Dar a fost frumos. De ce nu te duci acum să te culci ? Mîine o să ne sculăm devreme, să luăm ceaiul înainte de plecare.

— Nu ! am strigat. Nu ! — și mi-am îndepărtat nervoasă părul din ochi. Nu pot...

Nu pot să intru în odaia aceea mută, mohorîtă, unde va trebui să stau singură, privind jocul umbrelor pe tavan și vîrtejul ventilatorului, lipsită de orice tovărășie, pînă și de cea a unei raze de lumină, căci stăruiau toți ca încăperea aceea cavernoasă să fie ținută în întuneric și răcoare special pentru mine, ca să mă pot odihni. Nu pot să mă culc noaptea pe patul din grădină, sub căutătura iscoditoare a lunii — luna palidă ca un strigoi, care vede tot și nu uită nimic. Nu pot, nu pot !

— Nila, vorbește-mi ! Povestește-mi despre...

Mă trag cît pot mai aproape de tînăra femeie și încep să pălăvrăgesc, să rîd. Îmi răspunde calm. Mă agăț de fiecare cuvînt al ei, de fiecare mișcare, și în tot acest timp, cu colțul ochiului o urmăresc pe maică-sa, și tînjesc după îmbrățișarea-i caldă, urînd atitudinea ei detașată. Mă străduiesc s-o atrag în conversația noastră, s-o smulg din scrisorile ei, la fel și pe Gautama, spunîndu-mi că dacă aș putea să-i leg pe toți, fierbinte, într-un nod de contact și comunicare cu mine, nimic, nici degetele cele mai drăcești n

ar putea să ne deznoade și să ne izgonească — pe mine... sau pe Gautama. Brusc, pentru prima oară, m-a izbit acest gând nou, înfricoșător.

Trenuri trecînd prin noapte... nu pot îndura să le aud. Mă lasă, toate, în urmă, singură.

A fost un interludiu de sănătate, de luciditate, ca o zi luminoasă la mijloc de săptămîină, cînd încă e prea devreme să te gîndești la duminică, și prea tîrziu să ți-o amintești pe cea care a trecut. Și totuși, singurul lucru pe care l-am făcut în intervalele dintre intimitățile cu musafirii mei, singurul lucru pe care l-am făcut după aceea, cînd m-am trezit din nou singură, a fost să-mi amintesc. Mă întrebam de ce oare, de la bun început, nu-mi venise niciodată gîndul că s-ar putea ca viața lui Gautama să fie cea amenințată. Astrologul, acel tîrîtor vîscos, sinuos vrăjitor din halucinațiile mele — nu, desigur nu erau halucinații, Arjuna mi-o dovedise, și, totuși, puteau fi ele realitate? — astrologul nu afirmase prin nimic că eu aș fi cea sortită să moară tînără, de o moarte nefirească și violentă, la patru ani după căsătorie; nu-mi dăduse prin nimic a înțelege că se gîndise măcar la așa ceva. Accentuase numai că birul acesta greu pe care-l cerea destinul va fi ridicat după ce mă voi fi căsătorit; ceea ce, evident, arunca jumătate din umbra dansatorului asupra capului soțului meu. Totuși, nici o clipă nu mi-a fost teamă pentru el, n-am simțit că-l pîndește vreo primejdie, așa cum aș fi simțit dacă dragostea mea ar fi trecut

dincolo de hotarul celor trecătoare și lesne de imaginat. I-am aruncat o privire sfioasă, pentru că mă sfiam cu toată această povară de taine ce trebuiau ascunse de el, taine rele și înspăimântătoare. Nu și-a ridicat ochii din hîrtii. Era seară. Ar fi trebuit să aprindă lumina, sau ar fi trebuit să i-o aprind eu, dar umbrele mute, violete, îmi făceau bine, iar el era prea absorbit în lectură ca să-și dea seama cum își chinuia ochii. Hîrțiile foșniră. Cărțile răspîndeau un iz de înțelepciune, gingaș și subtil, dar pătrunzător — esența întregii învățăături.

— Lucrezi pînă tîrziu ?

Am azvîrlit întrebarea, după ce i-am cercetat în voie fața prelungă, fermă, cuta dintre sprîncene care sugera probleme nu mai adînci decît cele pe care le poate lămuri rațiunea, buzele subțiri, hotărîte, mîinile pătate de nicotină în care-și rezema bărbia. Nu mi-a răspuns.

Am aprins lampa, luînd astfel una dintre cele mai drastice măsuri cu putință. Și a fost prea drastică, pentru că m-am dat în lături, izbită de lumina dură, nudă, cu mai multă neplăcere decît el, iar șocul mi-a răscolit nervii pe care mi-i stăpînisem cu atîta greutate. Am bolborosit ceva despre vreme, despre masa de seară, și am ieșit din birou lăsînd perdeaua de bambus să cadă cu un zgomot sec în urma mea, în timp ce mă îndreptam spre verandă. Am privit înapoi, să constat dacă părea tulburat sau supărat, dar l-am văzut șezînd în continuare aplecat peste birou, deasupra cărții, meditănd, scuturînd scrumul de țigară în călimara pe care o lua drept

scrumieră. Părea că nici nu observase că fusem în odaie, că îi vorbisem, că ieşisem.

Oare moartea ar putea să-l tulbure ? Ce efect ar avea asupra-i lovitura în poartă a fasciei preotului venit să aprindă rugul mortuar ? Îl vedeam parcă pe Gautama bombănind enervat, scuturînd repede din cap ca să izgonească acea apariție, umilită de privirea lui. Nu, pe fața aceea gînditoare, încruntată, nu sălășluia masca morții. Dar cînd, învîrtindu-mă prin salon, m-am studiat o dată mai mult în oglinda de pe polița căminului, n-am descoperit nimic nici pe fața mea. Era o față prea deschisă, prea bine hrănită, prea gata de rîs și zîmbet. Nu era făcută pentru tragedie. Fața lui și fața mea— amîndouă arătau adînc preocupate de propriile noastre vieți : erau fețe de oameni care trăiesc, nu de oameni care mor sau omoară.

Acum începuseră să mă chinuie cuvintele, așa cum mă chinuiseră amintirile, și cuvîntul *omor* mă urmărea, necruțător ca o săgeată bine țintită, în timp ce străbăteam cărările gîndului, amintirii, îndoielii și groazei. Și uneori rămîneam locului, ca să simt ascuțișul acestui cuvînt, *omor*, împlîntîndu-mi-se în carne, și strigam : „La asta am ajuns ?”

Înserările îți sfîșie inima în bucăți. Iar noaptea, auzi bucățile cum cad.

— Și atunci ce e moartea ? am întrebat, aruncînd pe jos un cercel după celălalt. Două ru-

bine roșii. Ce înseamnă moartea pentru tine, Gautama ? Crezi în ea ?

— Poate dacă mi-ai lămuri ce înțelegi tu prin moarte, aş putea să-ți spun dacă cred sau nu în ea. Deși mă uimește de ce trebuie să te gîndești la un asemenea subiect — cert, în tine s-a declanșat un curent nou. Pînă acum îmi spuneai că ești prea absorbită de grădina ta, de pisica ta, de prietenele tale, ca să poți medita asupra morții.

— Îți amintești că ți-am spus asta ?

Amărăciunea tonului meu i-a atras subit atenția.

— Ai devenit foarte meditativă, spuse aruncînd pe jos un pantof după celălalt. Piele veche, uzată. Asta ți-a stăpînit gîndurile în zilele din urmă ? Ești mult prea tînără.

— A fost un timp cînd ai fi disprețuit o consolare atît de banală.

— A fost un timp cînd nu era necesar să te consolez cu banalități.

— Ne transformăm... creștem.

— Ne apropiem de punctul culminant ?

— Da, de moarte. Dar de ce e punctul culminant ?

Stătu cumpănind, pentru că arareori vorbea fără să fi chibzuit cu grijă în prealabil. Așteptam, profund iritată, și îl urmăream cum își dezlega șireturile de la pantofi, cu o stîngăcie care nu se potrivea degetelor acelea de om studios. Așteptarea dura și mă frămîntam de nerăbdare frecînd rubinele sub palmă.

— Crezi într-o viață de apoi, Gautama? În nemurire? În permanența sufletului și renașterea trupului sub diferite forme? Fără să aibă importanță cum mori? Fără să importe de câte ori? Sau... sau *din ce pricină?*

— Osînda veșnică este sperietoarea creștinilor. Nu sînt, și n-am fost niciodată creștin.

— Dumnezeu, de ce trebuie să fii întotdeauna atît de negativ.

— Maya, dar strigi, îmi spuse șocat.

M-am întors brusc spre oglindă și am privit în jos, la sticlutele și instrumentele cu care-mi retușam frumusețea. Nu mai puteam înfrunta înfățișarea mea, reflexul ei în oglindă. Știam cît de tare mi se zbăteau buzele în momente din acestea, cînd lipsa de control și valul de spaimă care mă cuprindea erau prea vizibile pentru ceilalți, prea vizibile ca să mă mai știu în siguranță. Și am lăsat clipele să treacă, un timp lung. (Timpul, ca și Omorul, era un vîrf de săgeată împlîntat în carnea mea, ruginind-o, rozînd-o, uscînd-o.) Eram conștientă de orice mișcare a lui Gautama, dar mă încăpățînam să mă uit fix în altă parte, trăind însă viziunea unei întregi scene pe al cărei declanșator aveam impresia că țin acum mîna, astfel încît cea mai ușoară mișcare, cea mai slabă schimbare de atmosferă ar pune-o în mișcare.

— Aș vrea să știu, m-ar întreba Gautama, de ce dorești cu atîta ardoare să te edifice în această chestiune. Ce ți-a venit așa dintr-o dată? Și după ce ar sta puțin pe gînduri, ar continua pe tonul lui cumpănit: De fapt nu ți-a venit din-

tr-o dată. S-a pregătit încet, întreaga primăvară. De ce ? Ce-a determinat toate astea ?

Și mintea lui atît de logică ar număra de-a-n-daratele mătăniile grele ca de plumb dintr-un lung șirag, rînduindu-le boabă cu boabă, una ca fiind importantă, alta ca nesemnificativă, pînă ar ajunge la una anume, urîță, diformă, scînteietoare, și ar lua-o în mînă, îngîndurat, învîrtind-o între degetul mare și arătător, cîntărind-o, cumpănind. „Ah ! Am găsit !” Iar șiragul s-ar rupe, boabele ar cădea, împrăștiindu-se pe jos, cu un vacarm sălbatic, și s-ar rostogoli într-o mie de direcții, ireparabil. Toate, în afară de una, care ar rămîne în mîna lui. Și ar ridica triumfător această boabă deasupra capului meu. „Scrisoarea ! Scrisoarea lui Arjuna ! Dar ce anume te-a răscolit atît de violent cînd ai primit-o ? Faptul că ți s-a prăbușit încrederea pe care o aveai în tatăl tău ? Nu. N-a fost asta. Ia să vedem...” Degetele lungi i s-ar agita, cuta dintre sprîncene i s-ar adînci, pînă cînd ochii înfundați în orbite ar scînteia deodată iluminați. „Am găsit ! Aluzia lui Arjuna la horoscopul acela... zarva neobișnuită care s-a iscat în jurul unui horoscop al tău. Nu mi-ai povestit nici odată asta. De ce ? De ce ?”

— Nu mai țipa, Maya, pentru numele lui Dumnezeu, Maya ! Maya ! Și iată-l lîngă mine, scuturîndu-mi puternic brațul. Așa cum se uită în jos la mine, ținîndu-mă strîns de braț, văd frica întipărită pe fața lui. Dumnezeule, ce s-a întîmplat cu tine, Maya ?

Nu puteam privi fața asta, care pentru prima oară reflecta propria mea frică. M-am smuls de lângă el, tremurînd.

— Nu mă sili să-ți spun, am șoptit, apoi m-am întors iute și m-am agățat de el, de hainele lui. Nu mă întreba, Gautama — m-ai putea face să-ți spun, tu mă poți face să spun orice. Tu mă poți sili să fac orice dorești, numai dacă îți pui mintea să stai de vorbă cu mine și să-mi pui întrebări. Dar nu mă trage de limbă, Gautama, nu mă trage de limbă.

— Nu te trag de limbă, mi-a răspuns, și m-a scuturat din nou, cu o furie stăpînită.

Dar cînd am strigat cuprinsă de panică, panica durerii și nu a nebuniei, a devenit dintr-o dată blînd, tulburat — nu mai era speriat, ci numai răscolit, adînc răscolit. (Gautama, dacă m-ai fi putut prinde atunci, m-ai fi putut opri !).

— Nu te-am întrebat nimic, a continuat, privind-mă în ochi. La ce-ți închipui că aş vrea să te silesc ? Ce — dar nu, n-am să-ți pun întrebări. Crede-mă, nu încerc să te silesc să spui sau să faci ceva. Uită-te la mine. Privește-mă !

— Nu !

— De ce ? De ce ? Spune-mi, ți-e teamă de mine ?

— Nu... nu-mi pune întrebări ! am izbucnit și mi-am îngropat fața, copilărește, în hainele lui.

— Nu, mi-a răspuns blajin. Nu-ți mai pun nici o întrebare. Îmi pare rău, Maya. Haide, întinde-te și odihnește-te. Hai, scoate-ți pantofii. Biată fetiță amărită, vara asta te-a dat gata, nu-i

aşa ? Îmi pare rău că mama n-a putut rămîne mai mult, ți-a făcut bine. Lasă-mă să încerc să-i compensez puțin lipsa. Uite, stau lângă tine pînă cînd adormi. Vrei să-ți vorbesc ? Am să-ți povestesc despre omul care a venit azi la mine — e un caz interesant. Dar așteaptă, mai întîi am să-ți aduc ceva de băut.

N-am ridicat privirile să-l văd ieșind, dar de îndată ce ecoul pașilor lui s-a pierdut, am sărit din pat și, repezindu-mă la ușă, am tras zăvorul în grabă. După cîteva clipe l-am auzit ciocănind în ușă. Apoi bătînd cu putere. Apoi, într-un acces de furie, izbind cu piciorul, o singură dată, și plecînd. A plecat și m-a lăsat în liniște.

Scrijelit, sfredelit, scrijelit și sfredelit. Sfîșiere, sfîșiere, strigăt.

Era duminică atunci cînd le-am condus la gară, cînd trenul a scos un tînguitor șuierat de bun rămas — un geamăt care, auzit pe o noapte tăcută, sau afară, pe întinderile cîmpiei albite și măturate de praf, îți răsucește inima, te face să duci mîna la gură — ca să înăbuși un țipăt ? să faci un semn de bun rămas ? Dar auzit în gară, îți dă doar un fior de neliniște și-ți umple urechile de ecoul ascuțit care vibrează sub acoperișul de fier. Am plecat din gară, ne-am desprins din încîlceala de *culi* cu cămăși roșii și cărucioare de bagaje, și îl așteptam pe Gautama să întoarcă mașina, cînd am văzut, cu surpriză, un boschet de oleandri roz pe un petic de verdeață acoperit de funingine, lângă grilajul care reglementa circulația. Oleandri roz. Acasă, vara,

o latură întreagă din zidul grădinii, în spatele livezii, era încărcată de greutatea ramurilor de oleandru, încovoiate sub soborul florilor roz, luminoase. Roz luminos în letargia eterică a amurgului albastru, roz luminos în licărul verzui, argintat de rouă, al zorilor. Dar brațele lungi ale amintirii nu se întindeau către florile roz, ci către singura floare albă dintr-o grădiniță din fața camerei mele, unde stăteam serile, cînd tata pleca singur în oraș, și mă aplecam peste fotoliu ca să culeg mănunchiurile de iarbă proaspăt cosită și dulce aromată, pe care grădinarul nu le strînsese încă. Și ducînd la nări nostalgia adunată în pumni, suspinam, închideam ochii pe jumătate, și priveam pe cer la dulcele, gingașul, fremătătorul crai nou, în timp ce o boare parfumată plutea dinspre boschetul de oleandri albi.

Încep să visez — visez cățelușul meu mort, care mi-era atît de drag, pe Arjuna plecînd pe ascuns, ghirlandele de flori roz pe zid — și, lungi duminici dulci ca mierea, cu oleandri albi, unde sînteți acum ?

Unde sînteți acum ?

E o întrebare care-mi străbate viu mintea pustie, mi-o străbate lent, ca o pasăre istovită ce se zbate în giulgiul cenușiu al înserării. Mintea mi-e istovită, eu sînt istovită. Am gîndit prea mult, mi-am amintit prea mult. Timpul ar fi trebuit să-mi pară acum scurt, drămuț de un zeu avar, care-a lăsat din el mult prea puțin față de pofta unui om ahtiat după timp. Și

totuși, dacă stau să mă gîndesc, descopăr că nu e așa, că se întinde și se întinde la nesfîrșit, și cînd bîjbîi încetișor prin galeria zilelor și nopților, temîndu-mă ca de moarte să nu mă ciocnesc pe neașteptate de acel punct culminant, de acea subită finalitate care-mi bîntuie, ca o nălucă, drumul, timpul îmi pare chinuitor de lung, sinuos și lent.

— Vara asta nu mai sfîrșește niciodată ! Nu mai vine o dată musonul ?

— Dar sîntem abia în mai, Maya.

— Abia în mai !

Cîte săptămîni, cîte luni trebuie să mai treacă pînă la acea salivă disprețuitor improșcată, dar mult dorită și pătimaș binecuvîntată, a primei ploii ! Ploaia ar însemna o spărtură în șiragul înecăcios și prăfuit al zilelor veștejite de arșiță, ar însemna, într-un fel, un punct culminant. Dar e abia mai. Îmi las capul în jos, apăsată de senzația insuportabilă a unei deprimări care-mi îngreunează limba și-mi înceteșează ochii. Sînt așezată pe scaunul meu mic și privesc, privesc într-una la singurul lucru răcoros din preajma mea : podeaua cu pătratele ei de marmură rece, plată, senină, de un cenușiu catifelat, un negru difuz și un alb somnolent. Primele sînt ca niște petice de cer încărcate de nori grei în care se izbesc umbre de rîndunele proiectate cu atîta iuțeală, încît viteza însăși pare strămutată în imobilitate și păsările par suspendate în esența văzduhului, în esența marmurii. Celelalte sînt pete de spumă neagră plutind pe o mare de plumb. Iar cele albe sînt ochiuri de fereastră

spălate de o ploaie torențială. Le știu pe toate pe de rost, pe fiecare dintre ele, pentru că am stat oră după oră cu privirile ațintite asupra lor, pînă s-au înfrățit cu un vis de-al meu, un vis de amiază, visat într-un somn amorțit ca de narcoză, și amintit numai pe jumătate în trezia ochilor înroșiți.

Doar un vis. O iluzie. Maya¹ — pînă și numele meu înseamnă nimic, nu e decît o iluzie.

Și cînd alerg la fereastră sau la oglinda care reflectă fereastra, nu văd nici urmă de ploaie, nici urmă de cer înnorat, nici o făgăduință, nici o ușurare, ci numai zăpușeala verii, cerul de vară albit de praf și înmuiat de soare, dedesubtul căruia copacii, plantele, iarba, care au fost cîndva verzi, leșină acum decolorate, ca arse de trăsnet. Furtunile de praf mătură pămîntul galben ca sulful și freacă ramurile de bougainvillaea de zidurile din spate. Ghimpii zgîrie cărămida. Aud ramurile țipînd, oftînd, încovoindu-se. Și eu, care nu sînt decît o iluzie, nu pot face altceva decît să țip, să oftez, să mă-ncovoi.

Apoi am început din nou să-i pun întrebări. Noaptea erau scăldate de lună și deci lipsite de somn — nu puteam cunoaște odihna sub ochiul acela alb, blajin, care pîndea, în așteptare. Mă trăgeam lîngă Gautama și-l rugam să mă liniștească.

— Nu-mi vorbești de loc, mă plîngeam, scîncind ca un copil și lipindu-mi trupul de al lui.

Oare nu observase nimic ?

¹ Maya — miraj (sanskrită).

— Sînt îngrozitor de ocupat zilele astea, Maya, doar ştii, îmi răspundea mîngîindu-mă pe cap şi îşi aprindea o ţigară. Procesele se îngrămădesc. N-am terminat bine cu un caz, că mă şi aşteaptă al doilea.

— Ştiu, ştiu, am murmurat, apropiindu-mă şi mai mult de el. Cît mai departe de lună, de ochiul acela alb, alb. Păcat ! Nu ne mai facem nici plimbările noastre serale pe pajişte. Şi ar fi atîtea de discutat.

— S-ar părea că te urmăreşte un gînd, spunea şi se dădea într-o parte ca să se uite la mine, iscoditor, distrat pe moment de purtarea mea copilărească, care dacă s-ar fi prelungit, l-ar fi enervat, ştiam bine.

Mă conformam toanelor lui, pe care le cunoşteam atît de bine.

— O carte pe care am citit-o, am minţit, prefăcută ; am minţit chiar sub bolta de o solemnă castitate a cerului de noapte. Mă frămîntă. Discutam cîndva despre moarte — îţi aminteşti ? Dar ce spuneam atunci ? N-am ajuns la nici o concluzie.

— Concluzia nu este unicul ţel al logicii.

— Nu, nu, dar cine a vorbit despre logică ? am strigat. Pe tine nu te frămîntă, Gautama ? Tu eşti întotdeauna sigur de ideile tale — de *justeţea* lor ? Eu nu sînt. În fond, dacă noi hinduşii sîntem greşiţi ? Dacă există într-adevăr un iad creştin ? O, mi-e groază să mă gîndesc la asta, am bîlbîit înnebunită de frică. Nu mi-ar plăcea să mor şi să mă trezesc în purgatoriu. Ție ți-ar plăcea, Gautama ? Dar cred că tu nici

n-ai observa, am spus rîzînd. Ceea ce te-ar spe-
ria pe tine ar fi să te trezești prea devreme într-un
paradis musulman, nu-i așa ? Ia imaginează-te
pe tine în paradis ! am rîs ascutit, închizînd is-
teric ochii ca să nu văd luna.

— De unde îți vin în cap asemenea idei în
toiul nopții ?

— Tu, într-un paradis musulman, am strigat.
Îți poți imagina ? Tu, cu toate rozele și fîntînilor,
și haremurile — haremurile de îngeri care dan-
sează turnînd vin în cupe !

S-a tras înapoi cu o tresărire. Brațul, brațul
lui reconfortant s-a retras. Am tăcut brusc și
mi-am dat seama că gîfîiam.

— Ce idee absurdă ! Inchipuie-ți, să trăiești
toată viața cot la cot cu musulmanii și să-ți faci
o asemenea idee fantastică despre credințele
lor religioase. Zău, Maya, prea nu te sinchisești
tu de cunoașterea unor fapte reale, care poate
fi dobîndită numai printr-un studiu susținut...

Cuvintele lui începură să pice ca frunzele
moarte și încetul cu încetul respirația mi s-a
domolit, calmată de regularitatea vorbelor lui,
de cadența lor egală. M-am apropiat din nou de
el, l-am tras impulsiv spre mine. Nu, nu-l voiam
într-un paradis musulman, nu mai mult decît
m-aș fi vrut pe mine într-un iad creștin. Și ceea
ce aveam de făcut, era să nu murim, nici el,
nici eu, ci să trăim, și trăind, să dormim.

— Vreau să dorm, am scîncit, vreau să dorm.

Dar somnul era sfîrtecat de țipetele frene-
tice ale păunilor, pășind în noapte pe crestele

stîncilor — păuni chemîndu-și perechile, păuni sfîșiindu-se pînă la sînge în actul dragostei, păuni țipînd în extazul de agonie al iubirii. Noaptea se prefăcu într-un vălmășag de cozi de păun, și fiecare stea, într-un ochi care privea fix.

— Îi auzi, Gautama ? Îi auzi ?

— Ce să aud ?

Omul acesta nu comunica în nici un fel cu lumea, cu mine. Ce importanță putea avea pentru el dacă murea, dacă pierdea astfel pînă și posibilitatea unei comunicări ? Ce importanță avea pentru el ? Eu, eu eram cea care țipam împreună cu păunii, țipam la ivirea norilor de ploaie, țipam cînd dispăreau, țipam cu o groază mută.

— Ai răspuns scrisorii lui Arjuna ?

Arjuna ? Numele îmi suna străin. Nu mă mai gîndisem de atîta vreme la el. Scrisoarea zăcea fără răspuns, nici nu mai știam pe unde.

— Nu, am rostit, mirîndu-mă de mine în-sămi. Încă n-am răspuns, am și uitat.

Gautama mă privi cu o trecătoare surpriză. Păru gata să spună ceva, dar se răzgîndi. (Dacă ai fi observat mai mult, Gautama, dacă ai fi fost mai atent, dacă ai fi vorbit despre ce vedeai și simțeai — poate că lumea s-ar mai învîrți încă, vie și colorată.) Aș fi vrut ca el să spună ceva. Ultimul cuvînt rostit de mine atîrna în aer, crescînd și crescînd pînă s-a prefăcut într-un clopot mare de metal care-l repeta monoton. „Uitat !” Ecourile răsunau sparte în nenumă-

rate ecouri mai mici, care se topeau într-un ritm, un ritm lent, pierdut, de tobe.

— Ce se întâmplă cu mine ? am strigat, rîzînd încurcată, ca să rup vraja hipnotică a bătailor de tobă. Uit atît de multe.

Dar interesul lui Gautama se sfîrşise. Nu spuse nimic, şi clopotul prinse ultima frază şi o sună încetişor. „Atît de multe !” Cît de multe ? Nu uitasem nimic. Totul era prezent — ochii opaci ai albinosului, mîna decolorată răsucind pulpana veşmîntului între coapsele negre, uleiul prelingîndu-se în întuneric, furnicile înecate în el, arse de vii în flăcări. Îmi aminteam fîşiile rupte din horoscop, vocea tatălui meu rostind insulte, cu o furie rece, la adresa omului care se văicărea şi se tînguia ca pasărea febrei, şi care apoi se făcuse nevăzut. Îmi aminteam, îmi aminteam, şi ce n-aş fi dat să fi uitat totul ! Singurul lucru pe care-l uitasem era magia cuvintelor blînde ale tatălui meu, care odinioară avuseseră puterea să mă aline, să mă liniştească. Acum, nimic nu mă putea linişti. Nu exista decît magie neagră. Dar lucrul după care tînjeam, singurul lucru care mă putea izbăvi de nebunie, dacă nu chiar de violenţa unei morţi demente, scăpa acum memoriei mele.

„Aminteşte-ţi !” bătea clopotul, şi tobele îi răsfrîngeau ecoul, încet şi perfid. „Aminteşte-ţi ! Aminteşte-ţi !”.

Dar nu pot, nu pot să-mi amintesc. Îmi îngrop faţa în mîini şi mă străduiesc să-mi forţez memoria. Repet mnemotehnic cuvinte pe jumătate

uitate, din copilăria mea. „Nu se poate schimba, trebuie să accepți.” Sînt singurele cuvinte din perioada aceea de care îmi mai aduc aminte, și care mă urmăresc. Dar nu mă-nvăluie în arîpi calde, ci mă înșfacă în ghearele lor și mă împing mai aproape de capătul lungului tunel pe care trebuie să-l străbat. Murmur versuri din cîntecele mele, îmi șoptesc poemele acelea de diamant care au scînteiat în nopți calde și parfumate, aici și acasă la tatăl meu. Dar singurul pe care mi-l pot aminti îmi umple acum ochii de lacrimi.

*„Și poate că pînă la sfîrșit, aș fi aflat drumul
mîntuirii,
Doar cîțiva ani în plus de mi-ai mai fi lăsat,
o, Dumnezeu!”*

Invoc din atmosferă miresme și climate, încercînd să reconstitui lumea pe care am pierdut-o, și izbutesc doar să evoc o hoardă de viziuni atît de vii, de orbitoare, încît mă ard și mă anihilează pe mine, trupul meu, și tot ce mă înconjoară. Sînt sfîșiată între două lumi : una de gingășie, care se îndepărtează, și alta de nebunie, care se apropie. În luptă, trupul meu se frînge.

Am spus că pentru mine timpul se tîrăște prea încet ? Absurditate ! Cum ar putea fi așa ?! Mai am încă atîtea de făcut, nici n-am apucat să trăiesc. N-am învățat niciodată să cînt sau să cițesc în persană. N-am plecat niciodată în călătorie cu tatăl meu, n-am văzut niciodată împreună cu el mările, nici orașele bogate de

dincolo de mări, în anotimpurile în care arată cel mai frumos. Dar chiar făcînd abstracție de ce n-am văzut încă, sînt atîtea locuri pe care aş vrea să le mai vizitez o dată, înainte de... atîția oameni pe care aş vrea să-i revăd. Pe Arjuna, mai presus de orice pe Arjuna. Mai presus de orice ? Nu, nu-i adevărat. Mai presus de orice aş dori să mă reîntorc în casa părintească, în casa cu grădinile ei, cu boschetele, cu trandafirii și porumbeii cu guși albastrii. Ba nu, nici asta. Mai bine la vila noastră de vară din munți, la Darjeeling, la poneiul meu mic cu picioare arcuite care mă purta în timp ce tata călărea înaintea mea, pe Taifun, calul lui ; la părul din fața geamlîcului dormitorului meu, purtîndu-și povara autumnală de fructe coapte, zemoase, aurii ; la terasele care se întind departe, pînă la conturul ondulat al dealurilor albastre, dealurile albastre pe care înfloresc rododendroni și unde cascadele deapănă fuioare nesfîrșite de stropi albi, reci ca gheața, dealurile pe care rătăcesc căprioare pătate, blînde și prietenoase... Dumnezeu, să mă mai pot întoarce acolo, să-mi mai pot afunda capul în ceața care-mi umezează părul, să rîd, să zburd, să trăiesc viața care nu se termină niciodată, care nu se poate termina niciodată ! Să fie oare adevărat ce gîndește Gautama, că lumea pe care o iubesc eu e pieritoare, și că numai lumea aceea străină mie este singura eternă ?

A venit o vreme cînd pînă și Gautama a părut conștient de bătaia tobelor, a auzit glasurile lor

repetînd un singur cuvînt pe care-l prinseseră și pe care-l multiplicau. Nebunie — acesta era cuvîntul pe care l-a auzit — Nebunie.

— Țezi tot în același loc? Nu te-ai clintit? N-ai luat o carte, nu ți-ai luat lucrul de mîină? Nimic? Dar asta-i nebunie, Maya.

— Nebunie? am țipat, sărînd la el să-l lovesc, să-l sugrum, să isprăvesc odată cu vocea lui, cu trupul lui batjocoritor. Cum îndrăznești? Cum îndrăznești?

Inima mea rănită mi se izbea de coaste, pînă m-a sufocat, pînă am văzut noapte în jurul meu, și am început să plîng isteric.

(Un avertisment: Nu luați prea în serios ce scriu acum, pentru că nu-mi pot aminti limpede dacă discuțiile și întîmplările pe care le relatez au avut într-adevăr loc, sau mi s-au năzărit numai, pe cînd ședeam acolo, singură, înnebunită de spaimă. Eram bolnavă, bolnavă.)

O să ne ardă pîrjolul? Or să se reverse apele? Or să se ridice șopîrlele din deșert și or să tabere peste noi — fie peste el, fie peste mine — cu cozi șfichiuitoare și limbi cleioase, strivindu-ne sub pîntecele lor?

O să curgă sînge? Vor fi strigăte?

Și cînd? Cînd?

În viața mea nu mai există nici urmă de ordine, de regularitate. Nu mai există plan, tihnă, nimic care să mă țină în tiparele trăirilor și treburilor obișnuite, cotidiene, care se potrivesc cu cei pe care Dumnezeu i-a creat ca să trăiască

pe pământ. Vin gânduri, se petrec fapte, apoi se împrăştie, dispar. Trecut, prezent, viitor. Adevăr şi Neadevăr. Se deplasează înainte şi înapoi, într-un clar-obscur schimbător, de lumină şi umbră ; de sînge şi cenuşă. Şi am obosit. Trupul meu nu le mai poate îndura, mintea mea a şi luat-o razna. Vezi, slăbesc, mă consum. Bluzele atîrnă pe mine, inelele îmi lunecă din degete. Aştia nu mai sînt ochii mei, nici asta nu-i gura mea. Nu mai pot răbda clocotul şi năvala şi pulsaţia fluxului sălbatic care se ridică spre mine, mă năpădeşte pe zi ce trece, tot mai copleşitor. Urc încet scările spre acoperiş şi acolo mă aplec peste parapet, privesc la mica noastră grădină, la grădinile altora, la vilele vecinilor noştri, le iscodesc structura interioară pentru a găsi în ele acea ordine a liniilor şi a planurilor, acea simetrie care a părăsit viaţa mea. Dar de grădina mea nu m-am mai îngrijit de atîta vreme, şi grădinarul a neglijat-o. Cîrceii de iasomie, care ar fi trebuit să se caţăre pe ziduri, s-au întins peste straturile de flori, pustii. Pajistea îşi dă sufletul, peticită, ici galbenă, ici nămîntie, verde doar în jurul cişmelei. Glasurile nocturne ale păsărilor, aspre şi stridente, se contopesc zgomotos. Care-i al pupezei, care-i al porumbitei ? Si cine locuieşte în casa cenusie de peste drum ? Nu ştiu, nu am fost în vizită acolo niciodată. Sînt înconjurată de străini. Umbrele noapţii vin să alunge ultima rămăşiţă de zi. Cerul se întunecă. Unde-i luna ? Va fi oare o noapte ca smoala ? Atunci poate că voi putea dormi, fără a fi torturată de vasta luminozitate care dezvă-

luie totul. Și, iată, se pornesc să picure note ușoare, argintii, țîșnind în sus și-n jos pe gamele sfredelitoare. O voce le însoțește. Sa, re, ga, ma, pa...

Platanii își foșnesc frunzele lungi, obosite. Fetele din casa galbenă și-au început lecția de muzică. Și m-am săturat de ea, m-am săturat. Îmi las în jos capul, cu toată greutatea lui, pînă cînd mă apucă amețeala și mă trezesc cuprinsă de panică, privind la olanele dure ca moartea ale terasei de dedesubt ; mă întorc iute, alerg iute. Îmi simt inima bătînd nebunește. De ce ?

Cai sălbatici, cai albi, galopînd înaripat pe cărări de piatră, topindu-se în depărtări, spre dealuri sălbatice. Crestele, crestele amețitoare ale munților mei, trimițînd în înalturi turle ascuțite și săgeți mărginite de muchii de piatră și înfipite în stîncă. Cădere, cădere, cădere adîncă, în albia rîurilor repezi, a mărilor înspumate. Brațe fioroase, picioare, tentacule biciuitoare, valuri de sînge, ochi înghețați. Furtună — furtună bîntuind marea, uscatul ! Furie. Bici. Șfichiuire. Fugă în goană. Primejdie ! Primejdie ! Avertismentul răsună, repetat de ecou, de departe, departe, departe. Fugi și ascunde-te, fugi și ascunde-te — dacă poți, nebun nefericit ! Ha, ha ! Nebun, nebun, nebun !

Am febră. Opriti-mă ! Siliți-mă să tac ! Dacă nu, am să mă reped, am să reped la voi, prin voi, dincolo de voi, și mai departe ! Pentru că sînt bolnavă. Am febră. Dumnezeu, febră.

Spre răsărit soarele ardea, ardea ca un ochi atît de alb, atît de fierbinte, încît în fața privirii lui, fiecare obiect, viu sau mort, se închircea : oasele albe din deșert se zgîrceau, trosneau, se sfărîmau, frunzele verzi din junglă se zbîrceau, se albeau, mureau. Spre apus atîrnau nori de praf galbeni ca sulful, parcă pătați de iod, grei, mohorîți, încărcăți de acalmia care precede furtuna, violența, omorul. Între cele două puncte cardinale, între răsărit și apus, și dedesubtul lor, pămîntul se înfășurase în tăcere. Se lăsase o liniște atît de adîncă, încît urechea fiecărei viețuitoare — a melcului, a leului, a rechinului — se încordase ca să-i prindă ecourile reverberate, ascultînd, ascultînd în așteptarea cumplitei explozii finale, care s-ar putea să nu răsune mai puternic decît un geamăt. Ne aflam ca într-o gigantă bășică de aer, numai că nu era chiar atît de gigantă — încetul cu încetul se comprimă, se strîngea, se presa, și așteptam cu răsuflarea tăiată momentul acela suprem cînd răsăritul avea să se ciocnească de apus, cînd soarele avea să explodeze în nori. Lumea se micșora. Descreștea, descreștea fără zgomot.

Căldura se întetea, ca într-o cameră în care cea mai mică deschidere pentru aerisire ar fi fost astupată. Era îngrozitor. Stăteam la fereastra închisă, dar nu lipită de ea, pentru că sticla te frigea, iar rama de lemn te ardea, ca să nu mai vorbim de cîrligul din metal incandescent. Dinspre ventilatorul electric, care se în-

vîrtea susurînd, nu mai venea nici o adiere. Transpirația îmi încleiase părul pe ceafă. Nici un fir nu se clintea, deși se auzea într-una ventilatorul vechi ticăind, ticăind metalic. Mașinărie. Singurul lucru care putea continua să ticăie un timp, un scurt timp, înainte de a se face fărîme. Pe pereți, șopîrlele încremeniseră. Parc-ar fi fost moarte, cu ochii holbați ai acelor care au înfruntat clipa supremă. Dar nu, dacă ar fi fost moarte, de bună seamă ar fi căzut pe jos. Și într-o clipită s-ar fi ivit oștiri întregi de furnici minuscule și mute, coloane de furnici în marș, pe piciorușe vătuite și grăbite, și ar fi devorat carnea aproape putredă pînă n-ar mai fi rămas decît oasele albe și subțiri, în arșița mistuitoare. Cuprinsă de grețuri, am închis ochii, dar pleoapele fragile nu mă puteau ocroti în dimineața asta împotriva privirii soarelui. Lumina se înroșea, muiată în propriul meu sînge pulsînd în vinișoarele subțiri ca firul de păr care-mi străbăteau pleoapele. În dimineața asta vedeam lumea prin propriul meu sînge, și arăta roșie.

Dar cît poți sta cu ochii închiși, în așteptare ? Pentru că în tot acest timp căldura se scurgea în încăpere, prelingîndu-se ca uleiul gros și fierbinte, crescînd și umflîndu-se pînă deveni fizică, o prezență materială care-și lăsa greutatea pe trupul tău, te sugruma cu brațe uriașe, cumplite, și căreia nu-i puteai scăpa. Nu-i puteai scăpa ! Și ochii mei erau din nou larg deschiși, privind țintă.

Dar nu, nimic nu se schimbase. Cum ar fi fost posibil ? Grădina și, dincolo de ea, strada

zăceau întinse, ținuite de soare, ca o floare mare presată, presată de atîta vreme încît acum era lipsită de ultimul strop de sevă, uscată, fă-nîndu-se repede, pînă-și însușea culoarea și, în cele din urmă, structura colbului. Nimic n-ar fi putut mișca. Nici o frunză nu putea foșni, nici un fir de iarbă. Insectele obișnuite, păsările, albinele, viermii din grădină, unde să fi fost oare ? Se puseseră la adăpost, sub mărăcinișuri, sub tufișuri, în pomi, în pămînt, cu capetele strînse, cu ochii închiși. Poate că muriseră de insolație. Și totuși, în gîtlejul șopîrlei atîrnate deasupra mea, pe tavan, pulsul bătea ; părea un puls uriaș pentru o făptură atît de mică, și șopîrla se zbătea furios, de parcă-și ținuse respirația pînă cînd sîngele începuse să-i duduie. Și apoi, cînd tăcerea atinse miezul adîncului, coada îi zvîcni. O tresăltare ușoară, scurtă. Dar eu am văzut-o și, pe dată, o mie de șoareci își mișcară cozile — cozile lungi, cenușii, umflate de noduli. Doar o singură mișcare, apoi rămaseră din nou încremeniți, țepeni. Dar a fost de-ajuns. Era duhul răului. În această mișcare se strecurase răul, sfidarea. O neliniște crescîndă, care putea izbucni în violență.

Atunci m-am îndepărtat de la fereastră. Am încercat să fac ceva, dar cînd am luat în mînă o cămașă de pe care căzuseră cîțiva nasturi, mi s-a părut lipsit de noimă ca în astfel de împrejurări să mă îndeletnicesc cu cusutul unui nasture mic, alb, de sidef. Ziarele, cărțile, toate erau lipsite de noimă, golite de orice înțeles, ca și cum căldura ar fi ars sensul fiecărui cuvînt,

lăsînd literele despuiate, ca niște bețe țepene, carbonizate, într-un deșert calcinat, gata să se fărîmițeze și să se prefacă în cenușă. Le-am dat la o parte și am început să rătăcesc din încăpere în încăpere, de la fereastră la fereastră, și ori de cîte ori priveam afară, clipind din pricina sticlirii violente, vedeam că norii se strîngeau tot mai sus ; se întuneca vag, ca o bănuială de umbră. Această lumină, care scădea treptat, colora priveliștea de dincolo de fereastră, și, prin reflecție, pe mine și cochilia mea, în tonuri felurite, tot mai întunecate, de la galben crud la galbenul strident al sulfului, de la sulf la ocră amar. Apoi întunecimea deveni tot mai deasă, de la o ceață verzuie la kakiul huselor de camuflaj, de la kaki la un stacojiu greoi, purulent. Culori arzătoare, ascuțite, ca țipetele nervoase ale vulturilor. Culori ireale într-un mutism ireal. O lume care-și pierduse controlul asupra ei însăși. O forță aparținînd altor sfere pusese stăpînire pe ea și o prefăcuse în ceva sălbatic, straniu, întunecat, o caricatură macabră cu care să-i sperie pe cei nevinovați, sau, mult mai mult, infinit mai mult, pe cei vinovați.

Îmi venea din ce în ce mai greu să continui goana neîntreruptă de la o fereastră la alta. Căldura creștea, bășica de aer se strîngea. Presiunea devenise cumplită, sufocantă. Îmi tîram picioarele și țineam piept presiunii din atmosferă de parcă îmi croiam drum prin apă. Străbăteam apele adîncurilor mele. Totul era straniu, un straniu de moarte. Nevinovăția care se prefăcea în vinovăție. Liliachiul în sîngeriu.

Ocrul în urîtenie. Pas cu pas. Totul în tăcere. Într-o tăcere totală, stăruitoare. Și căldura îmi izbea fruntea, se instala ca o mască de fier potrivită pe fața mea, încredințată mie o dată cu instrucțiunile de a nu o atinge, de a nu o îndepărta pentru nimic în lume. Și cum aș fi putut s-o îndepărtez? Cum aș fi îndrăznit? Mi-era frică.

Furtuni cunoscusem și înainte. Furtuni cu ploaie, furtuni cu tunete, furtuni de praf. Fulgere, vânturi care măturau totul, dezlănțuiri furioase urmate de înseninări. Dar această așteptare — această îndelungă, îndelungă așteptare, fără un bubuit de tunet, fără o pală de vînt care să vestească începutul sfîrșitului !

Și eu așteptam sfîrșitul. Începutul începuse de multă vreme, aproape că-l și uitasem. Urma sfîrșitul, ultimativ, viziunea finală a destinului final care trebuia să se înfățișeze acum — trebuia să se înfățișeze acum. Așteptasem prea îndelung — încă o zi și ar fi prea mult. Și în cușca de nebun, am văzut proiectată în fața mea o nebunie viitoare, dincolo de fereastră, într-o lume în care vinovăția, păcatul, crima, pedeapsa, toate împietriseră, încremenite într-o nemișcare amenințătoare, de către o nemiloasă forță a destinului. Dar praful acoperi totul, viziunea mea, pe mine și ochii mei larg deschiși, praful și scrumul ne învăluiră.

Șopîrlele priveau sinistru, cu ochi sticloși. Cozile nu mai zvîcneau ; zvîcniseră o singură dată. Acesta fusese semnul prevestitor, amenințarea. Norii joși care se lăsau și mai jos, lumina care se schimba, nuanță după nuanță, m-au ti-

rît de-a lungul unui coridor cu ferestre din ce în ce mai rare, pînă nu mai rămase nici una. nimic decît bezna inevitabilă, singura materie concretă, densă și neagră și plină de prezențe, o fîntînă de tenebre. Ghizdul fîntînii era vîscos, umed și hidos, dar o fîntînă trebuie să aibă un ghizd și cel care intră într-o fîntînă trebuie să atingă ghizdul. Trebuia să intru în fîntînă. Asta e tot ce știam. Dar o dată în fîntînă — ce ? Ce ?

Am renunțat să mai alerg de la fereastră la fereastră. Pentru cei nevinovați nu mai rămăsesese nici măcar o nălucă, nici chiar printre flori. Din nou familiarul scaun de răchită, fruntea rezemată în palmă, lenta aclimatizare cu întunericul, prin strîngerea pleoapelor, cu dispare. Dacă-aș putea să descopăr acum lucrul acela pe care-l caut de atîta vreme pe cărările memoriei înșelătoare, ale iubirii adînci, ale deznadejdei adînci ; pentru că am iubit prea intens, prea mult. Am iubit ? M-am atașat — o voce caustică, astringentă, mă corectează : atașat. Cuvîntul se rostogolește în vidul negru și se izbește de fundul fîntînii. Răsună de acolo, cu zgomot de piatră. Se mistuie. Acum se înalță ecoul, se răspîndește în unde lente, se lovește cu rezonanță de pereți. Cuvîntul îmi izbește din nou în minte, clar ca o bătaie de tobă pe o noapte de așteptări. „Da, așa este“, mă trezesc răspunzînd, încleștîndu-mi mîna nădușită. Acesta e adevărul, esența realității asupra căreia mă avertizaseră de multă vreme înțeleptele, anticele versuri sanscrite. Așa cum mă avertizase și vocea uscată, albă, a lui Gautama, tot cu multă vreme

în urmă. Nu soarta, ci lanțul atașamentelor era cel care mă trăgea încet și cu tărie în josul coridorului întunecat, către fîntîna unde se afla cunoașterea. Nu mărul cunoașterii — nu fructul dulce, cu coaja rumenă, poleit de soare, cu albine sorbindu-i nectarul — ci cunoașterea rigidă, dură și definitivă, ca fundul de piatră al unei fîntîni secate.

N-a mai răsunit nici un zgomot. Dar amintirea ecoului plutea în atmosferă, umplînd și umplînd încăperea, pînă cînd, împreună cu căldura, cu praful, formă un tot de nesuportat. M-am ridicat de pe scaun, am împins acest tot, l-am dat cu forța îndărăt, dar asta însemna că o cantitate mai mare din el o să-mi vină de sus, o cantitate mai mare o să mă împresoare din spate. Vreo posibilitate de scăpare? Nu, căile de aerisire erau astupate. Lumea de afară fusese strangulată și zăcea lovită, prăbușită, călcată în picioare, neobișnuit și straniu turtită sub norul de praf galben și sub căldura incandescentă.

Nu mai aveam suflu ca să pot întreba sau răspunde. Nu mai puteam decît să gîfii ca să-mi recapăt suflul, și aceasta făcea procesul respirației din ce în ce mai anevoios. Inspirați adînc, apoi numărați pînă la zece, așa li se spune celor gata să plonjeze în oceane adînci, și celor pe punctul de a fi executați. Dar cînd am procedat astfel și am ajuns la capătul numărătoarei, am constatat că fusesem înșelată, pentru că nu ajunsesem decît la capătul rezistenței mele, și am rămas cu respirația tăiată. Cuprinsă de furie, m-am repezit — sau cred că m-am repezit —

în perete, într-un perete oarecare, m-am zvîrlit în el, și a fost dur, crud. Dar a fost sfîrșitul. Venise. Și am izbit cu mîna în zid strigînd : „Atașament ! Maya ! (Amăgire !) Trădătorule !” Și pe dată a năvălit asupra-mi o mulțime imensă, măturînd totul în cale, cu sunete repezi, repezi — hoarde urmînd altor hoarde, înaintînd într-un vînt copleșitor pe care noi, cei din nord, îl numim Loo.

Furtună de praf ! Furtună de praf !

Servitorii alergau prin camere, strigînd extrem de neliniștiți, privind cu ochii speriați ai celor brusc destepțați dintr-o moțăială toropitoare, urmărind ca nu cumva să fi rămas vreo fereastră sau ușă deschisă, sau nu cumva să se deschidă acum vreuna în fața vârtejului de praf penetrant. Purtau în mînă bețe lungi de bambus, ca să oprească ventilatoarele prinse sus, pe tavanul care, pînă la urmă, nu se prăbușise peste noi, ci rămăsese suspendat, ținut de umerii mușchiușii ai aerului greu de praf, greu de căldură. Servitorii erau iuți — aveau experiență. Dar furtuna era mai iute — și mai bogată în experiență. Asemenea furtuni bîntuiseră încă de pe timpul cînd pămîntul era pustiu, cînd nici o viețuitoare, nici o agățătoare, nici o tîrătoare, fiară, plantă sau celulă, nu mișca pe întinsele cîmpii. Asemenea furtuni vor mătura pămîntul și vor rade ultimele rămășițe ale acestor uriașe mase de agățătoare, tîrătoare, truditoare și răzbătătoare conglomerate de celule, care îl macină acum. Cînd va veni vremea anihilării.

Venise oare ? Am alergat la fereastră, călcîiele mele se prefăcuseră în rotile. Nu, acesta era un început, nu un sfîrșit. Furtună. Mișcare. Viteză. Viață. Am bătut în fereastră asemeni dansatorului care, așteptînd să intre în scenă, lovește pămîntul cu picioarele, ca-n transă, din clipa în care-l prinde hipnoza bătailor de tobă. Cîtă agonie în extaz, cîtă durere în măreție. Am gemut adînc, îndreptîndu-mi trupul încordat către această mișcare nebună, fierbinte și aprigă, care venea, nor după nor, nor după nor, ștergînd priveliștea, ștergînd, pentru acest răstimp, viața — viața lucrurilor pieritoare, a plantelor care se încovoiau, a copacilor care țipau, făcînd loc pentru eternul care se va ivi după aceea. Am gemut de părere de rău că pierdusem splenditul început, ațîțarea plină de fior a furtunii tîrîndu-se peste natură, înecînd case, copaci, porți, o găleată uitată, naufragiată pe pajiște, care aruncă o disperată licărire orbitoare înainte de a se lăsa purtată pe sus, învălmășită. În cele din urmă furtuna înghite și casa noastră, și sufletul meu.

Acum mă aflu în inima furtunii, exult, îmi înalț brațele ca să răspund pasionatei ei îmbrățișări. Dacă ferestrele închise mă apără de biciuirile și de înțepăturile-i de scorpion, îmi dau în același timp senzația că sînt îngropată pînă la brîu în jăromaticul răscolit, că mă afund cu mîini pofticioase și dinți lacomi în carnea unui pepene uriaș, roșu ca rubinul, mustind de zeamă, cu pîntecele înfierbîntat în patul de nisip arzător. Roșu, roșu, roșu ca rubinul! era praful — de parcă l-aș fi privit prin pleoapele mele închise. Dar

nu, ochii mei sînt larg deschiși. Privesc prin lentile stacojii, care uneori devin trandafirii și-și schimbă culorile în voie, de la galben de nicotină la cafeniu de iod, de la portocaliu ars la rozul alburii al celor mai tainice părți din carnea noastră, dezgolită. Vremea florilor veste-de, a vieților sufocante, a priveliștilor uscate, a șovăielii și deznădejdiei a trecut. Acum e tumult, un clar-obscur sălbatic de culori înroșite în foc, care se revarsă asupra-mi, din nou și din nou, într-un clocot inflammat de căldură. Se învîrtește în jurul meu, peste mine, e al meu, al meu, viața aceasta e a mea.

Respirînd anevoie, mă străduiesc să mă apropiu, s-o prind în brațe. Copacii sînt nemișcați? Ori s-au dat peste cap, cu susu-n jos, și rădăcinile maiestuoase se leagănă în aer? Nu pot vedea, și ramurile nebune de bougainvillaea se freacă de geamuri, se zgîrcesc și se zbuciumă, iar sutele de flori roșii, comune, sînt rănite, jupuite, apoi se pierd, și din văz și de pe araci. Acum începe să curgă praful, mai mult, tot mai mult, și nu mai pot vedea nimic decît scînteierea lui stranie, colorată, cu toate că aud copacii îndoindu-se, trosnind și gemînd în vîntul care-i frînge și le poartă pe sus ramurile uscate, sfîrtecate, așa cum ia pe sus umbrelele, acoperișurile de stuf, într-un vîlmășag de nisip înțepător, granulos, de un roșu fierbinte.

E un bîlci de care te poți bucura, cu caruse-luri și bărci, fanfare, gherete cu gogoși, clovni care țopăie. Alerg chicotind de la o fereastră la alta și bat în geamuri ca și cum aș vrea să le

deschid. Nu e nevoie, pentru că praful s-a strecurat înăuntru prin toate crăpăturile și mobila s-a și acoperit cu un strat de nisip grăunțos, alb-cenușiu, care se îngroașă văzînd cu ochii. E sufocant, într-adevăr, pentru că perdelele grele, pernele inutile, întregul talmeș-balmeș haotic, toate rețin și adăpostesc în cutele lor întunecoase praful, astfel încît casa duhnește, ca un mormînt spațios, sumbru, împodobit cu ghirlande de liliesci, și mirosul acesta din nările mele îmi sugerează îngropăciunea. O, dacă-aș putea doborî dintr-o lovitură de picior și dintr-un pumn întregul castel din cărți de joc, ca să las vîntul sălbatic să urle înăuntru, peste ceea ce n-ar mai fi decît un spațiu vast de lumină și libertate, în care să dansez de jur împrejur, de jur împrejur...

Alerg la cealaltă fereastră și respir adînc privind la rafalele și vîrtejul de afară, care continuă într-un ritm neobosit ; încerc o senzație de zbor, sînt ridicată de pe pămînt și purtată în adîncul amurgului, descătușată de lanțuri, descătușată de soartă, de moarte, de amărăciune, de visuri nedorite. Descătușare și libertate. Ah, furtună, furtună, minunată, infidelă furtună, dezlănțuie-te dezlănțuie-te ! Strig și alerg într-una, din odaie în odaie, rîzînd așa cum rîd demenții în clipa în care lumea renunță să-i mai considere ai ei și-i lasă în voia libertății lor. Puțin isterică, puțin înfricoșată, pentru că lumina nefirească din cameră schimbă nuanță după nuanță, de parc-aș fi pe o scenă cu o mulțime de reflectoare care se rotesc încet, scaldîndu-mă în culorile lor felurite, luminîndu-mi puternic ba părul care zboară în

vînt, ba unghiile lungi și albe, ba mișcarea spasmodică a gîtului și a umerilor, pentru ca apoi să se răspîndească pe albul ochilor. Însălmîntată ? Nu ! Fug rîzînd de această idee. O, nu, de ce-aș fi însălmîntată ? Doar ușurată, așa le strig zeilor care își bat joc de mine, înfășurați în aripile lor negre, doar ușurată de a fi supraviețuit, de a fi redobîndit dorința și hotărîrea de a supraviețui. E numai ușurare, vă făgăduiesc, o să vedeți — vă jur că voi supraviețui...

Dar deodată mă simt sleită de puteri, atît de secătuită, încît atunci cînd furtuna se potolește, trupul meu zace stors de vlagă, ca un copac doborît. Strat după strat, praful se așază sau se retrage, dezvăluind privirii întîi vița încîlcită, care atîrnă, pe jumătate moartă, la ferestre și de stîlpii verandei, apoi arbuștii pitici care mărginesc veranda, capătul pajiștei, copacii de la celălalt capăt, și, în cele din urmă, zidul înalt al grădinii. Vîntul s-a domolit. Tîrăște pe șosea un șuvoi obosit de resturi, apoi se tînguie ușor, și expiră. Copacii cedează, apatici, după atîta rezistență și luptă. O liniște adîncă se lasă, liniștea epuizării și a păcii — brusc întreruptă însă, profanată, de un cîrd de grauri, care țipă prin grădină în tonurile stridente ale galbenului de canar și ale victoriei. Cu un ultim efort, deschid fereastra. Pătrunde un aer înviorat, proaspăt, spălat de praf și căldură, o răcoare ce amintește de umezeală, de ploaie și de izvor. Îl sorb cu înghițituri lacome, de parcă cerul mi-ar fi trimis, numai pentru mine, o cană de apă dintr-un izvor de munte. Fug la ușă, o deschid și mă reped pe

pajiștea pîrjolită, tocmai cînd cîteva alice de ploaie tare și rece răpăie, plămădind în praful cenușiu cocoloși mici, rotunzi, care se usucă pe moment și se fărîmîțează, pentru că, o dată mai mult, strălucește soarele. E după amiază.

Se lăsase o seară stranie — atmosfera era încremenită. Vîntul încetase, obosit să tot răbufnească, rafalele de praf se astîmpăraseră, ca și dansurile sacre ale frunzelor și osemintelor arse. Poate că mîine vor reîncepe, dar astăzi totul e pașnic, liniștit. Lumina de pe pajiște, unde cerusem să ne fie servit ceaiul, sperînd că Gautama va veni devreme ca să stea sub lămîi cu mine și cu vrăbiile, lumina de pe pajiște se așternuse ca o vopsea de lac, întinsă din cîteva mișcări de penel gigante și iuți, de către umbrele calde, albastre, ale copacilor bolțiți și a casei reci, în care nu se aprinseseră încă luminile. Mozaicul schimbător de lumini și umbre, care ici se lărgea, dincolo se strîmta, prefăcea grădina într-o tablă de șah, încetoșată, mobilă; proporțiile se schimbau, astfel încît colțurile dispăreau în umbră și apăreau noi împărțiri și noi hotare. Toate aveau un aer bizar, totuși vrăbiile ciripeau prietenește, și cînd le aruncam în aer pumni întregi de fărîmituri, ciripeau recunoscător, grațios, ca un grup de bătrînele îmbrăcate în cafeniu, politicoase, deși cam zgomoase, amicale și cotidiene ca niște felii de pîine prăjită. Mă simțeam fericită să le știu acolo, în lumina înserării atît de neobișnuit tandafirie, atît de intens roză, aruncînd reflexe roșiatice pe zidurile cenușii ale casei vechi, pînă

cînd aceasta păru însuflețită de un puls lăuntric de viață, ce ilumina puternic boschetele de bougainvillaea, zdrențuite dar încă strălucitoare. În seara asta fiecare lucru, fiecare tentă de culoare din aer părea să vibreze. Cu cîtă bogăție strălucea fiecare nuanță înainte ca umbrele s-o înghită, și după aceea, cum se foia și respira ușor, dar perceptibil. Era îmbinarea de culori de care Arjuna, în copilărie, își bătea joc, în timp ce eu mă extaziam. „Amurguri trandafirii și pînze de nor aurii“, ar fi rîs el, iar eu aș fi strigat : „Dar așa e, așa e — amurgul e trandafiriu !“ și lumina devenea și mai trandafirie, sfidînd parcă, din ce în ce mai trandafirie în ochii mei încăpățînați, în timp ce încercam să detașez fiecare nuanță subtilă, să o delimitez vizibil și luminos, în setea mea de real, de definit, de viu.

Gîndul la Arjuna adusese un parfum de nostalgie în aerul serii. O presimțire a nopții care venea. Fratele meu. Simțeam pe limbă cuvinte posesive, cuvinte de rudenie, dulci, calde, pătrunzătoare, și apoi, desigur, gîndul mi-a alunecat spre tatăl meu, spre ultimele lui trei scrisori, care zăceau fără răspuns, pe undeva prin casa cenușie. Părul lui lucea argintiu, mătăsos, prin umbra înserărilor albastre la care eu nu puteam ajunge, și mi-am ridicat mîna, într-un semn de rămas bun. Un rămas bun nerostit pînă în această seară, un gest desăvîrșit pentru despărțiri calme, pentru separări nedureroase. Ulii care se roteau sus, în înaltul cerului din ce în ce mai pal, cu nuanțe sedefii și opaline, scoteau țipete

de despărțire stridente. Înalte și ascuțite, strigătele acestea spintecau văzduhul limpede și cădeau ca niște săgeți în căutarea țintelor destinate. Dar în ele nu vibra regretul. Asemeni lor, nici eu nu regretam nimic; mă rezemam comod de speteaza scaunului, oftînd și urîndu-i tatălui meu bun rămas, bun rămas. Dar vaporul lui plecase de mult, nici nu se mai zărea și, cum ancorase pe alte țărmuri, nu mai era nici un motiv de plîns, de sentimentalism, de tristețe. Plecare, despărțire — noțiuni relative, care pentru mine, cea sortită să rămîn locului, păreau lipsite de însemnătate în această seară tăcută, irizată, de după furtună. Dar ce avea însemnătate? Mi-era prea lene ca să mă pot gîndi la un răspuns, asta putea s-o facă Gautama în locul meu. În fond, mi-am spus zîmbind, eu n-am nevoie să gîndesc — eu știu, și m-am aplecat să culeg un pumn de iarbă. Firele mi-au înțepat căușul palmei, și le-am mirosit, sperînd să regăsesc în ele aroma aceea dulce, de lapte și miere, a ierbii de acasă, din grădinița mea. Dar iarba asta era pîrlită, aspră, uscată. Lipsită de sevă, lipsită de mireasmă. Am lăsat-o să cadă. Pînă și mirosurile se schimbă, se transformă. Oare totul e relativ, relativ? Atunci de ce să te mai frămînți? M-am lăsat pe spate, în scaun, oftînd și zîmbind, într-o pace deplină.

Pînă și timpul trecea fără să-i mai observ scurgerea și numai cînd, în cele din urmă, sosi Gautama, mi-am dat seama că era aproape întuneric, că umbre catifelate se întindeau ca niște pisici leneșe, se rostogoleau și umpleau cu blana

lor violetă grădina estompată. Numai înspre apus orizontul era încă incendiat de căldura verii și a după amiezei. Am rîs la gîndul că nu mă mai neliniștea nici măcar faptul că întîrziase, că se întorsese la altă oră, că uitasem să-i sar în întîmpinare. Numai cînd mi-am dat seama că pe fața lui nu apăruse nici o urmă de surpriză, am înțeles că nu-l impresiona nici măcar purtarea mea ciudată de azi, vădit neobișnuită. Dar nu m-a durut faptul că nu s-a arătat surprins — în fond atitudinea lui preocupată, distantă față de mine, făcea parte din tiparele pe care, pînă la urmă, le acceptasem. I-am zîmbit fără pică.

— Ceai ?

Da, voia ceai.

Numai după ce luă ceașca din mîna mea, păru să realizeze că se găsea acasă. Făcu o figură atît de surprinsă, atît de asemănătoare cu o bufniță bătrînă căreia i s-a smuls prada din cioc, încît am izbucnit în rîs.

— Ce este ? a întrebat, ușor dezumflat și mai curînd morocănos, apoi și-a amestecat grăbit ceaiul.

— E seară, i-am spus aproape cîntînd, ești acasă, și munca de peste zi s-a terminat, știi ?

— Da, slavă Domnului, pot să iau o ceașcă de ceai fierbinte, să fac un duș rece, și să mă odihnesc un pic, spuse încruntîndu-și sprîncelele sub greutatea unei migrene din acelea care-l devorau ori de cîte ori era surmenat. Doream fierbinte să-l întreb, să-i ating tîmplele, să-i alin durerea, cu mîngîierea, cu vorba. Dar, desigur, n-am făcut așa ceva, nici nu pu-

team visa să fac una ca asta. Și totuși, înstrăinarea, efortul de a rămîne distantă nu mă durea. Era așa cum trebuia să fie.

— Bietul de tine, am murmurat și cu asta m-am simțit satisfăcută. Cel puțin s-a mai răcorit puțin, l-am consolată în continuare. După furtuna asta.

— Răcorit? Ce tot vorbești? Ce furtună? se repezi el.

Dacă s-ar fi petrecut mai demult, dacă ne-am fi găsit în alt anotimp, m-ar fi neliniștit. Aș fi rămas cu gura căscată. Aș fi strigat: „Dar cum e posibil să nu fi observat? Cum?” Imi-tîndu-mă astfel pe mine însămi, ca într-o tainică oglindă, aproape că am pufnit în rîs imaginîndu-mi tabloul absurd. Dar acum, în fața surprizei lui, nu încercam decît un sentiment de resemnare și chiar ușurare. Nu făcea decît să îngroașe o insensibilitate, o amoțire, o semimoarte față de lumea vie, fapt care mă ajuta și mă întărea, justificîndu-mă în hotărîrea mea mută. Era exact lucrul de care aveam nevoie, iar el venise acasă și mi-l servise pe tavă. Viclenia nu-și afla loc în procesul lent, complex, al gîndirii lui uscate.

— Dar a fost o furtună cumplită! am strigat. A ținut aproape o oră, sau poate chiar mai mult. A și plouat — numai cîtiva stropi, e drept, dar, oricum, înseamnă că la noapte o să fie mai răcoare.

Aici mi-am curmat brusc cuvintele; o luasem razna. Prezentul, mi-am atras singură atenția cu severitate, numai prezentul și nimic despre viitor.

— Da ? Am stat toată ziua la tribunal — acolo-i atît de îmbîcsit și întunecos, Dumnezeu știe cînd o să se termine noul tribunal, și dacă o să fie mai bun. Mă îndoiesc.

— Arată oribil de nou, nu-i așa ? Îmi place mai mult cel vechi, cu copacii și ȋarcul de biciclete.

— Care copaci ? sări din nou, cu picioarele înainte, fără să observe prăpastia în care cădea și dilatarea ochilor mei.

Începu să vorbească despre un caz care se tărăgăna de mult.

— Totu-i din cauza blestematului ăluia de avocat al apărării, se vaită. Krishnan — ăsta-i în stare de orice, e total lipsit de scrupule, o să-ncerce să-l mituiască pe reclamant ca să-l reducă la tăcere, și probabil c-o să reușească...

Am încetat să-l mai ascult și l-am lăsat să continue. l-am umplut ceașca, l-am privit fără a înceta să mă uit în același timp la papagalii care-i zburau deasupra capului și la culorile care se topeau încet în portocaliul și rozul cerului în flăcări. Cînd a tăcut, i-am zîmbit încurajator, mi-am spus că trebuie să-mi păstrez controlul, m-am simțit ușurată constatînd că nu dădea nici o atenție zîmbetelor mele și rîsului scurt pe care mă străduiam să-l înăbuș. Seara aceasta subliniase atît de semnificativ deosebirile imense dintre noi doi, dintre lumile noastre și destinele noastre. Totul devenise atît de limpede. În cele din urmă se ridică de pe scaun și se întinse. Din poziția mea ghemuită, l-am văzut desfășurîndu-se și înălțîndu-se spre cer, subțire,

lung, auster, ca un fir de fum ce se ridică dintr-un foc invizibil, către un foc adevărat și îndepărtat. Fața lui obosită, trasă, se profila atît de nepotrivit pe cerul luxuriant și atît de nelalocul ei, încît părea un miracol că cerul își arunca lumina asupra-i, iar fața își arunca umbra pe cer. Nu se aflau în nici un fel de raport. Umerii îi cădeau în obișnuita lor linie gîrbovită, iar copacii drepți, care se avîntau în sus și în afară cu o vitalitate debordantă, se fereau înfiorați de el, de silueta aceasta descărnată, posomorîtă, a unui om istovit. Bietul om. Bietul Gautama. Soțul meu. Îmi repetam aceste cuvinte ca să încetez de a mă mai holba la el, ca să mă determin să simt ceva pentru el. Gautama, soțul meu. M-am ridicat și m-am îndreptat spre el, cu un început de tandră sollicitudine, ca față de un oaspete care pleca și pe care s-ar putea să nu-l mai întîlnesc niciodată. M-am plimbat cu el, încet, pe pajiște, încercînd senzația că alături de mine pășea o nălucă — un trup fără inimă, o inimă fără trup — care din două era el ? O întrebare necuviincioasă, o, foarte necuviincioasă, m-am mutat pe loc. Era un om obosit, uzat de munca grea, intensă, a unei zile. Vîrsta îl apăsă, oboseala îi muia picioarele. Cenușiu, cenușiu, totul era cenușiu pentru Gautama, care trăia atît de strîmt, atît de puțin adînc. Și mi-era milă, infinită milă de el, de această ființă înceată, inofensivă, inocentă, care pășea pe iarba proaspătă fără să știe măcar că o atingea.

Am lăsat în urmă pîlcul de lămîi. Trecuse anotimpul florilor, totuși cîteva floricele încă-

păținate, de culoarea fildeșului, se mai agățau încă de ramuri, și împreună cu frunzele groase, lucioase, răspîndeau mireasma aceea pătrunzătoare, dezolantă, care m-a urmărit în tot lungul drumului sinuos, străbătut din punctul unde zăcuse, în umbra lor, un cîine mort, un animal răsfățat, putrezind încet și amestecîndu-și miasma putrefacției cu izul acesta de mormînt. Amintirea a venit plutind, dulce, ascuțită și puternică, stridentă ca parfumul acru, înțepător, al frunzei de lămîi strivită între degete. M-am oprit, întreruptă de amintirea subit stîrnită care-mi stătea în cale : o siluetă albă, făcîndu-mi semne. Dar nu era numai amintirea unui cîine mort și a morții lui, ci a lui Gautama într-un rar moment cînd izbutise să mă mîngîie, același om care acum mergea lîngă mine ca un spirit fără trup, înveșmîntat într-un alb fanat și cu o cravată uzată. Cît de diferit fusese atunci, cînd își înălțase fața calmă, blîndă, spre explozia de stele și citase cu o voce caldă, atît de rară la el, cîteva versuri vibrînd de compătimire, străbătute de un curent de dragoste subterană, care țîșnea la suprafață doar în scînteieri fugare. Exaltarea înfiorată a acelei clipe fragile ca o libelulă ! Suspensia, cu respirația tăiată, asupra unei clipe sublimite, atît de gingașe, atît de friabile, încît cea mai vagă suflare ar fi putut s-o distrugă ! Și acum, îmi țineam din nou respirația.

Se opri și el, așteptîndu-mă să-l ajung din urmă. Am venit în urma lui, murmurînd încet :

— Am impresia că a trecut atîta vreme de cînd a murit Toto. Nu ştiu de ce, dar de cîte ori văd lămîii ăştia, simt că-mi lipseşte atît de mult.

Nu era o mărturisire uşor de făcut. Gautama nu era un om căruia să-i poţi face cu uşurinţă destăinuiri sufleteşti. Destăinuiri cerebrale, da ; de îndată ce ideea prindea formă, se filtra, se cristaliza în coerenţă. Dar confidenţe sufleteşti — nu, era zadarnic. Şi totuşi, în noaptea aceea *fuse*se receptiv, şi amintirea acelei receptivităţi era atît de copleşitoare, încît îmi smulsese confidenţa. După ce i-am împărtăşit-o, m-am simţit năpădită de o disperată sfială şi l-am implorat în gînd să-mi mai răspundă o dată, să mă întîmpine la jumătate de drum în universul meu, să nu se limiteze doar să-mi ceară, dur, să mă integrez eu în universul lui, care, oricît ar fi fost de sigur, era searbăd şi nu-mi mai oferea securitate.

Dacă s-ar fi întîmplat aşa, toate ar fi fost acum altfel.

Dar nu s-a întîmplat aşa. Ba mai mult, s-a retras la avanpostul platei sale civilizaţii şi a întrebat distrat, doar pe jumătate interesat :

— Toto ? Cine-i ăsta ?

Aceste cuvinte au fost la fel de sumbre ca orice sentinţă de moarte, absolută şi ireversibilă.

A durat mult pînă am izbutit să mă reculeg, să mă scutur de durerea pe care mi-o pricinuisе, să mă călesc în ea. Un răspuns muşcător îmi stătea pe limbă, dar l-am cîntărit cu grijă, ca să-l fac şi mai ucigător, căci pentru Gautama

numai lucrurile gîndite în tăcere aveau greutate. Dar în clipa cînd m-am simțit pregătită să răspund, am văzut că el uitase totul și, străbătînd drumurile lui prăfuite, extenuante, mi-o și luase înainte.

— Mi s-a dus toată primăvara cu cazul ăsta care încă nu s-a lămurit, bombănea. Cît este de cînd... Apoi se opri la treptele verandei, brusc însuflețit. Trebuie să-i telefonez lui Krishnan în legătură cu o chestiune. Maya, du-te și pregătește-mi baia, vrei ?

M-am supus, simțind cum amărăciunea din minte își strecura otrava în trup și mă făcea să-mi tîrăsc cu durere măduarele. Am intrat în verandă, am deschis geamurile și am tras perdelele, m-am îndreptat spre camera de baie și am dat drumul la robinet. La început hîrîi, șovăielnic, apoi scuiță, și pe urmă apa năvăli gîlgîind, rîzînd de surpriza mea. Mi-am ținut mîinile sub șuvoiul de apă : era răcoritoare, liniștitoare, îmi stropea pielea brună, netedă, și cădea în bulboane pe emailul alb. Minunea apei care curge — nu a unui izvor, e drept, nu a unui fluviu bogat și șerpuitor, totuși a unei ape, mișcătoare, fluentă. Am astupat cada și am privit cum se umple ; energia mea creștea rapid, o dată cu nivelul apei clare. Cînd l-am auzit pe Gautama intrînd în dormitor, l-am strigat și am ieșit cu mîinile pline de picături. Își deznoda cravata, mototolind-o îngrozitor. L-am urmărit rîzînd.

— Ce te face să rîzi ? a întrebat plictisit, strîmbîndu-se la imaginea lui din oglindă. Prive-

liștea masculului neajutorat, presupun. Un cimpanzeu ar fi mai îndemînatic, sînt de acord.

— O, cimpanzeul e mult, mult mai îndemînatic — e cea mai grațioasă dintre toate maimuțele. Nu i-ai văzut cum se leagănă pe ramură, ca un acrobat pe trapez — numai că mult mai elegant și mai degajat ?

Grădina zoologică din Lucknow, *gol-mohur-ii* înfloriți, roșii ca sîngele, tata, fîntînile, florile, veselia necurmată. Soarele orbitor.

— Nu, n-am văzut. Educația mea, știi bine, a fost restrînsă la ceea ce se putea preda în cadrul strîmt al unei clase mici, neaerisite, sufocante, dintr-o școală departe de a fi elegantă. Nevoile de economie cereau asta, și plimbările la zoo, cu pungi de alune în mînă, erau la fel de departe ca vînătorile de elefanți în junglă.

— Oh, educația, am murmurat, așezîndu-mă pe pat și privindu-l cum se pregătea de baie.

Pielea lui clorotică se întindea pe oasele căzute, curbate, ale coastelor, omoplații proeminenți îmi stîrneau milă ; milă pentru că era atît de străveziu, că avea o atît de șubredă legătură cu o lume de soliditate și plinătate. Părea atît de slab apărat împotriva ei — din punct de vedere fizic. Știam însă că detașarea lui îi oferea un scut — un scut impenetrabil. Dar în clipa aceasta se folosea prea puțin de el, atît era de concentrat asupra sarcinii extenuante de a se dezbrăca. Stîngăcia, felul lui de a-și crea o piedică după alta, de a se poticni printre ele, îl transformau într-un copil nerăbdător, iar eu mă amuzam blînd.

— Nu te pricepi la treburile care se fac cu mâinile, Gautama.

— Nu ? întrebă și păși țănoș spre baie, unde apa suculentă curgea, curgea. Bărbații n-au atîta experiență ca voi, femeile. E o chestiune de timp și de preocupare. L-am auzit împrôșcînd apa, viguros, și continuînd cu glas tare : Dacă ai găsi ceva de făcut, ceva care să-ți absoarbă gîndurile de la preocuparea pentru persoana ta...

Cînd reușeam să disting unele cuvinte peste plescăitul apei, îi răspundeam, și cu toate că el era cel luxuriant înconjurat de apa răcoritoare care curgea, creștea, clipoceă, se vălurea, totuși, vocea lui plată, dezhidratată, mă asigura că contactul lui cu apa era mult mai slab decît al meu, deși eu mă aflam la distanță, și ascultam doar. Ascultam apa cu jind, și îl ascultam pe el cu oarecare milă și cu oarecare părere de rău pentru depărtarea mare care existase întotdeauna și exista încă între noi, ca un deșert de necucerit.

Dar să nu vă închipuiți, nimeni nu trebuie să-și închipuie că menajul nostru era sterp, ratat. Nici că Gautama nu însemna pentru mine decît o figură de granit, o movilă de cărți care emana un iz vag de orez și de învățătură. Însemna mai mult, mult mai mult. N-am să spun că el fusese acela care prefăcuse un organ împietrit într-o inimă palpitîndă, pentru că lucrul acesta fusese înfăptuit cu multă vreme în urmă, la nașterea mea, de către un bărbat care-mi mîngîiase o buclă de păr de pe frunte și o numise fulg ; de către patru mandarini cu

fructe ca niște globuri de aur, sclipind prin frunzișul lucios, ca într-un cîntec din străini ; de către un zmeu de hîrtie pe care vîntul mi-l smulgea din mînă și-l purta printre nori ; de către fluiditatea de miere a unui poem persan cîntat de o voce voalată de emoție, într-o noapte de vară...

Dar Gautama era cel ce găsisese multe lucruri pe care această inimă avea să le învețe, lucruri noi, bizare și dureroase. A învățat-o să sufere, pentru că în nenumărate nopți zăcuse torturată de o umilitoare senzație de părăsire, de singurătate, de deznădejde, pe care n-aș fi cunoscut-o dacă nu l-aș fi iubit atît, dacă n-ar fi însemnat atît de mult. Îi infiltrase de asemeni voința de a cugeta, și, ca un animal sălbatic prins în laț, se zbătea și se tot zbătea furioasă, pînă o copleșea oboseala și, în întuneric, îmi spuneam : „El are dreptate, eu greșesc”. O lărgise, astfel că în amplitudinea ei putea cuprinde numeroase experiențe noi și devenise mai vastă. Totodată și mai grea, desigur, încît uneori îmi era o povară, și izbucneam : „De ce-l iubesc ? Aș vrea să nu-l fi iubit!” Dar, la urma urmei, de ce-i făcută inima dacă nu pentru suferință ? N-a existat nicio dată pasăre care să nu fi cunoscut o furtună, o piatră, o rană. Iar eu, o femeie adultă, deprinsă să gîndesc, nu aveam drept la mai multă fericire decît mă învățase Gautama să consider ca un privilegiu.

Astfel că m-a încercat o senzație de recunoștință, printre alte simțăminte, cînd m-am întors și l-am văzut intrînd în odaie, apoi trăgîndu-și peste corpul îmbrăiat o cămașă fină de muselină albă. Pe față i se întipărise o expresi-

sie distantă, gînditoare, dar nu lipsită de o oarecare duioşie, datorită relaxării.

Duioşie. În momentul acela m-am simţit năpădită de un val, de o profundă duioşie. Mă învăţase şi acest lucru. (Da, acum, cînd îmi amintesc, îmi dau seama că în tot acest timp mă gîndeam la el şi la căsnicia noastră ca la lucruri aparţinînd trecutului. Şi mă gîndeam la trecut cu regret, cu un regret adînc, obscur, disperat.)

Am intrat în sufrageria adormită din casa noastră tăcută, pe veci văduvită de zgomote. Adormită, în afară de locul unde o lampă singuratică arunca un cerc de lumină domoală, pe podea şi pe cărţile cu litere aurite, îmbic-site de praf. Ne mişcam încet, iar eu eram adînc şi plăcut conştientă de trupul proaspăt, destins, de lîngă mine, care acum însă se depărta de mine, îndreptîndu-se spre radio.

— Vrei să ascultăm concertul de care mi-ai vorbit azi dimineată? mă întrebă cu tonul hotărît al omului gata să primească orice s-ar întîmpla.

Şi am aşteptat, tulburată, în timp ce el manevra şi manevra cu degetele lui meticuloase, culegînd sunetele ca pe nişte fire de amurg, ba unul alb, ba unul de aur, ba o izbucnire de alămuri stridente. Dar nu reuşea să prindă ce trebuia şi pînă la urmă îşi aminti că abia la ora nouă începea concertul.

— Atunci o să-l ascultăm după ce stăm la masă, spuse aprinzîndu-şi o ţigară.

I-am repetat cuvintele, golite însă de hotărîrea lui. Doar cu o notă de melancolică între-

bare, cu o senzație de predestinare. Se uită la mine și mă întrebă :

— Atunci ieșim afară ? Scaunele au rămas pe pajiște.

— Nu ! am strigat, trezită la acțiune, hotărâtă să-l împiedic să se întoarcă în grădină. Gautama, hai mai bine să ne urcăm pe acoperiș. Vrei ? Vocea mea era stridentă, însuflețită. O să... o să fie mai răcoare acolo și apoi n-am mai fost de mult... acolo. Vino !

— Foarte bine, spuse îngăduitor, privindu-mă prin norul alb al țigării, cu ochii îngustați în care juca un licăr amuzat, aproape drăgăstos, de parcă ar fi vrut să subînțeleagă : „Orice, numai să stea copilul liniștit“.

O dată ce obținusem această izbîndă, tulburarea mea, care crescuse în salturi pînă la o culme de fierbințeală și nădușeală, se topi acum din nou în starea aceea domoală, tandră, prin care trupul îmi luneca fără efort. L-am condus pe Gautama spre verandă, de unde pornea o scară de beton, abruptă, pînă sus, pe acoperiș. Dar în clipa cînd ieșeam din cameră, am zărit, chiar în marginea cercului de lumină proiectat de lampă, statueta de bronz ce-l reprezenta pe Shiva dansînd. Scînteierea picioarelor lui avîntate ca și nimbul de flăcări erau nemișcate, fixe. Și totuși, nu era nimic înghețat sau încremenit în această ipostază a mișcării etern creatoare. Piciorul viguros, ușor îndoit, și apăsarea dură a tălpii grațioase pe trupul spasmodic al duhului rău, ca și piciorul celălalt, înălțat, cu laba arcuită, căpătau valoarea unui simbol al eliberării, păreau

mai mult decît oricînd să freămăte sub fluxul sîngelui. Chipul gînditor, detaşat, se retrăsese în umbră, dar expresia lui grăia către mine limpede ca lumina zilei. Mi-am recitat în şoaptă un pasaj ce-mi revenise brusc în minte, zîmbind la gîndul că memoria mea colecţionară de resturi se oprise la acest ciob rătăcit de cine ştie unde, pe care acum îl scotea în sus, la lumina clară ce urcase din abisul anihilării, sus către suprema însufleţire. „Chemînd prin lovituri de tobă toate făpturile împotmolite în fapte lumeşti, Cel bun la inimă, care risipeşte teama celor slabi şi le redă încrederea, care arată cu mîna către talpa de lotus a piciorului său înălţat, ca spre refugiul izbăvirii, care poartă focul şi dănuieşte în univers, fie ca acest stăpîn al Dansului să ne ocrotească...” Sonorele silabe sanscrite răsunau amplu în mintea mea, şi eram triumfător de mîndră că izbutisem să mi le amintesc atît de clar.

Gautama, uitat în penumbra verandei neluminate, mă strigă, mirat de încetineala mea. Am ieşit afară, gata să-l iau de mînă şi să-l conduc, pe trepte, în noapte — deşi nu am făcut acest lucru. În timp ce urcam scara, o siluetă lungă, întunecată, se furişă în goană pe lîngă noi ; cînd m-am întors, am constatat că era pisica mea, într-o stare de intensă alarmă. Chiar în clipa aceea coborîse ultima treaptă şi se oprise, întorcîndu-se spre mine, cu ochii indignaţi, fulgerînd în întuneric ca ţîşnirea scurtă a unor scînteieri de topaz. Apoi pieri, suplă şi tăcută — o creatură a nopţii de junglă.

— Ce-a apucat-o ? întrebă Gautama, pentru că se împiedicase și aproape își pierduse echilibrul din pricina ei. O conștiință încărcată, așa s-ar spune. Mă întreb la ce s-o fi dedat cu coitoii pe acoperiș ?

La aceasta nu aveam răspuns. Era o încercare de distragere, un comentariu lipsit de însemnătate de care nu-mi îngăduiam să mă las afectată, și dacă intenționase să-l folosească drept armă ascuțită, ricoșase pe pielea mea și căzuse fără zgomot. Am continuat să urc, treaptă cu treaptă, spre acoperiș, privind cum cerul noptatic se lăsa în jos, coborînd asupra-mi, pînă cînd deodată am ajuns și ne-am contopit într-un singur tot — imensitatea albastră și cu mine. Gautama venea în urmă.

Cred că ne-am plimbat un timp de colo colo, așa cum obișnuiam în serile cînd eram singuri ; de altfel în majoritatea serilor eram singuri. Din cînd în cînd ne opream la marginea acoperișului, dar nu prea aproape, deoarece parapetul era jos, foarte jos, destul de jos ca să șezi confortabil pe el, ca ciorile. Priveam la grădinile ce se întindeau în jurul *bungalow*-ului, muiate într-o cerneală din ce în ce mai neagră, la arbuștii și copacii în care nu pulsa viața zilei, ci viața înfiorată a junglei învăluite de noapte. Păsările amuțiseră în sfîrșit — fiecare dintre ele își găsise o creangă pentru odihnă — și lecțiile de muzică începuseră. Sunetele înalte, metalice, ale sprintenei țitere goneau în sus și-n jos pe scara gamelor, prea delicat ca să te irite, iar vocea care le urma era prea copilărească, prea

încordată de efort, ca să poată stîrni bătaia de joc. Liliicii se aruncau de la un capăt la celălalt al acoperişului, iuţi ca fulgerul dar întune-caţi, iar chiţăielile lor puteau fi luate drept clinchetul cioburilor de stele căzute pe pămînt.

— Nu reuşesc niciodată să treacă de game, am spus doar ca o constatare, fără să mă plîng.

— Cine ? întrebă Gautama, care fuma cu un aer preocupat, semn că era concentrat asupra unei probleme cu care creierul lui se încăiera în tăcere.

— Fetele acelea de alături, am răspuns foarte vag enervată, izbindu-mă de el ca să-l readuc forţat în sfera conştiinţei.

Dar era conştient, numai că gîndurile nu-i evoluau în universul meu ci într-al lui, un univers separat şi distinct, în care fete tinere căz-nindu-se să cînte la țiteră şi din gură, lilieci ciu-pind din carnea smochinelor şi plutind de la un fruct la altul, întunecimea din ce în ce mai adîncă şi sunetele serii, toate se pierdeau într-un orizont atît de îndepărtat, încît dispăreau cu totul. Sărmane Gautama. Să nu fii în stare să simţi aroma lămîilor, să nu auzi glasul nostalgic cîn-tînd, pe undeva, dincolo de platani, să nu ai timp să numeri stelele, pe măsură ce se ivesc, una cîte una — sărmane Gautama, sărmanul, sărma-nul meu soţ !

— Repetă în fiecare seară gamele, i-am spus, întristată de absenţa lui, de incapacitatea lui de a se lăsa interesat. Toate acestea îl transforma-seră într-o umbră cenuşie care păşea țeapăn şi se poticnea stîngaci, rătăcită într-o lume plină de lucruri atît de reale.

— Și niciodată nu le-am auzit cîntînd altceva, am adăugat.

— Avansează cam încet, nu ? murmură strivind cu piciorul un muc, după ce aprinsese cu el o altă țigară.

Luminița aceasta dansantă de la capătul micului cilindru alb părea singurul lucru viu în întreaga lui ființă, o antenă fină, prin care ținea contactul — cît ar fi fost el de firav — cu lumea. Nu auzise de loc muzica și pășea înainte, tot mai departe, în pustiul lui. Nu exista mijloc să-l reții și îl lăsam să meargă mai departe, și mai departe. Și eu eram cufundată în vis, visul agitat al somnului lipsit de adîncime, în care culorile, obiectele, mirosurile devin din ce în ce mai vii. Stelele erau aurite și străluceau într-un cer clar, răcoros, adînc și etern frumos.

— Ascultă, am spus oprindu-mă la auzul unui sunet. Ai auzit ? E o bufniță.

Întreruperea mea îl făcu și pe el să se oprească, apoi clătină din cap și porni înainte, siluetă de somnambul în alb de opium.

— Nu sună de loc sinistru, nu-i așa ? am continuat, acum că ne mutasem din partea acoperișului care dădea în grădină, în cea dinspre terasă. E numai obsedant. Îmi place să-l aud în întuneric.

Nu răspunse nimic. Mergeam înainte, pășeam chiar pe muche, dacă-ți întindeai puțin gîtul, puteai vedea jos pardoseala din lespezi de piatră pe care se proiecta o fișie largă de lumină, venind de la bucătărie. Apoi ne-am întors și ne-am plimbat încet de-a lungul celeilalte laturi

— o distanță cam de 30 de pași — de unde puteai privi pajiștea cu cele două scaune de răchită, goale, lângă urna de piatră care în anotimpul florilor adăpostea flori albe, iar în celelalte anotimpuri viță de vie, fără flori și fără rod. Priveam în jos la copacii noștri care-și împleteau corolele cu copacii de pe proprietățile vecine, umbrindu-ne casele, contopindu-se într-un lac de cerneală pierdut în cerul nopții tot mai sclipitor și mai viu decît pămîntul adormit. Am străbătut mereu și mereu aceeași distanță, pînă cînd n-am mai fost conștientă de pașii mei, de faptul că ne întorceam iar și iar la parapet, deși eram nefiresc de obosită și genunchii începuseră să-mi tremure. Și totuși nu mă puteam opri, nici prin gînd nu-mi trecea să mă opresc.

Dar cînd Gautama păstra o tăcere prea îndelungată, cînd se detașa prea mult în lumea lui exclusivă, îl smulgeam din nou afară, pentru că nu suportam să pierd contactul cu el.

— La ce te gîndești ? îi strigam, atingîndu-i brațul. Din nou ești atît de tăcut.

Tresărea la atingerea și la vocea mea.

— Sînt tăcut ? Sînt tăcut ? spunea, și-și zvîrlea pocăit, țigara peste parapet. Mă gîndesc la cazul ăsta de care ți-am vorbit, și la Krishnan. El este cel care, din anumite motive, încearcă să-l prelungească fără să fie nevoie, și intențiile lui, încep să bănuiesc, nu sînt tocmai oneste. Vezi...

Începu să-și rostească gîndurile cu glas tare, fără să fie conștient de ascultător, dar preocupat să depene firul logicii lui pînă la capăt, încet și stăruitor, ca o meticuloasă broască țestoasă.

L-am ascultat cu un amuzament crispat, trist, gîndindu-mă cît de lipsite de noimă sunau cuvintele și părerile lui în această noapte palpitantă, cît de meschine și inutile păreau sub splendoarea stelelor. Sărmanul Gautama, dragul de Gautama, care era atît de preocupat și totuși nu trăise niciodată, și nu va trăi niciodată.

Și apoi ne-am întors din nou, îndreptîndu-ne acum către latura dinspre terasă, și peste dunga copacilor care marcau orizontul, am văzut strălucirea pală, estompată, a lunii gata să răsară. L-am ținut locului pe Gautama în timp ce o priveam, urmărindu-i conturul care se cățara iute peste copaci, și apoi m-am îndreptat spre lună, într-un vis de dragoste. La marginea parapetului m-am oprit, l-am făcut și pe el să se oprească. Cuvintele lui se pierdură cînd am dat cu ochii de fața mare și pură a lunii, ușor voalată de petale de umbră, ca atinsă de aripa unei molii lunare, semănînd cu o roză înfioată, albă ca ceara, virginală, castă și, imaculată, trimițînd o lumină de sacră puritate, o gingașă și difuză iradiere a castității, și aruncîndu-și reflexul peste noapte, cu o nesfîrșită, duioasă dragoste de mamă.

Și atunci Gautama a comis o greșală — o greșală ultimă, decisivă. Vorbind, gesticulînd, a venit în fața mea, interpunîndu-se între mine și luna adorată, iar silueta lui — o umbră urîță, gîrbovă, cenușie — îi violă dureroasa castitate.

„Gautama !” am strigat cuprinsă de furie și mi-am repezit brațele spre el, pe lîngă el, dincolo de el. Și deodată l-am văzut căzînd, străbătînd o imensitate de aer, pînă jos, în fundul fundurilor.

PARTEA A TREIA

Capitolul întâi

Trei zile mai târziu, ora nouă seara. După o lună de vacanță, casa din Lucknow fusese redeschisă, odăile aerisite, luminile aprinse. Servitorii, anunțați printr-o telegramă laconică de sosirea fiicei stăpînului și a celor două femei care o întovărășeau, ieșiseră la iveală din colibebele lor albe dindărătul arborilor de *loquat* și *guava*. Se agitau cu toții, în parte din supunere, în parte animați de suflul înspăimîntătorului scandal care se infiltrase pînă și în acest monument al aristocrației discrete și tradiționale, ca un hohot de rîs la o adunare solemnă. Mînat de entuziasm, grădinarul sugerase chiar să se pună în funcțiune vechea fîntînă arteziană, dar i se răspunsese, tare și răspicat, că acest lucru era cu totul inutil, și că trebuia să renunțe pînă și la idee. Astfel încît cei trei delfini săltau în aer din patul lor de ciment, fără ca vreun strop de apă să îșnească din gurile lor înecate de praf. Dar biblioteca fusese deschisă, întrucît și

stăpînul era așteptat pe curînd, iar patru dormitoare fuseseră aerisite și pregătite.

Totuși, la ceasul acesta din seară, plutea o liniște de parcă își reluaseră cu toții repausul de sărbătoare, deși, bineînțeles, nu se simțea nici urmă de veselie sărbătorească. Atmosfera evoca mai curînd un sanatoriu pentru convalescenți. Era atîta tăcere încît pînă și ceasul din bibliotecă părea să-și miște acele cu o încetineală respectuoasă, ca un preot la o înmormîntare, oficiînd cu bețigașe de tămîie și potire cu apă de Gange.

Mama mereu se uita la cadranul monoton, apoi la ceasul de la mînă; fața îi era crispată, de parcă ar fi văzut ceva ce nu putea descifra, și lucrul acesta o nedumerea și o neliniștea. Ședea în semiobscuritate, la fereastra dinspre terenul de tenis, și cum nu avea nevoie să privească în timp ce croșeta, degetele ei împloteau de zor îmbrăcăminte pentru o micuță orfană, admisă, ca un caz special, în creșă, și care nu adusese cu ea nici un obiect vestimentar. Jachețica pufoasă, cu marginea ei roz, părea cu totul discordantă între degetele groase, noduroase, tot așa ca și mișcarea lor iute, neîntreruptă, nervoasă, în atmosfera de doliu reținut și tăcere împietrită din încăpere.

Cînd se auziră bătăile ceasului, ridică și Nila privirea. Ea nu se prefăcea că-și ocupă gîndurile cu lucrul de mînă, ci încerca să lege prietenie cu o cățelușă de Pomerania, mohorîtă și melancolică. Totuși, cînd o privi pe maică-sa, își dădu seama că îndeletnicirea acesteia nu era

nici prefăcătorie, nici scut de apărare. Ședea acolo, numărînd ochii împletiturii cu o foarte vagă mișcare a buzelor, ca și cum cursul normal al unei vieți în care munca, munca grea și continuă însemna partea cea mai importantă, ba uneori, în momente ca acesta, însemna totul, ar fi continuat neabătut, chiar și sub efortul unei supreme dureri. Nila observă că mîinile ei mari, nu scăpau un ochi, nu făceau nici o greșeală, iar hăinița creștea vizibil, egal, fără întrerupere. Fața aplecată deasupra jacheticii vădea chiar o oarecare satisfacție, pentru că și-o imagina îmbrăcată pe un copil, încălzindu-l, ocrotindu-l, punîndu-l în siguranță. Și totuși, nu era o față absorbită. Prea multă oboseală se adunase în cutele ei ca să mai fie loc și pentru interes. Și oboseala îi dădea o întunecime de parcă se adîncise, se cufundase în nebănuite adîncuri, unde nu exista altceva decît beznă crîncenă. Își ținea trupul drept, și totuși fără viață, vlăguit, cheltuind o imensă energie în efortul de a-l păstra sub control.

Nila închise gura, se lăsă pe spate și zgîndări cîinele cu piciorul, ca să-l trezească din apatie.

— Cîinii ăștia de Pomerania sînt prea prostănaci, spuse exasperată și cuvintele ei produsera o mică explozie în odaia cufundată în tăcere.

Cînd ecoul ajunsese la propriile ei urechi, se rușină, își schimonosi fața, se întrebă dacă nu putea găsi nimic mai bun de spus. În cele din urmă spuse ceea ce o apăsa pe suflet, deși se întreba dacă nu era nepotrivit și indiscret :

— N-a sosit încă telegrama.

— Nu, răspunse bătrîna. N-a sosit. Dar, desigur, din Elveția face mai mult timp. Era de așteptat.

— Da, așa cred. Își țuguie buzele, apoi izbucni din nou. Asta înseamnă că încă cel puțin o săptămîină n-o să putem pleca de aici. Cam atîta o să dureze pînă să se întoarcă.

— Da.

— Dar azi dimineată i-am văzut pe servitori pregătind încă un dormitor.

O modulație imprecisă străbătu vocea aspră, fermă, a mamei ei:

— Sînt atîtea odăi, spuse vag. Casa asta veche e plină de odăi. Ar fi atîta loc pentru creșa mea...

— Cum de reușeau să trăiască aici — numai ei doi ? E o casă atît de — nelocuibilă, se plînze fata, jenată, tulburată. Și ce înțesată-i de lucruri — un talmeș-balmeș victorian. Îți vine să iei o mătură și o găleată... Cum de-a putut o fată tînără să suporte o casă ca asta ?

— Mai e și-un frate. Cel a cărui scrisoare am găsit-o în birou.

— Da, cel despre care nu ne-a vorbit nici odată. I-am trimis și lui o cablogramă.

— Foarte bine.

Tăcură din nou, femeia tînără din jenă, iar cea bătrînă din oboseală, din dorința de a nu-și cheltui ultimele resurse pe cuvinte, cuvinte. Se întilneau într-o singură trăsătură, și anume în faptul că gîndurile lor, care porniseră pe același făgaș, erau pătrunse de amărăciune, de o firească amărăciune, dar nu de ură. Depăneau în-

cet firele ultimelor trei zile, pe care încercaseră să le mai descurce, dar de fiecare dată se împiedicau de noduri, de mistere. Și cea mai mare enigmă era seninătatea copilărească, zburdalnică, a fetei, a Mayei, care stătea undeva sus, cotrobăind fericită prin dulapuri, trăgând sertarele, scoțând ascuțite strigăte de bucurie când dădea peste albume și fotografii pe care le strîngea la piept, dansînd cu ele, aerian, de jur împrejurul camerei. Acum, în mijlocul tăcerii, o puteau auzi cum se mișca deasupra capetelor lor, asemenea unui spiriduș poznaș, ușor și iute, chicotind vioi de bucurie, învîrtindu-se frenetic și fără astîmpăr, ca o făptură posedată de diavol.

— Încă nu s-a culcat, spuse Nila, greoi.

— Nu s-a culcat, recunoscui maică-sa și își strînse pe dată buzele, încruntîndu-se peste lucrul de mîină, concentrîndu-și întreaga atenție asupra lui.

Vocea ei era lipsită de culoare, ca întunericul compact de afară.

Dar Nila nu suporta cu același sobru echilibru să audă gînguritul infantil, fericit. Ar fi dat orice să înăbușe rîsul acela, să alunge viziunea copilei vesele, afectuoase, care le întîmpinase la ușă cînd au intrat în casa misterioasă, mortuară.

— Nu crezi că doctorul ar fi trebuit să-i dea vreo pilulă, sau ceva ? întrebă cu o notă de disperare în glas.

În voce i se simțea iritarea, dar Nila era o femeie generoasă, inteligentă, gata să se lase convinsă. Convingerea însă lipsea. Era absentă, suspect de absentă. Poveștile care îi fuseseră isto-

risite de către servitori, și îndeosebi povestea istorisită de Maya însăși, o tulburau ori de câte ori reflecta asupra lor, în inactivitatea ei bîntuită de neliniști. Privi la maică-sa pe care n-o munceau astfel de îndoieli. Din primul moment, bătrîna nu dăduse crezare nici uneia dintre povești, și mai ales istorisirii Mayei.

— A fost un accident, declarase ea trecînd peste toți cu o fermitate care efectiv le închisesese gura.

Dar Nila nu putea accepta această versiune cu totală încredere a mamei ei. Era răscolită de amintirea fetei care le întîmpinase cu o îmbrățișare felină, cu un zîmbet iradiînd din ochii vioi, strălucitori, stăruind să li se servească dulciuri și ceai, chiar în timp ce le repeta povestea aceea de oroare dementială, istorisită pe același ton indiferent, dulceag. Stăteau, cu ceaiul răcin-du-se în ceștile din fața lor, și se uitau la ea cum te uiți la un copil care s-ar amuza cu soldații de plumb și i-ar distruge apoi pe toți fără cruțare.

„Și atunci l-am împins cu putere, și a căzut. Și cînd am coborît pe terasă, zăcea acolo... Nu vă place ceaiul ? Să vă aduc mai bine limonadă ? E o zi fierbinte”.

Nila își scutură capul ei mare, de parcă ar fi vrut să-și desfunde urechile.

— Ar fi trebuit să-i dea un calmant. Sau măcar să fi trimis o soră să stea cu ea.

Mama număra ochii împletiturii și nu s-ar fi îndurat să răspundă pînă nu ajungea la capătul unui rînd deosebit de complicat. Apoi privi pe fereastră, în bezna prin care ochiul ei ager des-

Iușea marcajele albe ale terenului de tenis și lumina din căsuța portarului, unde acesta veghea ca să-i înlătore pe curioșii ce auziseră, din șoaptă în șoaptă, că se întorsese fata stăpînului. Spuse îngîndurată :

— Cu cît mai puțini oameni o văd și-i aud povestea, cu atît mai bine.

— Da, sări Nila. Desigur.

Și se îmbujoră la amintirea glasului aceuia înșiruind cu vioiciune toate cumplitele amănunte ale unor întîmplări incredibile, ca pe o poveste învățată pe de rost.

— Desigur, repetă Nila atît de tare, încît cîinele tresări la picioarele ei. Dar oricum o să iasă la iveală, mamă. Nu te poți aștepta la altceva. Sînt sigură că pînă acum a povestit și altora în afară de noi — servitorilor de pildă, deși din fericire am prins-o la timp pe creatura aceea Pom-Pom și am dat-o afară. Părea genul de om gata să se repeadă la un subiect gras de bîrfă.

Trăncănea înainte, cu furie, dar maică-sa aproape că nici n-o asculta. Pentru prima oară în viața ei agitată, nu era interesată de acțiunile și purtarea oamenilor din jur.

— Dar chiar și așa, continuă Nila mai blînd, doctorii vor trebui să afle, cînd va fi internată... acolo.

Se opri brusc, teribil de încurcată, copleșită aproape de o senzație de vinovăție, iar maică-sa, simțind-o, se uită la ea cu surprindere, iscodind-o cu o privire lucidă și pătrunzătoare, de parcă ar fi înfruntat cea mai crudă dintre realități. Părea o corabie bătrînă, uzată, despicînd

valurile unui ocean aprig dar bine cunoscut și de multe ori străbătut. Sub privirea ei, tulburarea și stinghereala Nilei se destrămară. Încercă să privească realitățile în față, așa cum îi cerea maică-sa.

— La ospiciu, spuse slab. Cînd va fi dusă la ospiciu, va trebui să li se spună doctorilor.

— N-o să i se facă nici un rău acolo, declară maică-sa scurt, reluîndu-și lucrul. Doctorul i-a și diagnosticat boala. O să fie greu pentru familia ei, da, și umerii i se scuturară ușor, aproape neclințiți în întuneric. E greu pentru noi toți.

Această primă destăinuire fu urmată de o lungă tăcere. Încăperea spațioasă, învăluită de umbre lungi și adîncuri de tristețe, părea să se dilate o dată cu năvala gîndurilor care le munceau pe cele două femei, în tăcere. În ciuda concentrării lor, atenția le era distrasă de conștiința prezenței de sus, a fetei cu fața rotundă și palidă, cu părul moale, pufos, care le înșirase pe tonul ei copilăros, tandru, amănuntele întregii întîmplări, ce anume o determinase să procedeze astfel, justificările ei. Repetase cu convingere :

„Trebuia să fie unul dintre noi doi, știți, or e limpede că eu eram cea sortită să trăiesc. Știți, pentru Gautama realmente nu avea nici o importanță. Pentru el nu conta, în schimb pentru mine conta”.

Surîsurile, mîngîierile ei, calma certitudine că ele o înțelegeau pe deplin !

Cînd încercaseră să o liniștească, să o forțeze să se culce în camera ei, repetase :

„Voi înțelegeți, nu-i așa?” și-și plimbase pe fețele lor îngrozite privirea goală a acelor care nu mai văd realitatea.

Atunci înțeleseseră.

Simultan, cele două femei se feriră de această amintire la care ajunseseră simultan, și se întoarseră brusc la refugiul activității. Amîndouă aveau mare încredere în activitate. Mîinile mamei se repeziră haotic la lîină și andrele, iar Nila despături, aferată, un ziar, îl strînse la loc, apoi începu să-l citească, încruntîndu-se. Dar își pierdu foarte repede interesul.

— E aproape zece. De ce nu mergi sus să te odihnești, mamă?

— Nu, răspunse scurt bătrîna. Încă nu.

— Bănuiesc că servitorii s-au culcat, altfel le-aș fi cerut să ne facă o cafea.

— De ce nu te duci să vezi?

— O, nu, e prea multă bătaie de cap. Nici nu știu unde-i bucătăria, altfel mi-aș fi făcut singură. Lovi cu piciorul în grilajul sobei. Oare ce-or fi făcînd copiii la ora asta? întrebă dintr-o dată. Crezi că învață?

— Nădăjduiesc că-s în pat și dorm buștean. Vino și ajută-mi să depăn sculul ăsta. Pe cel alb l-am terminat.

Ședeau acolo, cu genunchii față-n față, dar evitînd cu scrupulozitate orice atingere, în semi-obscuritatea din afara cercului de lumină aruncat de lampă. Două siluete întunecate, încovoiate, unite printr-un fir alb care trecea din mîinile uneia în ale celeilalte, și pe care-l depănau în tăcere, concentrate. Nici una nu rostea vreun

cuvînt, se temeau să vorbească acum cînd erau atît de aproape una de cealaltă, de parcă gîndurile și ideile lor, sigure și bine controlate în mintea fiecăreia, ar fi făcut explozie și ar fi erupt la suprafață, dacă s-ar fi produs cel mai mic contact între ele. Se temeau de acest lucru așa cum fiul și fratele lor se temuse de pasiune, așa cum înțelepții se tem de ispitele cărnii. Se desprindea o anumită teamă din încordarea trupurilor lor, din atitudinea lor, din felul în care nu-și dezlipseau ochii de pe lîna care li se desfășura între mîini, zburînd de la una la alta, ca un fir electric viu și periculos, gata în orice clipă să ia foc.

În chip bizar, bătrîna cedă prima. Izbucni :

— Cum am să-i spun ? Ce să-i spun tatălui tău ?

Nila se uită la mama ei. Ochii negri, fără lună, fără stele, fără expresie, îi erau cunoscuți, dar pe buze i se ivise o nouă și oribilă slăbiciune senilă, care-i zdruncina o anume încredere copilărească în invulnerabilitatea mamei ei. Bătrîna se afla pe marginea — plînsului ? Chiar a *plînsului* ? Își întoarse privirile, agățîndu-și-le de scutul de lînă, neștiind dacă să-l lase jos și, în cele din urmă, s-o îmbrățișeze pe bătrîna sau să se rețină, lăsînd-o pe maică-sa singură cu tragedia ei intimă. Așteptă, mușcîndu-și buzele și privind în altă parte.

Brusc, liniștea plină de freamătul verii din grădina învăluită în noapte, ca și tăcerea apăsătoare din cameră fură sparte. Zgomotele care pînă acum se auziseră la distanță, răsunară deodată foarte aproape, poate chiar pe scări. Amîndouă

tresăriră, priviră spre uşă, recunoscură zgomotul unor paşi nesiguri dar repezi, săltînd şi alergînd către ele. Apoi auziră trilarile unui rîs de copil, izbucnind în cascadă în faţa vreunei noi minunăţii — poate că în faţa unei pene strălucitoare de păun ? Rîsul se curmă brusc şi îi urmă un glas diferit, care scoase un strigăt sfişietor şi deznădăduit, venind parcă de pe tărîmul groazei de neînchipuit, un urlet de spaimă.

Bătrîna se ridică prima.

— Trebuie să se ducă cineva la ea, spuse cu un glas atît de jos şi liniştit, încît tensiunea Nilei scăzu pe dată. E speriată, adăugă mama şi ieşi grăbită din odaie.

Nila o auzi urcînd scările cu paşi grei, alarmaţi. Se ridică şi porni după ea. Se opri în uşă, de unde privi silueta greoaie, în alb, îndreptîndu-se spre cealaltă, luminoasă, delirantă, care striga de pe balcon. Se întîlniră o clipă în tăcere, apoi amîndouă siluetele se mistuiră în întunericul mut. Şi tot ce împrejmua întunericul amuţi.

Redactor responsabil : C. OLARU
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

*Dat la cules 06.12.1965. Bun de tipar 18.02.1966
Apărut 1966. Tiraj 10.150 ex. broşate. Hîrtie tipar înalt
B mat de 63 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 11,40.
Coli tipar 9. A. nr. 16.338. C. Z. pentru bibliotecile
mari 8A. C. Z. pentru bibliotecile mici 8A—31=R.*

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918”,
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97, Bucureşti,
Republica Socialistă România.
Comanda nr. 2253.

Roman de debut al tinerei scriitoare indiene Anita Desai, *Țipătul păunului* reprezintă o reușită încercare de a oglindi, prin intermediul unui caz, un aspect nu lipsit de interes din viața cotidiană a unei pături destul de largi din populația Indiei. Dincolo de esența conflictului (înfățișat prin cazul unei tinere femei), esență exprimată prin divorțul net dintre o educație ce proclamă imperiul resemnării și acceptării, pe de o parte, și pulsul imperios al civilizației moderne, pe de alta, autoarea a surprins, deși numai tangențial, câteva tablouri fugare din viața de toate zilele a Indiei. Psihologic ca structură, romanul are, pe alocuri, și pagini de reportaj descriptivist, care trădează ochiul atent al autoarei, fie că este vorba de tablouri mozaicate ale naturii, fie de portretizări sau descrieri de reală forță sugestivă.